

**Strategia Zintegrowanych Inwestycji
Terytorialnych Obszaru
Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej
na lata 2014 – 2020**

Gdańsk, 2014

Spis treści

1.	Spis skrótów	5
2.	Podsumowanie zarządcze	6
3.	Podstawy prawne przygotowania strategii ZIT	22
4.	Spójność z unijnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi	23
4.1.	Zgodność Strategii ZIT ze Strategią Europa 2020	23
4.2.	Zgodność z koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	23
4.3.	Zgodność Strategii ZIT z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	24
4.4.	Zgodność ze Strategią Rozwoju Kraju 2020	25
4.5.	Zgodność z Umową Partnerstwa	25
4.6.	Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020	26
4.7.	Zgodność z projektem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego (2014-2020)	26
4.8.	Regionalne Programy Strategiczne	29
5.	Opis metodologii opracowania strategii	30
6.	Określenie delimitacji obszaru interwencji strategii ZIT	35
7.	Diagnoza i prognozy w obszarze interwencji Strategii ZIT	41
7.1.	Sytuacja demograficzna	41
7.2.	Sytuacja gospodarcza	47
7.2.1.	Przedsiębiorczość	50
7.2.2.	Badania i Rozwój	55
7.2.3.	Tereny inwestycyjne	58
7.3.	Aktywność zawodowa i społeczna	59
7.3.1.	Kapitał społeczny	59
7.3.2.	Aktywność społeczna i obywatelska	67
7.3.3.	Aktywność zawodowa	71
7.3.4.	Ochrona zdrowia	80
7.3.5.	Obszary zdegradowane, opuszczone, problemowe	85
7.4.	Transport i mobilność	89
7.4.1.	Transport drogowy	92

7.4.2.	Transport kolejowy	93
7.4.3.	Transport lotniczy	94
7.4.4.	Transport wodny.....	95
7.4.5.	Transport publiczny	96
7.4.6.	Transport rowerowy	98
7.4.7.	Mobilność mieszkańców	99
7.5.	Atrakcyjność kulturalna i turystyczna	101
7.6.	Środowisko i energetyka.....	112
7.6.1.	Ochrona przyrody	112
7.6.2.	Ochrona powietrza	115
7.6.3.	Ochrona przeciwpowodziowa	121
7.6.4.	Gospodarka wodno-kanalizacyjna	124
7.6.5.	Energia elektryczna	129
7.6.6.	Ciepłownictwo i gazownictwo	133
7.6.7.	Termomodernizacja	136
7.7.	Analiza SWOT.....	137
8.	Zasady i tryb wyboru projektów ZIT	144
8.1.	Lista strategicznych projektów wybranych do realizacji w formule ZIT	148
8.2.	System wdrażania Strategii ZIT	157
9.	Rodzaje i charakterystyka instrumentów finansowych	161
9.1.	Źródła finansowania realizacji Strategii ZIT	161
9.2.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego (RPO WP).....	161
9.3.	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Pomorskiego (RPO WP)	164
9.4.	Krajowe Programy Operacyjne	165
9.5.	Możliwe obszary synergii przedsięwzięć ZIT z innymi instrumentami finansowymi.....	173
10.	Plan Finansowy Programu	178
10.1.	Ramy finansowe realizacji inwestycji ZIT	178
10.2.	Ocena zdolności samorządów do współfinansowania inwestycji zintegrowanych.....	179
11.	Cel i priorytety rozwojowe interwencji w obszarze ZIT	184
11.1.	Cel główny.....	184
11.2.	Priorytet I: Rozwój konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki.....	184
11.3.	Priorytet II: Budowa otwartego i aktywnego społeczeństwa	185

11.4.	Priorytet III: Kreowanie zintegrowanej przestrzeni	185
11.5.	Powiązanie celów i priorytetów Strategii ZIT z Ośmioma Priorytetowymi RPO WP 2014-2020	186
11.5.1.	Oś priorytetowa 1. Komerccjalizacja wiedzy	188
11.5.2.	Oś priorytetowa 2. Przedsiębiorstwa.....	191
11.5.3.	Oś priorytetowa 3. Edukacja	194
11.5.4.	Oś priorytetowa 4. Kształcenie zawodowe.....	195
11.5.5.	Oś priorytetowa 5. Zatrudnienie.....	195
11.5.6.	Oś Priorytetowa 6. Integracja	199
11.5.7.	Oś Priorytetowa 7. Zdrowie	204
11.5.8.	Oś priorytetowa 8. Konwersja	207
11.5.9.	Oś priorytetowa 9. Mobilność	211
11.5.10.	Oś priorytetowa 10. Energia	216
11.5.11.	Oś priorytetowa 11. Środowisko	220
12.	Raport z konsultacji Strategii ZIT.....	221
12.1.	Wprowadzenie	221
12.2.	Interesariusze Projektu	221
12.3.	Narzędzia do przeprowadzenia konsultacji społecznych.....	221
12.4.	Przygotowanie i realizacja konsultacji społecznych.....	221
12.5.	Konsultacje społeczne Projektu Strategii ZIT	221
12.6.	Działania przewidziane do realizacji po zakończeniu konsultacji społecznych:.....	221
13.	Problematyka Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko.....	222
14.	Raport z przygotowania Strategii ZIT	227
	Spis tabel i wykresów	231

1. Spis skrótów

B+R – Badania i rozwój

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

IOB – Instytucje Otoczenia Biznesu

IZ – Instytucja Zarządzająca

IP – Instytucja Pośrednicząca

MRR – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (obecnie Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju)

NGO – Non-Governmental Organization (Organizacja Pożytku Publicznego)

OMZG – Obszar Metropolitalny Zatoki Gdańskiej

PKM – Pomorska Kolej Metropolitalna

POIR – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój

POPC – Program Operacyjny Polska Cyfrowa

POWER – Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój

POIiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

PZPWP – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego

Rozporządzenie 1301/2013 – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L 2013.347.289),

Rozporządzenie 1303/2013 – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 2013.347.320)

RPO WP – Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego

SKM – Szybka Kolej Miejska w Trójmieście

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

ZPT – Zintegrowane Porozumienie Terytorialne

2. Podsumowanie zarządcze

Podstawa prawna przygotowania Strategii

Strategie terytorialne realizowane w formule ZIT znajdują umocowanie w aktach prawa Unii Europejskiej (Rozporządzenie 1303/2013 oraz Rozporządzenie 1301/2013), a ich konkretyzacja następuje na gruncie prawa państw członkowskich.

W dniu 14 lutego 2014 r. zostało zawarte Porozumienie w sprawie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Obszarze Metropolitalnym, którego Sygnatariuszami jest 36 JST, które łącznie tworzą Związek ZIT. Stosownie do zapisów zawartych w dokumencie pn. „Zasady realizacji inwestycji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce” – podstawę prawną Strategii ZIT będzie stanowić decyzja organu wykonawczego Związku ZIT w sprawie przyjęcia Strategii.

Spójność z unijnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi

Strategia ZIT pozostaje w zgodności z najważniejszymi dokumentami strategicznymi zarówno unijnymi, krajowymi, jak i regionalnymi, do których zaliczyć można:

- Strategię Europa 2020,
- Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
- Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- Strategię Rozwoju Kraju 2020,
- Umowę Partnerską,
- Strategię Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020,
- Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020,
- Regionalne Programy Strategiczne.

Metodologia opracowania strategii

ZIT to narzędzie do wdrażania strategii terytorialnych w sposób zintegrowany, pozwalający na implementację Programów Operacyjnych przekrojowo oraz na uzyskiwanie finansowania z różnych osi priorytetowych jednego lub kilku Programów Operacyjnych.

Metodyka opracowania niniejszej Strategii została oparta bezpośrednio na obowiązujących wytycznych i dokumentach, regulujących realizację Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Na początku prac przygotowana została część diagnostyczna Strategii, oparta na analizach terytorialnych i demograficznych, które wskazują potencjał rozwojowy danego obszaru, w szczególności w odniesieniu do wyzwań zidentyfikowanych w Strategii Europa 2020. Bazując na wynikach diagnozy, wypracowano zestaw powiązanych ze sobą celów i działań służących długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych Obszaru Metropolitalnego. Dokument Strategii przygotowany został z dużym wykorzystaniem konsultacji społecznych, ze względu na jego zasięg oddziaływania oraz jego znaczenie dla skuteczności współpracy metropolitalnej.

Dla części operacyjnej Strategii ZIT kluczowy był proces wyboru przedsięwzięć proponowanych do realizacji w formule ZIT i zawartych w Stanowisku Negocjacyjnym, na bazie uchwalonych przez Radę ZIT kryteriów.

Metodyka prac nad Strategią ZIT uwzględnia także wskazanie obszarów interwencji, w ramach których planowana jest realizacja projektów komplementarnych do przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w formule ZIT, o sfinansowanie których Związek ZIT będzie się ubiegał z innych źródeł (poza formułą ZIT).

Zgodnie z opisanymi wcześniej zasadami przygotowania Strategii, Instytucja Zarządzająca Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego opiniuje zawarte w Stanowisku Negocjacyjnym propozycje.

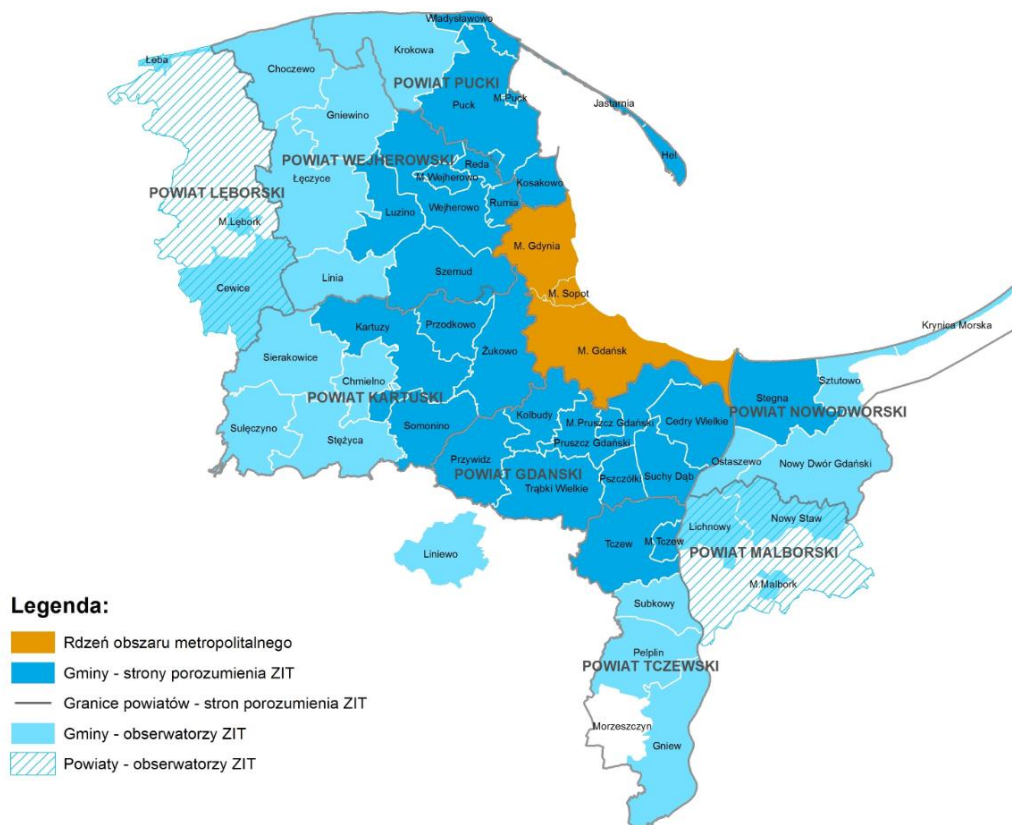
Zaprezentowana metodyka i wykorzystane narzędzia pozwoliły na sprostanie sugerowanemu w wytycznych podejściu polegającemu na kompleksowej interwencji ZIT, wymagającej całościowego podejścia do obszaru funkcjonalnego, gdzie realizacja konkretnego przedsięwzięcia na wskazanym obszarze oddziałuje pośrednio na inne jednostki obszaru funkcjonalnego

Nie do przecenienia wydaje się duże zaangażowanie przedstawicieli Związku ZIT na poszczególnych etapach tworzenia dokumentu. Szczególnie liczne uczestnictwo w warsztatach poświęconych diagnozie obszarów strategicznych ZIT oraz wypracowaniu kryteriów wyboru przedsięwzięć proponowanych do realizacji w formule ZIT było odzwierciedleniem zasady pogłębienia współpracy metropolitalnej – jednego z kluczowych założeń, ale również celów formułowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Określenie delimitacji obszaru interwencji strategii ZIT

Rycina 1: Granice Obszaru Metropolitalnego wraz z terenami gmin i powiatów obserwatorów

Źródło: Porozumienie ZIT

Delimitacja obszaru interwencji Strategii ZIT określona została zgodnie z dokumentem wydanym przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego pn. *Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (MOF OW)*. Uwzględniono w niej jednak lokalne powiązania z Trójmiastem choćby miasta Tczewa wynikające m.in. z wielkości ośrodka, rynku pracy, dojazdów do szkół i usług.

W ramach prac nad niniejszą Strategią, która powstała po podpisaniu 14 lutego 2014 r. Porozumienia ZIT, przyjęto granice OMZG wskazane w niniejszym Porozumieniu. Dokument ten wyraża nie tylko funkcjonalne powiązania jednostek samorządu terytorialnego, ale też wolę do ich pogłębiania m.in. poprzez realizację wspólnych inwestycji. Stronami Porozumienia z pełnią praw członka Związku ZIT jest 36 samorządów, wchodzących w skład Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta, określonego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, ale OMZG stanowi jedynie 30 gmin. Sygnatariuszami Porozumienia są również JST, mające w ramach Związku ZIT status obserwatora oraz Stowarzyszenie „Gdański Obszar Metropolitalny”.

Diagnoza i prognozy w obszarze interwencji Strategii ZIT

Sytuacja demograficzna

Obszar Metropolitalny zamieszkuje 55% ludności całego województwa pomorskiego, a jego stopień urbanizacji kształtuje się na poziomie 90%. Analiza procesów demograficznych oraz urbanizacyjnych w Obszarze Metropolitalnym wskazuje, że najważniejszymi wyzwaniem na przyszłość w tym aspekcie będzie pogłębiające się zjawisko starzenia się społeczeństwa, szczególnie w centrum Metropolii. Na terenie miast można zaobserwować znaczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Właściwym wydaje się działanie mające na celu wychodzenie naprzeciw wyzwaniom, dostosowywanie infrastruktury technicznej i społecznej do nowych potrzeb, nie zapominając jednocześnie o odpowiednim kształtowaniu kierunków rozwoju przestrzennego.

Przyrost naturalny na terenie całego OMZG jest dodatni. Zjawisko to najbardziej widoczne jest w gminach Pojezierza Kaszubskiego, najniższy przyrost naturalny występuje natomiast na terenie Trójmiasta i Jastarni. Saldo migracji na terenie całego OMZG jest bliskie zeru. Największy napływ dotyczy gmin otaczających Trójmiasto, a odpływ odnotowały Gdynia, Sopot, Hel i Kartuzy.

Od końca lat 90. obserwowane jest duże natężenie procesów suburbanizacji. Najwyższą gęstością zaludnienia odznaczają się nie tylko centra Metropolii: Gdańsk, Gdynia, Sopot, ale również gminy wiejskie sąsiadujące z Trójmiastem. Według prognoz GUS, w kolejnych latach przewiduje się wzrost liczby ludności OMZG. Wzrost ma dotyczyć przede wszystkim terenów wiejskich. Zgodnie z prognozami na terenach miejskich będzie można zaobserwować niewielki spadek liczby mieszkańców.

Wyniki diagnozy gospodarczej

Procesy metropolizacyjne wpływają pozytywnie na możliwości gospodarcze danego obszaru, w tym na te związane z napływem wszelkich form kapitału. Zarówno w rejonie trójmiejskim, jak i całym województwie pomorskim, od kilku lat widoczny jest wzrost wskaźnika PKB w przeliczeniu na jedną osobę.

Na terenie OMZG znajduje się 64% podmiotów zarejestrowanych w całym województwie pomorskim, z czego 43% zlokalizowanych jest w Trójmieście. Korzystnie wypada również dynamika zakładania nowych przedsiębiorstw. Szczególnie dużą przedsiębiorczością charakteryzują się mieszkańcy gmin o turystycznym charakterze. Istotnym elementem wpływającym na rozwój OMZG jest duży potencjał gospodarczy największych przedsiębiorstw (20 z 25 największych firm województwa pomorskiego zlokalizowanych jest na terenie OMZG). Pomimo tego widoczna jest potrzeba stworzenia innowacyjnej, nowoczesnej i atrakcyjnej oferty dla potrzeb lokowania biznesu oraz budowę trwałych zachęt dla zakładania działalności gospodarczej. Do ograniczeń występujących w tym zakresie zaliczyć można brak instrumentów odpowiadających na potrzeby kapitałowe istniejących i nowych przedsiębiorstw oraz bariery braku wiedzy i administracyjne.

Poziom nakładów poniesionych w województwie pomorskim na prace B+R, jest z każdym rokiem coraz wyższy, niezależnie od źródła pochodzenia środków. W latach 2006-2012 wzrósł on ponad trzykrotnie, z poziomu 127,8 mln do 415,4 mln zł. Widoczny jest również rozwój potencjału naukowo-badawczego, wyrażającego się m.in. stałą tendencją wzrostową liczby studentów w województwie.

Pozytywnym zjawiskiem w tym aspekcie jest również rozwój parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów przedsiębiorczości. Mimo dużego potencjału podczas przeprowadzonych wywiadów eksperci nisko ocenili sytuację gospodarki OMZG w zakresie produkcji działów techniki wysokoprzetworzonej, nakładów na B+R czy liczby wdrożonych patentów. Negatywnym zjawiskiem jest również spadkowy trend wydatków na działalność innowacyjną w pomorskich przedsiębiorstwach. Największym wyzwaniem najbliższych lat pozostaje więc rozwój działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej, którego poziom, mimo wysokich publicznych nakładów na infrastrukturę, jest stosunkowo niski.

Obszar Metropolitalny charakteryzuje się dużym portfelem terenów inwestycyjnych. W celu pobudzenia i uatrakcyjnienia lokowania się inwestycji na terenie OMZG niezbędne jest tworzenie atrakcyjnych biznesowo i uzbrojonych obszarów. Na Obszarze Metropolitalnym brak jest kompleksowego programu wsparcia dla sektora nowoczesnych usług, brak zintegrowania oferty podmiotów w tym zakresie obniża ich efektywność i atrakcyjność dla inwestorów.

Wyniki diagnozy społecznej

Przy analizie kapitału społecznego OMZG wykorzystane zostały badania opierające się na Lokalnym Wskaźniku Rozwoju Społecznego (LHDI). Wskaźnik jest złożony z trzech komponentów, którymi są: zdrowie obywateli, dostęp do wiedzy i edukacji oraz dochody. Zgodnie z wynikami badań zaobserwować można znaczną dysproporcję w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego mieszkańców rdzenia OMZG i obszarów znajdujących się na obrzeżach OMZG. Znacznie lepiej rozwinięte są te gminy, które znajdują się w centrum Obszaru.

Pozytywnymi aspektami wynikającymi z przeprowadzonej diagnozy jest zadowalający poziom zaplecza szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie OMZG oraz poprawiający się poziom ich wyposażenia.

Kolejnym analizowanym obszarem była aktywność społeczna i obywatelska. Na terenie Obszaru Metropolitalnego wzrasta liczba prężnie działających organizacji pozarządowych, których oferta w zakresie wspierania bezrobotnych i aktywizacji rynku pracy jest stale poszerzana. Istotnym problemem w funkcjonowaniu tego typu organizacji jest niski poziom komercyjnego doświadczenia w prowadzeniu działalności oraz niekorzystna sytuacja finansowa tych podmiotów. Analizie poddano również aktywność obywatelską mieszkańców OMZG, której przejawem jest poziom uczestnictwa w wyborach. Zwrócono również uwagę na fakt, iż coraz powszechniejszym przejawem aktywności obywatelskiej w gminach jest udział mieszkańców w tworzeniu budżetów obywatelskich.

Istotnym problemem występującym na rynku pracy OMZG jest wysoki poziom bezrobocia wśród ludzi młodych, a w szczególności absolwentów uczelni wyższych. Osoby wykształcone to najszybciej przyrastająca grupa bezrobotnych. Osoby z ukończonymi studiami wyższymi stanowiły ponad 14% osób bezrobotnych. Wynika to przede wszystkim z niedostosowania wiedzy oraz nabytych umiejętności do oczekiwań pracodawców. Niekorzystny wpływ ma również niewystarczający poziom współpracy między uczelniami wyższymi, a podmiotami gospodarczymi, wynikiem czego jest niedopasowanie oferty uczelni do sytuacji gospodarczej OMZG. Sytuacja osób bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej także wykazuje negatywne tendencje. Osoby te mają duże trudności w znalezieniu pracy. Ważnym problemem jest również niski poziom mobilności zawodowej, niechęć do

podnoszenia oraz zmian kwalifikacji, co wynikać może z braku odpowiednich kompetencji zawodowych. Kluczowym czynnikiem warunkującym mobilność zarobkową mieszkańców OMZG jest system transportowy, w tym przede wszystkim transport zbiorowy. Zwiększenie aktywności zawodowej na terenie Obszaru Metropolitalnego jest możliwe dzięki przeprowadzeniu kompleksowych działań. Zauważono, iż kluczowym z punktu widzenia zwiększenia aktywności zawodowej jest rozwijanie systemu praktyk oraz staży, które zwiększyłyby szanse osób młodych na rynku pracy. Podkreślono również wagę stworzenia możliwości rozwijania biznesu opartego na innowacji, który z uwagi na wysokie ryzyko wymaga dodatkowego wsparcia. Dodatkowo poza zapewnieniem dostępu do programów szkoleń w procesie rozszerzania i zdobywania nowych kompetencji, należy mieć na względzie kompetencje psychologiczne, w tym inteligencję emocjonalną.

Analiza kwestii zdrowotnych na terenie OMZG wskazała występowanie kilku istotnych problemów. Pierwszym z nich są nieefektywne programy profilaktyczne. Wraz z niskim poziomem uświadomienia społecznego, a także zmieniającym się trybem życia ludzi na terenie Obszaru Metropolitalnego są powodem dużego udziału w ogólnej liczbie zgonów, spowodowanych chorobami cywilizacyjnymi. Przede wszystkim mowa jest tutaj o grupie osób w wieku produkcyjnym, wśród których nieodpowiedni sposób odżywiania, niedobór aktywności fizycznej, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, nieumiejętność radzenia sobie ze stresem są głównym powodem występowania tego typu chorób. Kolejnym ważnym aspektem jest ograniczony dostęp mieszkańców Obszaru Metropolitalnego do opieki medycznej. Jego poziom zdiagnozowano na podstawie liczby przychodni zdrowotnych, a także liczby łóżek w szpitalach ogólnych. Zauważalna jest pewna dysproporcja pomiędzy rdzeniem OMZG, a pozostałymi jednostkami należącymi do Porozumienia. Dlatego też niezbędne jest podjęcie działań mających na celu wyrównanie poziomu dostępności do opieki medycznej na terenie całego Obszaru Metropolitalnego. Ostatni istotny problem powiązany jest z niekorzystnymi prognozami demograficznymi dla Obszaru Metropolitalnego. Dotyczy on niewystarczającej liczby łóżek na oddziałach geriatrycznych (jedyny oddział geriatryczny znajduje się w Gdańsku na terenie Uniwersyteckiego Centrum klinicznego GUMED). Starzenie się społeczeństwa jest prawidłowością obserwowaną w większości krajów Unii Europejskiej. Wynika ona przede wszystkim ze spadku przyrostu naturalnego oraz wzrostu przeciętnej długości trwania życia. Istotną przyczyną starzenia się społeczeństwa jest także coraz późniejsze macierzyństwo i dietność na poziomie dalece niższym od tzw. zjawiska zapewniającego zastępowalność pokoleń. Problem ten może w przyszłości okazać się dużym wyzwaniem stojącym przed OMZG w kontekście opieki zdrowotnej. Wyzwaniem jest również niewielka liczba specjalistów z tej dziedziny medycyny (w woj. pomorskim jest około 20 geriatrów, w tym głównie w Trójmieście¹).

W nawiązaniu do charakterystyki obszarów zdegradowanych występujących w OMZG należy podkreślić, iż problem ten w pewnym stopniu występuje na terenie każdej gminy. Przejawami procesu degradacji społeczno-gospodarczej obszarów jest postępująca dekapitalizacja zabudowy i przestrzeni urbanistycznej, niszczenie obiektów o wartościach kulturowych, ograniczanie działalności gospodarczej oraz niski poziom przedsiębiorczości, wynikający z niskiej mobilności zawodowej i wykształcenia mieszkańców czy wreszcie zagrożenie przestępczością. Degradacji ulegają istniejące struktury osiedleńcze, w tym również obszary o wysokich walorach historyczno –

¹ www.rynekzdrowia.pl

kulturowych. Podobne zjawiska zaobserwować można zarówno na terenie dużych, jak i małych gmin OMZG.

Wyniki diagnozy w zakresie transportu i mobilności

Sieć transportowa w Obszarze Metropolitalnym dzięki realizacji odpowiednich inwestycji może w niedalekiej przyszłości stać się jednym z głównych czynników dalszego rozwoju, a co za tym idzie może przynieść korzyści wszystkim jego mieszkańcom. Taki wniosek można wysnuć z uwagi na fakt, że OMZG posiada duży potencjał infrastruktury transportowej, który wynika ze strategicznego położenia oraz działania na jego terenie wszystkich gałęzi transportu. Wynikiem analizy dotyczącej obszaru transportu było zdiagnozowanie kilku istotnych problemów. Pierwszym z nich jest niedopasowanie istniejącego stanu infrastruktury transportowej w Obszarze Metropolitalnym do zwiększających się potrzeb. Dalszych inwestycji wymaga przede wszystkim sieć drogowa, kolejowa i portowa, której przepustowość jest niewystarczająca, a stan techniczny ulega ciągłemu pogorszeniu. Konieczne jest również podjęcie działań mających na celu lepsze skomunikowanie gmin zewnętrznych OMZG z jego ścisłym centrum. Przede wszystkim niezbędne jest zintegrowanie transportu publicznego poprzez np. budowanie węzłów przesiadkowych mających na celu zachęcić mieszkańców do korzystania z komunikacji publicznej, wprowadzenie zintegrowanego systemu pobierania opłat za przejazdy transportem zbiorowym oraz rozbudowę sieci dróg rowerowych. Te ostatnie dzięki zmianie stylu życia ludzi oraz rozbudowie infrastruktury mogą stać się alternatywą dla indywidualnych środków transportu. Zintegrowanie transportu publicznego pozwoli na odciążenie głównych ciągów komunikacyjnych, które ze względu na postępujący proces suburbanizacji w największych miastach OMZG są mocno przeciążone. Mniejszy udział indywidualnych środków transportu na rzecz publicznych, może również pozytywnie oddziaływać na środowisko.

Wyniki diagnozy w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej

Obszar Metropolitalny charakteryzuje się dużym bogactwem przyrodniczym i kulturowym. O potencjalne turystycznym decyduje jego dogodne położenie geograficzne. Bliskość morza oraz etniczna różnorodność tworzy specyficzny potencjał kulturowy. Turystyka na analizowanym Obszarze skupia się głównie w pobliżu linii brzegowej, ponieważ te tereny są najbardziej atrakcyjne w sezonie letnim. Potencjałem rozwojowym OMZG jest atrakcyjność oferty czasu wolnego i możliwość jej poprawy w oparciu o istniejące zasoby. Ukształtowanie terenu OMZG daje możliwość rozwoju turystyki aktywnej, np. turystyki wodnej i rowerowej. Pomimo atrakcyjności turystycznej regionu odczuwalny jest deficyt ponadgminnych i ponadregionalnych ofert turystycznych, brakuje również sieciowych produktów skierowanych do określonych grupy turystów. Na terenie OMZG rozwijają się takie formy turystyki jak turystyka biznesowa, turystyka zakupowa, kulinarna oraz turystyka kulturowa.

Na obszarze OMZG znajdują się liczne obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków, które podkreślają unikalność regionu. OMZG charakteryzuje się rozbudowaną bazą noclegową, która skoncentrowana jest głównie wzdłuż Zatoki Gdańskiej i Mierzei Helskiej. Podobnie wygląda rozkład miejsc odwiedzanych przez turystów zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Obszarami najchętniej przez nich odwiedzanymi są rejony Trójmiasta oraz inne nadmorskie miejscowości tj. Jastarnia, Puck, Władysławowo czy też Stegna. Rejon Kaszub, pomimo wartości zarówno kulturowych, jak

i turystycznych jest relatywnie rzadko odwiedzany przez turystów (niecałe 25% z osób odwiedzających OMZG odwiedza tą część regionu)².

Dużą barierą w tworzeniu oferty turystycznej na terenie OMZG jest jej sezonowy charakter oraz ograniczona skuteczność działań mających na celu wydłużenie sezonu turystycznego. Do sugerowanych działań w tym zakresie zaliczyć można promowanie nowych form turystyki, w tym turystyki kulturowej, biznesowej, rozwój turystyki aktywnej i zdrowotnej, a także rozwój turystyki ukierunkowanej na sporty zimowe.

Dziedzictwo kulturowe na OMZG charakteryzuje się dużą różnorodnością etnograficzną, np. obszary Kaszub, Kociewia, Żuław - cechuje odrębność kulturowa, na której budowana jest tożsamość swoich regionów. Potencjał sektora kultury i kreatywnego na terenie OMZG jest wysoki. Na jego poziom wpływać mogą cykliczne odbywające się wydarzenia kulturalne. Głównym ośrodkiem kultury jest Trójmiasto, ponieważ na jego terenie skupiają się instytucje kultury o regionalnym charakterze tj. opera, filharmonia, teatr muzyczny oraz teatry miejskie. Do najważniejszych wydarzeń o charakterze ponadlokalnym zaliczyć można Sopot TOPtrendy, Festiwal All About Freedom, Festiwal Polskich Filmów Fabularnych, Festiwal Szekspirowski, Open'er Festival. Na pozostałych obszarach działalność kulturowa skupiona jest wokół imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. W miejscowościach takich jak Kartuzy, Żukowo, Somonino i Pruszcz Gdański odnotowuje się znaczną liczbę uczestników imprez kulturalnych, przewyższającą liczbę mieszkańców tych miast. Należy jednak pamiętać, że dla młodych grup wiekowych nie wydarzenia są dziś celem turystyki, ale atmosfera miasta, infrastruktura restauracyjno - kawiarniana, jakość przestrzeni miejskiej.

Wyniki diagnozy z zakresu środowiska i energetyki

W związku z nadmorskim położeniem na terenie OMZG występują szczególnie cenne siedliska i ekosystemy związane z morzem, w tym klify oraz torfowiska. Atrakcyjność przyrodnicza Obszaru wpływa na wysoki wskaźnik ruchu turystycznego. W związku z tym zdiagnozowane zostały pewne problemy. Konieczne okazują się inwestycje zmierzające do stworzenia niezbędnej infrastruktury zabezpieczającej obszary chronione przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów.

Kolejne problemy, z jakimi boryka się OMZG związane są z ochroną powietrza. Zmiany emisji gazów monitorowanych w powietrzu nie charakteryzują się w ostatnich latach jednolitym trendem. Ich wielkość, ze względu na pochodzenie w znacznej mierze od źródeł powierzchniowych w miastach, ma charakter zależny od temperatury i długości trwania okresu grzewczego. Przy stosunkowo łatwym do osiągnięcia i widocznym ograniczeniu emisji pyłów z dużych źródeł energetycznych i przemysłowych, pozostałe źródła (liniowe i powierzchniowe) powodują powstawanie przekroczeń dopuszczalnych norm jakości powietrza. Wartości stężeń średniorocznych pyłu PM10 utrzymują się na poziomie niższym od dopuszczalnego lub niewiele go przekraczają, lecz ilość dni z przekroczeniami dobowych wartości dopuszczalnych powoduje zaliczenie ok. 1/3 obszaru województwa jako wymagającego przeprowadzenia programów naprawczych.

² na podstawie danych GUS

Należy również dodać, że z uwagi na nadmorskie położenie OMZG, stopień zagrożenia powodziowego jest bardzo wysoki. Obszar Metropolitalny zagrożony jest występowaniem różnych typów powodzi z kilku kierunków. Są to powodzie sztormowe, roztopowe, opadowe, zatorowe, wewnątrzpolderowe lub powodzie mieszane. Zdiagnozowano deficyty infrastrukturalne i instytucjonalne, do których zaliczyć można: niewystarczający monitoring zagrożeń powodziowych, brak wystarczającego integrowania planowania gospodarowania wodami z planowaniem przestrzennym oraz presję zabudowy na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

Kolejnym z analizowanych obszarów jest gospodarka wodno-kanalizacyjna. Powszechna dostępność czystych wód podziemnych na terenie Obszaru Metropolitalnego przekłada się na dużą liczbę indywidualnych ujęć wody pitnej. Systemy wodociągowe mają tutaj zazwyczaj zasięg lokalny, a wyjątkiem są systemy większych miast i terenów, gdzie brak jest naturalnie chronionych warstw wodonośnych. Co do zasady jakość wody pitnej uległa poprawie, jednak występują obszary województwa pomorskiego, gdzie obserwuje się pogarszającą jej jakość. Związane jest to przede wszystkim z wyeksploatowaniem funkcjonujących urządzeń uzdatniania wody oraz brakiem lub niską efektywnością procesów jej uzdatniania.

Sieć kanalizacji sanitarnej charakteryzuje się mniejszym zasięgiem niż sieć wodociągowa. Teren OMZG charakteryzuje się dużymi dysproporcjami pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi w dostępie do systemów odbioru i oczyszczania ścieków. Kanalizacja deszczowa na terenie Obszaru Metropolitalnego ogranicza się właściwie do gęsto zabudowanych obszarów miejskich. Na pozostałych obszarach wody opadowe odprowadzane są systemem rowów odwadniających lub melioracyjnych albo są zagospodarowane na terenie wystąpienia opadu. Często występującym problemem jest brak oczyszczania ścieków deszczowych przed wprowadzeniem do odbiornika. Intensywnie rozwijająca się zabudowa mieszkaniowa oraz okalająca nią infrastruktura techniczna znacząco ograniczają naturalną retencję zlewni czy dolin rzecznych.

Podstawowym problemem systemu elektroenergetycznego Obszaru Metropolitalnego jest ujemny bilans produkcji energii elektrycznej. Deficyt mocy spowodowany różnicą między wielkością produkcji a zużyciem dochodzi do 35%. Rozwiązaniem takiego stanu rzeczy może być budowa elektrowni jądrowej na terenie województwa. Brak systemowego źródła uzależnia region od dostaw z zewnątrz i znacząco obniża bezpieczeństwo energetyczne. Dodatkowym problemem jest niska gęstość sieci przesyłowych i dystrybucyjnych oraz wysoka kapitałochłonność budowy nowych odcinków sieci. Z kolei trudności rozwojowe energii pochodzącej z OZE, wynikają z wciąż wysokich cen produkcji energii oraz ograniczeń i uwarunkowań środowiskowych.

Kolejnym analizowanym obszarem są sieci ciepłownicze oraz gazowe. Spory udział w zapotrzebowaniu na moc cieplną w OMZG wykazują odbiorcy użytkujący indywidualne źródła ciepła np. jednorodzinne budownictwo mieszkaniowe. Nadmierny udział indywidualnych źródeł ciepła przekłada się na niewykorzystanie potencjału lokalnych systemów ciepłowniczych. Istotnym problemem odnośnie sieci ciepłowniczych na terenie OMZG jest ich niska gęstość. Skupione są one przede wszystkim na obszarach miejskich. W ostatnich latach na terenie OMZG zauważalny jest wzrost zużycia gazu. Większość zasobów pochłaniana jest przez sektor komunalny i przemysłowy. Pomimo znacznego wzrostu, jedynie co drugi mieszkaniec województwa pomorskiego korzysta z gazu ziemnego z sieci.

Zdiagnozowanym problemem Obszaru Metropolitalnego jest także niska efektywność energetyczna w budownictwie mieszkaniowym, użyteczności publicznej i przemysłowym oraz szczególnie w budynkach wpisanych do rejestru zabytków.

Zasady i tryb wyboru projektów

Lista projektów ZIT zaprezentowana w niniejszym dokumencie jest efektem długofalowego procesu, w ramach którego należy wskazać następujące elementy:

- identyfikacja projektów ZIT,
- ustalenie kryteriów wyboru,
- procedura wyboru projektów ZIT.

Podstawowymi danymi źródłowymi w celu wyboru projektów ZIT były wnioski inwestycyjne potencjalnych beneficjentów. Ostateczna lista przedsięwzięć, obejmująca również propozycje inwestycji komplementarnych zawierała 74 pozycje opisane na jednolitych formularzach zawierających dane niezbędne do oceny wniosków. Formularze zawierały m.in. informacje dotyczące zakresu projektu, struktury instytucjonalnej ze wskazaniem zakresu odpowiedzialności poszczególnych partnerów czy przewidywanego wpływu na dokumenty strategiczne.

Przygotowanie szczegółowych kryteriów oceny projektów pod kątem wyboru do realizacji w formule ZIT odbyło się z dużym wykorzystaniem narzędzi partycypacji społecznej.

Szczegółowe kryteria oceny projektów, zostały opracowane na podstawie:

- wcześniejszych etapów diagnostycznych obszarów potencjalnej interwencji ZIT, w tym wypracowanych w ramach warsztatów z dnia 14 stycznia 2014 r.
- wyników warsztatów poświęconych wypracowaniu propozycji kryteriów wyboru projektów ZIT, które odbyły się w dniach 26-28 lutego 2014 r.
- analizy zapisów stanowiska negocjacyjnego Samorządu Województwa Pomorskiego
- uwzględnienia aktualnych zasad, kryteriów i wytycznych zawartych w projekcie RPO WP z dnia 7 lutego 2014 r.
- wytycznych zawartych w dokumencie Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce, opublikowanych przez ówczesny MRR.

Kryteria zostały podzielone na dwie grupy, a mianowicie na strategiczne i merytoryczne. Pierwsza z wymienionych grup ma charakter obowiązkowy, wynikający z wytycznych dla planowania przedsięwzięć w formule ZIT. Kryteria merytoryczne są natomiast efektem przeprowadzonych warsztatów i pracy ekspertów. Kryteria przygotowane zostały osobno dla poszczególnych Osi priorytetowych RPO WP. Kryteria merytoryczne przygotowano również dla Osi priorytetowych i obszarów tematycznych, dla których nie przewidziano alokacji środków dla przedsięwzięć ZIT w aktualnym projekcie RPO WP, które jednak zdiagnozowane zostały jako istotne z perspektywy

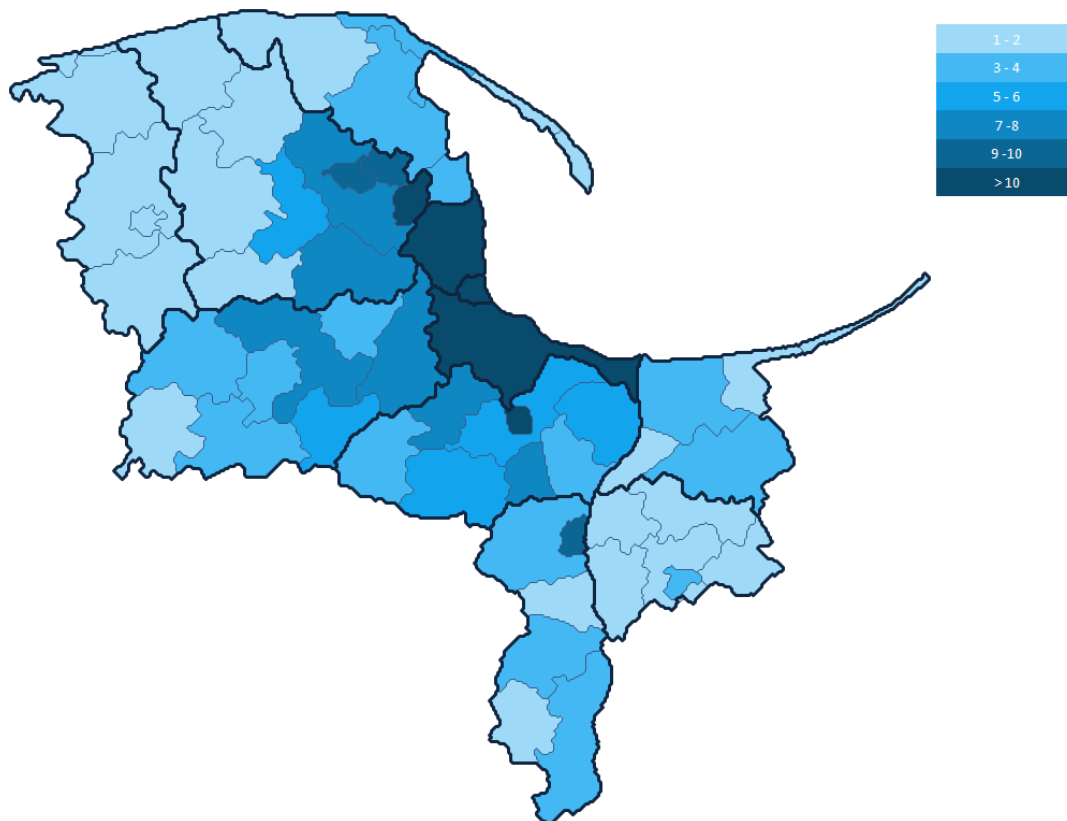
możliwości wdrożenia przedsięwzięć o charakterze metropolitalnym. Kryteria zostały ostatecznie uchwalone przez Radę ZIT.

Po uchwaleniu kryteriów, nastąpiła 2-stopniowa ocena wniosków projektowych składająca się z oceny eksperckiej w formie rankingu i oceny Zarządu i Rady ZIT. Poniżej przedstawiono listę strategicznych projektów wybranych w formule ZIT w ramach stanowiska negocjacyjnego uchwalonego przez Radę ZIT 16.04.2014:

- Komercjalizacja i proces inkubacji projektów badawczo-rozwojowych,
- TriPOLIS Zintegrowany program współpracy inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo-technologicznych w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta,
- Centrum Kompetencji dla sektora Usług Wspólnych BPO/SSC,
- Zwiększenie potencjału zdrowotnego osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących obszar Związku ZIT,
- Centrum Geriatrii, Programów Zintegrowanej Opieki i Telemedycyny - komponent nieinwestycyjny,
- Metropolitalny System Aktywizacji Społeczno – Zawodowej,
- Centrum Geriatrii, Programów Zintegrowanej Opieki i Telemedycyny,
- Rewitalizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalno - przestrzenna obszarów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją położonych na terenie OMT,
- Wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania transportem publicznym (autobusowym i kolejowym) z uwzględnieniem miast powiatowych jako lokalnych węzłów transportu publicznego, zmierzającego do wprowadzenia wspólnego biletu,
- Węzły integracyjne OMT wraz z trasami dojazdowymi,
- Kompleksowa modernizacja i rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej oraz wybranych źródeł ciepła wspierające podniesienie bezpieczeństwa energetycznego i realizację planu gospodarki niskoemisyjnej dla OMT,
- Kompleksowa modernizacja i rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej oraz wybranych źródeł ciepła wspierająca podniesienie bezpieczeństwa energetycznego i realizację planu gospodarki niskoemisyjnej dla MOF Trójmiasta,
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta,
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych komunalnych OMT,
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych spółdzielczych oraz wspólnot mieszkaniowych Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta.

Na poniższej rycinie przedstawiono beneficjentów objętych proponowanym wsparciem w ramach ZIT.

Rycina 2: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT

Źródło: Opracowanie własne

Strategia ZIT będzie dokumentem okresowo aktualizowanym w szczególności w zakresie listy przedsięwzięć. W każdej Osi priorytetowej co najmniej 1 raz na rok w całym okresie programowania 2014 – 2020 ogłaszany będzie nabór projektów umożliwiający aktualizację istniejących fiszek projektowych lub dołączenie nowych fiszek projektowych w ramach danej osi.

Finansowanie Strategii

Zapewnienie odpowiednich źródeł finansowania jest kluczowym elementem sukcesu każdej strategii.

W Rozdziale 9 przedstawiono różne instrumenty finansowe, potencjalnie dostępne dla wnioskodawców składających swoje projekty w ramach Strategii ZIT, przy czym nie wskazano przypisania projektów do poszczególnych źródeł. Decyzje w tym zakresie należeć będą do poszczególnych wnioskodawców, przy założeniu zgodności z wytycznymi dla RPO WP.

Podstawowe znaczenie dla realizacji projektów ZIT będą miały środki zapewnione w ramach RPO WP, który przewiduje wkład UE na finansowanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na poziomie 235,2 mln EUR.

Poniżej szczegółowo zaprezentowano pełną listę zgłoszonych przez Radę ZIT Osi Priorytetowych i Priorytetów Inwestycyjnych proponowanych do objęcia interwencją ZIT, w następującym porządkowaniu:

1. Osi Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których w projekcie RPO WP przewidziano zastosowanie instrumentu terytorialnego ZIT,
2. Osi Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których w projekcie RPO WP nie przewidziano zastosowania instrumentu terytorialnego ZIT.

Strona | 18

1. Osi Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których przewidziano zastosowanie instrumentu terytorialnego ZIT:

- OP 2 Przedsiębiorstwa, PI 3.4 *Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług;*
- OP 5 Zatrudnienie, PI 8.5 *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników;*
- OP 5 Zatrudnienie, PI 8.10 *Aktywne i zdrowe starzenie się;*
- OP 6 Integracja, PI 9.4 *Aktywna integracja, w szczególności w celu wspierania zatrudnialności;*
- OP 6 Integracja PI 9.8, *Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych;*
- OP 7 Zdrowie PI 9.1 *Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych;*
- OP 8 Konwersja PI 9.2, *Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich;*
- OP 9 Mobilność PI 4.5 *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych, mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu;*
- OP 10 Energia, PI 4.3 *Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym;*
- OP 10 Energia, PI 4.5 *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych, mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.*

2. Osi Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których nie przewidziano zastosowania instrumentu terytorialnego ZIT:

- OP 1, Komerccjalizacja wiedzy PI 1.2 *Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.*

Do podstawowych danych i założeń przy przygotowaniu planu finansowego dla Strategii ZIT należą: planowana alokacja na ZIT w ramach RPO WP, udostępniająca środki z funduszy EFRR i EFS³, wstępne założenia dotyczące wartości projektów wskazanych w niniejszej Strategii do realizacji w formule ZIT oraz indywidualne dla danych projektów założenia odnośnie stopnia dofinansowania środkami dotacyjnymi. Na podstawie tych danych, w tabeli poniżej zaprezentowano zagregowany plan finansowy dla Strategii ZIT. W ramach ZIT planuje się zrealizować inwestycje w łącznej kwocie **1 984,54 mln zł**, z czego **1 018,03 mln zł** zaplanowano jako dofinansowanie w ramach RPO WP. Brakującą kwotę **966,51 mln zł** beneficjenci muszą wypracować w ramach swoich własnych budżetów lub z zastosowaniem innych instrumentów finansowych.

Cele i priorytety Strategii ZIT

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy jako cel główny Strategii ZIT przyjęto:

Dynamizacja i zwiększenie spójności rozwoju społeczno-gospodarczego oraz podniesienie wieloaspektowej konkurencyjności Obszaru Metropolitalnego dzięki partnerskiej współpracy, integracji i synergii.

Cel ten został uszczegółowiony w 3 priorytetach rozwojowych, które należy traktować jako cele strategiczne:

- rozwój konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki,
- budowa otwartego i aktywnego społeczeństwa,
- kreowanie zintegrowanej przestrzeni.

Kluczowy element pierwszego priorytetu stanowić powinien wzrost potencjału współpracy rozwojowej, w szczególności w trójce: przemysł, uczelnie wyższe, samorząd terytorialny oraz aktywny marketing i promocja gospodarcza. Istotnym efektem wdrażania działań w ramach tego priorytetu jest oczekiwane generowanie nowych, trwałych miejsc pracy oraz budowa silnych powiązań pomiędzy światem nauki a biznesem.

³ Na podstawie projektu RPO WP z dnia 27.03.2014

Kolejny z priorytetów dotyczy jednego z kluczowych obszarów potencjału rozwoju Metropolii, a mianowicie otwartego i aktywnego społeczeństwa. Aktywność społeczna buduje kapitał społeczny i w znacznym stopniu przyczynia się do rozwoju i podnoszenia jakości życia mieszkańców Obszaru Metropolitalnego. Aktywna i przedsiębiorcza społeczność to także coraz wyższa konkurencyjność regionu jako obszaru dynamicznych zmian i kreowania innowacji. Jednym z najważniejszych czynników warunkujący wzrost kapitału społecznego jest edukacja. W trakcie tego procesu szczególny nacisk należy kłaść na pełne poznanie przez ucznia własnego potencjału, rozwój umiejętności kluczowych i budowanie gotowości do poznawania nowych trendów rozwojowych, podejmowania wyzwań, przyjmowania ofert zmieniającego się rynku pracy, ciągłe pogłębianie wiedzy. Aby osiągnąć wyżej wymienione cele nie należy przy tym zapominać o promocji zdrowego stylu życia oraz o kompleksowej profilaktyce w ramach zagrożeń zdrowia, jakie niosą zmiany cywilizacyjne i demograficzne.

Ostatni priorytet dotyczy integracji funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Metropolitalnego, która stanowi warunek konieczny dla pełnego wykorzystania potencjałów tkwiących w jego gospodarce i kapitale społecznym. Wzmocnienie istniejących oraz rozwój nowych powiązań funkcjonalno-przestrzennych obejmie działania w zakresie rozwoju systemu transportowego, włączaniu do sfery dynamicznego rozwoju obszarów do tej pory zaniedbanych i zdegradowanych, przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska. Do najistotniejszych celów wyżej wymienionego priorytetu należy zaliczyć zrównoważony rozwój systemu transportowego, który ukierunkowany powinien być na podniesienie spójności terytorialnej oraz poprawę dostępności i efektywności funkcjonowania, integrację obszarów zdegradowanych i włączenie ich w procesy rozwojowe oraz kompleksowe podejście do zagadnień energetyki i środowiska uwzględniające dbałość o rozwój zrównoważony.

Powyższe priorytety rozwojowe Strategii ZIT dla OMZG definiują obszar jego szczególnego zainteresowania, co będzie odzwierciedlone realizacją wspólnych interwencji o charakterze ponadlokalnym, metropolitalnym. Oznacza to, że celem proponowanych do realizacji w ramach formuły ZIT przedsięwzięć musi być nastawienie na silną, kierunkową interwencję w co najmniej jednym z priorytetów.

Równocześnie, przedsięwzięcia ZIT będą realizowane w ścisłym związku i w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Dodatkowo, przedsięwzięcia komplementarne ZIT będą mogły być realizowane z wykorzystaniem środków innych niż przewidziane w RPO WP, w tym głównie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

System wdrażania Strategii ZIT musi uwzględniać więc zasady i strukturę RPO WP, co powoduje konieczność przyporządkowania priorytetów Strategii ZIT osiom priorytetowym RPO WP.

Ocena oddziaływania na środowisko

Zarząd Związku ZIT Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej pismem z dnia 25 marca 2014 r. zwrócił się do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku oraz Pomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku z wnioskiem o stwierdzenie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej na lata 2014 i 2020.

POMOC TECHNICZNA

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Gdański Obszar
Metropolitalny

Polska
Unia
Mobilności
Aktywnej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Należy stwierdzić, iż działania inwestycyjne, które będą realizowane w oparciu o Strategię ZIT poddawane są lub będą procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Przeprowadzanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, tylko i wyłącznie dla Strategii ZIT, stanowiłoby ponowne procedowanie w kwestiach aktualnie podlegających rozpoznaniu, lub też już rozstrzygniętych.

Strona | 21

Na potrzeby Strategii ZIT sporządzono Prognozę oddziaływania na środowisko, która może być wykorzystana w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wynika z niej, iż w generalnej ocenie realizacja głównego celu oraz priorytetów rozwojowych wyznaczonych w Strategii ZIT będzie oddziaływała pośrednio i bezpośrednio korzystnie na środowisko Obszaru Metropolitalnego. Na etapie wykonawczym, zwłaszcza w stosunku do przedsięwzięć związanych z realizacją nowych obiektów kubaturowych i liniowych prognozuje się, że mogą wystąpić oddziaływania na środowisko, w szczególności na powierzchnię terenu. Działania te zostaną zminimalizowane zgodnie z ustaleniami projektów wykonawczych.

3. Podstawy prawne przygotowania strategii ZIT

Umocowania do realizacji strategii terytorialnych w formule ZIT należy odnajdywać w aktach prawa Unii Europejskiej tj.:

Strona | 22

- Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 2013.347.320) oraz
- Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L 2013.347.289),

Powyższe akty prawne zawierają normy o charakterze ogólnym, a swej konkretyzacji doznają na poziomie poszczególnych Państw Członkowskich Unii Europejskiej.

Stosownie do zapisów zawartych w dokumencie pn. „Zasady realizacji inwestycji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce” – podstawę prawną Strategii ZIT będzie decyzja organu wykonawczego Związku ZIT w sprawie przyjęcia Strategii ZIT, co będzie jednoznaczne z deklaracją o jej realizacji złożoną przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego należące do Związku ZIT⁴.

Koniecznym jest, aby w tym miejscu wskazać, iż w dniu 14 lutego 2014 r. zostało zawarte Porozumienie w sprawie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Obszarze Metropolitalnym, którego Sygnatariuszami jest 36 JST, które łącznie tworzą Związek ZIT.

§ 3 ust. 2 przedmiotowego Porozumienia stanowi, iż jednym z zadań Związku ZIT jest przygotowanie i przyjęcie Strategii ZIT w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne i planistyczne, z uwzględnieniem zasad i kryteriów wyboru projektów.

⁴ Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, *Zasady realizacji inwestycji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce*, str. 11.

4. Spójność z unijnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (Strategia ZIT) pozostaje w zgodności z najważniejszymi dokumentami strategicznymi zarówno unijnymi, krajowymi, jak i regionalnymi. Poniżej opisano szczególnie istotne dokumenty strategiczne oraz związek Strategii z ich realizacją.

4.1. Zgodność Strategii ZIT ze Strategią Europa 2020

Strategia Europa 2020 jest długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który zastąpił realizowaną od 2000 r., zmodyfikowaną pięć lat później, Strategię Lizbońską. Kluczowe założenia Strategii ZIT są zgodne z założeniami Strategii Europy 2020. Dokument ten obejmuje trzy powiązane ze sobą priorytety: rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Każdy z nich znajduje swoje odzwierciedlenie w treściach zawartych w niniejszej Strategii. W obszar rozwój inteligentny - rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, którego celem jest zwiększenie roli wiedzy i innowacji jako sił napędowych naszego przyszłego rozwoju wpisuje się Oś Priorytetowa 1 - Komercjalizacja wiedzy oraz Oś Priorytetowa 2 - Przedsiębiorstwa Strategii ZIT. Oś Priorytetowa 10 - Energia oraz Oś Priorytetowa 9 - Mobilność Strategii ZIT zgodne są natomiast z priorytetem Europy 2020 rozwoju zrównoważonego - wspieranie gospodarki efektywnej i korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Zgodność z priorytetem Europy 2020 - rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu - wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną - widoczna jest w Strategii ZIT w Osi Priorytetowej 5 - Zatrudnienie, Osi Priorytetowej 6 - Integracja oraz Osi Priorytetowej 8 - Konwersja.

4.2. Zgodność z koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Strategia ZIT jest zgodna z rzezonym dokumentem. Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Cel strategiczny KPZK 2030 określony został jako: efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialne zróżnicowanie potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych - konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Drogą do zapewnienia tego celu jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów. W dokumencie KPZK 2030 zostały również wyróżnione cele szczegółowe, z którymi w sposób bezpośredni zgodne są cele rozwojowe i osie priorytetowe Strategii ZIT. Należą do nich:

- podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeniach europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury

systemu osadniczego sprzyjającej spójności - w cel ten wpisuje się sama idea przygotowania Strategii ZIT,

- poprawa spójności wewnętrznej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów - cel ten realizowany jest przez Oś Priorytetową 6- Integracja Strategii ZIT,
- poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej - ten cel realizuje Oś Priorytetowa 9- Mobilność Strategii ZIT,
- zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego- cel ten realizuje Oś Priorytetowa 10- Energia Strategii ZIT,
- przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego - w zakres tego celu wpisuje się Oś Priorytetowa 8- Konwersja Strategii ZIT.

4.3. Zgodność Strategii ZIT z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 stanowi kompleksowy dokument o charakterze strategicznym odwołujący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Strategia ZIT jest zgodna z dokumentem KSRR 2010-2020, określającym cele polityki regionalnej i instrumenty ich realizacji w kontekście przestrzennym. Polityka KSRR ukierunkowuje interwencję na rzecz rozwijania mechanizmów wzmacniających rozprzestrzenianie procesów rozwojowych w głównych ośrodkach wzrostu, rozumianych jako stolice województw, na całe obszary województw. Do podstawowych celów KSRR, z którymi korespondują zasady polityki rozwoju wpisane w Strategii ZIT, należą:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów - w tak określony cel wpisuje się Oś Priorytetowa 1 - Komerccjalizacja Wiedzy i Oś Priorytetowa 2 - Przedsiębiorstwa Strategii ZIT,
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych- cel ten realizuje Oś Priorytetowa 6- Integracja oraz Oś Priorytetowa 8-Konwersja Strategii ZIT,
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie - zgodność z tak sformułowanym celem przedstawia całościowa koncepcja Strategii ZIT.

Ponadto, szczegółowe propozycje rozwiązań zawartych w KSRR, wyznaczają założenia Strategii ZIT, gdyż dotyczą takiego przeorientowania polityki regionalnej, aby była ona skoncentrowana na wykorzystaniu endogenicznych potencjałów wszystkich terytoriów oraz skoncentrowanie inwestycji na wybranych obszarach tematycznych i przestrzennych. KSRR kładzie również nacisk na zwiększenie spójności terytorialnej poprzez budowanie powiązań między miastami wojewódzkimi, a ich otoczeniem.

4.4. Zgodność ze Strategią Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju (SRK) to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje ona strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe. SRK 2020 oparta jest na scenariuszu stabilnego rozwoju. Założenia Strategii ZIT są zgodne ze wskazanym dokumentem. Celem głównym SRK jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. W dokumencie zostały wytyczony trzy obszary strategiczne: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjna gospodarka oraz spójność społeczna i terytorialna, w których mają koncentrować się główne działania. W ramach wskazanych obszarów określone zostały cele szczegółowe SRK, które realizowane są również przez Strategię ZIT. Są to m.in.:

- wzmocnienie stabilności makroekonomicznej- w cel ten wpisuje się Oś Priorytetowa 2 - Przedsiębiorstwa Strategii ZIT,
- wzrost wydajności gospodarki - cel ten realizuje Oś Priorytetowa 2- Przedsiębiorstwa Strategii ZIT,
- zwiększenie innowacyjności gospodarki- cel realizowany przez Oś Priorytetową 1 - Komercjalizacja Wiedzy oraz Oś Priorytetowa 1- Przedsiębiorstwa Strategii ZIT,
- rozwój kapitału ludzkiego- w tak sformułowany cel wpisują się: Oś Priorytetowa 1 - Komercjalizacja wiedzy, Oś Priorytetowa 5 - Zatrudnienie Strategii ZIT,
- bezpieczeństwo energetyczne i środowisko- cel ten jest realizowany przez Oś Priorytetową 10- Energia Strategii ZIT,
- zwiększenie efektywności transportu- w cel ten wpisuje się Oś Priorytetowa 9- Mobilność Strategii ZIT,
- integracja społeczna- cel realizowany przez Oś Priorytetową 6- Integracja oraz Oś Priorytetową 8- Konwersja Strategii ZIT,
- wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych - w cel ten wpisuje się cała koncepcja Strategii ZIT.

4.5. Zgodność z Umową Partnerstwa

Umowa Partnerstwa (UP) to dokument przyjęty przez Komisję Europejską i kraje członkowskie określający główne kierunki inwestowania środków unijnych w latach 2014-2020. Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO). Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych jest zgodna ze strategią wydatkowania środków z unijnych funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w Polsce oraz z priorytetami inwestycyjnymi w tym zakresie.

4.6. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020 jest podstawowym dokumentem strategicznym wytyczającym kierunki rozwoju województwa pomorskiego do roku 2020. Zgodnie z zapisami SRWP 2020 jednym z instrumentów jej realizacji będą właśnie Zintegrowane Porozumienia Terytorialne (ZPT). W związku z tym, dokument Strategii ZIT jest pochodną polityki realizowanej poprzez SRWP 2020. Cele nadrzędne Strategii ZIT wpisują się w cele SRWP 2020, zdefiniowane jako: otwarta gospodarka, aktywni mieszkańcy, spójna przestrzeń. W ramach celów strategicznych SRWP 2020 zostały wyodrębnione cele operacyjne, które identyfikują się z poszczególnymi Osiami Priorytetowymi Strategii ZIT. Należą do nich:

- wysoka efektywność przedsiębiorstw - cel ten realizuje Oś Priorytetowa 2 - Przedsiębiorstwa Strategii ZIT,
- unikatowa oferta turystyczna i kulturalna - cel realizowany przez Oś Priorytetową 6 - Integracja Strategii ZIT,
- wysoki poziom zatrudnienia- cel ten realizuje Oś Priorytetowa 5 - Zatrudnienie Strategii ZIT,
- wysoki poziom kapitału społecznego- w cel ten wpisuje się kilka Osi Priorytetowych Strategii ZIT: 4 - Oś Priorytetowa 4 - Kształcenie zawodowe, Oś Priorytetowa 5 - Zatrudnienie, Oś Priorytetowa 6 - Integracja,
- lepszy dostęp do usług zdrowotnych - w cel ten wpisuje się Oś Priorytetowa 7 - Zdrowie Strategii ZIT,
- sprawny system transportowy- ten cel realizuje Oś Priorytetowa 9 - Mobilność Strategii ZIT,
- bezpieczeństwo i efektywność energetyczna - w cel ten wpisuje się Oś Priorytetowa 10 - Energia Strategii ZIT.

4.7. Zgodność z projektem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego (2014-2020)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WP) stanowi jedno z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Zakres tematyczny oraz logika interwencji RPO WP są zdeterminowane m.in. przez Regionalne Programy Strategiczne (RPS), które określają sposób realizacji polityk rozwojowych Samorządu Województwa Pomorskiego do 2020 r. RPO WP jest współfinansowany z dwóch funduszy: EFRR i EFS.

Projekt RPO WP został opracowany z uwzględnieniem:

- pakietu legislacyjnego dla polityki spójności na lata 2014-2020,
- Umowy Partnerstwa 2014-2020 stanowiącej podstawę kształtowania polityki spójności w Polsce,
- krajowych i wspólnotowych dokumentów strategicznych, w szczególności Strategii EUROPA 2020,
- wzoru programu przygotowanego przez Komisję Europejską (KE);

- wyników konsultacji społecznych, które trwały w okresie od 1 października do 21 listopada 2013 r.,
- przeprowadzonej oceny ex-ante,
- strategicznej oceny oddziaływania projektu RPO WP na środowisko,
- opinii Ministra Infrastruktury i Rozwoju oraz Międzyresortowego Zespołu ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej,
- opinii Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego,
- opinii Pomorskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego,
- opinii Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania.

Stojące przed województwem pomorskim wyzwania wyznaczają zakres interwencji RPO WP, który skupia się na sferze gospodarczej, edukacji, aktywności zawodowej i społecznej, wykorzystaniu specyficznych potencjałów poszczególnych obszarów, a także na systemie transportowym, energii i środowisku.

Z uwagi na fakt, że prace nad RPO WP 2014-2020 nie zostały jeszcze zakończone, można formułować wnioski na podstawie informacji o przyszłym kształcie tego programu. Na podstawie tych informacji można określić wstępną zgodność Strategii ZIT z założeniami RPO WP 2014-2020. Środki przyznawane w ramach Strategii ZIT będą głównie pochodzić z Regionalnego Programu Operacyjnego, dlatego cele i kierunki działań w obu dokumentach powinny być ze sobą zgodne. Strategia ZIT określając swoje cele oraz priorytety, podporządkowała je następnie do Osi Priorytetowych i Priorytetów Inwestycyjnych zdefiniowanych w RPO WP 2014-2020. Do Osi Priorytetowych, w których planowana jest interwencja w ramach instrumentu ZIT należą:

- Oś Priorytetowa 1- Komerccjalizacja Wiedzy;
- Oś Priorytetowa 2- Przedsiębiorstwa;
- Oś Priorytetowa 5- Zatrudnienie;
- Oś Priorytetowa 6- Integracja;
- Oś Priorytetowa 7- Zdrowie;
- Oś Priorytetowa 8- Konwersja;
- Oś Priorytetowa 9- Mobilność;
- Oś Priorytetowa 10- Energia.

Kierunki rozwoju OMZG w horyzoncie roku 2020 są punktem wyjścia dla identyfikacji tematycznych obszarów współpracy w ramach OMZG. W obszarach tych powinny być realizowane wiązki działań wymagających koordynacji ze względu na ich ponadlokalny charakter, potrzebę maksymalizacji efektów, a także konieczność podzielenia się kosztami i podjęcia (często) wielostronnych uzgodnień.

Bazując na wynikach przeprowadzonych w dniach 26-28 lutego 2014 r. II Warsztatów Strategii ZIT, dokonano identyfikacji celów interwencji ZIT do poszczególnych Osi priorytetowych (OP) RPO WP na lata 2014 – 2020. Należy wskazać, że proponowane obszary współpracy nie są w pełni adekwatne do alokacji środków RPO WP (projekt z dnia 27 marca 2014 r.) przewidzianych na projekty realizowane w formule ZIT.

Poniżej szczegółowo zaprezentowano pełną listę Osi Priorytetowych i Priorytetów Inwestycyjnych proponowanych do objęcia interwencją ZIT, w następującym przyporządkowaniu:

1. Osi Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których w projekcie RPO WP przewidziano zastosowanie instrumentu terytorialnego ZIT,
2. Osi Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których w projekcie RPO WP nie przewidziano zastosowania instrumentu terytorialnego ZIT.

Strona | 28

1. Osi Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których przewidziano zastosowanie instrumentu terytorialnego ZIT:

- OP 2 Przedsiębiorstwa, PI 3.4 *Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług;*
- OP 5 Zatrudnienie, PI 8.5 *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników;*
- OP 5 Zatrudnienie, PI 8.10 *Aktywne i zdrowe starzenie się;*
- OP 6 Integracja, PI 9.4 *Aktywna integracja, w szczególności w celu wspierania zatrudnialności;*
- OP 6 Integracja PI 9.8, *Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych;*
- OP 7 Zdrowie PI 9.1 *Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych;*
- OP 8 Konwersja PI 9.2, *Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich;*
- OP 9 Mobilność PI 4.5 *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych, mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu;*
- OP 10 Energia, PI 4.3 *Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym;*
- OP 10 Energia, PI 4.5 *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych, mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.*

2. Osi Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których nie przewidziano zastosowania instrumentu terytorialnego ZIT:

OP 1, Komerccjalizacja wiedzy PI 1.2 *Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.*

4.8. Regionalne Programy Strategiczne

Regionalny Program Strategiczny składa się z sześciu dokumentów wiodących w realizacji SRWP 2020, należą do nich: RPS Zdrowie dla Pomorzan, RPS Aktywni Pomorzanie, RPS Ekoefektywne Pomorze, RPS Pomorska Podróż, RPS Mobilne Pomorze oraz RPS Pomorski Port Kreatywności. RPS pełnią wiodącą rolę w operacjonalizowaniu i harmonizowaniu działań Samorządu Województwa w różnych obszarach tematycznych Strategii. RPS stanowią punkt odniesienia dla interwencji w ramach RPO i w układzie dokumentów regionalnych znajdują się pomiędzy Strategią a RPO. W związku z powyższym, Regionalne Programy Strategiczne należą do podstawowych punktów odniesienia, decydujących o kształcie przyjmowanych na poziomie Województwa Pomorskiego programów operacyjnych, a także ukierunkowaniu środków ujmowanych w budżecie województwa po stronie wydatków rozwojowych. Oznacza to, że Strategia ZIT jest zgodna i bezpośrednio realizuje cele wyznaczone w poszczególnych dokumentach oraz uwzględnia zapisane tam przedsięwzięcia strategiczne.

5. Opis metodologii opracowania strategii

ZIT to nowe narzędzie służące realizacji strategii terytorialnych, stosowane po raz pierwszy w okresie programowania 2014-2020. Zgodnie z przyjętą 23 maja 2014 roku Umową Partnerstwa oraz z opublikowanym w 2013 roku przez ówczesne Ministerstwo Rozwoju Regionalnego dokumentem „Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce”, przy pomocy instrumentu ZIT realizowane będą w szczególności zintegrowane działania służące zrównoważonemu rozwojowi obszarów miejskich, o których mowa w art. 7 rozporządzenia EFRR i art. 36 rozporządzenia ogólnego. ZIT obejmuje także obszary wiejskie powiązane funkcjonalnie z ośrodkami miejskimi realizującymi Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

ZIT to narzędzie do wdrażania strategii terytorialnych w sposób zintegrowany, pozwalający na implementację Programów Operacyjnych przekrojowo oraz na uzyskiwanie finansowania z różnych osi priorytetowych jednego lub kilku Programów Operacyjnych. Ma to zapewnić implementację zintegrowanej strategii dla określonego terytorium, przy dużej elastyczności w zakresie tworzenia Programów Operacyjnych. ZIT-y mogą być skutecznie wykorzystywane wyłącznie, jeśli dany obszar geograficzny posiada zintegrowaną, międzysektorową strategię terytorialną⁵.

Metodyka przygotowania niniejszej strategii oparta jest bezpośrednio na obowiązujących wytycznych i dokumentach, wśród których, oprócz wyżej wymienionych można wyróżnić również projekt ustawy o zasadach realizacji Programów Operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020. Zgodnie z tym dokumentem, celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce jest⁶:

- sprzyjanie rozwojowi współpracy i integracji na obszarach funkcjonalnych największych polskich miast, przede wszystkim tam, gdzie skala problemów związanych z brakiem współpracy i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa;
- promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych;
- realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- zwiększanie wpływu miast i powiązanych z nimi obszarów funkcjonalnych na kształt i sposób realizacji działań wspieranych na ich obszarze w ramach polityki spójności.

⁵ Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – Polityka spójności na lata 2014-2020; Komisja Europejska; marzec 2014

⁶ Uzasadnienie do Projektu ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020; projekt z dnia 24 marca 2014 r.

Formuła ZIT skutkuje specyfiką jego przygotowania i wdrażania. Między innymi wśród warunków realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych należy wskazać:⁷

- 1) powołanie związku ZIT pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru realizacji ZIT;
- 2) przyjęcie przez Związek ZIT strategii związku ZIT, o której mowa w art. 7 rozporządzenia EFRR i art. 12(1) rozporządzenia EFS przez związek ZIT oraz jej pozytywne zaopiniowanie w terminie 60 dni:
 - a) przez instytucję zarządzającą regionalnym programem operacyjnym w zakresie możliwości finansowania w ramach tego programu,
 - b) przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego wykonującego zadania państwa członkowskiego w zakresie zgodności z umową partnerstwa oraz możliwości finansowania projektów, o których mowa w ust. 7, z krajowych programów operacyjnych;
- 3) zawarcie porozumienia lub umowy dotyczących realizacji ZIT pomiędzy związkiem ZIT a właściwą instytucją zarządzającą zawierającego w szczególności zakres powierzonych zadań. Powierzone zadania obejmują co najmniej udział w wyborze projektów do dofinansowania przez właściwą instytucję zarządzającą regionalnym programem operacyjnym oraz współpracę z tą instytucją przy przygotowaniu kryteriów wyboru projektów dla wyodrębnionych działań lub poddziałań dedykowanych ZIT.

Strategia związku ZIT, jako kluczowy dokument, stanowiący podstawę i obligatoryjny element procedury określa w szczególności⁸:

- 1) diagnozę obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów rozwojowych;
- 2) cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, oczekiwane rezultaty i wskaźniki rezultatu i produktu powiązane z realizacją regionalnego programu operacyjnego;
- 3) propozycje kryteriów wyboru projektów w trybie konkursowym;
- 4) wstępną listę projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym wraz z informacją na temat sposobu ich identyfikacji oraz powiązania z innymi projektami, w tym projektami wybieranymi w trybie pozakonkursowym pozytywnie zaopiniowanymi przez właściwą instytucję zarządzającą krajowym programem operacyjnym;
- 5) źródła jej finansowania;
- 6) warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii związku ZIT.

Uszczegółowiony opis zakresu Strategii ZIT doprecyzowano w Umowie Partnerstwa - w rozdziale 3.1.2 Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Zgodnie z tym dokumentem, Strategia ZIT jest podstawą w zakresie udzielenia wsparcia z działań/priorytetów realizowanych w formule ZIT w ramach RPO. Pełni w szczególności rolę „strategii określającej zintegrowane działania służące rozwiązywaniu problemów gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych, demograficznych i społecznych, które mają wpływ na obszary miejskie”, o której mowa w art. 7 rozporządzenia ws. EFRR.

⁷ Art. 28.1 Projektu ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020; projekt z dnia 24 marca 2014 r.

⁸ Art. 28.7 Projektu ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020; projekt z dnia 24 marca 2014 r.

Jak zostało uwzględnione w niniejszym dokumencie, powinna ona zawierać część diagnostyczną opartą na analizach terytorialnych i demograficznych, które wskazują potencjał rozwojowy danego obszaru, w szczególności w odniesieniu do wyzwań zidentyfikowanych w Strategii Europa 2020.

Bazując na wynikach diagnozy, wypracowano zestaw powiązanych ze sobą celów i działań służących długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych Obszaru Metropolitalnego.

Ze względu na fakt, iż Strategia ZIT obejmuje swoim oddziaływaniem szereg jednostek administracyjnych i wskazuje na działania i przedsięwzięcia, których skuteczność będzie w znacznym stopniu uzależniona od skuteczności współpracy metropolitalnej, Strategia została przygotowana z dużym wykorzystaniem konsultacji społecznych. Strategia ZIT powinna być również uzgodniona z IZ RPO oraz zaopiniowana przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Umowa Partnerstwa wskazuje również, że w przypadku projektów realizowanych w formule ZIT, proponowane projekty będą musiały spełnić kryteria wyboru projektów ustanawiane przez KM RPO, co zostało uwzględnione w opisanym dokumencie w części dotyczącej systemu wdrażania Strategii.

Metodyka przygotowania Strategii ZIT zaproponowana Związkowi ZIT przez niezależnego doradcę, uwzględnia również wskazanie obszarów interwencji, w ramach których planowana jest realizacja projektów komplementarnych do przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w formule ZIT, o sfinansowanie których Związek ZIT będzie się ubiegał z innych źródeł (poza formułą ZIT).

Strategia ZIT dla Obszaru Metropolitalnego przebiegała według poniższej sekwencji działań:

1. Analiza danych zastanych;
2. Przeprowadzenie indywidualnych wywiadów pogłębionych w oparciu o uprzednio przygotowane scenariusze;
3. Analiza koncepcji projektów na podstawie przedłożonych fiszek;
4. Opracowanie analizy SWOT;
5. Określenie delimitacji obszaru wsparcia ZIT;
6. Określenie propozycji zasad i trybu wyboru projektów (w tym kryteriów oceny) oraz rekomendacja listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w formule ZIT;
7. Przygotowanie propozycji listy strategicznych projektów o charakterze komplementarnym możliwych do realizacji poza formułą ZIT;
8. Przygotowanie planu finansowego;
9. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko;
10. Konsultacje społeczne;
11. Przygotowanie ostatecznej wersji Strategii ZIT;
12. Opracowanie raportu z przygotowania Strategii ZIT.

Cztery pierwsze punkty dotyczą etapu diagnozy zakończonego analizą SWOT, który wypracował podstawę dla stworzenia celów i priorytetów Strategii ZIT. Cele i priorytety stanowiły bazę dla przygotowania kryteriów wyboru projektów realizowanych w formule ZIT, jak również inwestycji komplementarnych.

Dla części operacyjnej Strategii ZIT kluczowy był proces wyboru przedsięwzięć proponowanych do realizacji w formule ZIT i zawartych w Stanowisku Negocyjnym, na bazie uchwalonych przez Radę ZIT kryteriów. Jego główne elementy zostały zaprezentowane na kolejnym schemacie.

Rycina 3: Sekwencja działań zmierzających do wyboru przedsięwzięć proponowanych do realizacji w formule ZIT

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z opisanymi wcześniej zasadami przygotowania Strategii, Instytucja Zarządzająca Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego opiniuje zawarte w Stanowisku Negocyjnym propozycje.

Poniżej zaprezentowano niektóre narzędzia badawcze wspierające proces opracowania Strategii ZIT:

- Analiza danych zastanych;
- Indywidualne wywiady pogłębione;
- Analiza ekspercka koncepcji projektów strategicznych Wspólnej Reprezentacji;
- Analiza SWOT;
- Metody partycypacyjnego zaangażowania aktorów lokalnych, w szczególności warsztaty strategiczne;
- Formularze do prezentacji projektów (tzw. Fiszki projektowe);
- Narzędzie rankingowe - matryca badawcza określająca zasady i tryb wyboru projektów oraz prezentująca listę przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w formule ZIT.

Zaprezentowana metodyka i wykorzystane narzędzia pozwoliły na sprostanie sugerowanemu w wytycznych podejściu polegającemu na kompleksowej interwencji ZIT, wymagającej całościowego podejścia do obszaru funkcjonalnego, gdzie realizacja konkretnego przedsięwzięcia na wskazanym obszarze oddziałuje pośrednio na inne jednostki obszaru funkcjonalnego. Nie do przecenienia wydaje

POMOC TECHNICZNA

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Gdański Obszar
Metropolitalny

Polska
Unia
Mobilności
Aktywnej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

się duże zaangażowanie przedstawicieli Związku ZIT na poszczególnych etapach tworzenia dokumentu. Szczególnie liczne uczestnictwo w warsztatach poświęconych diagnozie obszarów strategicznych ZIT oraz wypracowaniu kryteriów wyboru przedsięwzięć proponowanych do realizacji w formule ZIT było odzwierciedleniem zasady pogłębienia współpracy metropolitalnej – jednego z kluczowych założeń, ale również celów formułowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Strona | 34

Jednym ze strategicznych elementów przyjętej metodyki jest szczegółowa procedura wyboru projektów proponowanych do realizacji formule ZIT, zaprezentowana w Rozdziale 8.1. niniejszego opracowania.

6. Określenie delimitacji obszaru interwencji strategii ZIT

Przyjęcie określonej koncepcji delimitacji OMZG uzależnione jest w dużym stopniu od założonego podejścia. Wiele z opracowań oscyluje pomiędzy ujęciami statystyczno-administracyjnym a funkcjonalnym, akcentując bardziej lub mniej jedno z nich.

Strona | 35

Problematyka granic obszaru funkcjonalnego podejmowana jest w różnych dokumentach i opracowaniach, wśród których w pierwszej kolejności należy wymienić „Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030” (KPZK 2030), która pozostaje najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W ramach tego dokumentu miejski obszar funkcjonalny został zdefiniowany jako „układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek. Obejmuje on zwarty obszar miejski oraz powiązaną z nim funkcjonalnie strefę zurbanizowaną. Administracyjnie obszary te mogą obejmować gminy miejskie, wiejskie, i miejsko-wiejskie.”⁹ Warto zwrócić uwagę, iż dokument, odnosząc się do obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich zwraca uwagę na powiązania funkcjonalne, wyrażone faktem, iż obszary te stanowią „centra zarządzania gospodarczego na poziomie co najmniej krajowym, mają duży potencjał gospodarczy (ponadkrajową atrakcyjność inwestycyjną), oferują szereg usług wyższego rzędu i pełnią funkcje symboliczne, charakteryzują się wysoką zewnętrzną atrakcyjnością turystyczną, dużymi możliwościami edukacyjnymi i tworzenia innowacji (rozbudowane szkolnictwo wyższe, obecność jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych), mają zdolność do utrzymywania relacji handlowych, naukowych, edukacyjnych, kulturowych z międzynarodowymi metropoliami oraz charakteryzują się wysoką wewnętrzną i zewnętrzną dostępnością transportową.”

Kluczowym dokumentem dla wyznaczania obszarów realizacji ZIT wojewódzkiego jest jednak dokument MRR *Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (MOF OW)* z lutego 2013 r. Delimitacja z ww. dokumentu została potwierdzona w lipcu 2013 r.¹⁰ Warto zwrócić uwagę na kryteria, jakie przyjęto w ramach dokumentu. Opomiarowane one zostały następującymi wskaźnikami:

I. Wskaźniki funkcjonalne

F1 – liczba wyjeżdżających do pracy najmniej do rdzenia MOF na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym powyżej 50 (2006);

F2 – liczba zameldowań z rdzenia MOF na 1000 mieszkańców powyżej 3 (2009);

II. Wskaźniki społeczno-gospodarcze

S1 – udział pracujących w zawodach pozarolniczych jako stosunek do średniej wojewódzkiej powyżej 75% (2002);

⁹ *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_przestrzenna/kpzk/strony/koncepcja_przestrzennego_zagospodarow_kraju.aspx, s.187.

¹⁰ *Zasady Realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce, Planowanie perspektywy finansowej na lata 2014-2020, MRR, Warszawa, lipiec 2013 r., s.4 i 22.*

S2 – liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców jako stosunek do średniej wojewódzkiej powyżej 75% (2011);

III. Wskaźniki morfologiczne

M1 – gęstość zaludnienia (bez lasów i wód) w stosunku do średniej wojewódzkiej powyżej 50% (2011);

M2 – liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2002-2011 w stosunku do średniej wojewódzkiej powyżej 75%.¹¹

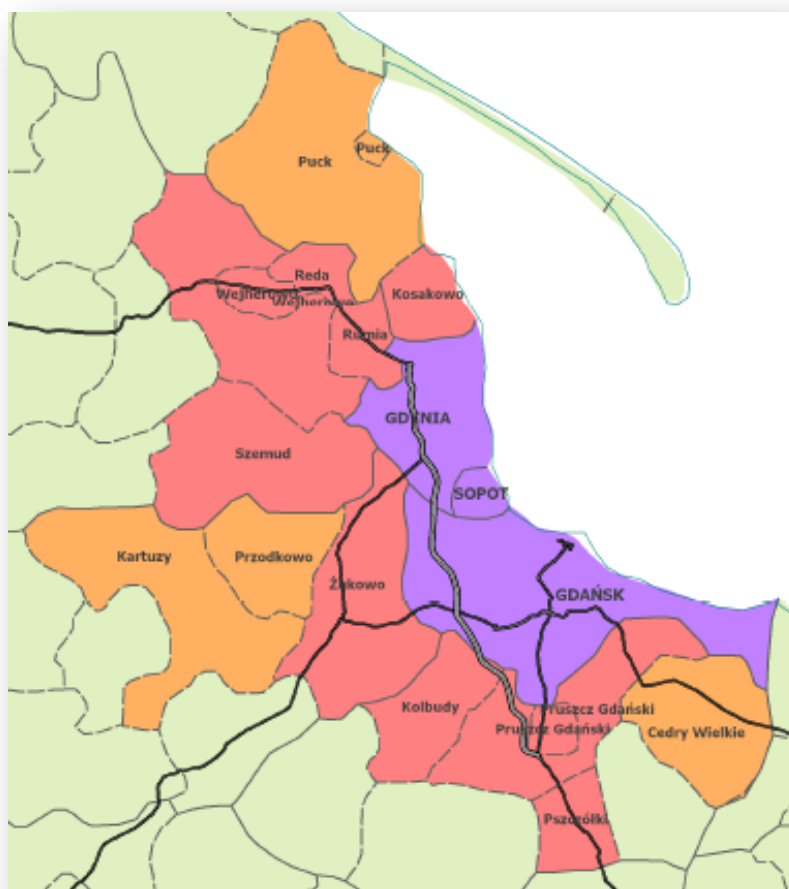
Przyglądając się powyższym wskaźnikom należy zwrócić uwagę, iż mają one charakter ściśle statystyczno-administracyjny, w rzeczywistości nie uwzględniający wielu powiązań o charakterze funkcjonalnym. Wyraźnie nie uwzględniono uwarunkowań lokalnych¹², aktualnych powiązań, prócz dojazdów do pracy, także dojazdów do szkół, usług oraz projektowanych kierunków rozwoju aglomeracji, np. zmian w strukturze układów drogowych, lokalizacji usług, biznesu, obiektów metropolitalnych, itp. Ważnym elementem wskazującym na zasięg obszaru funkcjonalnego powinna być również infrastruktura transportowa, m.in. Szybka Kolej Miejska, budowana Pomorska Kolej Metropolitalna, które w dużym stopniu przyczyniają się do integracji obszaru.

Efektem tego rodzaju podejścia przyjętego przez MRR (obecnie MIR) jest propozycja delimitacji, przedstawiona na następnej rycinie.

¹¹ Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (wcześniej Ministerstwo Rozwoju Regionalnego), s. 7

¹² np. liczba zameldowań z rdzenia MOF, promuje bardziej gminy wiejskie wkoło rdzenia MOF, z bardzo wysokim saldem migracji, a nie miasta, nie włączone w rdzeń MOF, a mające własne strefy suburbanizacji (np. Tczew).

Rycina 4: Propozycja delimitacji miejskiego obszaru funkcjonalnego dla miasta wojewódzkiego Gdańska przygotowana przez MRR

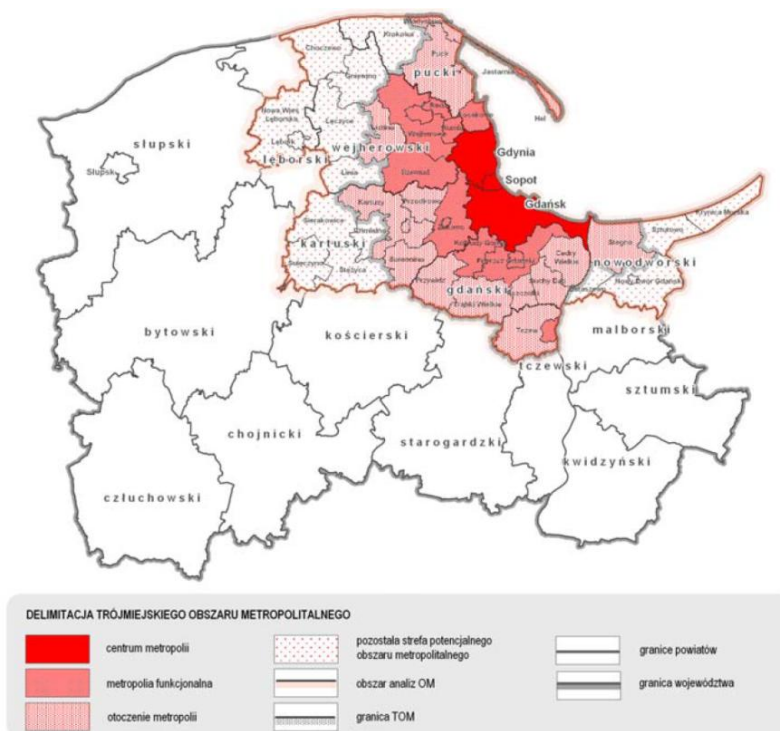
Źródło: Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

Jak widać z powyższej ryciny poza obszarem funkcjonalnym znalazło się wiele jednostek samorządu w znacznym stopniu powiązanych funkcjonalnie z obszarem.

Do propozycji MRR uwagi wniósł m.in. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, proponując dopuszczenie korekty MOF-u w oparciu o zasadę „dodatkowego pierścienia”. Wg UMWP delimitacja MRR nie uwzględniła trendów rozwojowych, ale też pominęła ważne powiązania z Trójmiastem choćby miasta Tczewa, wynikające z wielkości ośrodka, rynku pracy, dojazdów do szkół i usług. Łącznie wnioskowano o powiększenie MOF o 11 gmin w tym 4 miasta: Władysławowo, Jastarnię, Hel oraz Tczew. Argumentem praktycznym dla poszerzenia MOF był utrwalony zasięg aglomeracji przenoszony z PZPWP do dokumentów planistycznych i strategicznych. Wcześniej UMWP wraz z Urzędem Statystycznym w Gdańsku wydał pod redakcją Jerzego Auksztola oraz Radomira Matczaka opracowanie pn. Trójmiejski Obszar Metropolitalny 2009¹³ W dokumencie tym uwzględniono np. miasto Tczew jako element metropolii funkcjonalnej, nie wymieniono natomiast np. gmin Półwyspu Helskiego.

¹³ Trójmiejski Obszar Metropolitalny 2009, UMWP, US w Gdańsku, Gdańsk 2011

Rycina 5: Propozycja delimitacji OMT przygotowana przez UMWP

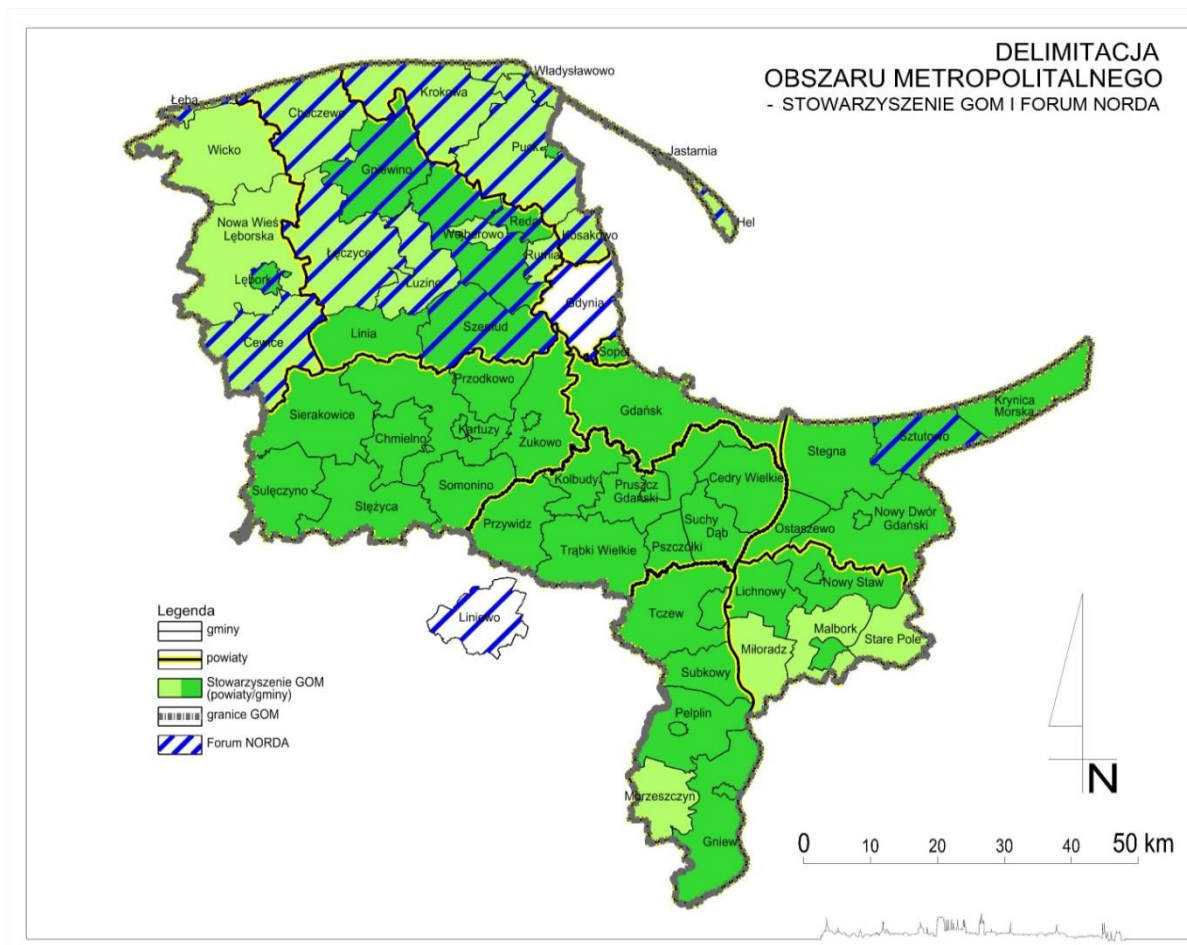

Źródło: Trójmiejski Obszar Metropolitalny 2009, UMWP, US w Gdańsku

W opracowaniu delimitacji MOF¹⁴ przygotowanym przez MRR podjęto próbę uniwersalnej delimitacji, powodując przy tym trudności w rozszerzaniu tych obszarów w miarę potrzeb w indywidualnych przypadkach. Istotnym zaleceniem wynikającym z opracowania jest powierzenie odpowiedzialności za ostateczny kształt MOF-ów samorządom. Znają one najlepiej lokalne uwarunkowania, wielokrotnie opisywane i analizowane, ale też dążyć będą do społecznego konsensusu, co jest niezwykle ważne w kontekście m.in. ukonstytuowania się i funkcjonowania takich organizacji, jak Stowarzyszenie GOM, Forum NORDA, itp. W materiałach do dyskusji przekazanych w dniu 7 stycznia członkom Gdańskiego Obszaru Metropolitalnego wskazano na szerszy terytorialnie i uwzględniający funkcjonalne powiązania teren OMZG, co pokazuje kolejna rycina.

¹⁴ P. Śleszyński, 2012, Delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych stolic województw, PAB IGIPZK, Warszawa.

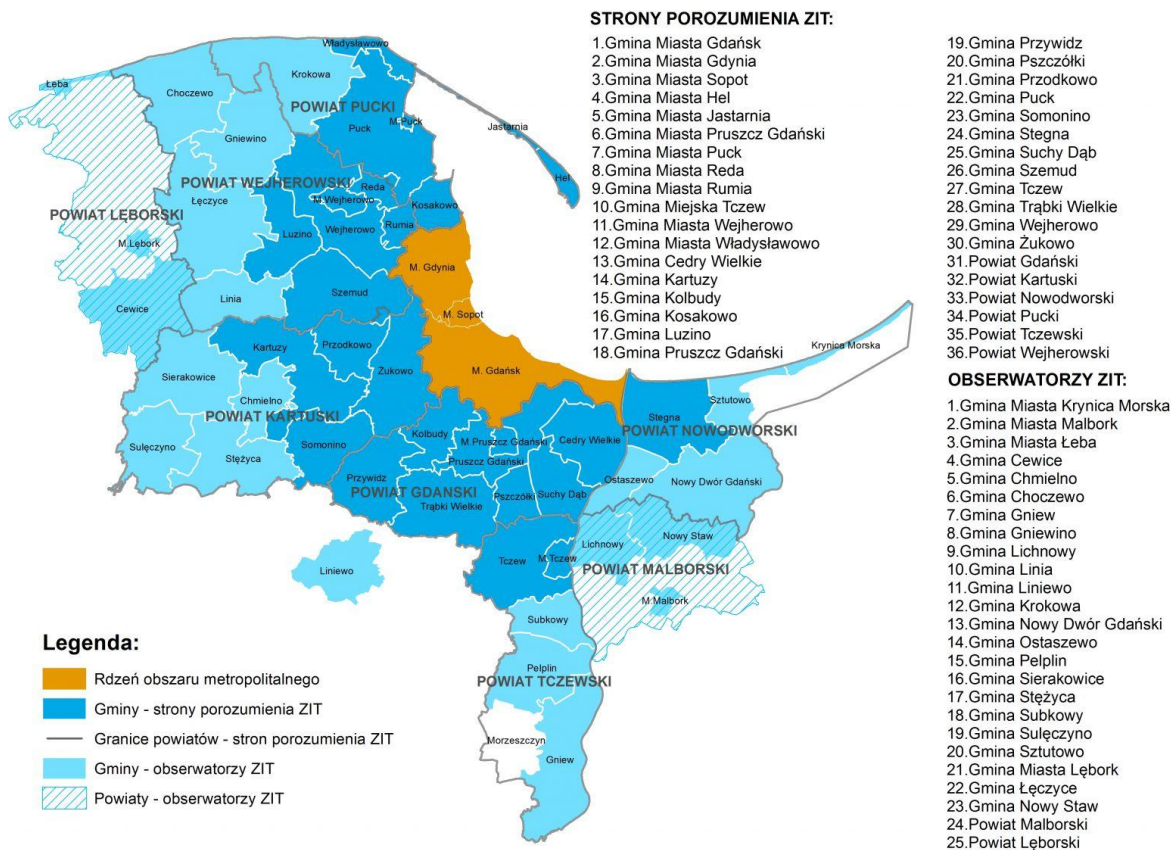
Rycina 6: Propozycja delimitacji OMZG przygotowana przez stowarzyszenie GOM

Źródło: Materiały udostępnione przez GOM

W ramach prac nad niniejszą Strategią, która powstała po podpisaniu 14 lutego 2014 r. Porozumienia ZIT, przyjęto granice OMZG wskazane w niniejszym Porozumieniu. Co prawda stronami Porozumienia z pełnią praw członka Związku ZIT jest 36 samorządów, wchodzących w skład Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta, określonego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, ale OMZG stanowi jedynie 30 gmin wskazanych na kolejnej rycinie. W dokumentach uwzględniających dłuższą perspektywę czasową rozwoju OMZG, konieczny wydaje się jednak powrót do prac nad delimitacją Obszaru.

Rycina 7: Granice Obszaru Metropolitalnego wraz z terenami gmin i powiatów obserwatorów

Źródło: Porozumienie ZIT

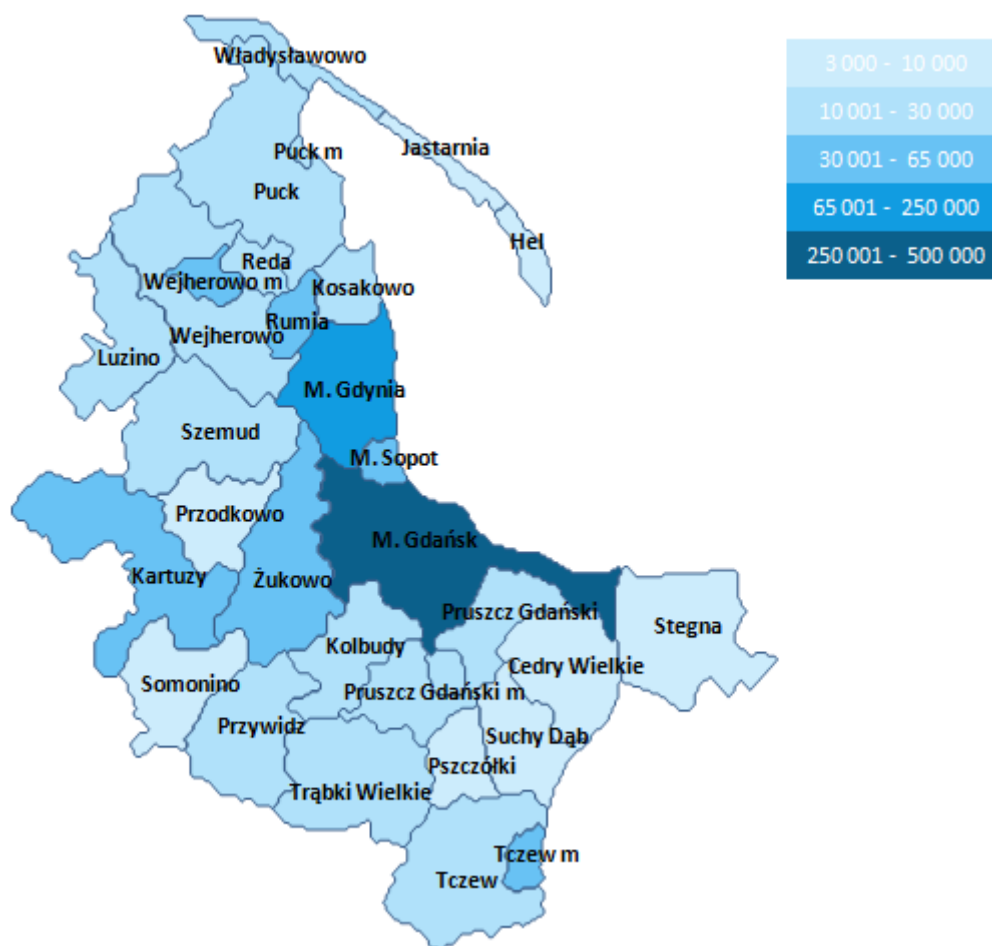
7. Diagnoza i prognozy w obszarze interwencji Strategii ZIT

7.1. Sytuacja demograficzna

Liczba ludności

Obszar Metropolitalny wg przyjętej delimitacji liczył w 2012 r. 1 260 092 osób, co stanowi 55,02% ludności województwa pomorskiego. Na liczbę ludności OMZG składają się tereny wiejskie i miejskie (18 miast). Dwa największe miasta to Gdańsk (460,4 tys. os.) i Gdynia (248,72 tys. os.). Najmniejsza gmina to Hel (3,73 tys. os.). Zdecydowaną większość mieszkańców gromadzą miasta. Stopień urbanizacji na terenie OMZG wyniósł 90%, podczas gdy dla całego województwa 67%.

Rycina 8: Liczba ludności OMZG w 2012 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Struktura wieku i płci

Struktura wieku i płci ludności w OMZG ma cechy struktury zdeformowanej przez dwa powojenne wyższe demograficzne: z lat 50. oraz przełomu lat 70. i 80.

Udział osób w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) w roku 2012 wyniósł 18,47%, w wieku produkcyjnym 63,51%, zaś w wieku poprodukcyjnym 18,03% ogółu mieszkańców OMZG. Występują wyraźne różnice pomiędzy strukturami demograficznymi gmin wiejskich i miejskich. Co istotne, w miastach OMZG w wieku poprodukcyjnym jest ponad 18% mieszkańców, zaś w Trójmieście, gromadzącym łącznie niemal połowę mieszkańców OMZG wskaźnik ten przekroczył 20%, co jest uważane za granicę tzw. starości demograficznej społeczeństwa. Znaczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym spowodowany jest wkraczaniem w wiek emerytalny osób reprezentujących pierwszy, powojenny wyż demograficzny. Proces ten rozpoczął się w 2006 r. w przypadku kobiet i w 2010 r., w przypadku mężczyzn. Najliczniejsze roczniki tej grupy zasilą populację osób w wieku produkcyjnym w kolejnych kilku latach.

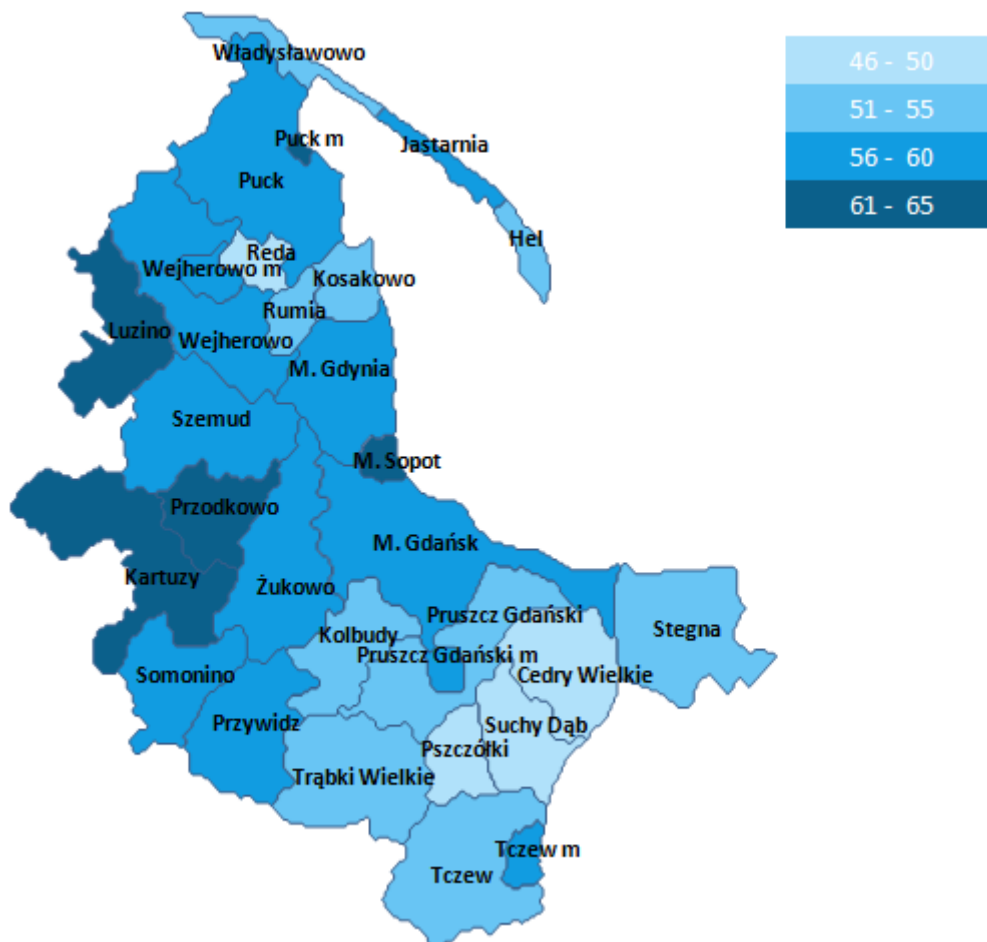
Warto zaznaczyć, że proces starzenia się badanego społeczeństwa OMZG będzie przebiegać łagodniej niż w pozostałych częściach kraju. W 2020 r. pomorskie będzie najmłodszym demograficznie województwem w Polsce. Na tę sytuację wpłynąć ma głównie najwyższy dodatni przyrost naturalny, który przełoży się na wzrost liczby ludności, co prognozuje się jedynie w czterech województwach.

Struktura ludności OMZG jest kształtowana w dużej mierze przez miasta, dlatego piramidy wieku dla miast i dla całego obszaru są bardzo podobne. Na obszarach wiejskich zjawisko niżu demograficznego jest mniej wyraźne. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w tradycyjnie wysokim wskaźniku płodności kobiet na wsi, a także w migracjach ludzi w wieku produkcyjnym do miast. Poszczególne gminy różnią się znacznie pod względem struktury wieku mieszkańców. Przede wszystkim na uwagę zasługuje rozkład przestrzenny zjawiska tzw. "starości demograficznej". Zjawisko to jest najbardziej zaawansowane w centrum Metropolii. Najstarszą społecznością są mieszkańcy Sopotu, gdzie ww. wskaźnik wyniósł ponad 26%. Miasta Gdańsk i Gdynia również przekraczają graniczny wynik osiągając 20,67% i 21,38%. Niższy niż 20%, ale nadal wysoki, udział ludności w wieku poprodukcyjnym widoczny jest w większości miast OMZG. Wyjątek wśród miast stanowi Reda, która ma najniższy udział ludności w wieku emerytalnym, spośród wszystkich gmin miejskich OMZG.

Zjawisko tzw. "młodych demograficznie" gmin dotyczy otoczenia Trójmiasta. Najniższy udział osób w wieku poprodukcyjnym, tj. poniżej 10%, występuje w gminach: Reda, Wejherowo (gm. wiejska), a także w położonym dalej od centrum Metropolii Luzinie.

Wskaźnik obciążenia demograficznego, liczony jako liczba osób w wieku nieprodukcyjnym, przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym układa się nieco odmiennie. Wpływ na rozkład wartości ma liczba osób w wieku poprodukcyjnym, ale też udział osób w wieku przedprodukcyjnym. Obciążenie demograficzne ma swoje konsekwencje ekonomiczne. Im wyższy wskaźnik, tym więcej osób pozostaje na utrzymaniu grupy pracującej. Najwyższe wartości wskaźnika obserwuje się w gminach, gdzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym jest bardzo wysoka, np. w Sopocie oraz w gminach wiejskich, w południowo-zachodniej części OMZG, tj. na obszarze Pojezierza Kaszubskiego. Od wielu lat rejon Pojezierza Kaszubskiego charakteryzuje się wysokim przyrostem naturalnym, a w ostatnich latach też dodatnim saldem migracji, stąd wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Rycina 9: Obciążenie demograficzne na terenie OMZG w 2012 roku (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym)

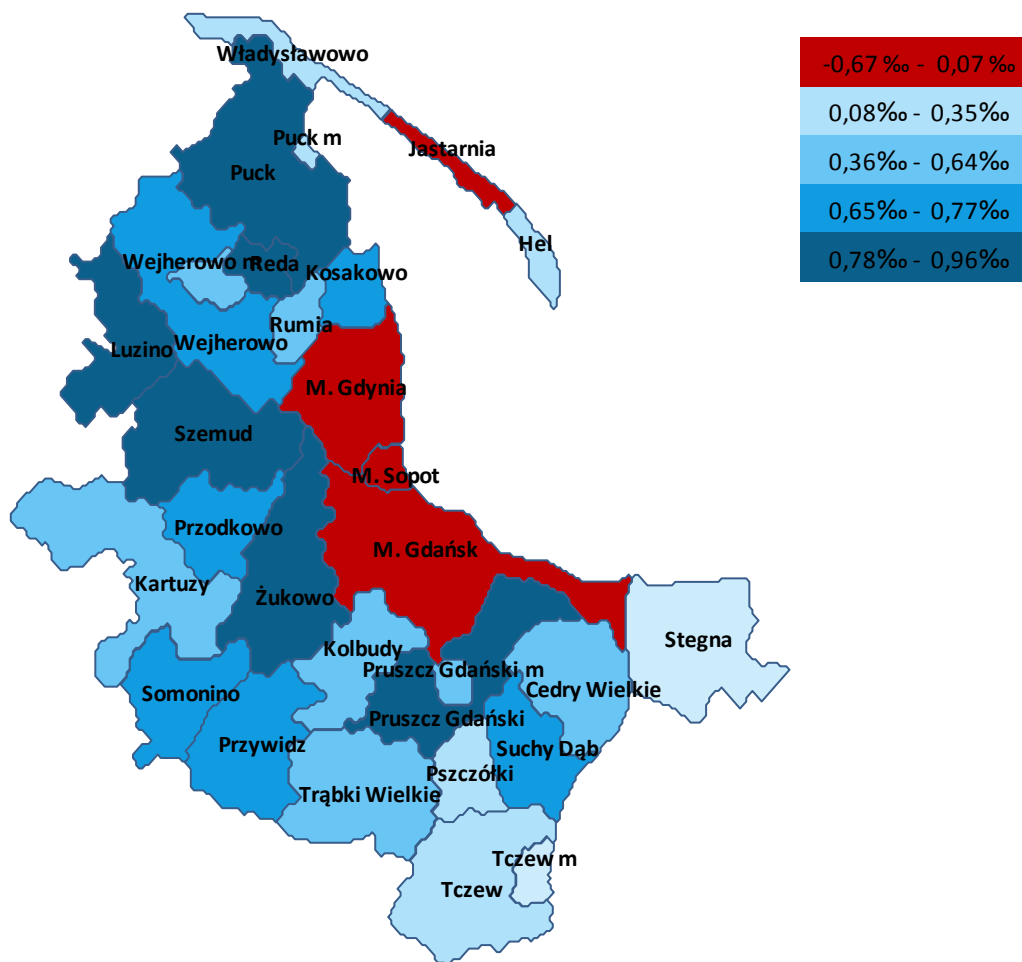
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Uwarunkowania oraz przemiany w rozmieszczeniu ludności i strukturze demograficznej OMZG wymagają odpowiednich działań w zakresie zapotrzebowania na infrastrukturę i usługi typowe dla mieszkańców w określonych grupach wiekowych. Zapotrzebowanie na usługi świadczone na rzecz dzieci i młodzieży wzrasta w „młodych demograficznie” gminach, szczególnie w obszarach podmiejskich. Wzrastają również oczekiwania, co do rozwoju instytucji i infrastruktury dedykowanej osobom w wieku starszym, szczególnie w miastach.

Ruch naturalny ludności

Przyrost naturalny w całym OMZG w 2012 r. był dodatni i wyniósł 1,6‰, co w skali roku oznacza przewagę urodzeń nad zgonami rzędu ponad 2,03 tys. osób. Najniższy, tj. ujemny poziom wskaźnika odnotowały miasta, a w szczególności Sopot (-6,7‰) i Jastarnia (-2,3‰), a następnie Gdańsk i Gdynia po (-0,7‰ i -0,2‰). Pozostałe gminy wykazały dodatni przyrost naturalny. Największy dodatni przyrost naturalny odnotowano, w dominujących pod tym względem gminach: Redzie (9,6‰) oraz Luzinie (9,5‰).

Rycina 10: Przyrost naturalny na terenie OMZG w 2012 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Analizując dane historyczne, okazuje się, że od 1995 r. widoczny jest wysoki poziom przyrostu naturalnego w gminach Pojezierza Kaszubskiego, z dużymi wynikami głównie gmin wiejskich: Przodkowo, Luzino, a także gminy miejsko-wiejskiej Żukowo.

W 2012 r. na Obszarze Metropolitalnym urodziło się ponad 13,4 tys. osób, a zmarło niespełna 11,3 tys. Ponad połowę zgonów odnotowano na terenie Trójmiasta, zaś w pozostałych powiatach dominowały urodzenia. Wysoki przyrost naturalny otoczenia centrum Metropolii spowodowany był znaczną imigracją osób młodych zakładających tam rodziny. W powiatach: kartuskim, gdańskim i wejherowskim, liczba urodzeń była ponad 2 razy większa od liczby zgonów.

Migracje

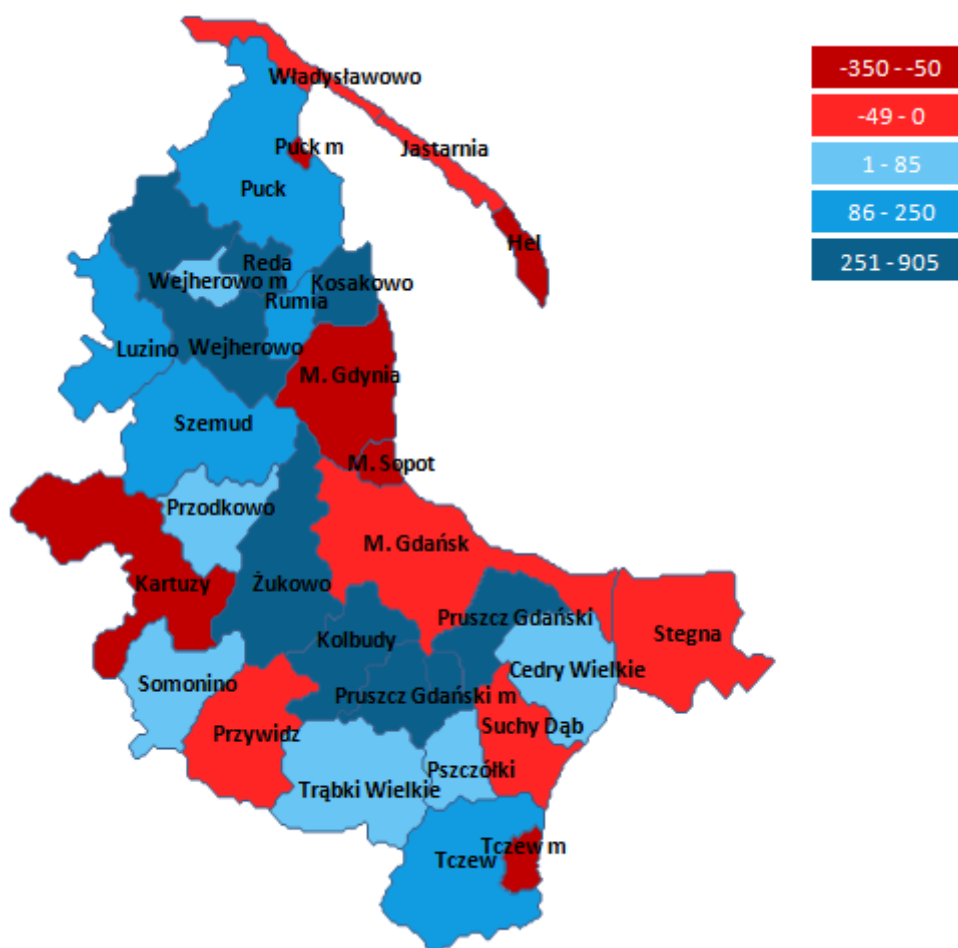
Analizując dane historyczne okazuje się, że saldo migracji w okresie lat 1995 – 2012 kształtowało się różnie, w zależności od gminy. Niemal przez cały okres ujemne, lub bliskie zera wartości salda migracji odnotowywały prawobrzeżne względem Wisły gminy Żuławskie, a także położone dalej od centrum Metropolii gminy północno-zachodnie i zachodnie. W 2012 r. największy odpływ odnotowały Gdynia i Sopot oraz Hel i Kartuzy. Największy napływ ludności dotyczył gmin otaczających Trójmiasto, tj. Pruszcz Gdańskiego, Żukowa, Kosakowa.

Na początku okresu przemian gospodarczych migracje oscylowały blisko zera i były umiarkowane. Jedynie w 5 gminach odnotowano dodatnie saldo migracji, wyższe niż 1%, tj. w mieście Żukowo, Redzie, gminie wiejskiej Pruszcz Gdański, oraz Kosakowie, gdzie saldo było najwyższe (2,28%). W kolejnych latach zarysowują się coraz większe kontrasty. Od końca lat 90. obserwowana jest „eksplozja” suburbanizacji.

W 2012 r. najwyższe saldo migracji odnotowała gmina wiejska Pruszcz Gdański (3,86%). Tuż za nią uplasowało się Kosakowo (3,34%) oraz wiejska część gminy Żukowo (2,14%). Pozostałe gminy przyciągające największą liczbę nowych mieszkańców to Kolbudy, Szemud, Wejherowo, Reda i Rumia.

Migrujący do ww. gmin pochodzą głównie z Gdańska i Gdyni. Przykładowo w 2007 r. wśród imigrantów w gminie Kolbudy było 64% Gdańszczan, a w Pruszczu Gdańskim w 2012 r. 45%.

Rycina 11: Saldo migracji wg gmin w OMZG w 2012 roku (liczba osób)

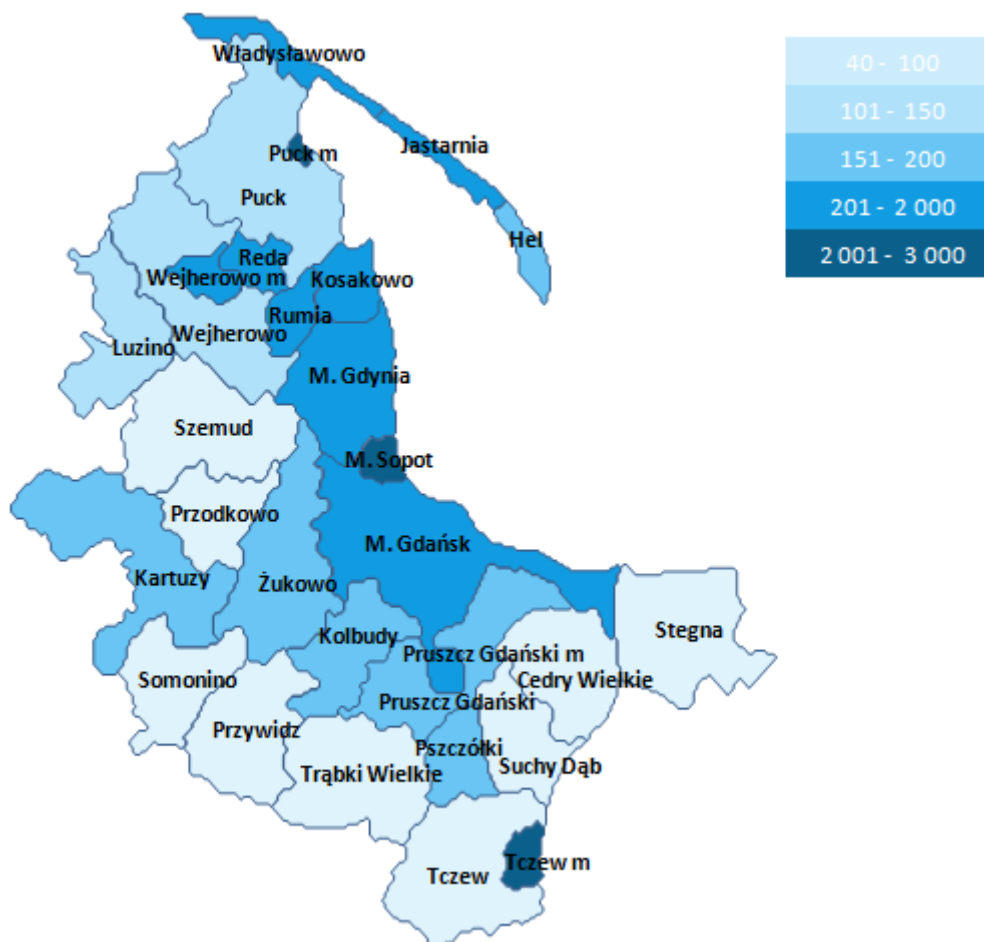
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Gminy sąsiadujące z centrum Metropolii oferują nowym mieszkańcom bardziej atrakcyjne cenowo niż w centrum, grunty budowlane. Tańsze są tam mieszkania w rozprzestrzeniającej się, nawet na terenach wiejskich, intensywnej zabudowie wielorodzinnej. Gminy podmiejskie otaczają Trójmiasto w formie półpierścienia. Odległości do centrum Metropolii są niewielkie.

Gęstość zaludnienia

Gęstość zaludnienia gmin OMZG wyraźnie pokazuje różnicę między miastami a obszarami wiejskimi.

Rycina 12: Gęstość zaludnienia OMZG wg gmin w 2012 roku (os./km²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Najwyższą gęstością zaludnienia odznaczają się centra Metropolii Gdańsk, Gdynia, Sopot, ale również miasta średnie jak Tczew, Wejherowo czy też Puck (powyżej 2 000 os./km²).

Wśród gmin wiejskich na uwagę zasługują gminy sąsiadujące z Trójmiastem, które odnotowują wysoki wskaźnik gęstości zaludnienia. Licząc gęstość zaludnienia wg obrębów geodezyjnych i jednostek urbanistycznych w Gdańsku można wykazać, że lokalnie, na terenach wiejskich, wskaźnik ten jest wyższy od osiąganego przez niektóre jednostki miasta. Obszar suburbanizacji, jak pokazały już analizy np. migracji i prognozy ludności, będzie się powiększał terytorialnie i zwiększał swój potencjał ludnościowy.

Prognoza liczby ludności

W 2012 r. ludność OMZG wynosiła 1,26 mln osób. Najnowsza prognoza liczby ludności GUS 2011–2035, opublikowana została w lipcu 2011 r., a jej podstawą były dane jeszcze z 2007 r. Prognoza wskazuje na wzrost liczby mieszkańców OMZG z niespełna 1,23 mln do 1,27 mln. Aktualne dane

z 2012 r. pokazują, że liczbą wyjściową jest 1,26 mln, stąd prognozowana liczba ludności mogłaby być jeszcze wyższa.

Wzrost liczby ludności ma dotyczyć przede wszystkim terenów wiejskich, zaś na terenie miejskim będzie można zaobserwować spadek liczby mieszkańców. Największy ubytek odnotuje Trójmiasto, które do 2035 r. ma stracić ponad 45 tys. mieszkańców. Miastami, które mogą liczyć na przyrost liczby mieszkańców są miasta powiatu wejherowskiego (Wejherowo, Reda, Rumia) oraz gdańskiego (Pruszcz Gdański). Tracić będą miasta małe, gorzej skomunikowane.

Strona | 47

Tereny wiejskie mają być ratunkiem na problemy demograficzne Metropolii. Tylko w powiatach kartuskim, wejherowskim i gdańskim, na wsi przybyć ma aż 75 tys. osób, w powiecie puckim przybędzie 13,3 tys. osób a w tczewskim już tylko niespełna 1,6 tys. W pozostałych powiatach tj. malborskim, mieście Gdańsku, Gdyni i Sopocie ludności ubędzie zarówno na wsi (-6 tys.), jak i w miastach.

Wg chłonności terenów mieszkaniowych wyznaczonych w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego na terenie OMZG mogłoby zamieszkać niemal 3 mln osób¹⁵. Wzrost ten jednak jest nierealny. W perspektywie prezentowanej prognozy ludności GUS oraz obserwowanego przyrostu można szacować wzrost do poziomu około 1,27 - 1,30 mln osób.

Podsumowanie

Analiza procesów demograficznych oraz urbanizacyjnych w Obszarze Metropolitalnym pokazuje, że najważniejszymi wyzwaniami na przyszłość w tej mierze będzie pogłębiające się zjawisko starzenia się społeczeństwa w centrum Metropolii oraz zjawisko "suburbanizacji" w jego najbliższym otoczeniu. Procesy te są spotykane w większości dużych miast i stanowią ogromne wyzwanie w kształtowaniu polityki zagospodarowania przestrzennego miast. Właściwym wydaje się zatem działanie mające na celu wychodzenie naprzeciw wyzwaniam, dostosowywanie infrastruktury technicznej i społecznej do nowych potrzeb, nie zapominając jednocześnie o odpowiednim kształtowaniu polityki rozwoju.

7.2. Sytuacja gospodarcza

Toczący się obecnie proces metropolizacji w dużym stopniu warunkowany jest potrzebami gospodarki i zachodzącymi w niej zmianami. W istocie, realizuje się scenariusz zarysowany w dokumencie strategicznym Polska 2030¹⁶, mówiący o procesach polaryzacji i dyfuzji, w tym szczególnie w obszarze gospodarki. Teza ta, w kontekście Obszaru Metropolitalnego, potwierdzona została w ramach wywiadów pogłębionych, przeprowadzonych na potrzeby sporządzenia niniejszego dokumentu. Konieczna wydaje się jednak wzajemna synergia OMZG i jego zaplecza. Procesy metropolizacyjne wpływają pozytywnie na możliwości gospodarcze obszaru, w tym na te związane z napływem wszelkich form kapitału. Stopień tego napływu jest wyższy, niż możliwy do uzyskania przez pojedyncze miasta i gminy. Zwiększenie konkurencyjności i rozwój silnego bieguna wzrostu

¹⁵ Synteza SUIKZP 58 gmin OM, BRG, Gdańsk 2013, ss. 21-23

¹⁶ „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju”, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, s. 119

musi się jednak łączyć z działaniami na rzecz budowy instrumentów integracji z pozostałą częścią regionu pomorskiego. Kluczowi aktorzy podczas rozmów akcentowali konieczność tego rodzaju spójności terytorialnej.

Dokonując diagnozy procesów gospodarczych zachodzących na terenie OMZG uwagę zwracają dwa zestawienia:

- 1) porównanie średniej podregionu trójmiejskiego do średniej regionu pomorskiego pod względem Produktu Krajowego Brutto (PKB) w przeliczeniu na osobę;
- 2) porównanie wskaźnika PKB na osobę w regionie pomorskim w stosunku do średniej kraju.

Oba zestawienia pozwalają na wyciągnięcie interesujących wniosków.

Zgodnie z danymi GUS zarówno w podregionie trójmiejskim, jak i w całym województwie PKB w przeliczeniu na osobę charakteryzuje się tendencją wzrostową.

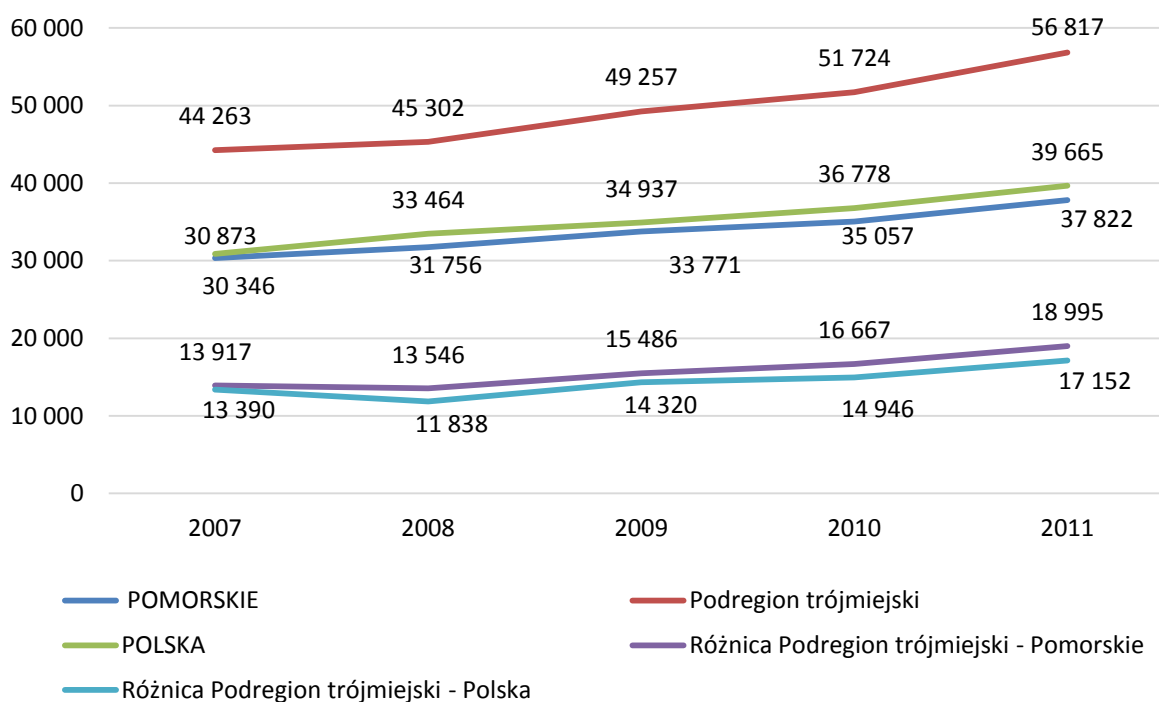
Tabela 1: Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w Regionie Pomorskim w 2011 r.

Jednostka terytorialna	PKB na mieszkańca
POLSKA	39 665 zł
POMORSKIE	37 822 zł
Podregion 40 - gdański	26 920 zł
Podregion 41 - słupski	28 892 zł
Podregion 42 - starogardzki	29 919 zł
Podregion 43 - trójmiejski	56 817 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Mimo tego faktu, średnia dla Pomorskiego przyjmowała w badanych latach wartości poniżej średniej krajowej.

Rycina 13: Porównanie PKB na mieszkańca w latach 2007 – 2011 (zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

W 2011 r. było to 39 665 zł w przeliczeniu na osobę w skali kraju oraz 37 822 zł *per capita* w skali regionu. Pozytywny wpływ na wskaźnik PKB miał podregion trójmiejski, który w 2011 r. z wartością 56 817 zł nie tylko znacząco przewyższał średnią dla województwa, ale również dla Polski. Natomiast wszystkie pozostałe subregiony notowały wartości poniżej średniej nie tylko krajowej, ale i wojewódzkiej. Co więcej, różnice pomiędzy PKB Trójmiasta a Polski oraz pozostałej części województwa również utrzymywały trend wzrostowy.

Tego rodzaju obserwacje świadczyć mogą o silnym procesie polaryzacji, jak i niedostatecznym procesie dyfuzji. W tym świetle podejmowana w obecnej perspektywie interwencja powinna zostać w istotnym stopniu ukierunkowana na wzmocnienie powiązań rdzenia Metropolii z pozostałą częścią OMZG, jak i całego Pomorza. W zgodnej opinii ekspertów zgłaszanej podczas przeprowadzonych indywidualnych wywiadów pogłębionych, wzmocnienie powiązań powinno być realizowane między innymi poprzez nakłady na infrastrukturę liniową, wspartą systemem węzłów przesiadkowych.

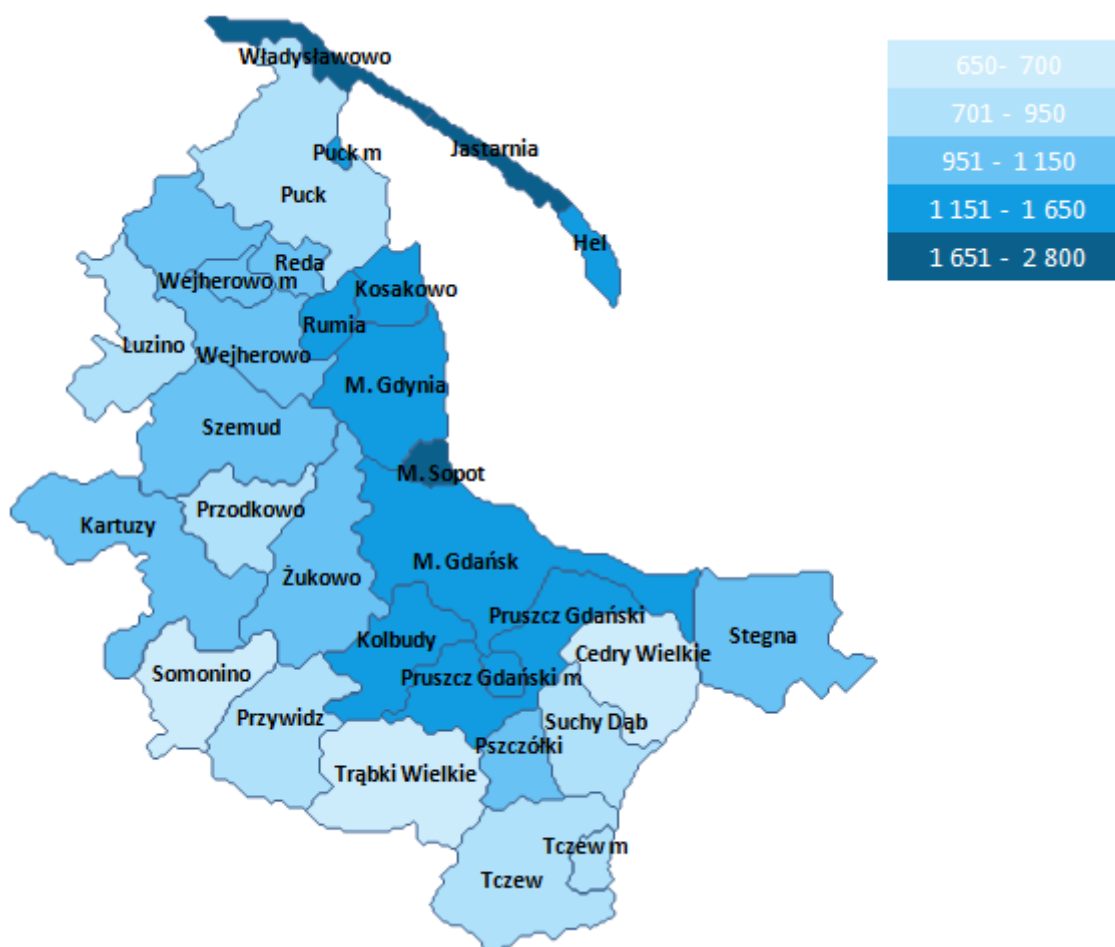
Nie oznacza to jednak konieczności zahamowania rozwoju ośrodka trójmiejskiego. Przeciwnie, zwiększaniu partycypacji we wzroście otaczających rdzeń obszarów, powinno towarzyszyć wzmocnienie potencjałów samego ośrodka metropolitalnego. Kluczowe dla oceny tych potencjałów wydaje się przeanalizowanie zmian zachodzących na poziomie przedsiębiorstw oraz procesów związanych z uprzemysłowieniem oraz, co równie ważne, z komercjalizacją wiedzy. Ta ostatnia, rozumiana jako proces wdrożenia i urynkowienia innowacji stanowi bowiem współcześnie, jako jeden z czynników, o konkurencyjności obszarów metropolitalnych. Wyraża się to atrakcyjnością

inwestycyjną, zdolnością do tworzenia innowacji, wzrostem potencjału współpracy z zagranicą i efektywnego eksportu oraz usprawnieniem procesu pomnażania kapitału ludzkiego.¹⁷

7.2.1. Przedsiębiorczość

W ramach Obszaru Metropolitalnego w grudniu 2013 roku funkcjonowało 174,7 tys. podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON, co stanowiło 64% podmiotów z województwa pomorskiego.

Rycina 14: Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2012 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Spośród wszystkich podmiotów 43% zlokalizowanych było w Trójmieście. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie OMZG przyjmuje wartość średnią 1 204 na 10 tys. mieszkańców i jest istotnie wyższa nie tylko od średniej Polski (1 032), ale i średniej dla województwa (1 157). Na tle Polski i regionu korzystnie wypada również dynamika zakładania nowych przedsiębiorstw. Średnio na każde 10 tys. mieszkańców Metropolii w 2013 r. powstało 139 nowych przedsiębiorstw. Blisko 15 osób na 100 prowadziło działalność gospodarczą. Należy zwrócić uwagę na wyjątkową

¹⁷ W. Czemieli – Grzybowska, „Rola innowacji w kształtowaniu funkcji Metropolitalnych”, [w:] J. Szablowski red., „Zarządzanie innowacjami. Teoria i praktyka”, Białystok 2006, s. 68.

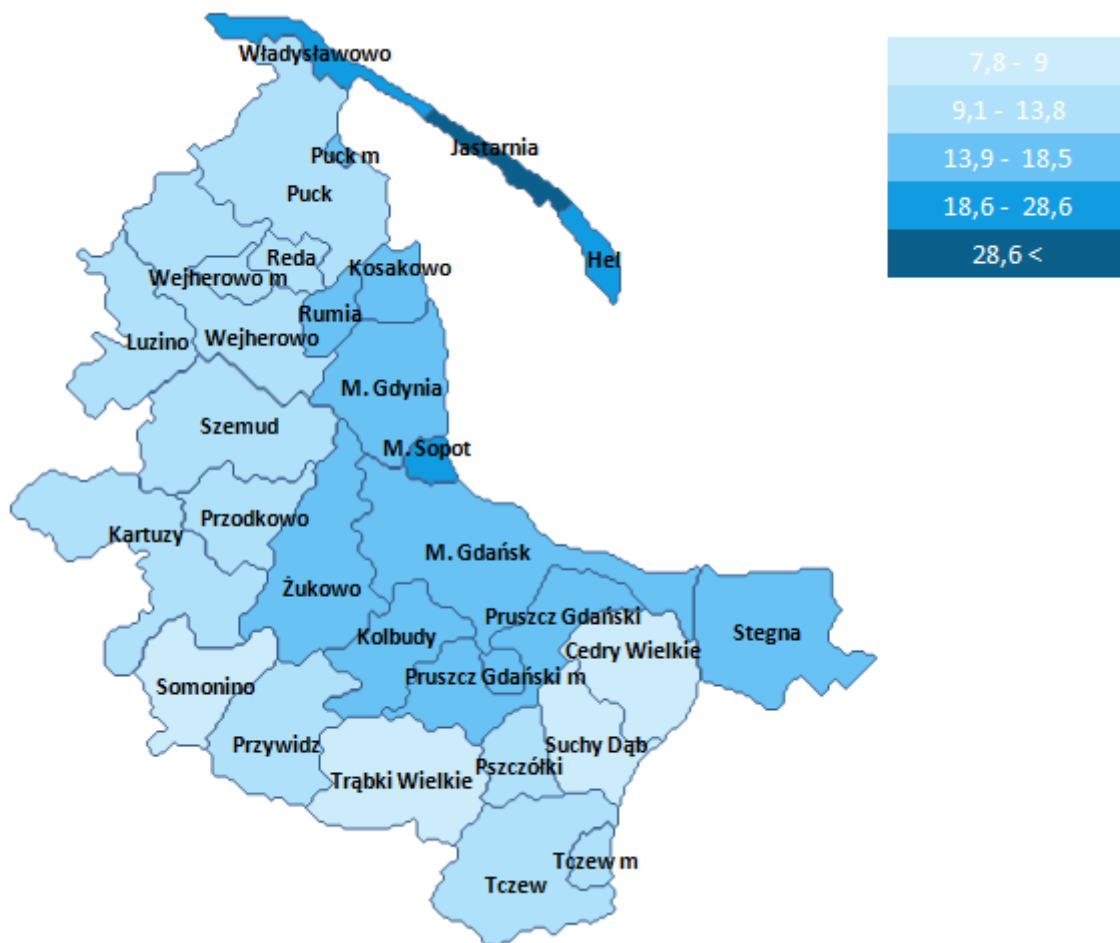
przedsiębiorczość mieszkańców gmin o charakterze turystycznym, takich jak Jastarnia, Władysławowo czy Sopot.

Tabela 2: Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej za rok 2013

Jednostka terytorialna	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym
POMORSKIE	1 157	110	13,2
Pruszcz Gdański (1)	1 405	133	15,9
Cedry Wielkie (2)	689	92	7,8
Kolbudy (2) *	1 310	134	15,6
Pruszcz Gdański (2)	1 362	146	16,0
Przywidz (2)	848	95	11,2
Pszczółki (2)	1 053	106	13,1
Suchy Dąb (2)	724	87	8,6
Trąbki Wielkie (2)	656	77	8,2
Kartuzy (3)	1 015	116	12,7
Przodkowo (2)	878	96	11,8
Somonino (2)	688	85	9,0
Żukowo (3)	1 136	113	14,2
Stegna (2)	1 118	199	14,6
Hel (1)	1 643	144	20,4
Jastarnia (1)	2 776	223	37,6
Puck (1)	1 203	136	14,0
Władysławowo (1)	2 175	538	28,6
Kosakowo (2)	1 446	167	18,5
Puck (2)	772	124	10,3
Reda (1)	1 122	147	13,8
Rumia (1)	1 165	128	14,5
Wejherowo (1)	1 112	141	13,5
Luzino (2)	795	118	11,2
Szemud (2)	1 005	115	13,1
Wejherowo (2)	1 004	127	13,6
Tczew (1)	926	85	10,7
Tczew (2)	930	86	11,7
Gdańsk (1)	1 470	127	15,3
Gdynia (1)	1 466	142	16,3
Sopot (1)	2 228	147	20,0
Średnia OMZG	1 204	139	14,7

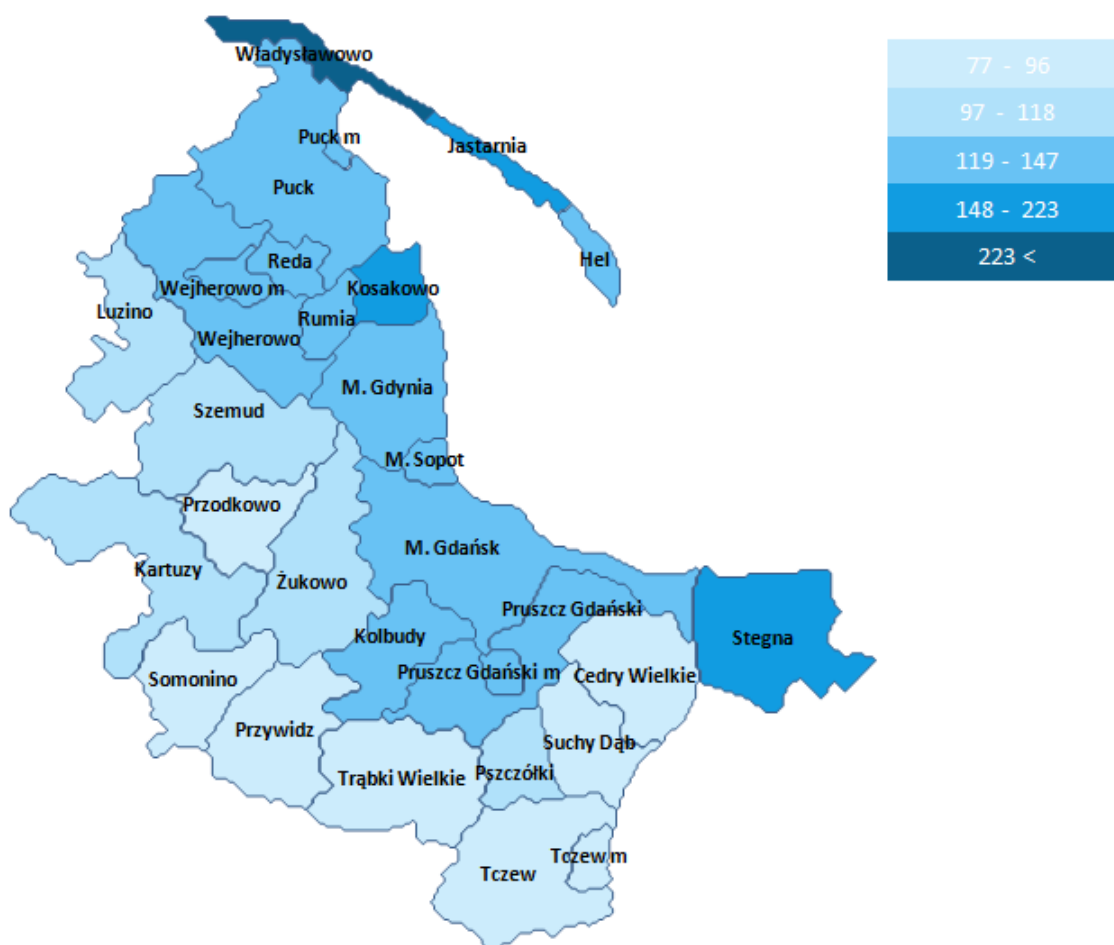
Źródło: GUS (Bank Danych Lokalnych)

Rycina 15: Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Rycina 16: Liczba nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Istotną kwestią, na którą zwracali uwagę w wywiadach pogłębionych eksperci, jest pozycja największych przedsiębiorstw. W opinii przedstawicieli środowisk gospodarczych to właśnie największe przedsiębiorstwa stanowią istotny element wpływający na rozwój Obszaru Metropolitalnego. Na jego terenie funkcjonuje 20 z 25 firm województwa pomorskiego zaliczonych do prestiżowej listy 500 największych firm w Polsce wg magazynu „Polityka”. Na drugim miejscu w kraju znalazła się gdańska Grupa LOTOS.

Tabela 3: Przedsiębiorstwa z Pomorza z Listy 500 największych firm wg magazynu „Polityka” w 2013 r.

Lp.	Pozycja na Liście 500	Nazwa	Gmina
1	2	GK Grupy Lotos SA	Gdańsk
2	13	GK Energa SA	Gdańsk
3	86	GK LPP SA	Gdańsk
4	92	Flextronics International Poland Sp. z o.o.	Tczew
5*	117	International Paper - Kwidzyn Sp. z o. o.	Kwidzyn
6	118	Glencore Polska Sp. z o.o.	Gdańsk
7	153	GK Remontowa SA	Gdańsk

8*	174	Zakłady Farmaceutyczne Polpharma SA	Starogard Gdański
9	180	Cefetra Polska Sp. z o.o.	Gdynia
10	217	Jysk Sp. z o.o.	Gdańsk
11	252	Crist SA	Gdańsk
12	304	GK Fota SA	Kartuzy
13	311	GK Multimedia Polska SA	Gdynia
14	330	Gemalto Sp. z o.o.	Tczew
15	334	EdF Wybrzeże SA	Gdańsk
16	354	GK Graal SA	Wejherowo
17	364	Grupa Vectra SA	Gdynia
18	391	Balex Metal Sp. z o.o.	Bolszewo
19	399	Blue Media SA	Sopot
20	402	Smurfit Kappa Polska Sp. z o.o.	Pruszcz Gdański
21*	434	GK Organika SA	Malbork
22*	437	PHPU Stopol Sp. z o.o.	Malbork
23*	449	Drutex SA	Bytów
24	475	GK Mercor SA	Gdańsk
25	492	Gdańskie Przeds. Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	Gdańsk

Źródło: www.lista500.polityka.pl

* przedsiębiorstwa spoza OMZG

Zarówno podczas spotkań warsztatowych, jak i indywidualnych wywiadów pogłębionych wskazywano również na takie przykłady motorów rozwoju OMZG, jak m.in.: przemysł portowy, logistyka, komunikacja (w tym szeroko rozumiana obsługa eksportu), przemysł stoczniowy (zdywersyfikowany poza produkcję statków), handel. Barię w dalszym ciągu pozostaje niewystarczająca infrastruktura, jednak realizacja zidentyfikowanych obecnie projektów powinna zapewnić gospodarce obszaru właściwe podstawy konkurencyjne.

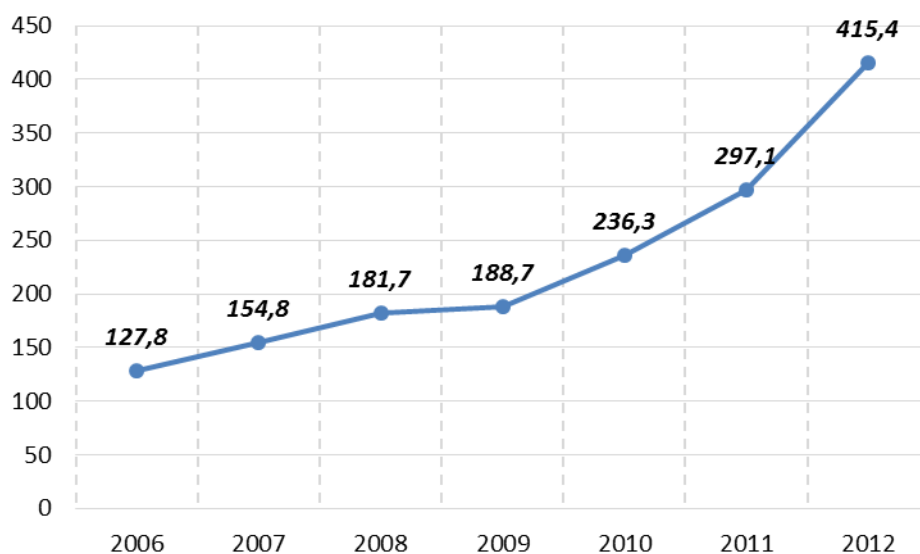
Ważnym elementem niniejszej diagnozy są wnioski z przeprowadzonych w procesie jej sporządzania warsztatów. Wśród wyzwań dotyczących przedsiębiorczości wskazywano przede wszystkim na potrzebę stworzenia innowacyjnej, nowoczesnej i atrakcyjnej oferty dla potrzeb lokowania biznesu oraz budowę trwałych zachęt dla zakładania działalności gospodarczej.

Istotnym ograniczeniem dla dalszego rozwoju wydaje się być natomiast brak instrumentów odpowiadających na potrzeby kapitałowe istniejących i nowych przedsiębiorstw oraz bariery braku wiedzy i administracyjnej.

7.2.2. Badania i Rozwój

Analizując poziom nakładów poniesionych w Województwie Pomorskim na prace B+R, niezależnie od źródła pochodzenia środków, sytuacja wydaje się napawać optymizmem. Podobnie należy ocenić fakt rozwoju potencjału naukowo-badawczego, wyrażającego się m.in. stałą tendencją wzrostową liczby studentów w Województwie Pomorskim. W latach 2010-2012 na 10 tysięcy ludności przypadało kolejno 471, 459 i 465 studiujących osób.

Rycina 17: Nakłady na B+R w Województwie Pomorskim w latach 2006-2012 (w mln zł)

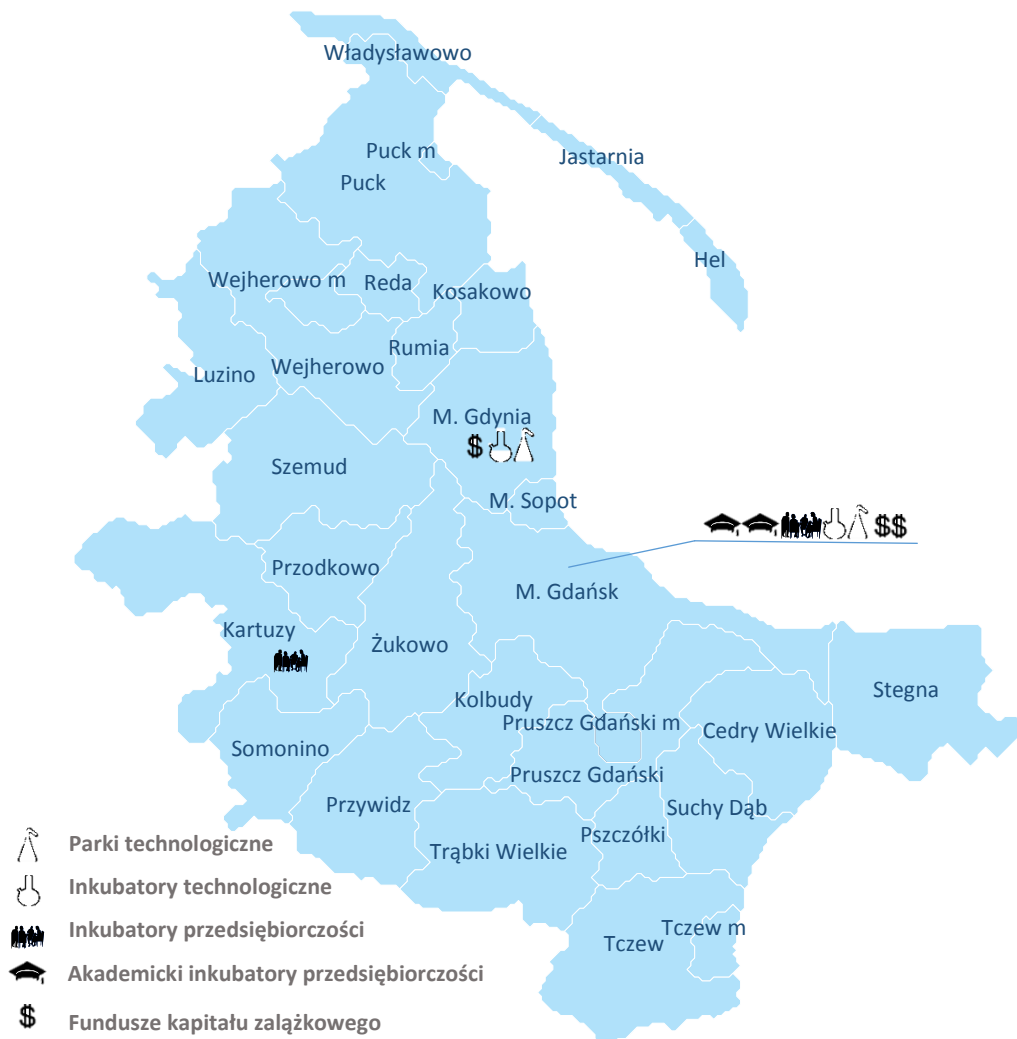
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Na pozytywną ocenę potencjału B+R powinien również wpływać rozwój parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów przedsiębiorczości.

Na Obszarze Metropolitalnym funkcjonują dwa parki naukowo-technologiczne: Gdański Park Naukowo-Technologiczny oraz Pomorski Park Naukowo-Technologiczny w Gdyni, a także 5 inkubatorów przedsiębiorczości: Gdyniński Inkubator Przedsiębiorczości, Gdański Inkubator Przedsiębiorczości STARTER, Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości UG, Akademicki Inkubator Gospodarczy PG, Centrum Przedsiębiorczości w Sopocie. Wkrótce rozpocznie również działalność Kaszubski Inkubator Przedsiębiorczości w Kartuzach.

Obszar Metropolitalny skupia 7 podstref Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej wśród nich podstrefy takie, jak: Podstrefa Gdańsk Klukowo, Podstrefa Gdańsk Kokoszki, Gdański Park Naukowo-Technologiczny, Bałtycki Port Nowych Technologii w Gdyni, Podstrefa Tczew Rokitki, Podstrefa Tczew Czatkowy.

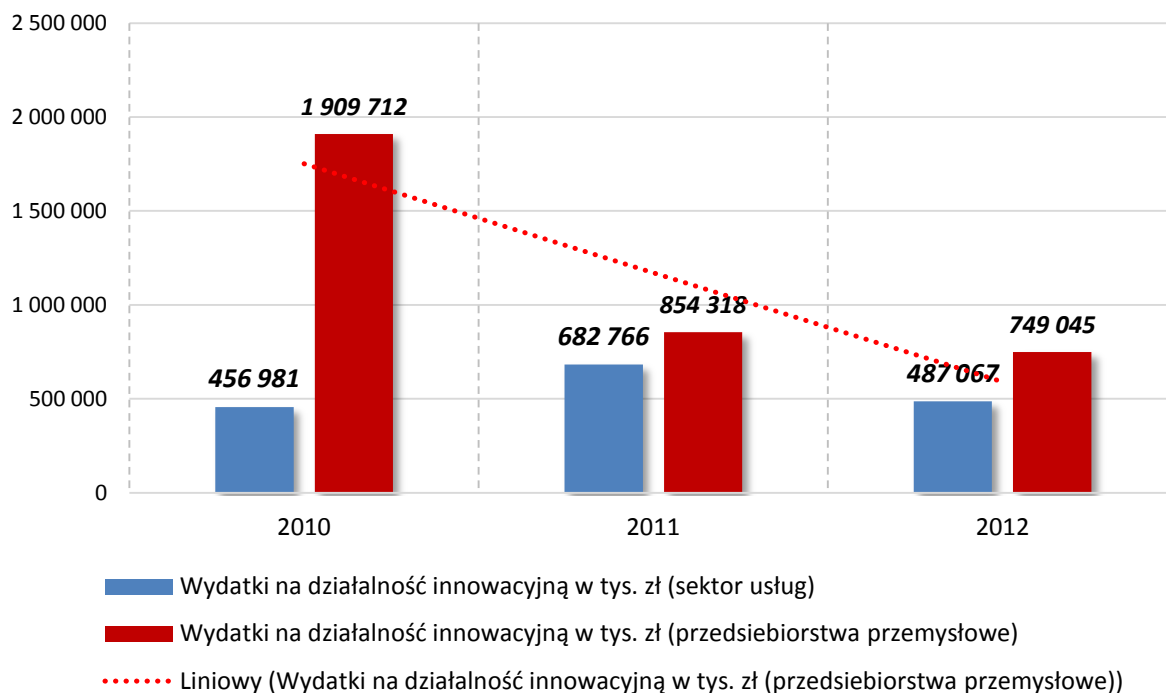
Rycina 18: Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości na terenie OMZG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu „Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce”, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012

Powyższe dane jednak w sposób niewystarczający opisują rzeczywistość w dziedzinie B+R na terenie OMZG. Mimo stosunkowo dużego potencjału podczas przeprowadzonych wywiadów eksperci nisko ocenili sytuację gospodarki OMZG w zakresie produkcji działów techniki wysokoprzetworzonej, nakładów na B+R czy liczby wdrożonych patentów. Dużym niepokojem może również napawać spadkowy trend wydatków na działalność innowacyjną w pomorskich przedsiębiorstwach. Jest on szczególnie dostrzegalny w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych. W 2012 r. wydatki te wynosiły około 750 mln zł, gdy tymczasem w 2010 r. poziom ten zbliżał się do 2 miliardów złotych. Zmienność w obserwowanym poziomie nakładów na działalność innowacyjną determinowana jest w dużej mierze przez strategiczne programy rozwojowe największych pomorskich przedsiębiorstw.

Rycina 19: Nakłady na działalność innowacyjną w Województwie Pomorskim w latach 2010-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

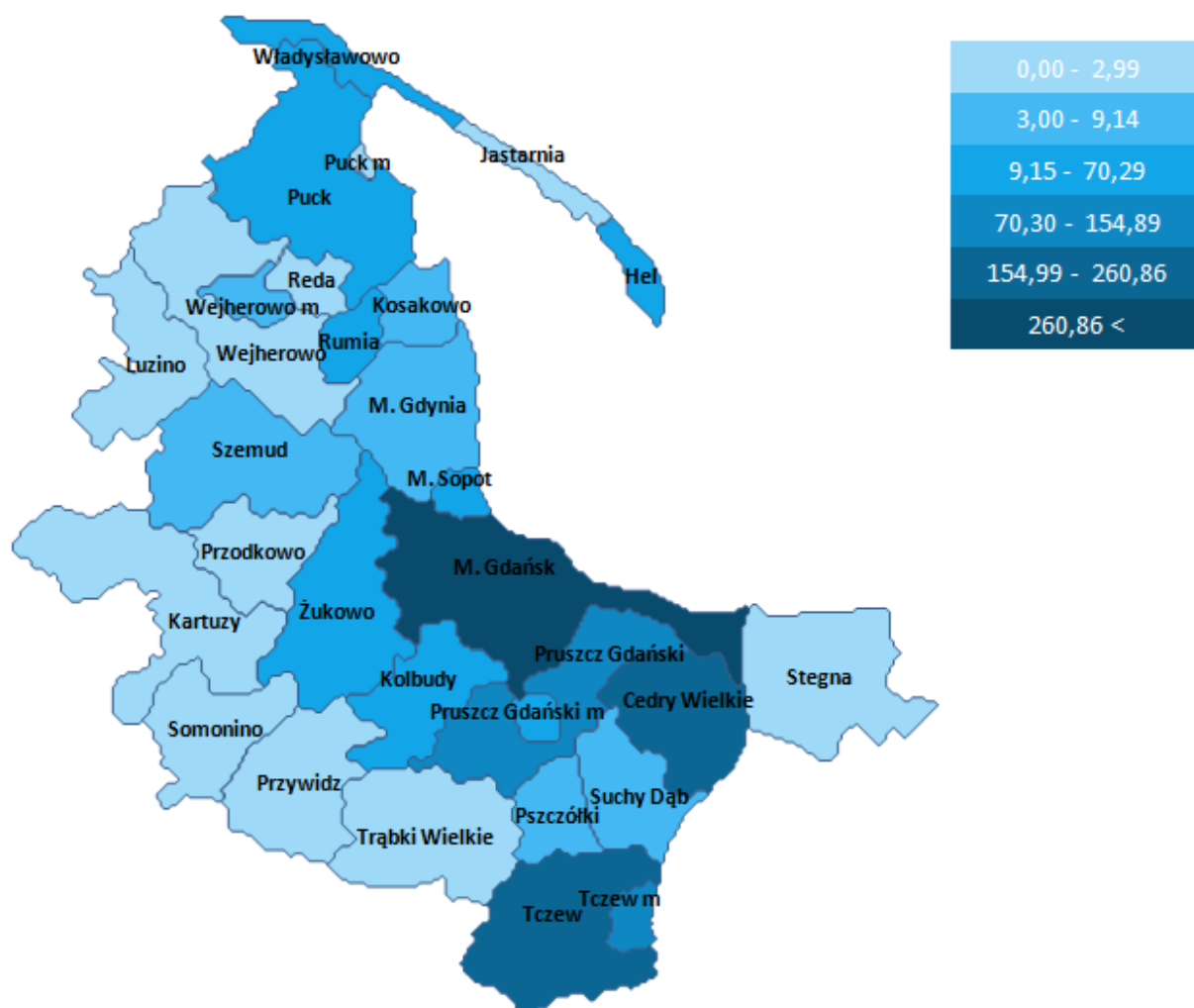
Największym wyzwaniem najbliższych lat pozostaje więc rozwój działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej, którego poziom, mimo wysokich publicznych nakładów na infrastrukturę, jest stosunkowo niski. Uczelnie z Obszaru Metropolitalnego skupiają swoje działania rozwojowe na pozyskiwaniu większej liczby studentów, w mniejszym stopniu zaś - na poprawie jakości kształcenia i prowadzeniu komercyjnych badań naukowych. Także system finansowania szkolnictwa wyższego promuje kształcenie, natomiast w mniejszym stopniu skierowany jest na działalność badawczo-rozwojową. W celu rozwijania takiej działalności i wspierania partnerstwa na linii nauka – biznes w najbliższych latach planuje się alokację środków finansowych m.in. na projekty sfery B+R z partnerami biznesowymi. Kluczową rolę dla tego procesu powinny odgrywać przedsięwzięcia strategiczne: Pomorski Trójkąt Wiedzy (P3W), Bałtycki Węzeł Wiedzy i Przedsiębiorczości (BWWiP) oraz działalność spółki Innobaltica.

Kluczowym wyzwaniem OMZG, jaki wyłania się z wniosków płynących z przeprowadzonych warsztatów, pozostaje wzmocnienie procesów urynkowienia wyników prac badawczych. Istotne jest również, aby nawiązać stałą, trwałą i instytucjonalną współpracę w tym zakresie pomiędzy środowiskami biznesu i nauki. Podejmowana interwencja powinna również brać pod uwagę wielosektorowość współpracy oraz integrację podejmowanych działalności na różnych uczelniach.

7.2.3. Tereny inwestycyjne

Zgodnie z zestawieniem przygotowanym przez inicjatywę Invest in Pomerania Obszar Metropolitalny dysponuje potencjałem ponad 1635 ha terenów inwestycyjnych. Tereny te charakteryzuje wysokie zróżnicowanie, wyrażające się poprzez szereg parametrów, takich jak: odległość od ośrodka Metropolii, dostępność komunikacyjna, stan uzbrojenia, przygotowanie do realizacji inwestycji, stopień objęcia planami zagospodarowania przestrzennego. Należy zwrócić uwagę, iż obszar nie przyciąga w sposób najbardziej efektywny dużych inwestycji produkcyjno-usługowych, w tym przede wszystkim zagranicznych, mimo, że zróżnicowana struktura gospodarki stwarza potencjał lokowania szerokiego wachlarza inwestycji. Niewystarczająca podaż dobrze skomunikowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych, brak instrumentów wsparcia, słabość rozwiązań systemowych ograniczają możliwość lokowania inwestycji w branżach o największym potencjale.

Rycina 20: Dostępność terenów inwestycyjnych na terenie Obszaru Metropolitalnego w 2013 r. (ha)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zestawienia Invest in Pomerania (www.investinpomerania.pl)

W celu pobudzenia i uatrakcyjnienia lokowania się inwestycji na terenie OMZG niezbędne jest tworzenie atrakcyjnych biznesowo obszarów, których położenie, uzbrojenie będzie atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów. Przygotowanie terenów wymaga zaangażowania znacznych środków. Dla przykładu koszt poniesiony na uzbrojenie 1 m² terenu inwestycyjnego w ramach Parku Przemysłowo-Technologicznego „Maszynowa” w Gdańsku wyniósł 50,26 zł. Zaangażowanie tych środków wydaje się jednak konieczne. Zapewnienie szybkości realizacji inwestycji przez inwestora na obszarach przygotowanych do inwestowania należy uznać za jeden z kluczowych warunków realizacji inwestycji na danym obszarze. Niezbędne jest w tym przypadku zapewnienie profesjonalnej obsługi inwestycyjnej i poinwestycyjnej dla inwestorów (w szczególności dla inwestorów zagranicznych, dla których poruszanie się na lokalnych rynkach jest utrudnione).

Istotnym instrumentem wspierającym lokowanie inwestycji jest promocja gospodarcza Obszaru Metropolitalnego, która odbywa się w wielu zakresach tematycznych. Aspekt związany z poszukiwaniem inwestorów oraz zagospodarowaniem przestrzennym został rozwiązany poprzez powstanie Metropolitalnej Oferty Inwestycyjnej tzw. MOI. Promocja gospodarcza Obszaru Metropolitalnego odbywa się również poprzez obecność na międzynarodowych targach inwestycyjnych MIPIM w Cannes.

Należy zwrócić uwagę, iż wciąż brakuje zintegrowanych działań wizerunkowych. Pomimo istnienia znaków graficznych wyróżniających obszar, brakuje jednego zdecydowanego wyróżnika i działań zmierzających do budowy jednolitej strategii marketingowej Obszaru.

Na Obszarze Metropolitalnym brak jest kompleksowego programu wsparcia dla sektora nowoczesnych usług. Dotychczas funkcjonujące instrumenty realizowane są poprzez różne podmioty i w różnym zakresie, co obniża ich efektywność i atrakcyjność dla inwestorów. Powstające na terenie OMZG klastry wymagają zintegrowanych instrumentów wsparcia opracowania strategii ich rozwoju oraz animacji ich działalności.

7.3. Aktywność zawodowa i społeczna

7.3.1. Kapitał społeczny

Zasoby zawarte w kapitale ludzkim, strukturalnym, społecznym i relacyjnym są postrzegane jako źródło obecnego i przyszłego dobrostanu kraju. Na kluczową rolę jakości kapitału ludzkiego, jako czynnika rozwoju zwraca uwagę średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju¹⁸ oraz Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (DSRK) 2030¹⁹.

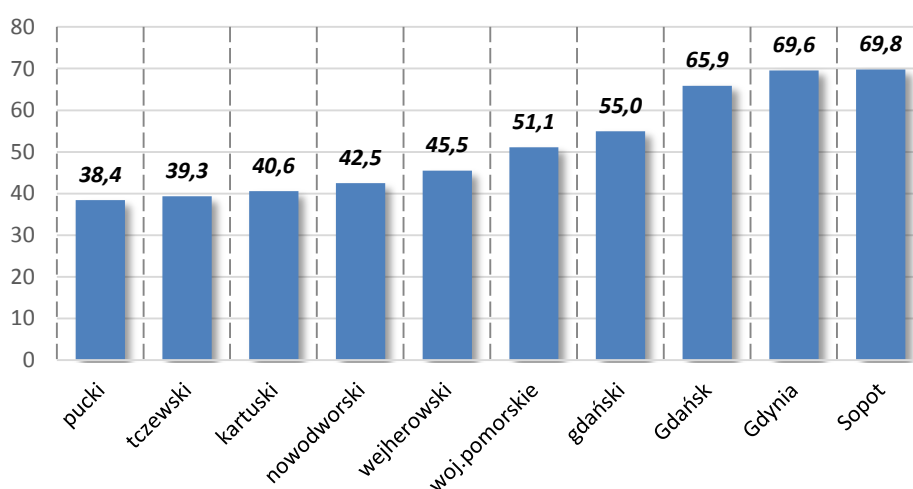
Właściwą miarą służącą do badania rozwoju społecznego na poziomie lokalnym jest Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego (LHDI). Te unikatowe badanie rozwoju społecznego przeprowadzono na poziomie powiatów dla Polski w 2012 roku w oparciu o dane z lat 2007-2010, opierając się o metodologię HDI. Wskaźnik jest złożony z trzech komponentów, którymi są: zdrowie obywateli, dostęp do wiedzy i edukacji oraz dochody. Na podstawie analizy wartości Lokalnego Wskaźnika

¹⁸ Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, wrzesień 2012 r.

¹⁹ Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030, luty 2013 r.

Rozwoju Społecznego, opracowanego i obliczonego w raporcie pn.: Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny”, opublikowanego przez Biuro Projektowe Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju w Polsce, można zaobserwować duże zróżnicowanie Obszaru Metropolitalnego. Z wartości tego wskaźnika oraz wskaźników pomocniczych, które mogą przyjmować maksymalną wartość 100 pkt., wynika, iż wszystkie powiaty poza gdańskim powiatem ziemskim oraz Trójmiastem znajdują się poniżej średniej dla całego województwa. Analiza danych potwierdza, iż powiaty na obrzeżach OMZG są zdecydowanie słabiej rozwinięte niż zasadniczy „rdzeń” Obszaru Metropolitalnego.

Rycina 21: Powiaty Obszaru Metropolitalnego uszeregowane według wartości Lokalnego Wskaźnika Rozwoju Społecznego (LHDI) – w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Raportu o Rozwoju Społecznym Polski, 2012

Porównując powiaty wchodzące w skład Obszaru Metropolitalnego z innymi powiatami w Polsce, widać także ich zróżnicowanie wewnętrzne. Sopot i Gdynia należą do ścisłej czołówki powiatów w Polsce (są w pierwszej dwudziestce jednostek mających najwyższe wartości Lokalnego Wskaźnika Rozwoju Społecznego)²⁰. Warto zwrócić uwagę, iż poza powiatem gdańskim, miejsce w rankingu pozostałych powiatów OMZG obniża się. Zatem rozwijają się wolniej i gorzej niż się oczekuje, a wewnętrzne tempo rozwoju wewnątrz OMZG różnicuje się. Powoduje to także powiększające się rozwarstwienie w spójności społeczno-gospodarczej między „rdzeniem” - Trójmiastem a pozostałymi powiatami Obszaru Metropolitalnego. Dokładniej sytuację obrazuje kolejna tabela.

²⁰ Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny, Biuro Projektowe UNDP w Polsce, Warszawa 2012 r.

Tabela 4: Wartości Lokalnego Wskaźnika Rozwoju Społecznego oraz wskaźników pomocniczych dla powiatów i miast na prawach powiatu Obszaru Metropolitalnego – w 2012 r.

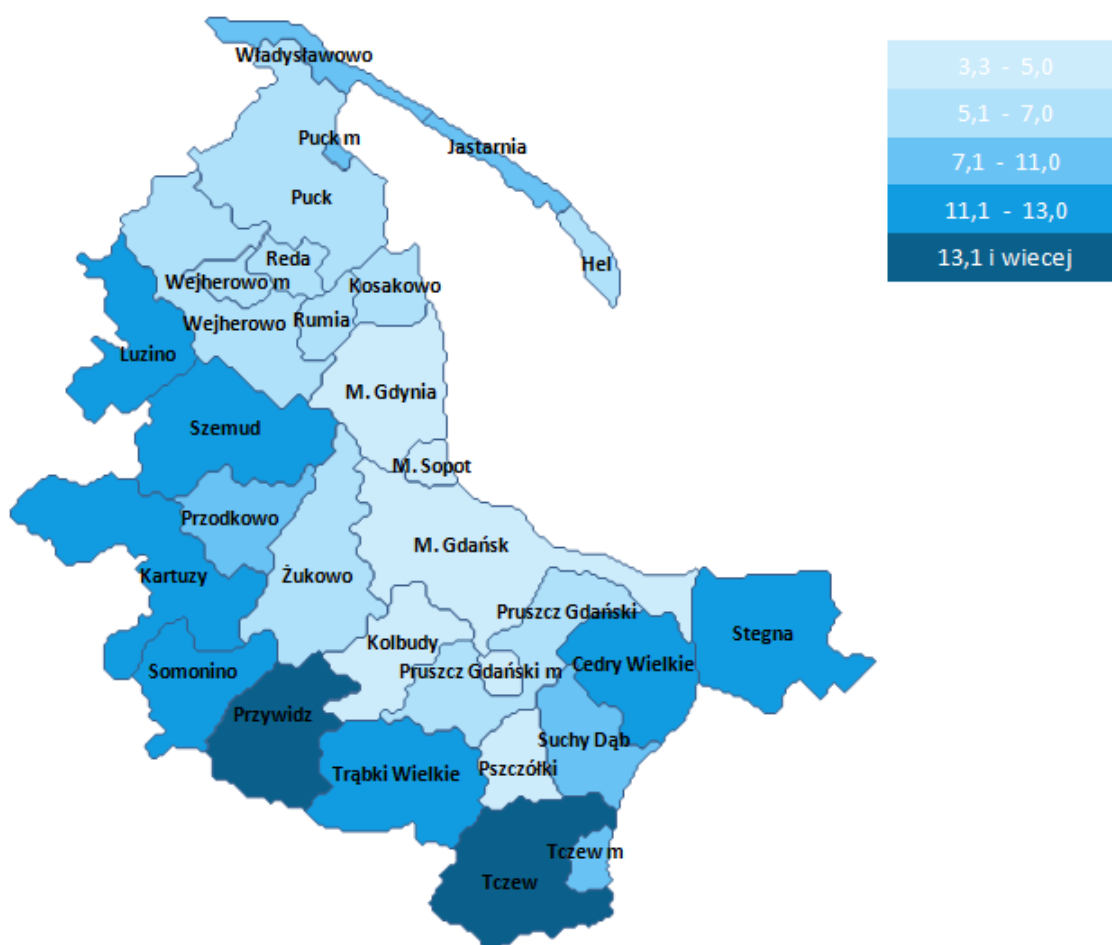
Wyszczególnienie jednostki	Lokalny Wskaźnik	Wskaźnik Zdrowia	Wskaźnik Edukacji	Wskaźnik Zamożności	Nakłady publiczne	Wskaźnik nakładów zdrowotnych	Wskaźnik nakładów edukacyjnych	Wskaźnik Wydatków
gdański	54,96	77,09	47,19	45,63	16,92	5,43	33,43	26,68
kartuski	40,58	77,14	35,53	24,38	24,86	19,02	30,99	26,06
nowodworski	42,48	62,16	40,63	30,34	28,89	12,77	48,8	38,69
pucki	38,43	71,59	25,74	30,79	21,58	11,8	34,06	25,01
tczewski	39,32	57,75	34,1	30,86	19,79	14,05	26,91	20,5
wejherowski	45,5	77,16	37,66	32,41	21,22	20,15	24,73	19,18
Gdańsk	65,92	75,64	64,14	59,05	39,57	48,82	41,16	30,83
Gdynia	69,55	75,6	77,53	57,4	33,09	34,74	35,09	29,72
Sopot	69,78	52,86	88,38	72,74	67,92	31,34	100	100
woj. pomorskie	51,14	71,28	47,16	39,79	30,16	27,78	34,9	28,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Raportu o Rozwoju Społecznym Polski, 2012.

Najbardziej zróżnicowana sytuacja występuje w przypadku zamożności, gdzie najbogatszym powiatem jest Sopot (72,74), a najbiedniejszym powiat kartuski (24,38). Natomiast dość równomiernie na terenie powiatów wchodzących w skład OMZG rozkłada się wskaźnik zdrowia.

Zróżnicowanie społeczno-gospodarcze Obszaru Metropolitalnego wpływa na różne obciążenie służb socjalnych mierzone odsetkiem osób w ogóle mieszkańców powiatów, którzy korzystają z pomocy społecznej. Jest ono wyraźnie mniejsze w Trójmieście oraz w powiatach wokół Trójmiasta, natomiast największe - w powiecie nowodworskim oraz lęborskim. W podziale na jednostki gminne, najbardziej obciążone służby socjalne mieszczą się w gminach: Przywidz (16,4%) oraz Tczew (13,7%). Najmniejszy procentowy udział osób korzystających z takiej pomocy w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców występuje w rdzeniu Metropolii, uzyskując wskaźniki 3-4%.

Rycina 22: Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w porównaniu do ludności ogółem w 2012 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

Edukacja

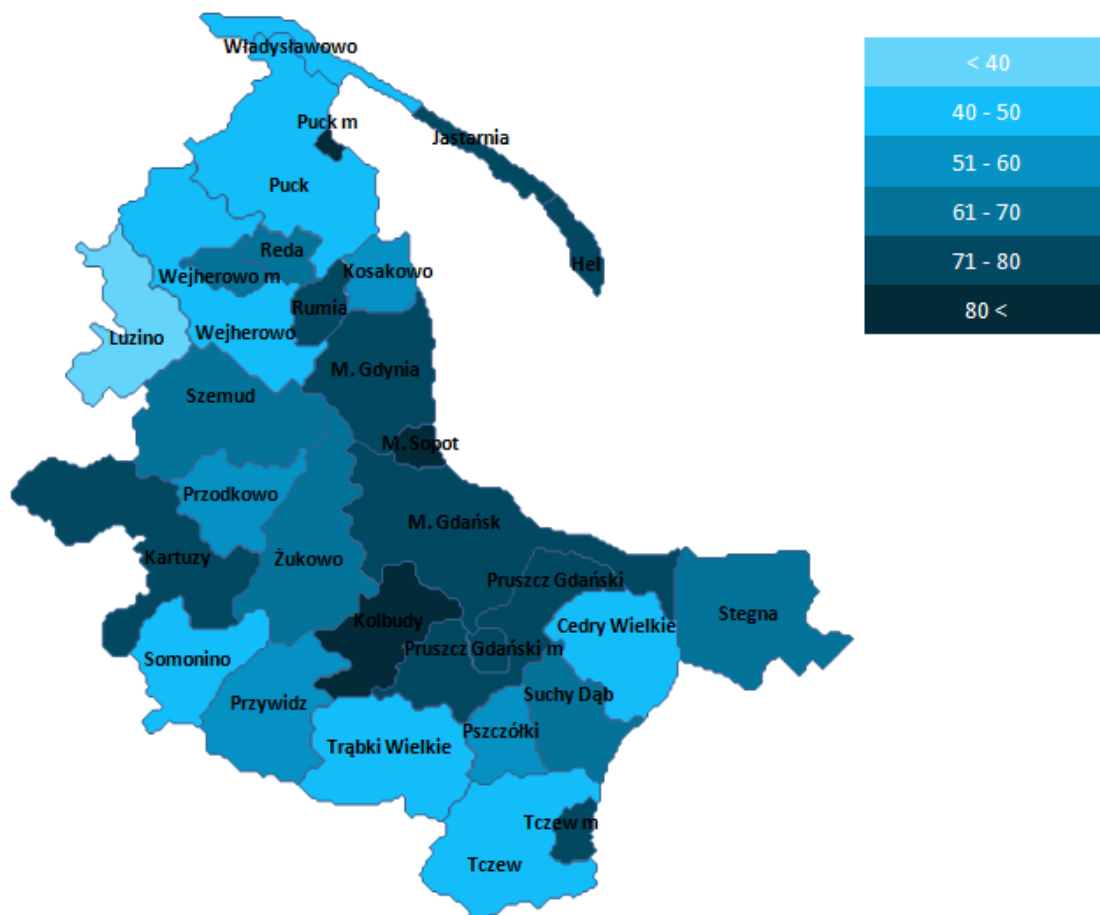
Wartość kapitału intelektualnego oraz stopień upowszechnienia kluczowych poziomów kształcenia uznany jest za ważny bodziec rozwojowy Obszaru Metropolitalnego. Jest ona mierzalna od poziomu edukacji przedszkolnej, która, jak pokazuje wiele badań międzynarodowych, ma ogromne znaczenie dla perspektyw dalszego kształcenia, szczególnie w przypadku grup defaworyzowanych. Powszechnie uczęszczanie dzieci do placówek przedszkolnych jest jednym z podstawowych narzędzi wyrównywania szans dla funkcjonowania dzieci w systemie edukacyjnym, uwzględniającym przede wszystkim różnice między miastem i wsią oraz między województwami. Uznaje się, że dzieci w wieku 3 – 6 lat najszybciej przyswajają zdobytą wiedzę i umiejętności, dlatego tak ważne jest, aby ten czas wykorzystać przygotowując dzieci do efektywnej edukacji w szkole podstawowej, gimnazjum i na dalszych szczeblach edukacji.

Sytuację tę dobrze obrazuje odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat, który dla Obszaru Metropolitalnego w roku 2012 wynosił 63%, co daje wynik niższy niż średnia dla województwa pomorskiego oraz znacznie niższy od średniej kraju (71,6%). Dlatego jednym z najważniejszych wyzwań edukacyjnych Obszaru Metropolitalnego jest zwiększenie dostępności

wychowania przedszkolnego zarówno w aspekcie przestrzennym, jak i społecznym (w tym finansowym). Niewystarczająca liczba przedszkoli na obszarach wiejskich oraz w małych miejscowościach i wzrost liczby placówek niepublicznych w dużych miejscowościach powoduje rosnące dysproporcje w dostępie do opieki przedszkolnej. W przypadku OMZG dysproporcja ta kształtuje się na poziomie 21 punktów procentowych, średnia dla miast wynosi 77%, natomiast na terenach wiejskich wynosi 56%.

Najwyższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w miastach występuje w Kartuzach (111%). Statystyka publiczna nie dysponuje danymi dotyczącymi liczby dzieci spoza Kartuz uczęszczających do placówek przedszkolnych na jej terenie, dlatego też tak trudno jest określić właściwie poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym małych mieszkańców Kartuz i pozostałych analizowanych gmin. Stąd wartość wskaźnika przekracza 100%. Wysoki wskaźnik odnotowano także w gminie Kolbudy (88,2%), w mieście Pucku (88,1) oraz w Sopocie (86,3). W Gdyni stosunek liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym do liczby dzieci w wieku 3 – 6 lat wyniósł 74,2%, natomiast w Gdańsku – 72,9%. Najniższe wartości wskaźnika zaobserwowano w gminach wiejskich: Luzino (38,6), gminie Cedry Wielkie (40,5%). Na kolejnej rycinie zostały przedstawione wartości dla gmin bez podziału na obszar miejski i wiejski.

Rycina 23: Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym ogółem na Obszarze Metropolitalnym w 2012 roku (%)

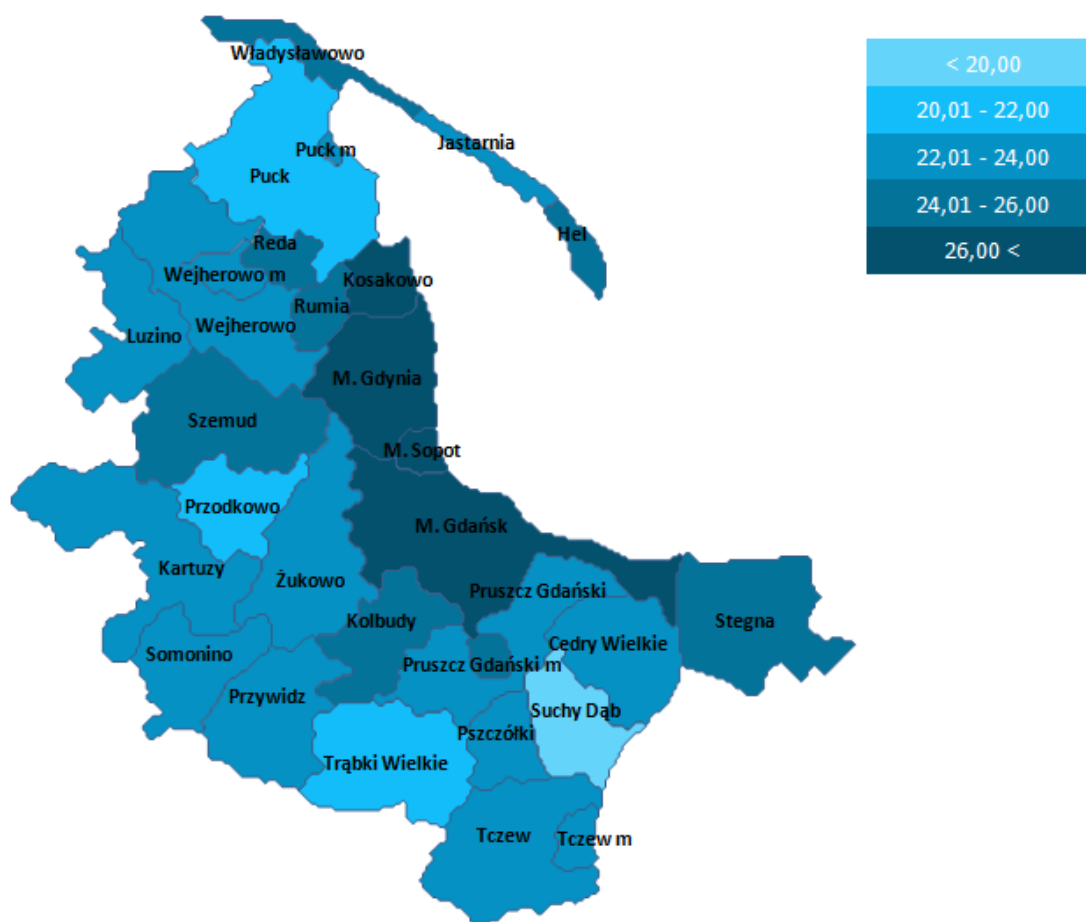

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

Ważnym problemem Obszaru Metropolitalnego jest niska efektywność kształcenia na poszczególnych szczeblach edukacji. Zarówno w przypadku sprawdzianu (pisanego przez uczniów klas szóstych szkół podstawowych), jak i egzaminu gimnazjalnego (w diagnozie uwzględniono wyniki z języka polskiego i matematyki) średnie wyniki w województwie pomorskim są nieco gorsze niż średnie wyniki dla całego kraju. Na statystyki te wpływ mają niskie wyniki uczniów z terenów wiejskich i z małych miejscowości. Ponadto w porównaniu z resztą kraju małą część zdających stanowią uczniowie uzyskujący wyniki wysokie i bardzo wysokie. Na tle województwa wyróżnia się Trójmiasto – Gdynia, Sopot i Gdańsk, gdzie wyniki uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych znacznie przewyższają średnie dla województwa i kraju.

Sprawdzian przeprowadzany w klasach szóstych szkół podstawowych w 2013 r. (zestaw standardowy) najlepiej zdali uczniowie gminy Kosakowo (średni wynik dla gminy to 27,99 pkt.), Gdyni (27,51), Sopotu (26,91) i Gdańska (26,38). Średnio najmniej punktów otrzymali natomiast uczniowie Suchego Dębu w powiecie gdańskim (16,59 pkt.). Przeciętny wynik punktowy dla OMZG w 2013 roku wyniósł 23,70, był bardzo zbliżony do wyniku województwa pomorskiego (23,69) i był niższy, niż średnia dla kraju (24,03).

Rycina 24: Średnie wyniki sprawdzianu przeprowadzanego w klasach szóstych szkół podstawowych na Obszarze Metropolitalnym w 2013 r. (pkt.)

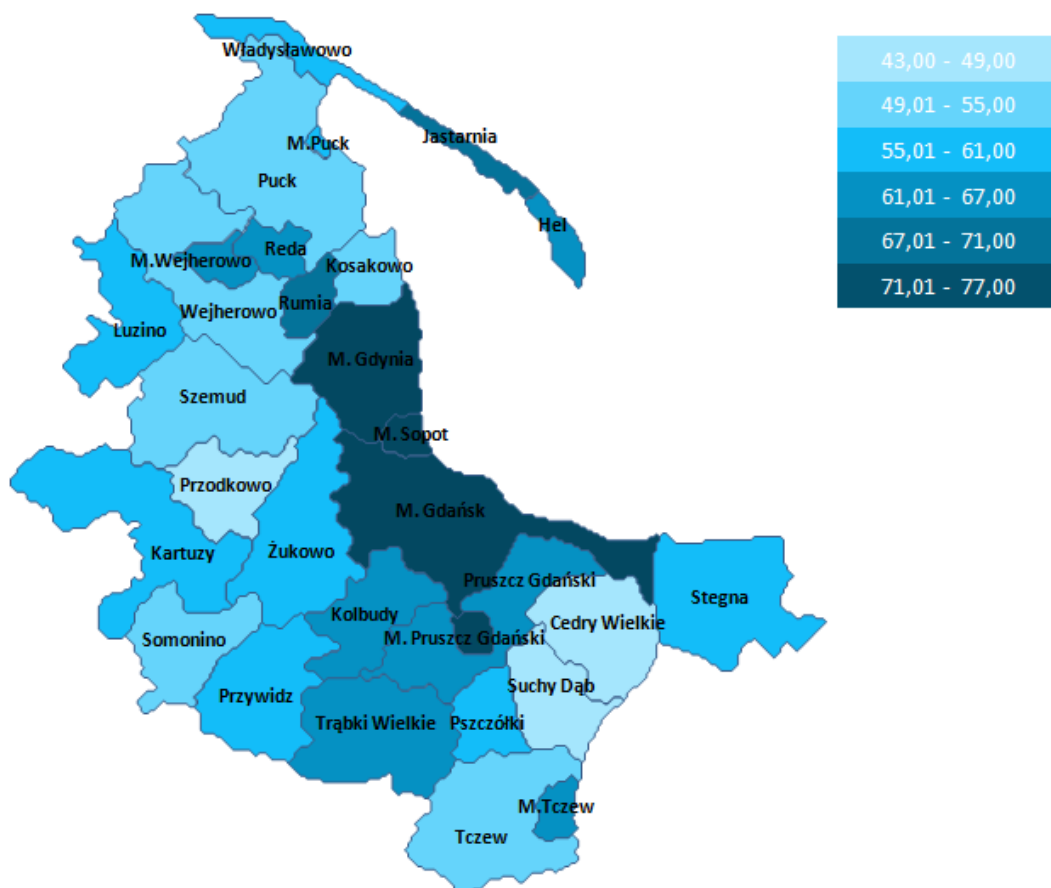
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Do zbadania poziomu edukacji na poziomie gimnazjalnym posłużono się wynikami egzaminu gimnazjalnego w roku 2013 z zakresu języka polskiego, języka angielskiego oraz matematyki.

Wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka polskiego w 2013 r. (zestaw standardowy) potwierdzają wysokie osiągnięcia uczniów z Trójmiasta. Najlepiej język polski na egzaminie gimnazjalnym zdali uczniowie Sopotu (67,71%), Gdyni (67,20%) oraz Gdańska (64,56%). Jednocześnie w województwie pomorskim średnie wyniki tej części egzaminu gimnazjalnego były na poziomie 59,85%, podczas gdy średnia dla kraju wyniosła 62%. Również wyniki egzaminu gimnazjalnego z matematyki w 2013 r. (zestaw standardowy) były najlepsze przede wszystkim w Trójmieście. Najlepiej matematykę na egzaminie gimnazjalnym zdali uczniowie Gdyni (56,40%), Gdańska (53,01) i Sopotu (52,91). Najniższą średnią z tej części egzaminu gimnazjalnego mieli uczniowie gminy Suchy Dąb w powiecie gdańskim (31,68%). W województwie pomorskim średni wynik procentowy z matematyki na egzaminie wyniósł 47,25% i był niższy od średniego wyniku w Polsce (48,00%).

Z kolei wyniki z egzaminu gimnazjalnego z poziomu podstawowego języka angielskiego na Obszarze Metropolitalnym w 2013 r., kształtowały się następująco: najwyższe oceny uzyskali ponownie uczniowie z Trójmiasta: Sopot (76,65%), Gdynia (75,98%) oraz Gdańsk (71,63%) oraz wysoką średnią osiągnęli uczniowie Miasta Pruszcz Gdański (72,04%). Dużo niższy poziom był reprezentowany przez gminy wiejskie, gdzie najniższy poziom po raz kolejny odnotowano w gminie Suchy Dąb (43,52%).

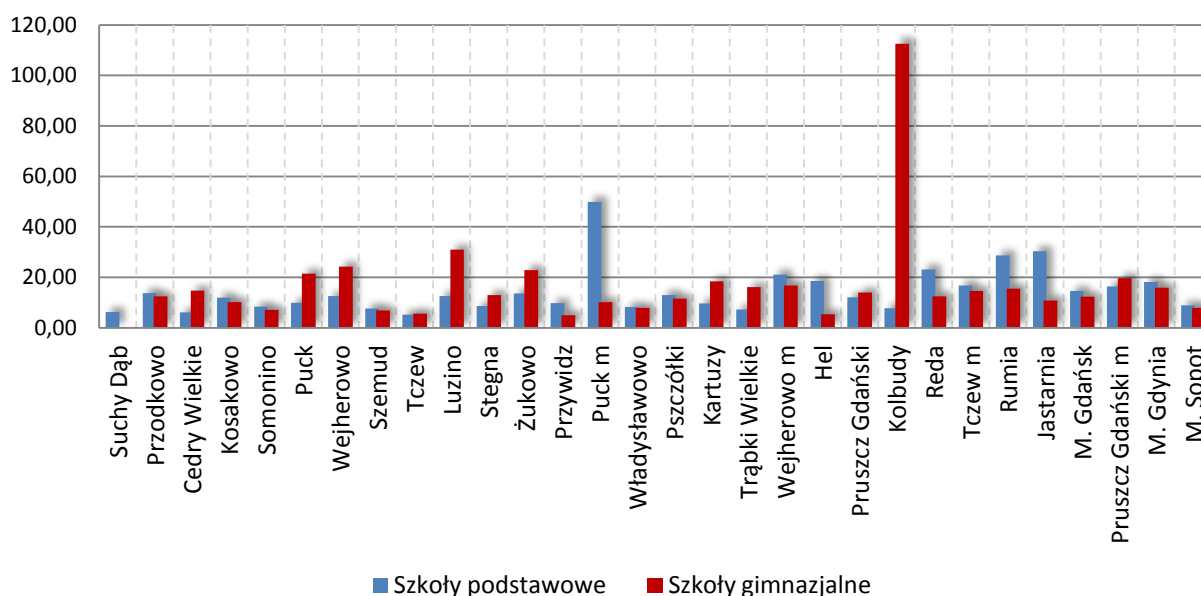
Rycina 25: Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym na terenie OMZG w 2013 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Umiejętność obsługi komputera oraz praktycznego wykorzystania Internetu jest dziś elementem niezbędnym do właściwego funkcjonowania. W celu oceny sytuacji wyposażenia szkół podstawowych oraz gimnazjów w sprzęt komputerowy na terenie Obszaru Metropolitalnego zastosowano wskaźnik komputeryzacji, zdefiniowany, jako liczba uczniów przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów. Dane wykazały, że sytuacja szkół podstawowych jest w nieco lepszej sytuacji niż szkół gimnazjalnych. Jednak sytuacja w OMZG jest gorsza niż średnia dla kraju i województwa pomorskiego, zarówno w przypadku gimnazjów, jak i szkół podstawowych.

Rycina 26: Uczniowie szkół podstawowych oraz gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów na Obszarze Metropolitalnym w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

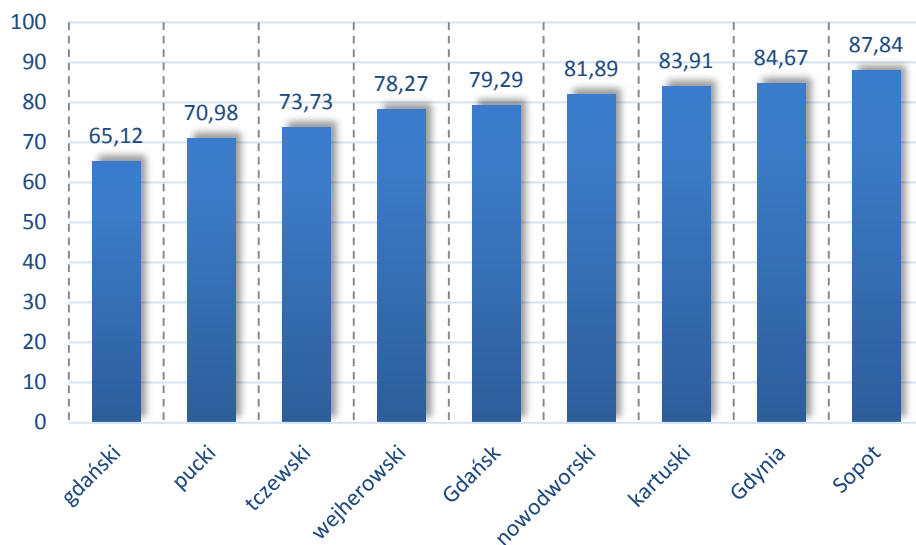
Najgorszą sytuację odnotowano w szkołach podstawowych w Pucku (49 os./1 komputer) oraz w gimnazjach w Kolbudach (112,5 os./1 komputer). Natomiast najlepiej wyposażone szkoły podstawowe występują w gminie wiejskiej Tczew (5,20 os./1 komputer), Cedrach Wielkich (5,98 os./1 komputer) oraz w gimnazjach w Przywidzu (4,92 os./1 komputer) i Helu (5,22 os./1 komputer).

Do zbadania poziomu edukacji na poziomie szkół średnich posłużono się wynikami egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2013 roku.

W województwie pomorskim spośród 17 599 tegorocznych absolwentów, którzy przystąpili do wszystkich egzaminów obowiązkowych w terminie głównym, 14 216 osób (80,78%) otrzymało świadectwa dojrzałości. W kraju spośród 314 485 tegorocznych absolwentów zdało egzamin 81,10% osób. W odniesieniu do wyników, należy podkreślić, że wciąż utrzymują się duże dysproporcje w wynikach maturalnych w zależności od typu szkół, a także ich lokalizacji. W województwie pomorskim uczniowie liceów ogólnokształcących otrzymali wynik 89,08%, gdzie odsetek zdawalności zdecydowanie zaniżyli uczniowie liceów uzupełniających (16,82%). Mniejsze różnice dotyczą uczniów

miast i wsi w województwie (13 punktów procentowych). Poniższe zestawienie przedstawia wyniki zdawalności egzaminu maturalnego w pierwszym podejściu w powiatach OMZG. Na ogólny wynik ma wpływ udział uczniów liceów ogólnokształcących w łącznej liczbie uczniów, zazwyczaj im większy tym lepszy jest łączny wynik. Analizując z kolei jedynie wyniki dla liceów ogólnokształcących dysproporcje pomiędzy powiatami OMZG nie są tak znaczne. Najlepszy wynik to 95,01% w Sopocie, a najgorszy to 87,08% w powiecie gdańskim.

Rycina 27: Powiaty Obszaru MZG uszeregowane według zdawalność egzaminu maturalnego w 2013 r. (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej

7.3.2. Aktywność społeczna i obywatelska

Silne organizacje pozarządowe, prężnie rozwijający się wolontariat, aktywne wspólnoty lokalne i współuczestnictwo mieszkańców w zarządzaniu JST, a w konsekwencji Metropolią są elementami bardzo pożądanymi przy kreowaniu obszarów kreatywnych, otwartych i odpowiadających na potrzeby ich mieszkańców.

Należy podkreślić, że aktywność obywatelska mieszkańców odzwierciedla poczucie tożsamości regionalnej i lokalnej Obszaru Metropolitalnego. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców województwa pomorskiego w 2012 roku, tj. 30 była równa wartości dla Polski.

Pod względem liczby organizacji pozarządowych (NGO) względem wielkości populacji, woj. pomorskie jest jednym z wiodących, zajmując 4. miejsce w Polsce, po mazowieckim, dolnośląskim i warmińsko-mazurskim. W sumie w 2010 r. w regionie działało 4,2 tys. NGO, stanowiących 5,6% wszystkich w kraju. Zatrudniały one 5,3 tys. osób, w tym 68% stanowiły kobiety. Najwięcej pomorskich NGO działa w obrębie swojej gminy (29%), następnie powiatu (22%), województwa (19%) oraz kraju (16%). Jedynie 6% swoim maksymalnym zasięgiem działalności

wykracza poza granice kraju, a 5% skupiona jest w najbliższym sąsiedztwie. Główne obszary działań NGO w województwie pomorskim to: sport i turystyka, edukacja i wychowanie, kultura i sztuka, ochrona zdrowia oraz rozwój lokalny w wymiarze społecznym i materialnym. Z badania²¹, zrealizowanego w I połowie 2012 roku, wynika, iż organizacje są zadowolone ze swojej aktywności. Również współpraca z samorządami oceniana jest raczej dobrze. Dane potwierdzają natomiast, że finanse organizacji oraz ich pozyskiwanie na bieżące działania są największą bolączką sektora. Źródła samorządowe są podstawą finansowania działań organizacji – środki unijne lub publiczne krajowe są wykorzystywane jedynie w 12-18% instytucji, co potwierdza, że organizacje głównie działają w kontekście lokalnym – i na tym poziomie starają się o finansowanie swoich działań.

Na terenie Obszaru Metropolitalnego pod względem liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców wyróżnia się Sopot (83) oraz miasto Puck (49). Najmniejszą wartość wskaźnika z kolei prezentuje gmina Luzino w powiecie wejherowskim (10).

Charakterystyczne dla województwa pomorskiego jest duże zróżnicowanie terytorialne w liczbie działających podmiotów ekonomii społecznej (w powiecie gdańskim natomiast nie funkcjonuje żadna instytucja tego typu). Tę niekorzystną dla regionu sytuację podtrzymuje brak kompleksowego i systemowego wsparcia podmiotów ekonomii społecznej, przejawiający się głównie udzielaniem pomocy o instytucjonalnie rozproszonym charakterze (jednostki samorządu terytorialnego, ośrodki pomocy społecznej, powiatowe urzędy pracy, organizacje pozarządowe, PFRON, ROEFS). Niepokojący jest w szczególności brak stabilnych podstaw finansowych tych podmiotów – 80% z nich nie posiada rezerw finansowych; nieco ponad 20% podmiotów deklaruje, że w wyniku problemów z płynnością finansową zdarzało im się w przeszłości nie regulować należności na czas²². Oferta instytucji publicznych pod kątem aktywności społecznej dotyczy działania takich jednostek jak: Centra integracji społecznej (CIS), Kluby integracji społecznej (KIS), Zakłady aktywności zawodowej (ZAZ) oraz spółdzielni socjalnych i domów sąsiedzkich. Wskazuje się jej rozszerzenie o zaangażowanie organizacji pozarządowych.

Według ekspertów, największy wpływ na kształtowanie aktywności społecznej na terenie Obszaru Metropolitalnego mają organizacje pozarządowe. Wynika to z braku nadmiernych procedur i elastyczności działania, które przekłada się bezpośrednio na większy efekty końcowy. Kolejną grupą są organizacje o charakterze obywatelskim lub organizacje realizujące zadania samorządów. Z punktu widzenia aktywności społecznej nie można zapomnieć o instytucjach kościelnych i związanych z kościołem organizacjach.

Do zwiększenia aktywności społecznej mogłaby przyczynić się realizacja projektów międzysektorowych o charakterze partnerskim. Należy budować projekty, w których biznes i organizacje pozarządowe angażują środki finansowe tworząc projekty na rzecz wspólnego rozwoju. W celu ułatwienia komunikacji i kojarzenia wspólnych płaszczyzn współpracy można powołać nowe instytucje np. Centrum Komunikacji Międzysektorowej, Metropolitalne Forum Rozwoju i Metropolitalne Forum Obywatelskie. Aktualnie ta współpraca odbywa się w zbyt małej skali. Przyczyn należy upatrywać w niedostosowanej i przestrzelonej ofercie organizacji pozarządowych. Wskazuje się na konieczność położenia większego nacisku na współpracę pomiędzy organizacjami

²¹ Kondycja III sektora w Województwie Pomorskim, Raport z badania, 2012, RCIiWOP, Gdańsk

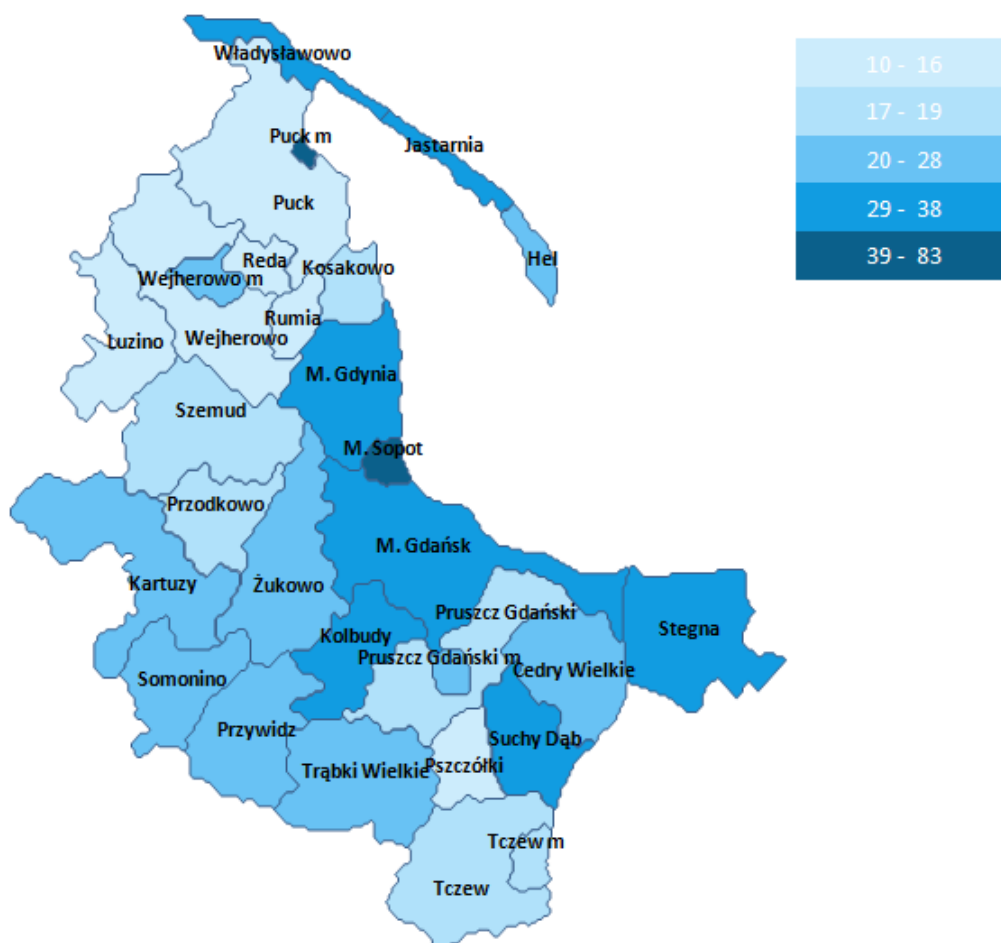
²² Projekt Strategii Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014 -2020, Gdańsk 2013 r.

pozarządowymi, a płatnymi pracodawcami. Powinno się promować przedsiębiorstwa ekonomii społecznej.

Nie ulega wątpliwości, że niewielka aktywność w zakresie udziału w wolontariacie, jest barierą w kształtowaniu się kapitału społecznego na OMZG. Omawiany obszar charakteryzuje duże zaangażowanie wolontariuszy w działania organizacji pozarządowych, w tym organizacji związanych z kulturą. Korzystanie z pomocy wolontariuszy deklaruje 57,6% tych organizacji (wskaźnik ogólnopolski w badaniu z 2010 roku wynosił 50%). Jednak jak wynika z przeprowadzonych wywiadów, udział wolontariuszy ma bardzo ograniczony charakter i wciąż brakuje pewnej kultury i mody na tego typu aktywność społeczną.

Na podstawie wniosków z przeprowadzonych warsztatów można stwierdzić, że jednym z największych wyzwań OMZG wydaje się być stworzenie trwałych instrumentów wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej i budowania kapitału społecznego.

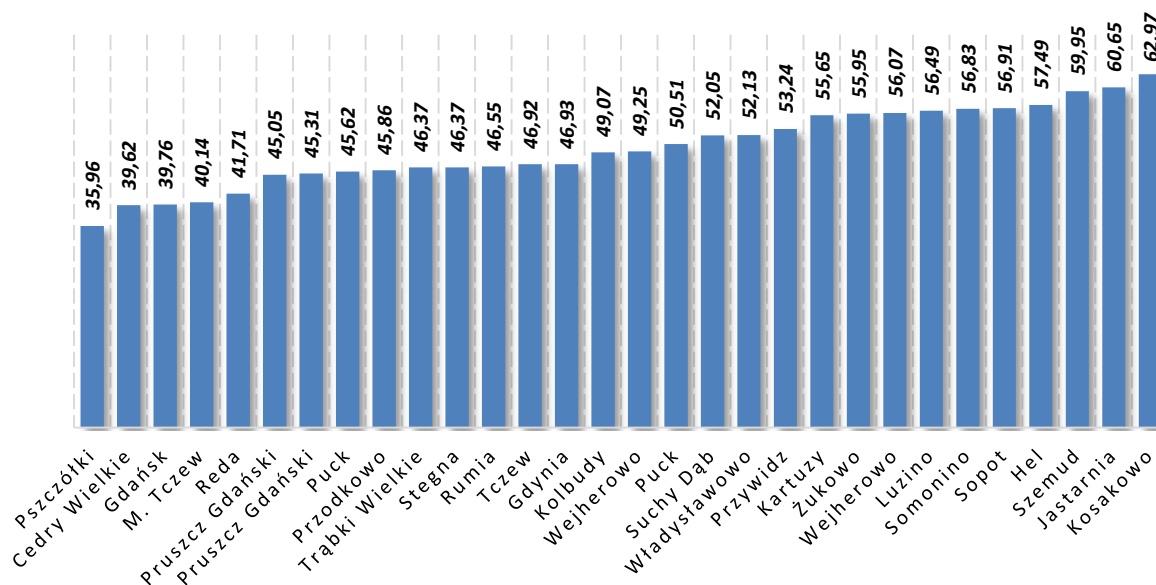
Rycina 28: Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na Obszarze Metropolitalnym w 2012 r. (szt.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez Zamawiającego

Miarą aktywności obywatelskiej jest również udział w wyborach samorządowych. Badania wykazują, że poczucie obywatelskości i potrzeba udziału w wyborze najniższego poziomu władz jest wysoka i zależna od poziomu rozwoju społecznego. Korelacja ta jest ujemna i umiarkowanie silna, mianowicie zaangażowanie na poziomie lokalnym wydaje się większe w regionach uboższych, niż w regionach bogatszych.

Rycina 29: Frekwencja w wyborach samorządowych w gminach OM w 2010 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Państwowej Komisji Wyborczej

Taką zależność można odczytać z powyższej ryciny, przygotowanej dla Obszaru Metropolitalnego. Najniższe frekwencje odnotowano w Gdańsku (39,76%), a najwyższe w gminach wiejskich, m.in. Kosakowo (62,97%), Szemud (59,95%).

Aktualnie coraz powszechniejszym w gminach przejawem aktywności obywatelskiej jest udział w tworzeniu budżetów obywatelskich. Tę formę partycypacji mieszkańców w wydatkach gmin umożliwiły już m.in. miasta: Gdańsk, Gdynia, Sopot, Wejherowo. Tego typu działania świadczą o rosnącym znaczeniu dialogu społecznego i upowszechnianiu partycypatywnego zarządzania miastem i Metropolią. Przykładowo w Sopocie w 2014 roku w sumie zgłoszono 4,8 tys. osób, co stanowi ponad 15 proc. mieszkańców uprawnionych do głosowania. Budżet obywatelski to wciąż formuła pilotażowa, jednak już dziś widać jej pozytywny wpływ na ożywienie dyskusji publicznych oraz integrację dzielnic.

Istotną rolę w kształtowaniu lokalnej polityki zaczynają również odgrywać rozwijające się ruchy miejskie. Przykładem tego stanowi miasto Gdańsk, gdzie radni rad dzielnicowych i aktywiści rozmaitych gdańskich stowarzyszeń zdecydowali o starcie w jesiennych wyborach do Rady Miasta.

7.3.3. Aktywność zawodowa

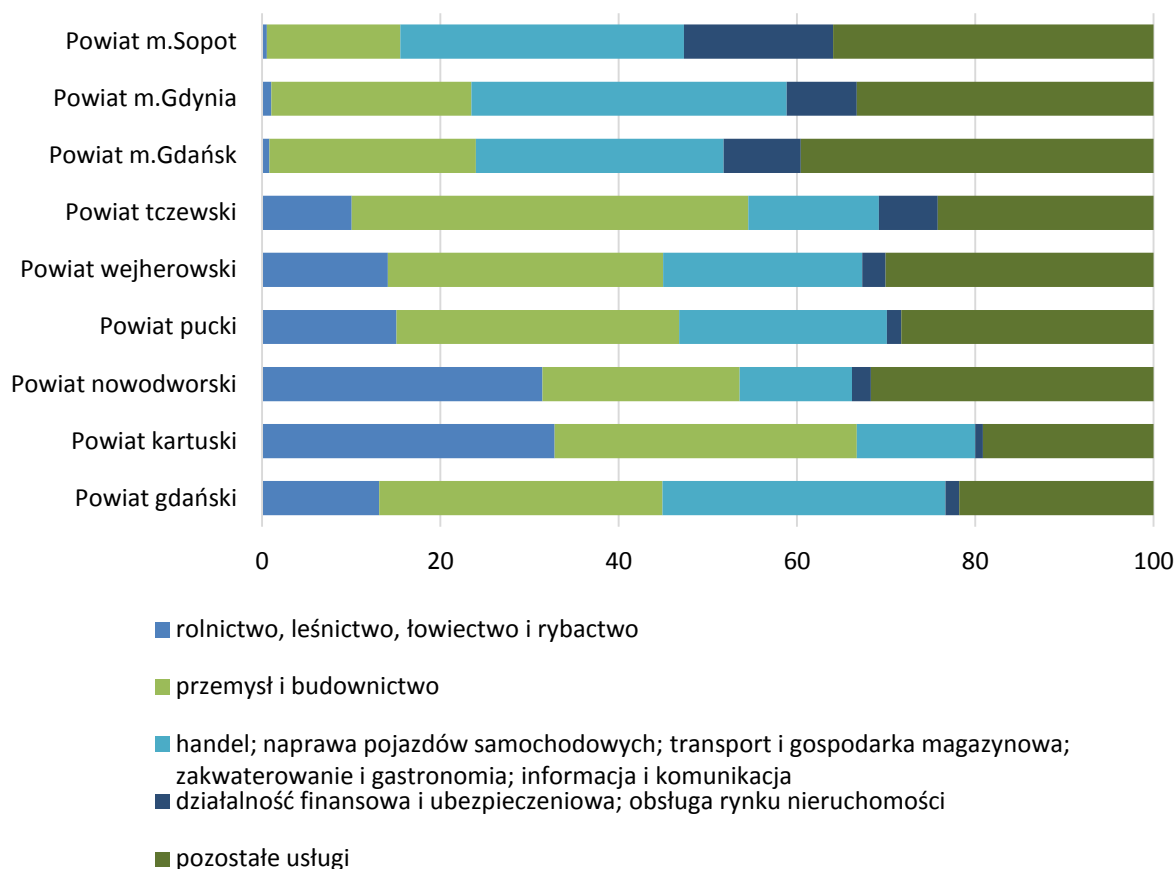
Według badania aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) w 2012 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w województwie pomorskim liczyła 950 tys. osób. Ludność aktywną zawodowo tworzyli pracujący (859 tys. osób) i bezrobotni (91 tys.). Współczynnik aktywności zawodowej (tzn. procentowy udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności tej kategorii) utrzymuje się nieco poniżej średniej krajowej. W 2011 r. współczynnik ten wynosił w regionie 55%, a w Polsce 56,1% (Urząd Statystyczny w Gdańsku, 2012). Największą aktywnością zawodową charakteryzują się miasta: Gdańsk, Gdynia, Sopot, a także następujące gminy Obszaru Metropolitalnego: Pruszcz Gdański, Żukowo, Tczew i Puck.

Strona | 71

W celu zwiększenia aktywności zawodowej na Obszarze Metropolitalnym należy przeprowadzać działania kompleksowe. Należy dbać o kwestie związane z przyciąganiem biznesu, nowych inwestorów oraz powstania nowych miejsc pracy, dostosowanych do potencjału regionu. Kluczowe z punktu widzenia zwiększenia aktywności zawodowej jest również rozwijanie systemu praktyk oraz staży, które zwiększyłyby szanse osób młodych na rynku pracy. Ekspertsi podkreślają również, że ważną kwestią jest stworzenie możliwości rozwijania biznesu opartego na innowacji, który z uwagi na wysokie ryzyko wymaga dodatkowego wsparcia. Dodatkowo poza zapewnieniem dostępu do programów szkoleń w procesie rozszerzania i zdobywania nowych kompetencji, należy mieć na względzie kompetencje psychologiczne, w tym inteligencję emocjonalną.

Struktura zatrudnienia jest jednym z podstawowych wskaźników obrazujących poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego oraz dojrzałość gospodarki. Obszar Metropolitalny jest tym względnie zróżnicowany. Do obszarów wysoko zurbanizowanych, o największym udziale pracujących zatrudnionych w sektorze usługowym zalicza się: Miasta Gdańsk, Sopot i Gdynia. Z kolei do powiatów o największym udziale pracujących zatrudnionych w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa należy powiat nowodworski oraz kartuski.

Rycina 30: Struktura pracujących według sekcji PKD w powiatach Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

W tabeli poniżej przedstawiono strukturę zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki na terenie OMZG. Dominacja w strukturze zatrudnienia sektora usług i niewielkie znaczenia sektora pierwszego jest wyróżnikiem struktury gospodarczej charakterystycznym dla rozwiniętych regionów państw OECD, co jest szczególnie ważne z punktu widzenia zatrudnienia.

Tabela 5: Udział pracujących zatrudnionych w poszczególnych sektorach gospodarki na terenie Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej w 2012 r.

rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł i budownictwo	handel; transport; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	pozostałe usługi
13,2%	28,4%	23,7%	5,4%	29,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

Jednym z podstawowych problemów ściśle związanym z aktywizacją zawodową jest bezrobocie, szczególnie wśród osób młodych i długo pozostających bez pracy. Zgodnie z wnioskami z przeprowadzonych warsztatów przyczyn takiego stanu rzeczy należy dopatrywać w niedopasowaniu kwalifikacji i wykształcenia osób pozostających bez pracy do oczekiwań pracodawców, a także w braku informacji w zakresie aktywnego poszukiwania pracy. Poza tym na wysoką stopę bezrobocia w niektórych gminach OMZG nakłada się niezadowalająca mobilność zawodowa, przejawiająca się głównie brakiem kompetencji społecznych pozwalających na zmianę zawodu i niechęcią do podnoszenia posiadanych kwalifikacji oraz dostosowania umiejętności do oczekiwań pracodawców. Z drugiej strony, należy zauważyć niewystarczającą motywację pracodawców w zakresie zatrudniania osób z grup defaworyzowanych.

Na koniec 2013 r. w województwie pomorskim stopa bezrobocia wynosiła 13,3% w porównaniu do średniej krajowej na poziomie 13,4%. Należy podkreślić, że pomorskie charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem tego wskaźnika. Od lat najgorszą sytuację na rynku pracy można zaobserwować w powiecie nowodworskim, gdzie stopa bezrobocia jest ponad dwukrotnie większa niż średnia w regionie (31,1%). Najlepsza sytuacja natomiast ma miejsce w Trójmieście, powiatach gdańskim oraz kartuskim. W województwie pomorskim, podobnie jak w całym kraju, wśród bezrobotnych przeważały kobiety.

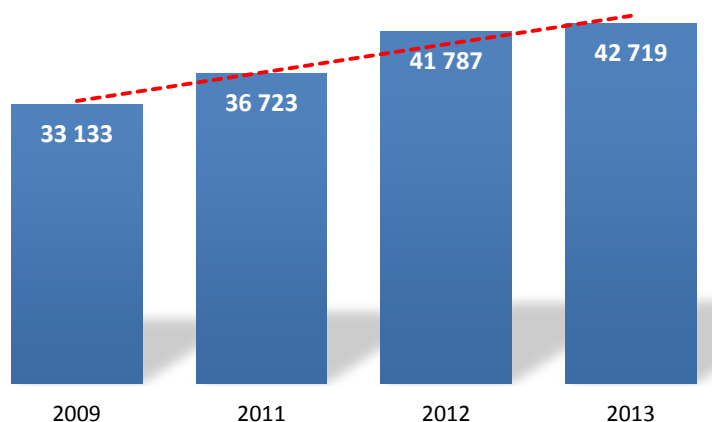
Według informacji miesięcznej o rynku pracy publikowanej przez Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku, na koniec 2013 roku liczba bezrobotnych kobiet wyniosła 62 675 osób (54,9% spośród 104 341 bezrobotnych) oraz 6 020 (5,3% bezrobotnych) to absolwenci. Relatywnie duży jest udział osób bez pracy w grupie bezrobotnych do 27 roku życia, które ukończyły szkołę wyższą – 20,1%.

Równocześnie widoczny jest wpływ poziomu wykształcenia na sytuację na rynku pracy. Aż 62,8% osób bezrobotnych nie ma wykształcenia średniego. Jedynie 18 306 osób (16,0% bezrobotnych) posiadało prawo do zasiłku. Statystyki potwierdzają, że w 2013 roku obserwuje się wzrost liczby bezrobotnych reprezentujących zawody charakterystyczne dla tzw. pracowników umysłowych, np. pedagogów i ekonomistów.

W pierwszym półroczu 2013 roku przedsiębiorcy zgłosili do powiatowych urzędów pracy niespełna 29 tys. wolnych miejsc pracy, z tego 57,4% z sektora usług, 17,9% z przemysłu i 14,3% w handlu.

Poszukiwano m.in. pracowników gospodarczych, sprzedawców, techników biurowych. Warto zaznaczyć, że na liście zawodów deficytowych, czyli charakteryzujących się najniższym odzewem pracowników na popyt zgłaszany przez pracodawców znajdują się: opiekun osoby starszej i opiekunka domowa. Dane te korespondują z wnioskami w ramach diagnozy demograficznej OMZG, wskazującymi na coraz większą liczbę osób starszych w społeczeństwie, co ma i będzie miało w przyszłości coraz większe konsekwencje w gospodarce, w szczególności na rynku pracy. Wydaje się, że nierównoważenie popytu i podaży na rynku pracy we wskazanych dwóch zawodach może się pogłębiać w kolejnych latach.

Rycina 31: Zmiana liczby osób bezrobotnych na terenie OMZG w latach 2009-2013

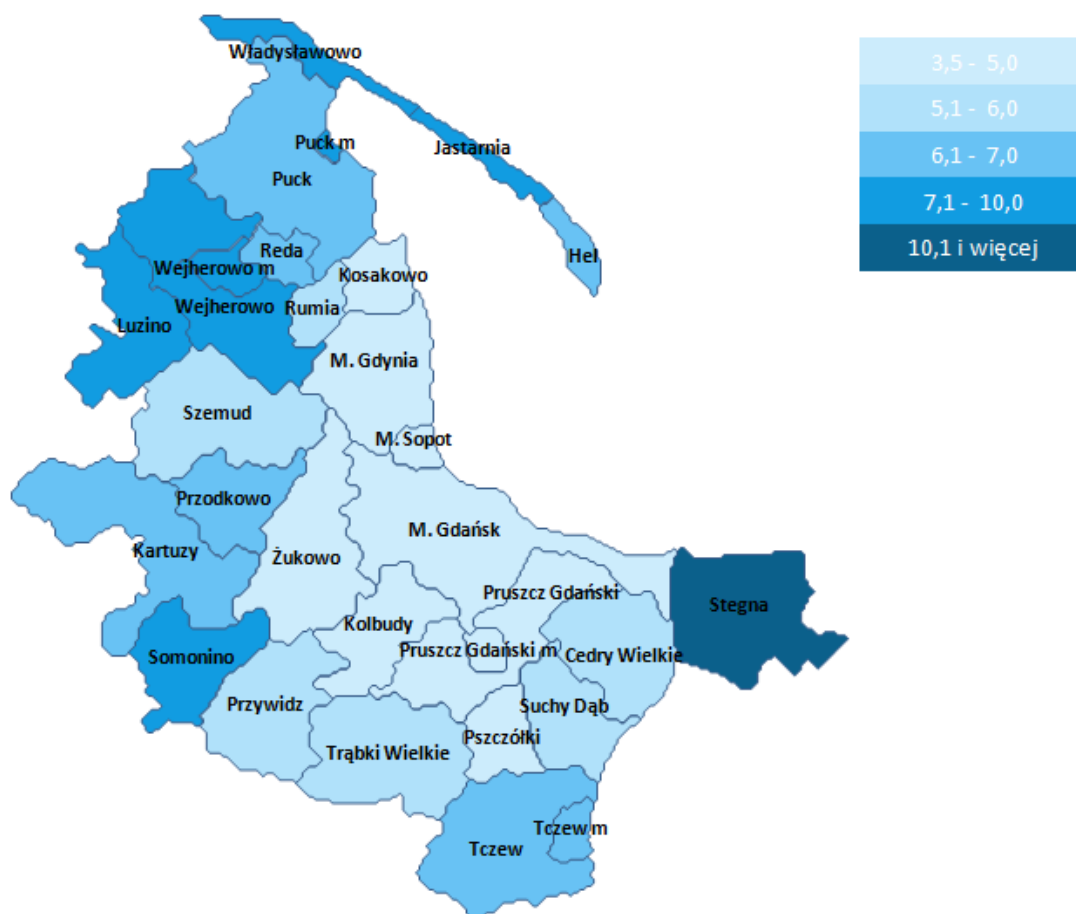

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

Przedstawiona na powyższej rycinie dynamika zmian liczby bezrobotnych ukazuje negatywne trendy w Obszarze Metropolitalnym. Na przestrzeni 4 lat odnotowano znaczny wzrost liczby osób bezrobotnych tj. o 9 586 osób.

Największy udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym obserwuje się poza aglomeracją trójmiejską, głównie na obszarach wiejskich. Najwyższe wskaźniki w 2012 roku odnotowano w gminach: Stegna (14,3%) oraz Jastarnia (9,4%). Najkorzystniejsza sytuacja, poza obszarem trójmiejskim ma miejsce w gminie Kolbudy (3,6%).

Rycina 32: Udział liczby zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2012 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

Widoczne są istotne różnice pomiędzy częścią centralną Obszaru Metropolitalnego, a jego peryferiami. Konieczne są, zatem działania aktywizujące zawodowo bezrobotnych z tych obszarów, m.in. poprzez zwiększanie kwalifikacji oraz mobilności tych osób.

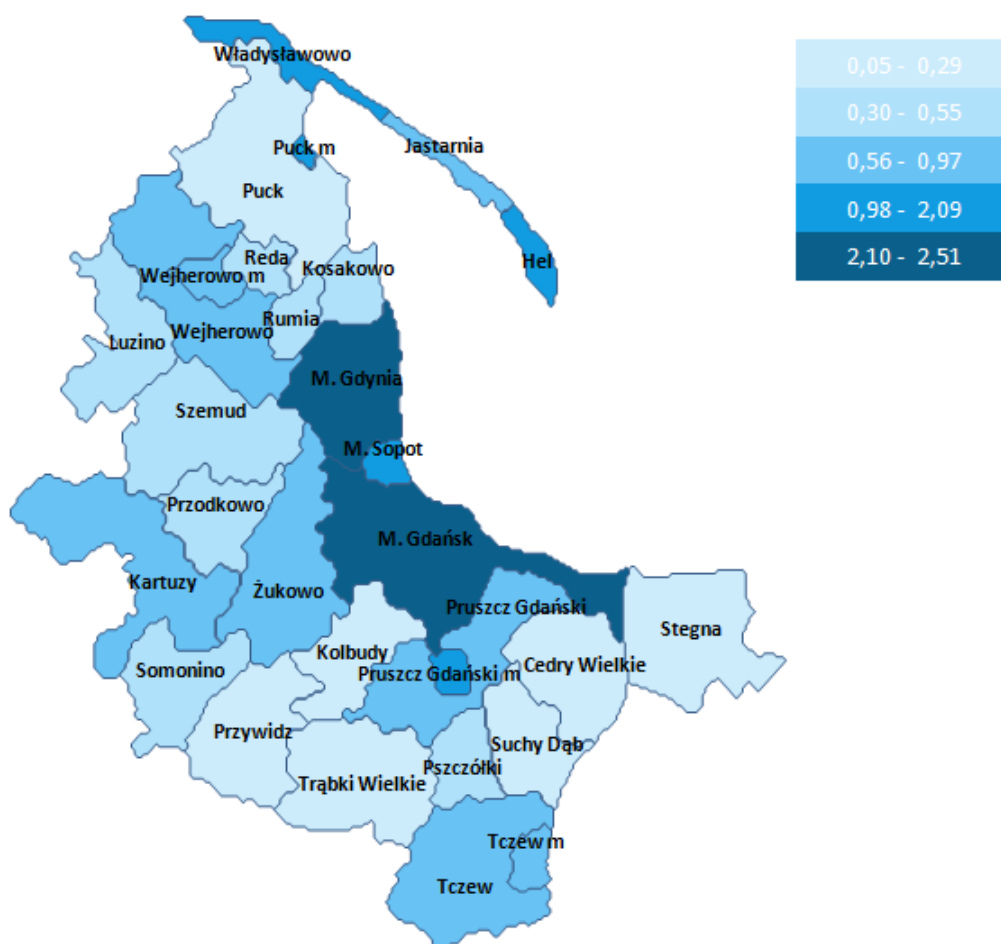
W kwestii zwalczania wysokiego poziomu bezrobocia spory niewykorzystany potencjał znajduje się w obszarze usługach z zakresu poradnictwa zawodowego. Należałoby zwiększyć wykorzystanie istniejących instytucji funkcjonujących obecnie na rynku, poprzez przegląd dobrych praktyk, transfer wiedzy i działania synergiczne, których efektem powinna być nowa jakość oraz bardziej efektywniejszy model poradnictwa zawodowego. Pierwszym krokiem powinna być ponowna diagnoza i identyfikacja obszarów najbardziej problemowych oraz grup zagrożonych bezrobociem, następnie zastosować indywidualne podejście do każdego beneficjenta. Konieczne jest zabezpieczenie całego procesu od potrzeb transportowych, źródeł utrzymania (system stypendialny) po zabezpieczenie miejsca pracy, chronionego przez okres min. dwóch lat.

Wpływ na poziom aktywności zawodowej mieszkańców regionu ma silnie zróżnicowany geograficznie popyt na pracę oraz niska mobilność przestrzenna i zawodowa Pomorzan. Mieszkańcy Obszaru Metropolitalnego rzadko zmieniają miejsce zamieszkania ze względu na pracę, co ma odzwierciedlenie w danych Urzędu Marszałkowskiego. Ponad 30% mieszkańców dojeżdża do pracy

średnio około 20 kilometrów (najczęściej w ramach jednego powiatu), pozostali przemieszczają się średnio po 4 kilometry²³.

Niską mobilnością przestrzenną charakteryzują się w szczególności mieszkańcy obszarów wiejskich i mniejszych miast. Do gmin o bilansie dojazdów do pracy bliskim zeru należą: Tczew, Hel oraz Jastarnia. Najwięcej osób podróżujących do miejsc pracy zamieszkuje natomiast gminy Rumia, Reda, Puck oraz Wejherowo. Kluczowym czynnikiem warunkującym mobilność zarobkową mieszkańców OMZG jest system transportowy, w tym przede wszystkim transport zbiorowy. Dlatego przygotowując projekty z zakresu mobilności, należy przede wszystkim wziąć pod uwagę trendy oraz potrzeby, które wynikają ze zróżnicowanej przestrzennie podaży ofert pracy.

Rycina 33: Wskaźnik atrakcyjności miejsca pracy na terenie OMZG²⁴

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

W tym miejscu należy również wspomnieć o migracjach zarobkowych międzywojewódzkich oraz zagranicznych. Według danych GUS najpopularniejszym kierunkiem emigracji z województwa

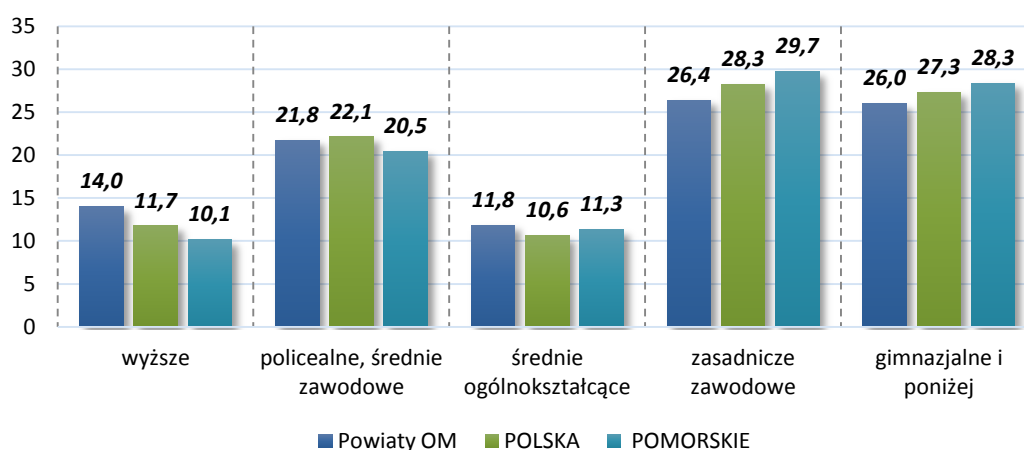
²³ Regionalny Program Strategiczny w zakresie aktywności zawodowej i społecznej, 2013

²⁴ Liczba osób przyjeżdżających do pracy przypadająca na 1 osobę wyjeżdżającą do pracy. Z uwagi na brak dostępności danych w ciągu ostatnich lat przedstawiono dane za 2006 r., kiedy to ostatnio przeprowadzono badania w tym zakresie. Można przyjąć, że trend ten jest wciąż utrzymywany.

pomorskiego są kraje: Wielka Brytania, Holandia, Norwegia, Niemcy oraz Irlandia. Z kolei wewnątrz kraju Pomorzanie migrują szczególnie do województwa mazowieckiego oraz zachodnio-pomorskiego.

Osoby wykształcone to najszybciej przyrastająca grupa bezrobotnych. Osoby z ukończonymi studiami wyższymi stanowią ponad 14% osób bezrobotnych zamieszkujących Obszar Metropolitalny. Niepokojąco wysoki udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym może być związany z mało efektywnym, w kreowaniu atrakcyjnego kapitału ludzkiego systemem edukacyjnym i niedopasowaną ofertą uczelni wyższych do potrzeb gospodarki OMZG. Równocześnie należy podkreślić, iż w ostatnich latach znacznie zwiększył się odsetek młodzieży studiującej, co nie pozostało bez wpływu na poziom przygotowania absolwentów do rozpoczęcia pracy. W szczególności widoczny rozdzwitek jest pomiędzy potrzebami zgłaszanymi przez pracodawców, a profilem absolwentów szkół prywatnych.

Rycina 34: Struktura wykształcenia bezrobotnych w powiatach OMZG, województwie pomorskim oraz kraju w 2012 r. (%)

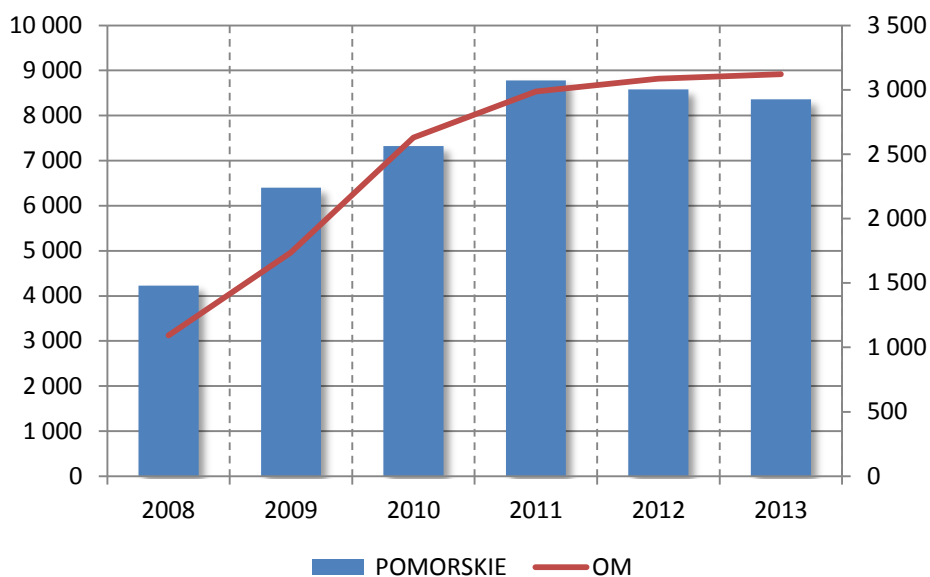
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

Struktura wieku bezrobotnych mieszkańców Obszaru Metropolitalnego jest zbliżona do sytuacji w województwie pomorskim oraz w Polsce. Analizując problem bezrobocia pod względem struktury wieku, obserwuje się niekorzystne zjawisko związane ze zwiększającą się grupą osób młodych pozostających bez pracy. Aktywizacji tej grupy nie sprzyjają preferencje pracodawców, którzy szukają przede wszystkim wykwalifikowanych, doświadczonych i odpowiedzialnych pracowników, ale i rozbieżność pomiędzy oczekiwaniami pracodawców, a kompetencjami nabytymi w trakcie procesu kształcenia. Nakłada się na to niewielkie zainteresowanie pracodawców umożliwieniem osobom młodym zdobycia pierwszego doświadczenia zawodowego poprzez np. organizowanie praktyk i staży jeszcze w trakcie trwania nauki. W ostatnich latach zauważa się zmianę tej niekorzystnej tendencji, co jest wynikiem dialogu pracodawców z uczelniami wyższymi.

Kolejna rycina przedstawia trend wzrostu liczby osób bezrobotnych w wieku 18-24 lata pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy na terenie OMZG.

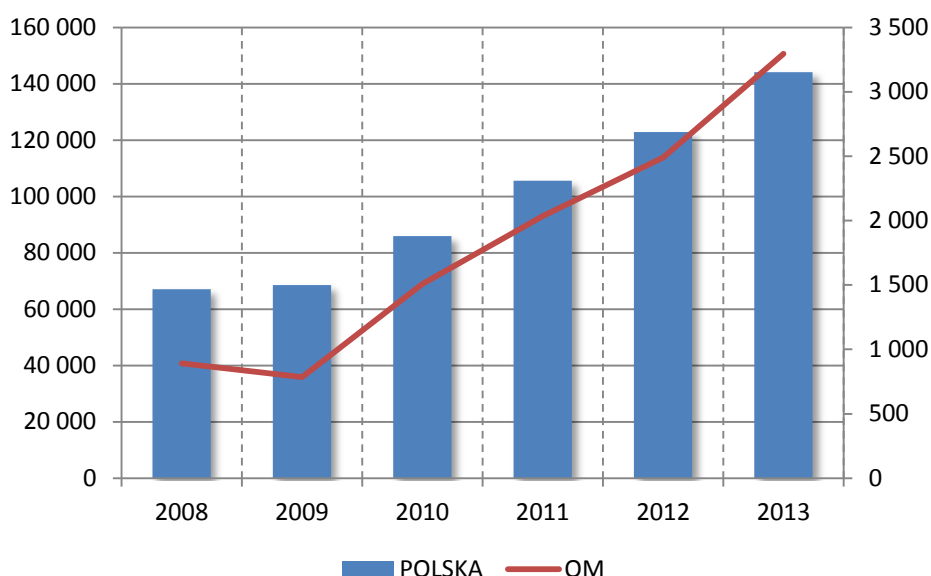
Rycina 35: Liczba osób bezrobotnych w wieku 18-24 pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy w latach 2008-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

Sytuacja osób bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej również wykazuje negatywne tendencje. Osoby te mają duże trudności w znalezieniu pracy. Wynika to zarówno z nieodpowiednich kwalifikacji w tym wieku, jak i niechęci oraz obaw pracodawców związanych z przedemerytalnym okresem ochronnym i odprawami emerytalnymi. Na Obszarze Metropolitalnym sytuacja jest dużo gorsza niż średnia krajowa. Liczba bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej na przestrzeni 4 lat zwiększyła się około 3,5 krotnie. Wynikać to może z faktu szybkiego przechodzenia na emeryturę, korzystania z innych świadczeń oraz sprawowania opieki nad osobami zależnymi. Wpływ na poziom aktywności zawodowej tej grupy ma również nastawienie pracodawców obawiających się częstych zachorowań, obniżonej sprawności, niechęci do zmian, mniejszej gotowości do podnoszenia oraz zdobywania nowych kwalifikacji. Co prawda udział osób w wieku 55 lat i więcej w liczbie bezrobotnych ogółem nie jest wysoki i wynosi 12,3%.

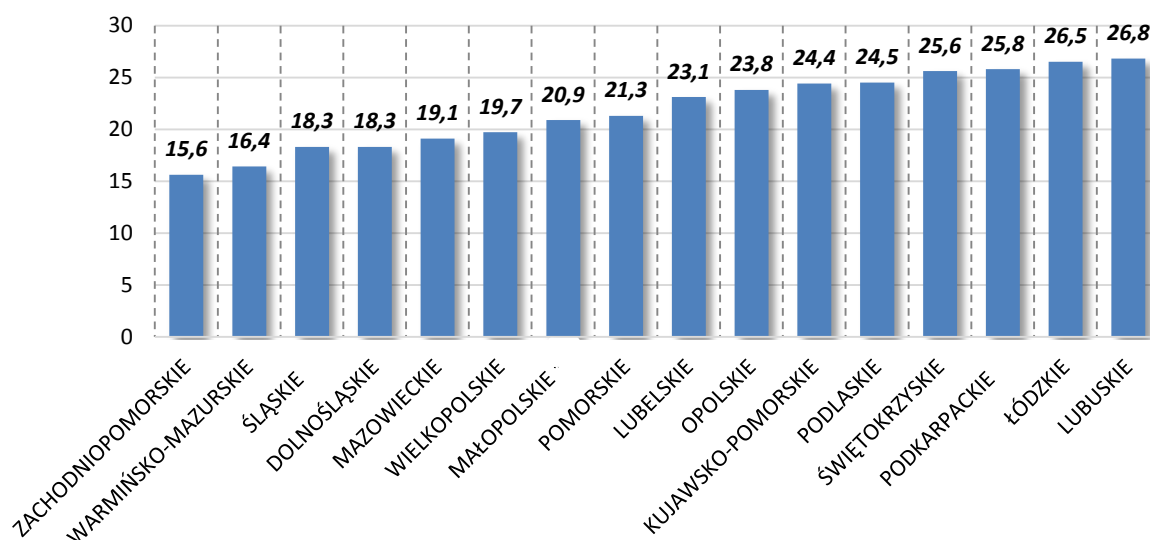
Rycina 36: Liczba osób bezrobotnych w wieku 55 i więcej pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w latach 2008-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych).

Kolejną grupą defaworyzowaną na pomorskim rynku pracy są osoby niepełnosprawne. Województwo charakteryzuje niski na tle kraju wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych, przy jednoczesnym silnym zróżnicowaniu terytorialnym tego zjawiska. Najwięcej bezrobotnych osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jest w powiecie nowodworskim, a najmniej w obszarze rdzenia OMZG, tj. w Sopocie, Gdyni i Gdańsku.

Rycina 37: Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w województwach w 2012 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (Bank Danych Lokalnych)

Do podstawowych barier utrudniających aktywizację osób niepełnosprawnych zaliczyć można: złożoność przepisów dotyczących odpowiedzialności pracodawców oraz brak wiedzy na temat korzyści wynikających z zatrudniania osób niepełnosprawnych, bezradność i niską samoocenę osób niepełnosprawnych oraz niską motywację finansową (bariera rentowa), a także stosunkowo niskie wykształcenie niepełnosprawnych w porównaniu do innych bezrobotnych. Dodatkowym czynnikiem negatywnie wpływającym na poziom zatrudnienia w tej grupie są bariery transportowe i architektoniczne.

Jednym z największych zagrożeń związanych z realizacją planowanych przedsięwzięć w zakresie aktywizacji zawodowej jest brak zapewnienia trwałości działań, a co za tym idzie zakończenie ich wraz z zamknięciem dopływu środków unijnych.

7.3.4. Ochrona zdrowia

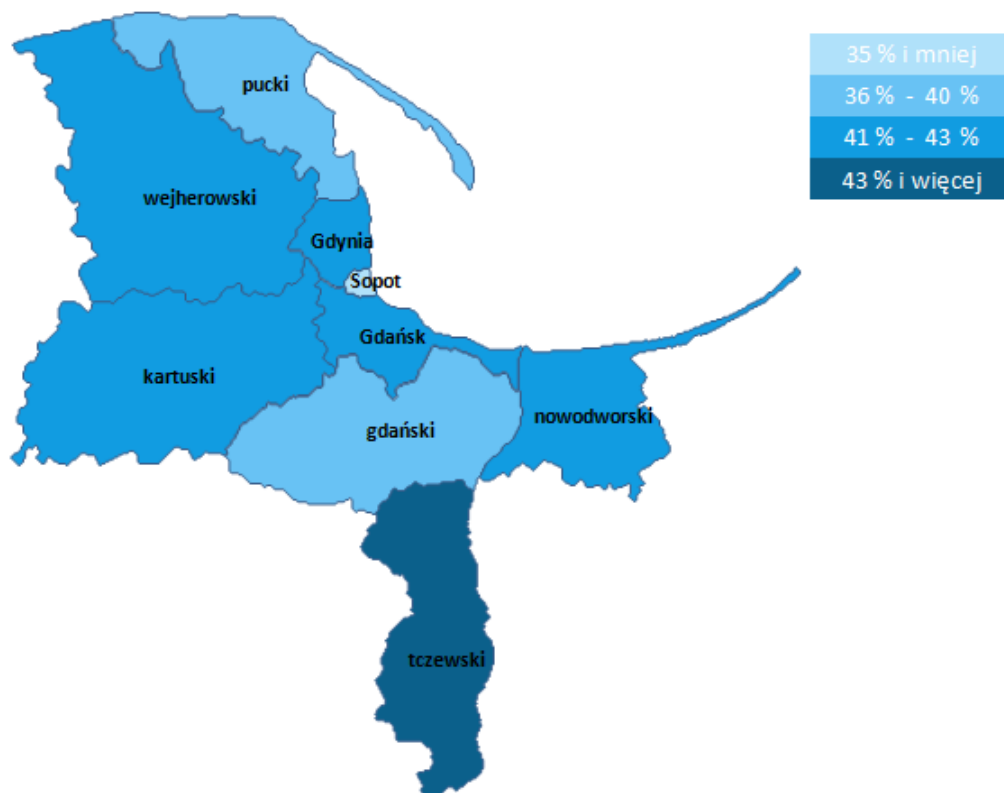
Kolejnym aspektem społecznym ważnym zarówno z punktu widzenia jakości życia, jak i gospodarki całego Obszaru Metropolitalnego jest stan zdrowia i dostępność do usług medycznych jego mieszkańców. Koszty niezadowalającego stanu zdrowia społeczeństwa są ogromne, gdyż z roku na rok obniża się aktywność zawodowa i społeczna ludności. Najbardziej efektywnym sposobem poprawy stanu zdrowia jest wprowadzanie programów profilaktycznych skierowanych do jak najszerszej grupy ludności, zwłaszcza do grup szczególnie narażonych na występowanie chorób cywilizacyjnych.

Przed wszystkim mowa jest tutaj o grupie osób w wieku produkcyjnym, wśród których powodem absencji zawodowej, jak i orzeczeniu o niezdolności do pracy, w dużej mierze jest nieodpowiedni styl życia. Nieodpowiedni sposób odżywiania, niedobór aktywności fizycznej, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, nieumiejętność radzenia sobie ze stresem są głównym powodem występowania chorób cywilizacyjnych. Według badań przeprowadzonych przez CBOS 45% respondentów wcale lub prawie wcale nie uprawia jakiegokolwiek aktywności fizycznej, a zaledwie 25% ma świadomość pozytywnego wpływu aktywności fizycznej na stan zdrowia²⁵. W ramach tych samych badań poproszono respondentów o wybór dwóch czynników, które w najwyższym stopniu przyczynią się do poprawy stanu zdrowia. Najwięcej osób uważa, iż największy wpływ ma zdrowe odżywianie oraz regularna aktywność fizyczna.

Nieefektywne programy profilaktyczne, niski poziom uświadomienia społecznego, a także zmieniający się tryb życia ludzi na terenie Obszaru Metropolitalnego ma swoje odzwierciedlenie w statystykach dotyczących zgonów na choroby cywilizacyjne, takich jak choroby krążenia i nowotwory. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego udział zgonów wynikających z chorób krążenia w 2012 roku wyniósł 41%. Jest to wynik nieznacznie lepszy w porównaniu z wynikiem ogólnokrajowym, który wyniósł 46 %, jednak wysoce niezadowalający. Poniższy schemat przedstawia odsetek zgonów spowodowanych chorobami krążenia w podziale na powiaty.

²⁵ Badania „Polacy o swoim zdrowiu oraz prozdrowotnych zachowaniach i aktywnościach”, CBOS, Warszawa 2012.

Rycina 38: Udział zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Najmniejszy odsetek zgonów spowodowanych chorobami krążenia w 2012 roku zaobserwowano w Sopocie (35,2%), a największy w powiecie tczewskim (43,4%).

Tabela 6: Procentowy odsetek zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia w 2012 roku w podziale na powiaty

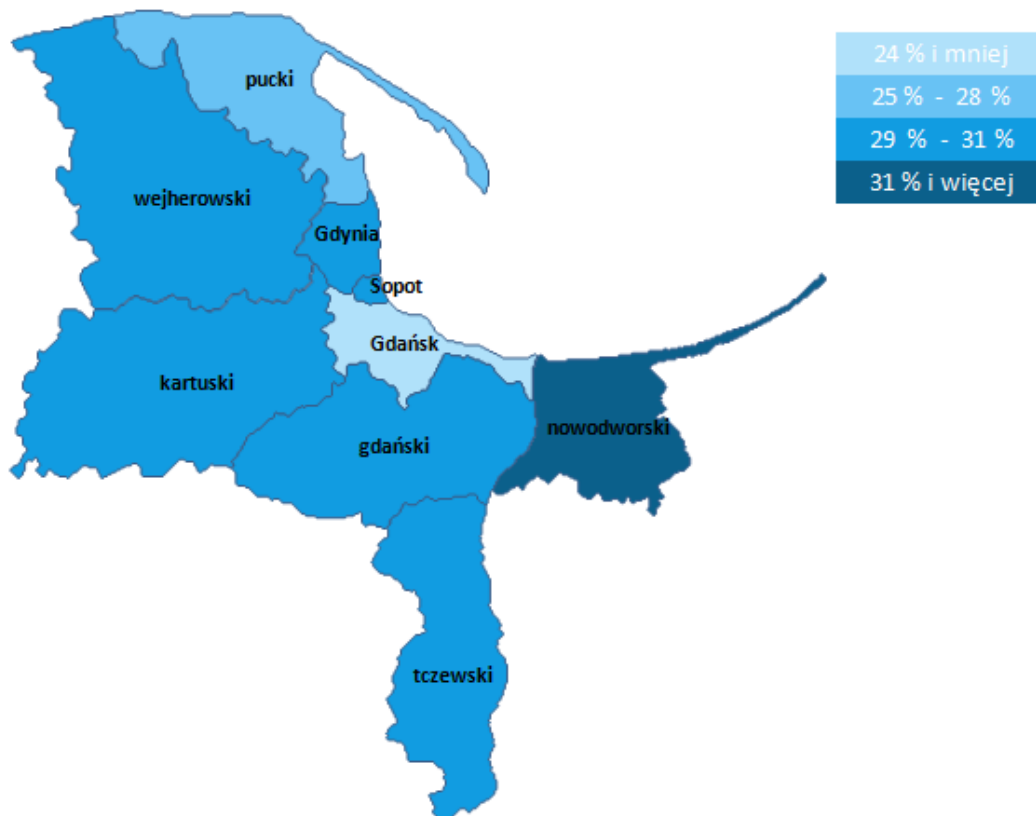
Lp.	Powiat	Procentowy udział w ogólnej liczbie zgonów
1	M. Gdańsk	41,0 %
2	M. Gdynia	42,3 %
3	M. Sopot	35,2 %
4	gdański	40,0 %
5	kartuski	42,7 %
6	nowodworski	42,5 %
7	pucki	39,2 %
8	tczewski	43,4 %
9	wejherowski	41,1 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Znaczny udział w ogólnej liczbie zgonów w 2012 roku na terenie Obszaru Metropolitalnego miały również te, które spowodowane były chorobami nowotworowymi. Według danych GUS udział zgonów spowodowanych chorobami nowotworowymi w OMZG wyniósł średnio 29,4%, co jest wynikiem gorszym w porównaniu ze średnią krajową, która wyniosła 25,7%. Poniższy schemat

prezentuje dane dotyczące udziału zgonów spowodowanych chorobami nowotworowymi na terenie Obszaru Metropolitalnego w podziale na powiaty.

Rycina 39: Udział zgonów spowodowany chorobami nowotworowymi w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Najmniej zgonów spowodowanych chorobami nowotworowymi w 2012 roku odnotowano w Gdańsku (24,7%), a najwięcej w powiecie nowodworskim (33,4%) wszystkich zgonów.

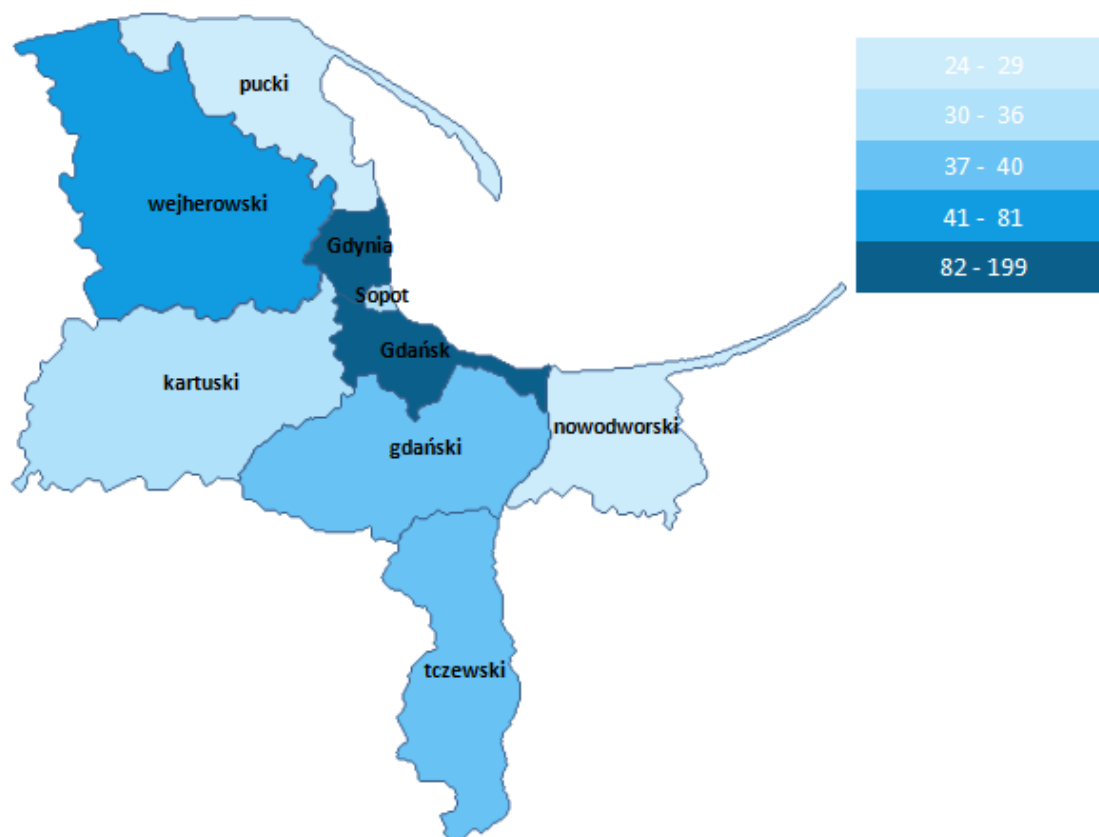
Tabela 7: Procentowy odsetek zgonów spowodowanych chorobami nowotworowymi w 2012 roku w podziale na powiaty

Lp.	Powiat	Procentowy udział w ogólnej liczbie zgonów
1	M. Gdańsk	24,7 %
2	M. Gdynia	29,2 %
3	M. Sopot	30,9 %
4	gdański	30,4 %
5	kartuski	29,1 %
6	nowodworski	33,4 %
7	pucki	27,7 %
8	tczewski	29,6 %
9	wejherowski	29,5 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Kolejnym ważnym aspektem jest dostęp mieszkańców Obszaru Metropolitalnego do opieki medycznej. Jego poziom zdiagnozowano na podstawie liczby przychodni zdrowotnych, a także liczby łóżek w szpitalach ogólnych. Zauważalna jest pewna dysproporcja pomiędzy rdzeniem OMZG a pozostałymi jednostkami należącymi do Porozumienia ZIT. Dlatego też niezbędne jest podjęcie działań mających na celu wyrównanie poziomu dostępności do opieki medycznej na terenie całego Obszaru Metropolitalnego. Poniższy schemat przedstawia liczbę przychodni zdrowotnych w 2012 roku w podziale na powiaty.

Rycina 40: Liczba przychodni zdrowotnych w 2012 r.

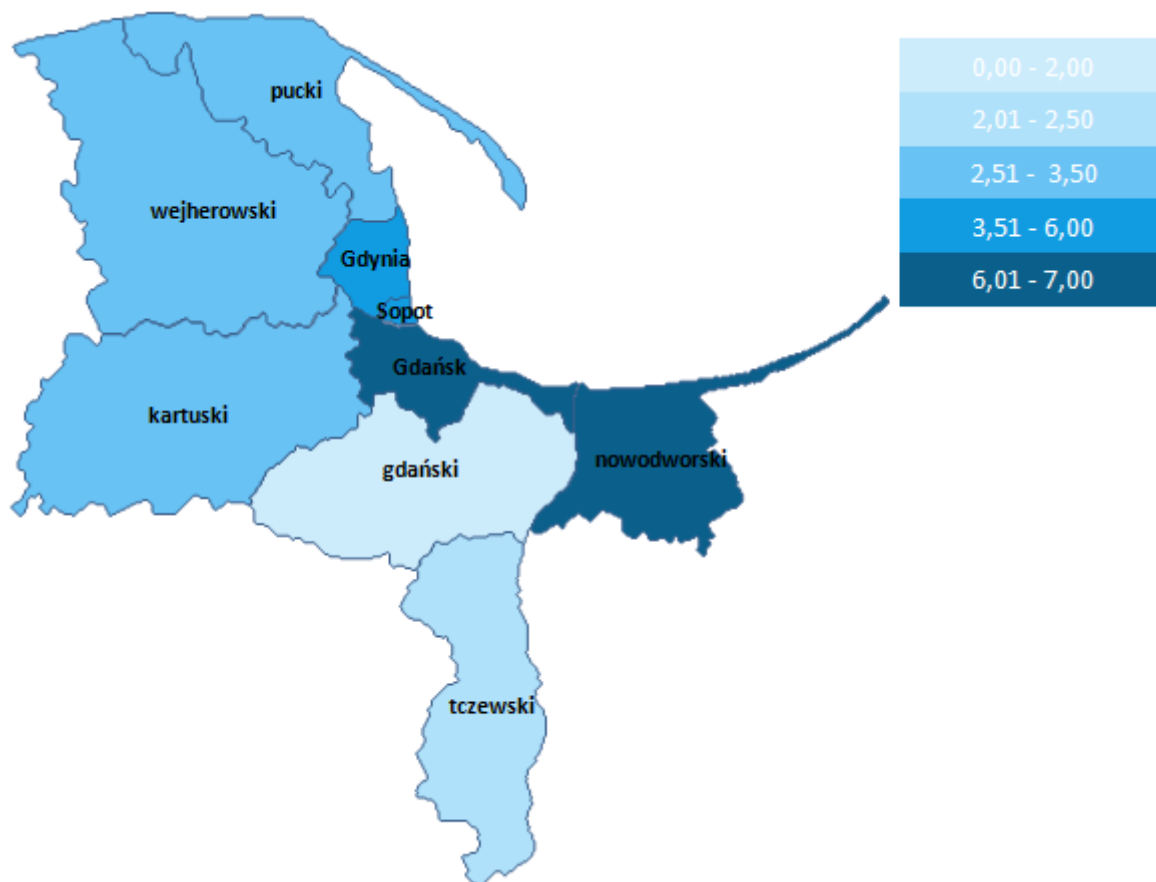

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Głównym skupiskiem przychodni zdrowotnych jest obszar Trójmiasta, gdzie łącznie znajduje się 317 przychodni z 549 na terenie całego Obszaru Metropolitalnego. Pewne dysproporcje w porównaniu z centrum OMZG zauważalne są w powiecie kartuskim, nowodworskim i puckim.

Bardziej miarodajnym wskaźnikiem dostępności do usług opieki medycznej jest liczba łóżek szpitalnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca w podziale na poszczególne powiaty badanego obszaru.

Rycina 41: Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców w 2012 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Najwięcej łóżek szpitalnych znajduje się w Gdańsku oraz w powiecie nowodworskim. Najmniejszą zaś liczbę łóżek posiada powiat gdański.

Na podstawie przeprowadzonych warsztatów oraz rozmów z przedstawicielami środowisk medycznych stwierdzono, iż bardzo dużego wsparcia wymagają oddziały geriatryczne (w woj. pomorskim jest około 20 geriatrów, w tym głównie w Trójmieście). Jak już wcześniej wspomniano w części dotyczącej sytuacji demograficznej Obszaru Metropolitalnego jego teren zamieszkuje blisko 250 000 osób w wieku poprodukcyjnym, co stanowi ponad 18% jego całej populacji. Starzenie się społeczeństwa jest prawidłowością obserwowaną w większości krajów Unii Europejskiej. Wynika ona przede wszystkim ze spadku przyrostu naturalnego oraz wzrostu przeciętnej długości trwania życia. Istotną przyczyną starzenia się społeczeństwa jest także coraz późniejsze macierzyństwo i dzietność na poziomie dalece niższym od tzw. zjawiska zapewniającego zastępowalność pokoleń. **Starzenie się społeczeństwa może okazać się najważniejszym wyzwaniem stojącym przed Pomorzem, zwłaszcza w kontekście polityki zdrowotnej.**

Aktualnie na terenie objętym Porozumieniem znajduje się jeden oddział geriatryczny, na którym dostępnych jest jedynie 15 łóżek. Jest to znikoma liczba, która nie jest w stanie zapewnić godziwych warunków do opieki nad ludźmi starszymi. Problemem jest również niewielka liczba specjalistów z tej

dziedziny medycyny. **Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne dla województwa pomorskiego należy zwiększyć liczbę miejsc na oddziałach, aby w przyszłości ludzie starsi mieli zapewnioną godziwą opiekę.**

7.3.5. Obszary zdegradowane, opuszczone, problemowe

W odniesieniu do charakterystyki obszarów zdegradowanych występujących w OMZG należy podkreślić, że problem ten w pewnym stopniu odnosi się do każdej gminy. Przejawami procesu degradacji społeczno-gospodarczej obszarów jest postępująca dekapitalizacja zabudowy i przestrzeni urbanistycznej, niszczenie obiektów o wartościach kulturowych, ograniczanie działalności gospodarczej oraz niski poziom przedsiębiorczości, wynikający z niskiej mobilności zawodowej i wykształcenia mieszkańców czy wreszcie zagrożenie przestępczością. Przejawia się ona poprzez utratę dotychczasowych funkcji m. in.: administracyjnych, społecznych, gospodarczych, a także występowaniem niekorzystnych trendów demograficznych i migracyjnych. Degradacji ulegają istniejące struktury osiedleńcze, w tym również obszary o wysokich walorach historyczno – kulturowych. Podobne zjawiska zaobserwować można zarówno na terenie dużych, jak i małych gmin OMZG. Występujące obszary problemowe w zależności od rodzaju interwencji można podzielić na wymagające działań z zakresu:

- przekształceń (tereny przemysłowe, wojskowe, tereny składowo- magazynowe i kolejowe, ogródki działkowe)
- humanizacji (obszary powojennych monostruktur mieszkaniowych)
- rehabilitacji (Obszary postępującej dekapitalizacji zabudowy i infrastruktury technicznej, na których wskazane jest zachowanie dotychczasowej funkcji. Na obszarach tych zauważalne jest także ograniczanie działalności gospodarczej, niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców, nasilanie się problemów społecznych, obniżenie bezpieczeństwa mienia i ludzi.)
- rewitalizacji (Obszary wymagające rehabilitacji a niejednokrotnie również i humanizacji. Tereny szczególnie mocno dotknięte równocześnie degradacją zabudowy i infrastruktury technicznej, zapaścią gospodarczą i problemami społecznymi.)

Kompleksowa rewitalizacja i rozwój przestrzeni publicznej jest jednym z kierunków interwencji wskazanym w dokumencie Strategii Województwa Pomorskiego 2020. Predysponowane do objęcia interwencją w zakresie kompleksowej rewitalizacji są obszary zdegradowane przestrzennie i społecznie. Generalizując, rewitalizacja jest przedsięwzięciem interdyscyplinarnym oraz realizowanym w wyniku nałożenia się na siebie wielu negatywnych czynników. Należy podkreślić, że obszar kryzysowy powinien charakteryzować się degradacją w wymiarze przestrzeni, funkcji oraz substancji. **Można mówić o obszarze zdegradowanym w sytuacji, gdy na danym terenie stan kryzysowy występuje nie tylko w odniesieniu do sfery architektoniczno-urbanistycznej, ale także jest związany ze sferą gospodarczą oraz aspektami społecznymi.** Dlatego sukces interwencji jest uwarunkowany osiągnięciem celów i podjęciem aktywności w trzech sferach:

- gospodarczej (np. rozwój gospodarczy, ograniczenie zjawiska bezrobocia, polityka dostępności mieszkań i itp.);
- społecznej (likwidacja lub ograniczenie zjawisk patologii społecznych, przeciwdziałanie masowej wymianie mieszkańców obszaru rewitalizowanego, dostępność usług publicznych itp.);
- materialno-przestrzennej (w zakresie infrastruktury komunalnej, modernizacji zabudowy, w tym mieszkaniowej, przekształceń funkcjonalnych, porządkowania przestrzeni publicznych).

Udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące tego, które obszary OMZG należy poddać rewitalizacji nie jest jednoznaczne. Należy, bowiem uwzględnić specyfikę, priorytety i rodzaj problemów dla każdej z gmin z osobna.

Podstawowym instrumentem delimitacji i wskazania obszarów kryzysowych są przede wszystkim Lokalne Programy Rewitalizacji (LPR), wypracowane indywidualnie dla każdej z gmin. Projekty rewitalizacji realizowane w ramach ZIT powinny być raczej fragmentem szerszego programu rewitalizacji. Natomiast miasta liczące poniżej 20 tys. mieszkańców oraz gminy wiejskie, zainteresowane realizacją niektórych projektów rewitalizacji, o ile nie chcą przygotowywać LPR-ów – powinny wpisać planowane projekty do swoich strategii rozwoju.

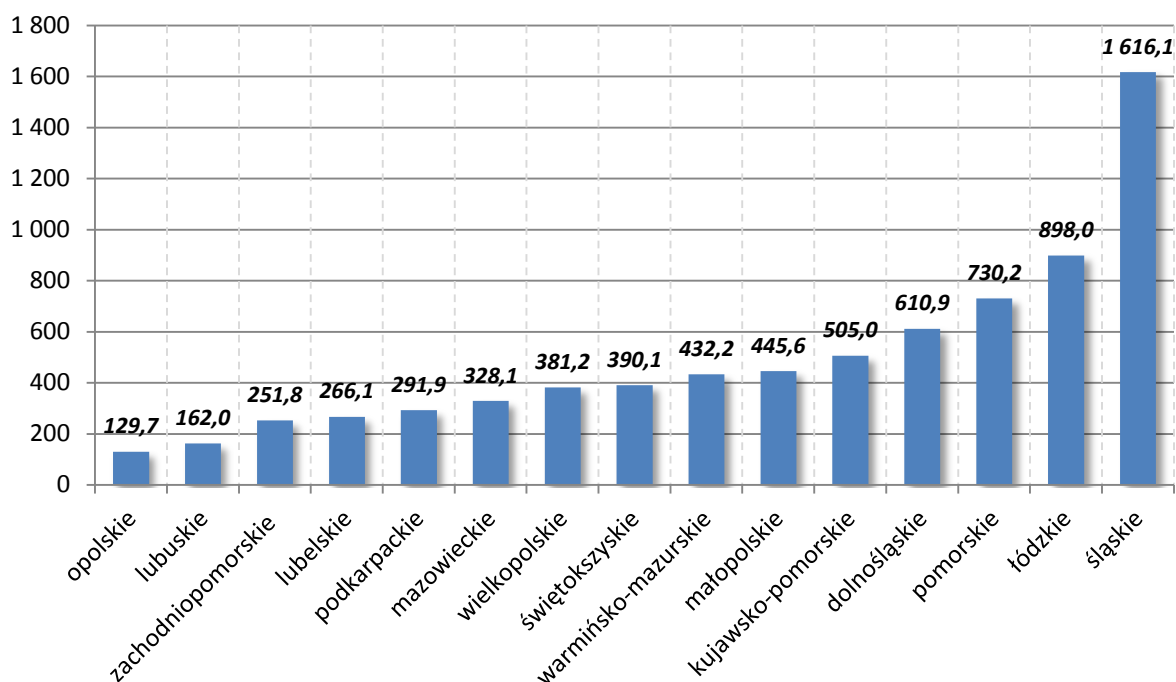
Ponadto jak wynika z Ekspertyzy przygotowanej przez Instytut Miast Polskich²⁶, programowanie rewitalizacji, która obejmuje tylko wybrane, szczególnie zdegradowane fragmenty miasta – bez szczegółowej analizy zróżnicowania wewnątrzmięjskiego – jest bardzo trudne, zwłaszcza w bardziej skomplikowanych systemach miejskich liczących ponad 20 tys. mieszkańców. Powodem tego jest brak statystyk publicznych oraz poważne trudności w pozyskiwaniu tego typu informacji.

Należy przyjąć, że we wszystkich miastach są obszary i dzielnice o zróżnicowanym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Podstawowym kryterium obszaru „kryzysowego” i wskazania go do rewitalizacji powinien być fakt, że podstawowe mierniki statystyczne obrazujące stan społeczno-gospodarczy wykazują znaczące odchylenia od średniej dla danej gminy. Ponadto zrealizowanie działań w zakresie rewitalizacji na terenie OMZG wymaga przeprowadzenia szczegółowych analiz diagnostycznych oraz zbadania spójności planowanych działań z aktualnie obowiązującymi programami rewitalizacyjnymi.

Gminy w związku z możliwością pozyskania środków unijnych, zdobyły już pewne doświadczenie w przeprowadzaniu działań rewitalizacyjnych. Poniższe ryciny przedstawiają wielkość nakładów oraz liczbę zrealizowanych przy wsparciu środków UE projektów rewitalizacyjnych według województw do 2013 roku. Województwo pomorskie pod względem wydatków na ten cel zajmuje czołowe miejsce kraju, realizując w tym obszarze 91 projektów.

²⁶ Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w miastach – propozycje zmian prawnych Część I, Kraków, 2013 r.

Rycina 42: Nakłady finansowe na rewitalizację przy wsparciu środków UE – stan na 28 lutego 2013 r. (mln zł)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych MRR

W ramach wsparcia kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w RPO WP na lata 2007 – 2013 przeznaczono na ten cel alokację w wysokości 111 433 324 PLN (26 551 974 EUR) na dofinansowanie 8 projektów. Wartość całkowita wybranych projektów to 244 873 015 PLN. Średni faktyczny poziom dofinansowania EFRR wyniósł 56%. Beneficjenci mogli otrzymać wsparcie maksymalnie 70% kosztów kwalifikowalnych.²⁷ Największy strumień wsparcia skierowany został do miast na prawach powiatu, tj. Gdańska, Gdyni i Sopotu. Znaczący udział mają również powiat tczewski oraz wejherowski. W powiatach tych odnotowano również największe wartości dofinansowania na mieszkańca. Należy podkreślić, że wsparcie w ramach OP 3. mogły uzyskać jedynie projekty z obszaru miast powyżej 35 tys. mieszkańców oraz miast – stolic powiatów wraz z otoczeniem funkcjonalnym. Szczegółowo zrealizowano inwestycje rozmieszczone w poniższych JST: Gmina Miejska Gdańsk (Obszary zdegradowane: Letnica, Dolny Wrzeszcz, Nowy Port, Dolne Miasto), Gmina Miejska Tczew, Gmina Miejska Wejherowo.

Przykładem efektywnego działania rewitalizacyjnego jest inwestycja realizowana w formule partnerstwa publiczno - prywatnego, dotycząca rewitalizacji dworca w Sopocie, współfinansowana ze środków inicjatywy europejskiej JESSICA.

Podsumowując aktualne doświadczenia w omawianym zakresie należy wskazać, że aktywność dużych miast w procesie rewitalizacji wyróżnia się na tle pozostałych samorządów: wykazują one skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.

²⁷ Raport na temat postępów realizacji celów Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013, grudzień 2012 r.

Bazując na raportach ewaluacyjnych z zakresu rewitalizacji²⁸, wskazuje się na najczęściej popełniane błędy, trudności oraz bariery realizacyjne, które dotyczą:

- trudności w zintegrowanym planowaniu i programowaniu wynikające z braku doświadczeń samorządów, niedostatku specjalistów w dziedzinie rewitalizacji miast,
- niedostosowania przepisów prawnych w zakresie planowania przestrzennego do wymagań UE odnośnie zintegrowanego planowania rozwoju lokalnego,
- niedostosowania, do zintegrowanego planowania i programowania, struktur instytucjonalnych (na poziomie centralnym, regionalnym, lokalnym),
- stosowanie nieefektywnego montażu finansowego, co wynikało z niewielkiego zaangażowania podmiotów prywatnych w realizację inwestycji oraz niewielki stopień łączenia środków finansowych z różnych źródeł,
- niewielki stopień koordynacji działań z zakresu projektów społecznych (tzw. "miękkich"), które mogły być dofinansowane z EFS w ramach Priorytetu 2 i nie zostały ujęte w programach rewitalizacji,
- poważnych błędów metodycznych, dotyczących zbierania i przetwarzania danych ze źródeł pierwotnych (np. ankiety na niereprezentatywnych próbach mieszkańców, porównywanie między sobą wskaźników bezwzględnych),
- braku powiązania LPR-ów z innymi dokumentami programowymi na poziomie miast (i regionów) w tym w szczególności ze strategiami rozwoju miast oraz polityką mieszkaniową,
- niedostatecznych konsultacji społecznych, podczas których mieszkańcy mogli tylko komentować zaproponowane rozwiązania, a nie uczestniczyć w partycypacyjnym formułowaniu celów i projektów,
- braku systemów monitorowania i ewaluacji projektów rewitalizacji w mieście,
- braku powiązań LPR-ów z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- braku powiązania przedsięwzięć w ujęciu przestrzennym, społecznym i gospodarczym (wraz z wzajemnymi powiązaniem realizowanych działań).

Strona | 88

Opierając się na doświadczeniach samorządów w przeprowadzaniu projektów rewitalizacyjnych, dokonując wskazań obszarów kryzysowych, należy mieć na uwadze poniższe względy:

- Obszary zdegradowane powinny być wyznaczane w procesie porównywania stopnia zróżnicowania poszczególnych wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników, pozwalających na ukazanie stopnia procesów degradacji. Porównywanie wskaźników pomiędzy różnymi miastami czy regionami uznane jest za bezcelowe, gdyż problemy kryzysowe i w poszczególnych dzielnicach mają bardzo różne geny, których nie da się uchwycić za pomocą kilku wskaźników.
- Do elementarnych zagadnień stanowiącymi podstawę przy wyliczaniu wskaźników można zaliczyć: bezrobocie, standardy zamieszkiwania, aktywność zawodową, wykształcenie ludności, poziom oświaty, pomoc społeczną, przestępczość, przedsiębiorczość, stan techniczny zabudowy i infrastruktury.

²⁸ Ocena programów i projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach Działania 3.3. "Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe" ZPORR. Wnioski na przyszłość., czerwiec 2008 r.

- Zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa, działania powinny być ukierunkowane na tereny o największym potencjale wzrostowym i rozwojowym. Obszary wskazane do rewitalizacji powinny spełniać kryteria wskaźnikowe, ale nie bez znaczenia jest także ich znaczenie w strukturze danej jednostki samorządowej. Zrozumiała jest, bowiem konieczność priorytetowej rewitalizacji terenów centralnych czy obszarów, na których znajdują się szczególnie cenne obiekty dziedzictwa kulturowego.
- Wskazane tereny nie mogą być zbyt duże, proponowaną jednostką przestrzenną są jednostki urbanistyczne, które należy rozpatrywać całościowo. Jak wynika ze zdobytych doświadczeń dla uzyskania widocznych rezultatów należy koncentrować wysiłki np. w pięcioletnim okresie programowania na obszarach niewielkich.
- Niezbędne jest uspołecznienie procesu programowania i wdrażania rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Tylko w warunkach szerokiej partycypacji społecznej będzie możliwe włączenie zadań o charakterze społecznym, a także gospodarczym do projektów infrastrukturalnych.

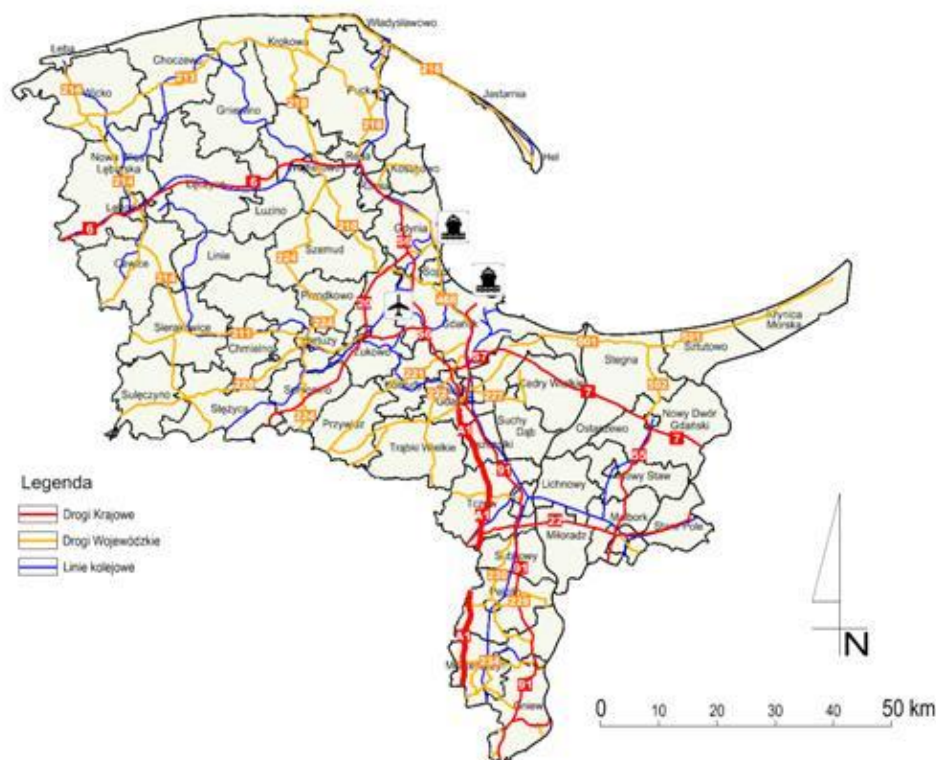
Podsumowując część diagnostyczną dotyczącą obszarów problemowych wskazuje się na konieczność indywidualnego podejścia do zidentyfikowanych problemów w gminach z uwzględnieniem pełnionych funkcji, specyfiki degradacji i zanieczyszczenia środowiska, struktury własności oraz potencjału umożliwiającego dalsze wykorzystanie. Poznanie skali problemu w mieście wymaga bezpośredniej inwentaryzacji oraz delimitacji obszaru predysponowanego do objęcia wsparciem.

7.4. Transport i mobilność

Wyjątkowe położenie geograficzne zadecydowało o historycznej lokalizacji na terenie dzisiejszego Obszaru Metropolitalnego funkcji gospodarczych i rozwinięcia jego znaczenia jako węzła transportowego. Wykorzystanie dostępu do morza i strategicznej w przeszłości arterii komunikacyjnej, jaką jest śródlądowy szlak wodny na Wiśle spowodowały rozwój handlu i usług wspierających, a w szczególności rozbudowę infrastruktury portowej. Rozwijające się sukcesywnie porty w Gdyni i w Gdańsku, stanowiące polskie okno na świat, również obecnie wymagają dbałości o zapewnienie optymalnej wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej, co warunkuje utrzymanie ich konkurencyjności. Zintegrowana, składająca się z wielu połączonych ze sobą i wzajemnie się uzupełniających podsystemów sieć transportowa to nie tylko krwioobieg gospodarki, ale również elementy infrastruktury i bazujących na nich usług, które wpływają na jakość życia mieszkańców i atrakcyjność inwestycyjną OMZG.

Sieć transportowa Obszaru Metropolitalnego charakteryzuje się układem pasmowym w kierunkach wschód – zachód, a także północ – południe. Układ transportowy OMZG został przedstawiony na poniższym schemacie.

Rycina 43: Układ transportowy Obszaru Metropolitalnego

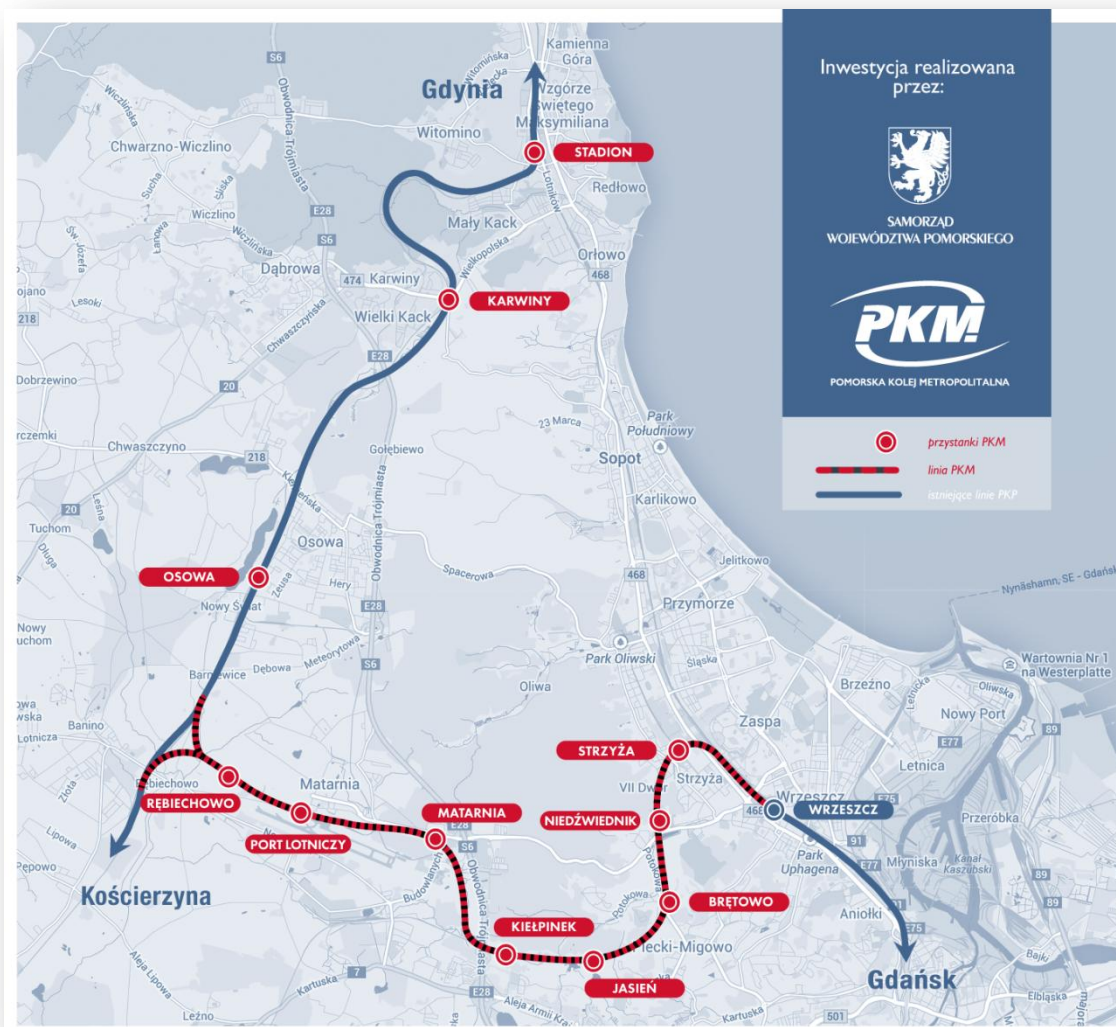
Źródło: Materiały udostępnione przez GOM

Jego charakterystyczny wygląd podyktowany jest położeniem geograficznym (ograniczony przez Zatokę Gdańską) oraz uwarunkowaniami wynikającymi z rzeźby terenu. Na obszarze Metropolii wyróżnić można wszystkie rodzaje transportu: lądowy, wodny i lotniczy. Dostępność zewnętrzna OMZG zapewniana jest głównie przez następujące elementy infrastruktury:

- autostrada A1,
- drogi ekspresowe S6 i S7,
- drogi wojewódzkie (np. 216, 218, 221, 222, 227, 501, 502),
- linie kolejowe,
- Port Lotniczy Gdańsk im. Lecha Wałęsy,
- porty morskie w Gdańsku i w Gdyni.

Rozwój sieci transportowej na terenie Obszaru Metropolitalnego powinien być rozpatrywany zarówno w skali ponadregionalnej, jak również w kontekście obligatoryjnych dojazdów osób z wewnątrz OMZG do jego centrum, wpisując się w problematykę transportowej dostępności wewnętrznej. Inwestycją, która z pewnością poprawi komunikację z centrum Obszaru Metropolitalnego, będzie budowana obecnie Pomorska Kolej Metropolitalna, która ma stać się drugim po linii komunikacyjnej Tczew – Trójmiasto – Wejherowo (na którym przewozy prowadzi SKM – Szybka Kolej Miejska) kręgosłupem transportowym.

Rycina 44: Mapa przebiegu Pomorskiej Kolei Metropolitalnej wraz z trzema dodatkowymi przystankami, budowanymi na linii 201 Gdynia - Kościerzyna (kwiecień 2014 r.)

Źródło: www.pkm-sa.pl

Analizując strukturę lądowych przewozów pasażerskich można zauważyć znaczącą dominację transportu drogowego kosztem transportu kolejowego. Odwrotna sytuacja dotyczy przewozów towarowych, ponieważ podobnie jak na obszarze całego województwa pomorskiego, większość przewozów tego typu obsługiwanych jest przez transport kolejowy i rurociągowy. Rozpatrując sieć transportową pod względem jej stanu technicznego można stwierdzić, iż wszystkie gałęzie transportu wymagają niezbędnego dofinansowania, reorganizacji oraz nowych inwestycji. Istniejąca sieć połączeń drogowych i kolejowych nie jest przystosowana do zwiększających się potrzeb transportowych (w szczególności odnosi się to do natężenia ruchu), a stan wielu dróg zagraża bezpieczeństwu ruchu. Występujące znaczne dysproporcje w rozwoju poszczególnych gałęzi transportu, a zwłaszcza niedostatecznie rozwinięta i zintegrowana sieć transportu zbiorowego, mają niekorzystny wpływ na rozwój funkcji metropolitalnych.

Potwierdzeniem konieczności modernizacji istniejących ciągów komunikacyjnych wraz z budową węzłów komunikacyjnych jest zestawienie średniego dobowego natężenie ruchu na najważniejszych odcinkach drogowych zlokalizowanych na terenie OMZG, które przedstawia poniższa tabela. Źródłem tych danych jest Generalny Pomiar Ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich przeprowadzony przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad w 2010 roku. Problemy z kongestią odczuwalne są przez mieszkańców OM szczególnie w godzinach porannego i popołudniowego szczytu komunikacyjnego.

Tabela 8: Średnie dobowe natężenie ruchu na najważniejszych odcinkach dróg na terenie OMZG

Nr drogi	Odcinek	Średnie dobowe natężenie ruchu
A1	Węzeł Rusocin – Węzeł Stanisławie	15 536
S6	Gdynia – Gdynia Port	26 824
S6	Gdynia Port – Wielki Kack	51 578
S6	Wielki Kack - Osowa	46 103
S6	Osowa – Węzeł Matarnia	53 736
S6	Węzeł Matarnia - Karczemki	47 807
S6	Karczemki - Straszyn	41 216
S6	Straszyn – Węzeł Rusocin	34 467
DK 91	Gdańsk – Pruszcz Gdański	13 704
DK 91	Pruszcz Gdański - Tczew	14 185
DK 91	Tczew - Czarlin	15 879
DK 6	Wejherowo - Reda	31 291
DK 6	Reda - Rumia	36 379
DK 6	Rumia - Gdynia	35 951
DK 7	Żukowo – Gdańsk	11 362
DK 7	Gdańsk - Wocławy	18 240
DK 20	Żukowo - Miszewo	16 427
DK 20	Miszewo - Chwaszczyno	15 305
DK 20	Chwaszczyno – Gdynia	17 800
218	Gdańsk – Chwaszczyno	11 429
221	Gdańsk - Kolbudy	14 154
222	Gdańsk - Godziszewo	11 405

Źródło: Dane z Generalnego Pomiar Ruchu w 2010 roku, przygotowanego przez GDDKiA

7.4.1. Transport drogowy

Ostatnie inwestycje dotyczące modernizacji i przebudowy odcinków dróg krajowych położonych na terenie Obszaru Metropolitalnego relatywnie zwiększyły jego dostępność drogową zarówno w perspektywie zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Do takich inwestycji z pewnością można zaliczyć budowę Południowej Obwodnicy Gdańska oraz ukończenie budowy odcinka autostrady A1 (Gdańsk –

Stryków). Mimo, iż zrealizowano wiele inwestycji mających na celu likwidację tzw. „wąskich gardeł” na drogach wojewódzkich OMZG, to jednak wciąż sporym problemem jest niedostateczna dostępność drogowa gmin leżących na prawym brzegu Wisły, a także w jego południowo – zachodnich rejonach. Istotnym problemem jest również niezadowalający stan nawierzchni dróg w wielu gminach OMZG. Obecnie ok. 52 % sieci drogowej województwa pomorskiego w dalszym ciągu znajduje się w niezadowalającym lub złym stanie technicznym. Spora ich część leży w obrębie Obszaru Metropolitalnego. Warto również zwrócić uwagę na rozbieżność między zakładaną i rzeczywistą funkcją niektórych dróg publicznych, a ich parametrami technicznymi. Szczególnie dotyczy to Powiśla, gdzie drogi wojewódzkie pełnią jednocześnie funkcję dróg lokalnych. W samej aglomeracji trójmiejskiej istotnym problemem jest przeciążenie istniejącego układu drogowego i zjawisko kongestii. Spowodowane jest to wielofunkcyjnością dróg miejskich oraz istnieniem, mimo przeprowadzenia wielu inwestycji, miejsc o znacznym natężeniu ruchu. Problem ten dotyczy przede wszystkim trasy średnicowej, a także dróg dojazdowych do Obwodnicy Trójmiasta. Znaczne zatłoczenie na drogach skutkuje wzrostem natężenia hałasu oraz poziomu zanieczyszczenia powietrza, co w konsekwencji oddala tereny Obszaru Metropolitalnego od spełnienia kryteriów dla zasad zrównoważonego transportu.

7.4.2. Transport kolejowy

Na podstawie przeprowadzonych analiz oraz wywiadów pogłębionych można stwierdzić, iż infrastruktura kolejowa, której stan techniczny ulega ciągłemu pogorszeniu, wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych. Problem ten wynika z braku spójności polityki dotyczącej jej utrzymania oraz wysokich cen za dostęp do niej. Zauważyć można postępującą redukcję połączeń kolejowych, zarówno pasażerskich, jak i towarowych, co w konsekwencji powoduje wzrost udziału transportu drogowego.

Trójmiasto jest silnym węzłem kolejowym łączącym Pomorze ze zlokalizowanymi tu portami morskimi z resztą kraju. Równocześnie kolej stanowi jedną z głównych osi komunikacyjnych Obszaru Metropolitalnego, dając możliwość dalszego zwiększenia swojego znaczenia dzięki budowie Pomorskiej Kolei Metropolitalnej. Na podstawie prowadzonych badań w ramach tworzenia Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Pomorskiego ustalono, iż gros podróży odbywa się w relacjach „rdzeń - pozostałe obszary OMZG”, dlatego większy nacisk powinien być położony na rozwój takich właśnie relacji.

Rolą przewoźników kolejowych w publicznych przewozach pasażerskich jest organizowanie regularnych połączeń w znacznej części Obszaru Metropolitalnego. Takich połączeń nie mają niestety miasta: Gniew i Krynica Morska, natomiast pociągi do Kartuz, Łeby i Nowego Stawu kursują jedynie w sezonie letnim. W północnej części Żuław Wiślanych oraz na Mierzei Wiślanej istnieje połączenie koleją wąskotorową tj. „Żuławska Kolej Dojazdowa”, na trasach: Nowy Dwór Gdański – Stegna oraz Mikoszewo – Sztutowo. Jest to głównie atrakcja turystyczna, ze względu na uruchamianie połączeń jedynie w sezonie letnim. Wyraźny brak dostępu do transportu kolejowego występuje również w południowo – zachodniej oraz północno – zachodniej części Obszaru Metropolitalnego. Kolejnym problemem jest znacznie ograniczona przepustowość na niektórych odcinkach tras kolejowych np. Rumia – Łębork oraz Gdańsk Główny – Pruszcz Gdański. Powodem takiego stanu rzeczy jest wielofunkcyjność linii kolejowych, po których poruszają się pociągi pasażerskie (połączenia

międzywojewódzkie, regionalne oraz wewnątrz-aglomeracyjne), a także towarowe. Linia kolejowa prowadząca z Pruszcza Gdańskiego do Portu Północnego w Gdańsku wymaga modernizacji ze względu na niską przepustowość oraz zły stan techniczny ponad stuletnich mostów nad rzeką Motławą i Martwą Wisłą. Przebudowa wyżej wymienionych odcinków przyczyni do stworzenia sprawniejszych połączeń dla całego OMZG, a także do dalszego jego rozwoju. Niezadowolający jest również stan punktowej infrastruktury kolejowej, takiej jak stacje i przystanki osobowe wraz z wyposażeniem oraz obiekty inżynieryjne. Wskazane byłoby ograniczenie liczby oraz odpowiednie dofinansowanie tych punktów, które miałyby stanowić węzły przesiadkowe dla mieszkańców Obszaru Metropolitalnego, a także punkty załadunkowe dla przewozów towarowych. Prowadzone obecnie modernizacje na linii nr 201 Gdynia Główna – Kościerzyna, nr 213 Reda – Hel oraz nr 202 Gdańsk Główny – Tczew – Warszawa Wschodnia znacznie poprawiły ich stan techniczny, wydatnie przyczyniając się do poprawy jakości przewozów kolejowych. Dokończenie budowy trasy E65 spowoduje natomiast polepszenie dostępności zewnętrznej OMZG, w tym w ramach europejskiego korytarza transportowego na osi północ – południe, prowadzącego do portów morskich w Gdyni i Gdańsku.

Należy dodatkowo zwrócić uwagę kwestie związane z modernizacją linii kolejowej E65, które powodują ograniczenia możliwości przewozów towarowych do DCT oraz Portu Lotniczego w Gdańsku. Jest to zjawisko negatywne, zwłaszcza biorąc pod uwagę zwiększającą się z roku na rok przeładunkowość zarówno DCT jak i Portu Lotniczego w Gdańsku (w DCT w 2012 roku wyniosła 896.962 TEU, a w 2013 roku 1.150.000 TEU). Zwiększające się potrzeby na przewozy towarowe kolidują w znacznym stopniu z przewozami pasażerskimi i przez to mogą występować problemy z częstotliwością przejazdów pociągów.

7.4.3. Transport lotniczy

Na terenie Obszaru Metropolitalnego prężnie rozwija się również transport lotniczy. W obrębie OMZG funkcjonuje Port Lotniczy Gdańsk im. Lecha Wałęsy, który stanowi część europejskiej sieci transportowej TEN-T. W ciągu ostatnich lat można zauważyć ciągły wzrost liczby obsługiwanych pasażerów. W 2013 roku w Porcie Lotniczym w Gdańsku odprawiono nieco ponad 2,8 mln osób, co stanowi trzeci wynik w skali kraju (większą liczbę pasażerów odprawiono jedynie w Porcie Lotniczym im. Fryderyka Chopina w Warszawie oraz w Porcie Lotniczym Kraków – Balice). Obecnie prowadzone są prace mające na celu zwiększenie dostępności Portu Lotniczego i zintegrowanie go z układem transportu publicznego w aglomeracji trójmiejskiej.

Jak wskazują respondenci wywiadów pogłębionych, rozbudowa Portu Lotniczego Gdańsk wpływa na perspektywy rozwojowe poszczególnych miast OMZG poprzez wzrost konkurencyjności w stosunku do innych obszarów metropolitalnych w kraju. Port Lotniczy im. Lecha Wałęsy ze względu na swoją dostępność i zasięg staje się powoli największym portem Północnej Polski. Dzięki już częściowo zmodernizowanej infrastrukturze dostępność lotniska wyraźnie zwiększyła. Kolejnym etapem zwiększenia dostępności gdańskiego lotniska będzie dokończenie budowy Pomorskiej Kolei Metropolitalnej, której jeden z przystanków zlokalizowany będzie w pobliżu terminali.

Na terenie OMZG realizowany jest projekt przekształcenia części lotniska wojskowego w Gdyni-Kosakowie w lotnisko cywilne. Prace zostały w znacznej mierze zrealizowane, jednakże Komisja Europejska podjęła decyzję o konieczności zwrotu przez operatora środków publicznych pozyskanych

na realizację inwestycji. Skutkowało to ogłoszeniem upadłość Portu Lotniczego w dniu 7 maja 2014 r. W opinii władz miasta, niezgadzających się z decyzją KE, lotnisko bez względu na docelową formę instytucjonalną powinno zostać dokończony i w jak najszybszej perspektywie powinno rozpocząć obsługę ruchu pasażerskiego mieszkańców regionu. Z uwagi na powyższe, obecnie nie jest możliwe precyzyjne określenie roli lotniska w Gdyni-Kosakowie jako elementu infrastruktury transportowej OMZG.

7.4.4. Transport wodny

Nadmorska lokalizacja i rozbudowująca się infrastruktura portowa odpowiada za znaczny udział transportu wodnego w systemie transportowym OMZG. Istotna w tym względzie jest głównie lokalizacja na obszarze OMZG dwóch portów morskich o znaczeniu międzynarodowym, które mają podstawowe znaczenie dla polskiej gospodarki. W ciągu roku w porcie w Gdańsku i w Gdyni przeładowuje się łącznie niemal 40 mln ton towarów, a terminale pasażerskie obsługują około 300 tys. pasażerów. W wyżej wymienionych portach znajdują się cztery terminale kontenerowe, które łącznie dokonują największą liczbę przeładunków kontenerów spośród wszystkich portów zlokalizowanych nad Morzem Bałtyckim. Duże znaczenie dla rozwoju towarowego transportu morskiego w regionie w ostatnich latach miała poprawa zaplecza logistycznego wokół portów, a także budowa głębokowodnego terminala kontenerowego DCT Gdańsk (Deepwater Container Terminal), który może przyjmować i sprawnie obsługiwać największe statki kontenerowe na świecie. Zauważalny jest jednak całkowity brak udziału żeglugi śródlądowej w obsłudze transportu kontenerów i znikomy w zakresie transportu innych towarów. Szansą w dalszej perspektywie czasowej na zmianę obecnej sytuacji może być wdrożenie krajowego projektu autostrady wodnej na Wiśle.

W obu portach zaobserwować można postępujący proces degradacji infrastruktury (nabrzeży, kanałów portowych oraz urządzeń przeładunkowych itp.), choć udostępnienie dofinansowania UE i inwestycje prywatne umożliwiają realizację ograniczonych co do zakresu przedsięwzięć. M.in. w nieodległej przyszłości konkurencyjność i znaczenie portu w Gdyni może ulec poprawie dzięki sprawnemu wykonaniu projektu „Przebudowa Kanału Portowego w Porcie Gdynia” współfinansowanego przez Europejski Fundusz Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Inwestycja ta w znaczący sposób może poprawić warunki nawigacyjne oraz zwiększy dopuszczalny poziom zanurzenia jednostek, co wpłynie na konkurencyjność portu.

Podobnie jak w przypadku transportu towarowego, również w transporcie publicznym żegluga śródlądowa ma znikome znaczenie dla gospodarki. Dzieje się tak pomimo położenia Obszaru Metropolitalnego na skrzyżowaniu dróg wodnych E40 i E70.

Nie należy jednakże pomijać sporego i wykorzystywanego potencjału turystycznego szlaków wodnych na terenie OMZG, ponieważ w samym Gdańsku długość dróg wodnych wynosi około 100 km. Rozbieżne są opinie dotyczące wykorzystania transportu wodnego na terenie OMZG jako elementu transportu publicznego. Przykłady z innych krajów pokazują, że jest możliwe zorganizowanie całorocznego sprawnego transportu wodnego służącego dowozowi do szkół i miejsc pracy. Aglomeracja Trójmiejska, zwłaszcza Gdańsk posiada rozbudowaną sieć cieków wodnych, po których mogą się poruszać jednostki wodne przystosowane do przewozu pasażerów w ramach transportu publicznego. Realizowane w tym zakresie projekty, w tym tzw. tramwaj wodny potwierdzają

atrakcyjność szlaków wodnych, jednak przede wszystkim (choć nie wyłącznie) w ramach ich funkcji turystycznych. Potrzeby pozaturystyczne mogą dotyczyć np. połączenia Trójmiasta z miejscowościami zlokalizowanymi na półwyspie helskim, dla których to droga wodna może być alternatywą w sytuacji długiego czasu przejazdu drogami i ograniczonej oferty przewozów kolejowych.

Do podstawowych inwestycji wskazywanych przez respondentów wywiadów pogłębionych, które wpłyną na zwiększenie atrakcyjności turystyki wodnej zaliczyć można inwestycje poprawiające dostępność oraz ożywienie dróg wodnych. Jako przykład takich przedsięwzięć, wymienić można tworzenie nowych przystanków osobowych dla jednostek pływających przeznaczonych do obsługi transportu wodnego.

W centralnej części OMZG planowanych jest wiele projektów mających na celu ożywienie dróg wodnych i stworzenie waterfrontów (m.in. „Program ożywienia dróg wodnych w Gdańsku”, Projekt „Pętla Żuławska”, „Modernizacja wejścia do portu wewnętrznego”). Istniejące szlaki wodne stanowią dziedzictwo kulturowe całego obszaru OMZG, którego położenie geograficzne od wieków sprzyjało rozwojowi infrastruktury transportu wodnego. Przy odpowiednim wsparciu finansowym mogłyby stać się nie tylko atrakcją turystyczną OMZG, ale także jedną z gałęzi transportu towarowego oraz sposobem na pokonywanie codziennych podróży przez mieszkańców.

7.4.5. Transport publiczny

Dobrze zorganizowana komunikacja zbiorowa, umożliwiająca sprawne przemieszczanie się mieszkańców do miejsc nauki, pracy i wypoczynku, jest jednym z czynników decydujących o potencjale gospodarczym OMZG. Ze względu na rozległość Metropolii system transportu publicznego jest stosunkowo złożony.

Stan transportu publicznego w Obszarze Metropolitalnym cechuje się wysoką zdolnością przewozową, zróżnicowaną ofertą usług, wzrastającym udziałem proekologicznych środków transportu, z uwagi na rozwój sieci tramwajowej i trolejbusowej oraz pilotażowe zastosowania proekologicznego paliwa w autobusach. Bardzo istotną rolę w systemie transportu zbiorowego na terenie OMZG pełni Szybka Kolej Miejska (SKM), łącząca wszystkie miasta wchodzące w skład Trójmiasta (Gdańsk, Sopot, Gdynię) oraz inne okoliczne miejscowości (Tczew, Rumia, Reda, Wejherowo). SKM w chwili obecnej jest rozwijana jako kolej typowo miejska, z typowymi dla niej elementami infrastruktury. W przyszłości może być również, w razie potrzeby, traktowana jako element systemu regionalnego.

Brak długookresowej polityki województwa w zakresie kolejowych regionalnych przewozów pasażerskich, określającej rolę spółek PKP SKM w Trójmieście Sp. z o.o. i Przewozy Regionalne Sp. z o.o. w obsłudze pasażerskiej oraz zasady długookresowego planowania finansowania kolejowych przewozów pasażerskich, skutkują doraźnymi decyzjami wpływającymi na układ połączeń kolejowych na terenie województwa.

Dodatkowo PKP SKM w Trójmieście Sp. z o. o. posiada niekorzystną strukturę własnościową: w ponad 50% właścicielami Spółki są PKP SA i Skarb Państwa. Regionalni operatorzy oraz zarządca linii kolejowej nie powinni być uzależnieni od decyzji organów szczebla centralnego, które mogą być w sprzeczności z działaniami podejmowanymi przez organy samorządowe i podmioty lokalne.

Zarówno regionalne przewozy kolejowe, jak i drogowe, wykonywane są w dużej części z wykorzystaniem przestarzałego taboru, który jest sukcesywnie modernizowany. Ma to z pewnością duży wpływ na komfort podróżnych i atrakcyjność użytkowania tego rodzaju transportu.²⁹

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz wywiadów pogłębionych stwierdzono, iż w wymiarze metropolitalnym transport zbiorowy powinien mieć charakter priorytetowy i nastawiony na zmniejszenie czasu dojazdu mieszkańców OMZG do swoich codziennych destynacji oraz na obsługę jak największej liczby pasażerów. Uprzywilejowanie transportu publicznego pozwoli na zwiększenie konkurencyjności transportu zbiorowego w stosunku do indywidualnego transportu samochodowego (np. za pomocą wyznaczenia bus pasów, urządzeń i systemów sterowania ruchem) zwłaszcza w obszarach centralnych OMZG. Należy pamiętać, iż transport publiczny winien być bezwzględnie zintegrowanym systemem transportowym, uwzględniającym różnorodne podsystemy transportowe.

Należy podkreślić, że na pewnych terenach, szczególnie o niskiej gęstości zaludnienia, transport publiczny nigdy nie będzie efektywny. Integracja transportu zbiorowego z indywidualnym w postaci kompleksowo rozwiązanych węzłów (multimodalne, z uwzględnieniem parkingów samochodowych, rowerowych) wpłynie pozytywnie na ekonomikę inwestycji transportowych.

Na przestrzeni ostatnich lat, powstawały przedsięwzięcia poprawiające jakość i konkurencyjność transportu zbiorowego, np. rozwój Szybkiej Kolei Miejskiej w Trójmieście czy prace zmierzające do wdrożenia biletu metropolitalnego. Funkcjonująca obecnie forma biletu metropolitalnego nadal jest tylko dodatkową ofertą, a nie podstawowym sposobem zapłaty za komunikację miejską. W sprzedaży dominują bilety poszczególnych przewoźników ograniczone zasięgiem do jednego miasta. W wyniku braku porozumienia politycznego, do dziś połączenie przewoźników nadal istnieje tylko w sferze życzeń pasażerów podróżujących codziennie po kilku miastach. W kontekście dalszego rozwoju funkcji metropolitalnych niezbędna jest integracja istniejących podsystemów transportu zbiorowego i indywidualnego tak, aby poruszanie się po całym Obszarze Metropolitalnym odbywało się jak najsprawniej. Niezbędny jest ciągły rozwój siatki połączeń komunikacyjnych, integracja rozkładów jazdy pomiędzy poszczególnymi przewoźnikami, stworzenie spójnego planu taryfowego, polepszenie standardu i bezpieczeństwa przewozów pasażerskich. Konieczny jest zakup taboru o odpowiednim standardzie i parametrach, umożliwiającym wszystkim mieszkańcom dostęp do komunikacji publicznej, likwidacja barier dla osób niepełnosprawnych.

W celu usprawnienia systemu transportowego niezbędna będzie delimitacja węzłów przesiadkowych na obszarze OMZG i wspieranie ich rozwoju poprzez budowę oraz modernizację infrastruktury. Pomimo prowadzenia wielu działań o charakterze rozwojowym, w latach 2000-2012 na terenie samej aglomeracji trójmiejskiej udział przejazdów komunikacją publiczną obniżył się z 54,8% do około 40%. Zgoła odmienna sytuacja panuje w pozostałej części Obszaru Metropolitalnego, gdzie występuje niedostateczna dostępność transportowa, zarówno z perspektywy zewnętrznej, jak i wewnętrznej, co z pewnością niekorzystnie wpływa na rozwój całego obszaru. Należy zauważyć, iż integracja wewnątrzgałęziowa systemu transportowego jest obecnie na niezadowalającym poziomie, konsekwencją czego jest zróżnicowany dostęp do centrum OMZG z zewnętrznych gmin. Zauważalny jest brak koordynacji miejskiego i regionalnego transportu autobusowego z transportem kolejowym oraz niedostateczna liczba węzłów integracyjnych wraz z infrastrukturą techniczną. Pożądanym

²⁹ Por. Regionalny Program Strategiczny w zakresie transportu Mobilne Pomorze

elementem systemu transportowego jest wypracowanie wspólnego systemu planowania i zarządzania ruchem, a także jego integracja w skali metropolii poprzez stworzenie spójnej strategii mobilności dla OMZG.

Kluczową kwestią w kontekście stworzenia spójnego systemu transportu dla całego Obszaru Metropolitalnego jest stworzenie mieszkańcom warunków do korzystania z różnych środków transportu, poprzez budowę węzłów przesiadkowych typu „park&ride” czy „bike&ride”. Ich celem będzie zmniejszenie natężenia ruchu samochodów w centrach miast, ograniczenie poziomu zanieczyszczeń i hałasu, a co za tym idzie, poprawa jakości życia mieszkańców. Na poziomie metropolitalnym, należałoby zachęcać osoby codziennie podróżujące w kierunku centrum OMZG, do pozostawienia samochodów na obrzeżach miast inwestując w wyżej wymienioną infrastrukturę, która jednocześnie zachęca do korzystania z transportu publicznego w centrum Metropolii.

7.4.6. Transport rowerowy

Transport rowerowy jest coraz bardziej popularny i staje się nie tylko sposobem na spędzanie wolnego czasu, lecz także codziennym środkiem transportu. Na terenie OMZG można zaobserwować znaczny wzrost udziału transportu rowerowego w stosunku do ogólnej liczby odbywanych podróży dziennych wśród mieszkańców, a w szczególności aglomeracji trójmiejskiej. Dla dalszego rozwoju tej formy transportu w Obszarze Metropolitalnym niezbędne jest wspieranie budowy odpowiedniej infrastruktury (dróg rowerowych, infrastruktury towarzyszącej, projektowanie kontrpasów czy szlaków rowerowych na obszarach miejskich). Przy tej okazji można mówić o dwóch podejściach – mianowicie o ścisłej separacji ruchu rowerowego oraz o włączeniu go w system transportu miejskiego. Wybór danego wariantu uzależniony jest przede wszystkim od natężenia ruchu. Separacja przy pewnych warunkach niestety jest konieczna – na przykład, gdy wskazują na to względy bezpieczeństwa poszczególnych uczestników ruchu drogowego. Jak wskazują respondenci wywiadów pogłębionych projektowanie odseparowanej infrastruktury wymaga odpowiednio dużo miejsca oraz odpowiednich nakładów finansowych. Separacja i scalenie systemów ma zarówno wady, jak i zalety. Wydzielenie infrastruktury często uniemożliwia w 100% swobodne przemieszczanie się. Z drugiej strony całkowita integracja może być niebezpieczna np. gdy natężenie ruchu przekracza określone wartości. Dlatego też wydaje się, że decyzja o zastosowaniu jednej z dwóch wymienionych metod powinna wynikać z analizy konkretnego układu komunikacyjnego, a nie według jednolitej formuły.

W okresie 2007—2013 w regionie pomorskim zrealizowano szereg inwestycji w infrastrukturę turystyki rowerowej, znacząco podnoszących jej atrakcyjność oraz tworzących podstawę rozwoju produktów turystyki rowerowej.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich do roku 2012 zrealizowano około 30 projektów inwestycyjnych, których wiodącym elementem była budowa dróg rowerowych i pozostałej infrastruktury turystyki rowerowej.

Na projekty te wydatkowano łącznie około 200 milionów złotych, z czego ok. 120 milionów wynosiło dofinansowanie zewnętrzne (EFRR, EFR). Ze środków tych wybudowano lub zmodernizowano ponad 200 kilometrów dróg rowerowych i oznakowano około 1 000 kilometrów rowerowych szlaków turystycznych. Ponadto zrealizowano kilkadziesiąt projektów dotyczących rozwoju małej

infrastruktury i usług turystyki rowerowej (głównie w ramach lokalnych inicjatyw oraz inicjatywy LEADER poprzez Lokalne Grupy Działania).

Efektom było powstanie kilku ponadlokalnych sieci szlaków (np. Kocięskie Trasy Rowerowe, Szlak Zamków Powiśla, Kaszubska Marszruta oraz rozbudowa sieci tras rowerowych w Trójmieście) lub krótkich odcinków szlaków ponadregionalnych (fragmenty szlaku R10, Szlaku Mennonitów) czy zagospodarowanie krótkich, kilku- lub kilkunastokilometrowych fragmentów nieczynnych linii kolejowych (np. Swarzewo-Krokowa, Pszczółki – Żeliszawki). Wiele inwestycji dotyczyło pojedynczej gminy lub wybranego, przebudowywanego odcinka drogi publicznej i powstawało niejako „przy okazji” innych projektów. Nie były jednak realizowane duże projekty o skali ponadlokalnej, jak np. budowana obecnie w pięciu województwach wschodniej Polski „Trasa Rowerowa Polski Wschodniej” lub systemowe działania w zakresie budowy np. jednego ze szlaków w korytarzu EuroVelo³⁰.

Dotychczas projektowane ścieżki prowadziły głównie do obszarów atrakcyjnie turystycznie i krajobrazowo, a obecnie dąży się do promowania roweru jako środka codziennego transportu, również w wymiarze metropolitalnym.

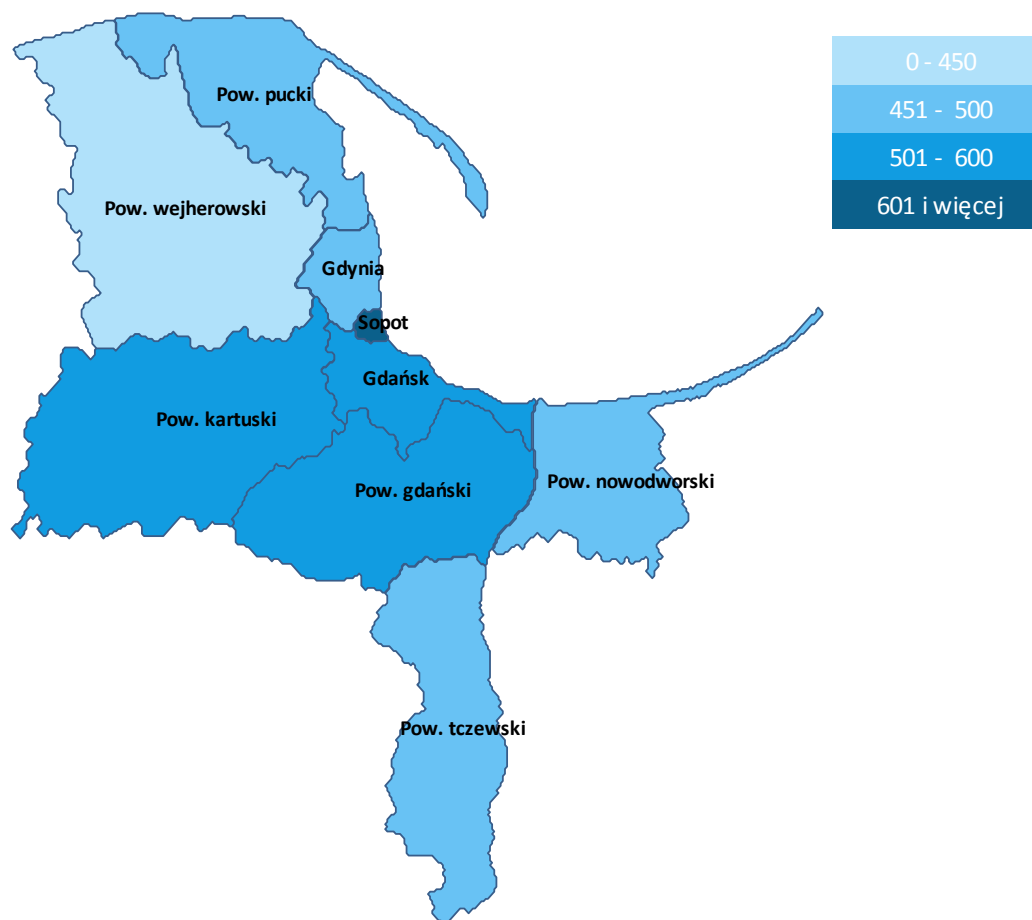
W Gdańsku wydzielone drogi rowerowe oraz ulice z ograniczonym ruchem tworzą dziś sieć ponad 560 km tras rowerowych, gdzie długość dróg rowerowych to około 120 km. W Gdyni wyznaczono ponad 50 km ścieżek komunikacyjnych, natomiast w Sopocie około 17,5 km. Miłośnicy jazdy na rowerze mogą także skorzystać z wyznaczonych rekreacyjnych tras rowerowych przebiegających istniejącymi drogami leśnymi.

7.4.7. Mobilność mieszkańców

Istotną również kwestią przy ocenie sieci transportowej Obszaru Metropolitalnego jest mobilność jego mieszkańców. Postępujący proces suburbanizacji, polegający na systematycznym spadku liczby ludności centrum OMZG i wzrostu ich liczby w strefach podmiejskich oraz w gminach otaczających, stał się głównym czynnikiem kształtującym system transportowy na Obszarze Metropolitalnym. Odpowiednia polityka mobilności może stanowić bardzo istotne narzędzie w niwelowaniu negatywnych skutków tego procesu. Planowanie zrównoważonego transportu jest procesem złożonym i nie może skupiać się jedynie na rozbudowie infrastruktury. Podejście odnoszące się do zrównoważonego transportu zakłada oprócz koniecznego elementu „twardego”, jakim jest infrastruktura, dogłębną analizę potrzeb mieszkańców. Na terenie Metropolii zauważyć można postępującą presję motoryzacyjną – widocznym ciężeniem codziennych podróży mieszkańców w kierunku ścisłego centrum OMZG. Podstawowym środkiem transportu jest prywatny samochód. Najwięcej samochodów osobowych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na terenie OMZG charakteryzuje Gdańsk, Sopot, powiat gdański i kościerski. Statystyki te zaprezentowano na kolejnej rycinie.

³⁰ europejska sieć szlaków rowerowych

Rycina 45: Liczba samochodów osobowych na 1000 mieszkańców w poszczególnych powiatach OMZG w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów przekazanych przez Zamawiającego

W związku ze zwiększającym się wskaźnikiem motoryzacji i złożeniami zrównoważonego rozwoju miast, coraz więcej uwagi poświęca się promowaniu alternatywnych środków transportu i maksymalne ograniczenie ruchu samochodów w centrach miast. W celu precyzyjnego rozpoznania sytuacji transportowej, potrzeb mieszkańców oraz dokonania prawidłowej prognozy systemu transportowego, tworzone są tzw. modele symulacyjne.

Na przestrzeni ostatnich lat wykonano wiele badań i analiz związanych z transportem, obejmujących swoim zasięgiem poszczególne części Obszaru Metropolitalnego, często ograniczonych zasięgiem do terenu oddziaływania pojedynczych inwestycji. Pomimo tego wciąż brakuje jednak spójnych badań, które swym zakresem obejmowałyby cały obszar OMZG. Dlatego też priorytetem stało się przeprowadzenie kompleksowych badań ruchu w Obszarze Metropolitalnym, które przyczynią się do identyfikacji zachowań transportowych jego mieszkańców, sile natężenia ruchu, potokach pasażerskich w środkach transportu zbiorowego oraz w punktach kordonowych. Analizy dotyczące podróży i preferencji transportowych mieszkańców są niezwykle istotne, ponieważ dają one możliwość dostosowania oferty przewozowej do potrzeb mieszkańców.

Podsumowując, pomimo przeprowadzenia w ciągu ostatnich lat wielu inwestycji, poprawa stanu infrastruktury transportowej w Obszarze Metropolitalnym w dalszym ciągu jest istotnym wyzwaniem na przyszłość. Dalszych inwestycji wymaga infrastruktura kolejowa i drogowa, a przede wszystkim – integracja poszczególnych środków transportu w celu wypracowania kompleksowej oferty dla użytkowników systemu. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu lepsze skomunikowanie gmin zewnętrznych OMZG z jego rdzeniem, poprzez zintegrowanie transportu publicznego, np. poprzez wprowadzenie zintegrowanego systemu pobierania opłat w ramach wspólnego biletu i budowanie węzłów przesiadkowych mających na celu zachęcić mieszkańców do korzystania z transportu zbiorowego. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych stwierdzono, iż podstawową barierą realizacji planowanych przedsięwzięć może okazać się przede wszystkim brak środków na realizację wszystkich inwestycji oraz bariery organizacyjno-instytucjonalne. Szczególnie w przypadku inwestycji zintegrowanych istotne jest szerokie porozumienie i wspólne decyzje (w tym finansowe) warunkujące możliwość wdrożenia a w późniejszym etapie – osiągnięcia zakładanych rezultatów.

7.5. Atrakcyjność kulturalna i turystyczna

Turystyka

Lokalizacja Obszaru Metropolitalnego charakteryzuje się różnorodnością przyrodniczą i kulturową, co stanowi jej największy potencjał turystyczny, który jest oparty przede wszystkim na położeniu geograficznym (zarówno bliskość morza, jak i urozmaicony krajobraz Żuław i Pojezierza Kaszubskiego), historycznym i etnicznym bogactwie dziedzictwa kulturowego (Kaszuby, Kociewie, Żuławy) oraz materialnym i duchowym dziedzictwie Gdańska, dziedzictwie i atrakcyjności Sopotu i Gdyni oraz na zróżnicowanych walorach przyrodniczych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż Obszar Metropolitalny ma zarówno dogodnie położenie, jak i rozwiniętą infrastrukturę w zakresie dostępności komunikacyjnej. Jedynym mankamentem może być tu niewystarczająca polityka informacyjna w zakresie różnych środków transportu, jakimi turyści mogą podróżować na terenie OMZG. Jak już wspomniano we wcześniejszym podrozdziale na Obszarze Metropolitalnym wyróżnić można wszystkie rodzaje transportu. Zarówno rozwinięta sieć komunikacji drogowej, jak i dogodnie położone porty morskie oraz port lotniczy przyczyniają się do wzrostu liczby turystów zarówno krajowych, jak i zagranicznych (indywidualnych i biznesowych). Na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych można stwierdzić, iż dostępność komunikacyjna ma niewątpliwie duży wpływ na szanse rozwoju tej branży.

Jednym z czynników mających wpływ na rozwój turystyki w Obszarze Metropolitalnym jest odpowiednia infrastruktura turystyczna z zapleczem dla funkcji uzdrowiskowych i zdrowotnych. Wśród obszarów o tak zróżnicowanych i rozbudowanych walorach należy wymienić m.in.: gminy leżące w pasie nadmorskim od Władysławowa przez Jastarnię i Mierzeję Helską z Helem, Juratą, Jastarnią, Kuźnicą i Chałupami; Zatokę Pucką z Puckiem i Rewą, Pojezierze Kaszubskie, Trójmiejski Park Krajobrazowy, Kaszubski Park Krajobrazowy, pas nadmorski Trójmiasta, czy też Mierzeję Wiślaną. Szczególnie wyróżnić należy potencjał turystyczny Trójmiasta, a zwłaszcza Gdańska, który w 2013 roku był najchętniej odwiedzanym miastem w OM oraz trzecim z najchętniej odwiedzanych

miast w Polsce (za Warszawą i Krakowem) według liczby udzielonych noclegów. Sopot w tym zestawieniu znajdował się na miejscu ósmym³¹.

Podczas warsztatów diagnostycznych w dniu 14 stycznia 2014 r. ustalono, że potencjałem rozwojowym OMZG jest atrakcyjność, zróżnicowanie i możliwość poprawy jakości oferty czasu wolnego i oferty turystycznej w oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze, kulturowe, instytucjonalne i infrastrukturalne. Ukształtowanie terenu OMZG daje możliwości rozwoju różnych form turystyki aktywnej, zwłaszcza takich jak turystyka wodna i rowerowa. OMZG dzięki rozwiniętej sieci hydrograficznej oraz ze względu na swoje położenie ma ogromny potencjał do rozwijania wszelkich dziedzin turystyki wodnej. Od kilku lat ten rodzaj turystyki rozwija się w Zatoce Puckiej, a jednym z głównych ośrodków sportów wodnych jest Krynica Morska. Potencjał tego rodzaju turystyki nie jest w pełni wykorzystywany ze względu na zły stan infrastruktury, co jest widoczne zwłaszcza w przypadku infrastruktury żeglarskiej.

Rower, pomijając jego znaczenie rekreacyjnie, stał się w ostatnich latach modnym środkiem transportu, dzięki któremu na obszarach charakteryzujących się wysokim walorami przyrodniczymi, można w znaczący sposób ograniczyć negatywny wpływ turystyki. Na terenie województwa pomorskiego znajdują się kilka oznakowanych szlaków międzyregionalnych, które są popularne wśród turystów. Jednym z podstawowych problemem infrastruktury rowerowej jest jej rozproszenie. Brakuje obecnie zintegrowania sieci dróg rowerowych o charakterze regionalnym i międzyregionalnym³². Sukcesywnie rozbudowywana infrastruktura rowerowa występuje na terenach miejskich, szczególnie w ramach rdzenia OMZG. Należy podkreślić, że drogi rowerowe integrują w tym przypadku zarówno funkcje turystyczne, jak i transportowe

Wszystkie przedstawione powyżej walory przyrodnicze występujące na terenie Obszaru Metropolitalnego mają związek z jego położeniem i bliskością morza, ponieważ wpływa to na bogatą hydrologię terenu, lesistość, urozmaicone ukształtowanie terenu, a także na chronione krajobrazowo obszary. Cechą charakteryzującą Obszar Metropolitalny jest ogromne zróżnicowanie krajobrazu, od Żuław Wiślanych, które obejmują tereny nizinne poprzez plaże i klify znajdujące się w pasie nadmorskim, aż do strefy pojezierza o bardzo urozmaiconej rzeźbie terenu z licznie występującymi jeziorami, co stanowi dodatkowy walor turystyczny. Z Obszarem Metropolitalnym nieodłącznie związana jest obecność portów morskich i przystani dla obsługi białej floty oraz statków wycieczkowych, znajdujących się na Mierzei Helskiej, w Pucku, Gdyni, Sopocie oraz Gdańsku. Biorąc pod uwagę turystykę indywidualną, największe znaczenie w tym zakresie mają morskie przystanie jachtowe – mariny – oraz porty dla obsługi jachtów pełnomorskich. Ważnym elementem dla miłośników sportów wodnych są bazy windsurfingowe, które umiejscowione są zarówno nad Zatoką Pucką, jak i w Sopocie, czy Gdańsku – Stogach. Istotnym elementem jest również infrastruktura dla wodnej turystyki śródlądowej, taka jak: przystanie dla obsługi jachtów, łodzi i kajaków oraz statków wycieczkowych, wyposażona w wachlarz niezbędnych usług wraz z wypożyczalniami sprzętu.

Niestety, jak wynika z przeprowadzonych analiz oraz wywiadów pogłębionych, na terenie OMZG występuje deficyt ponadgminnych i ponadpowiatowych ofert turystycznych skierowanych i dla

³¹ Bank Danych Lokalnych

³² Por. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej Pomorska Podróż, Gdańsk 2013

turystów. Podobne wnioski płyną z raportu „Program rozwoju i promocji oferty produktowej Gdańska i regionu w perspektywie 2014 – 2020” przygotowanego przez Europejski Instytut Marketingu Miejsc BEST PLACE na zlecenie Gdańskiej Organizacji Turystycznej. Jednym z nielicznych przykładów sieciowania produktów turystycznych może stanowić projekt „Pętla Żuławska”, który zakłada stworzenie unikalnego, charakteryzującego się wysoką jakością produktu turystycznego w postaci sieci portów i przystani Żeglarskich oraz pomostów cumowniczych, która pozwoli na uprawianie sportów wodnych oraz innych form turystyki na drogach wodnych Deltę Wisły i Zalewu Wiślanego.

Rycina 46: Inwestycje w ramach Pętli Żuławskiej - Etap I

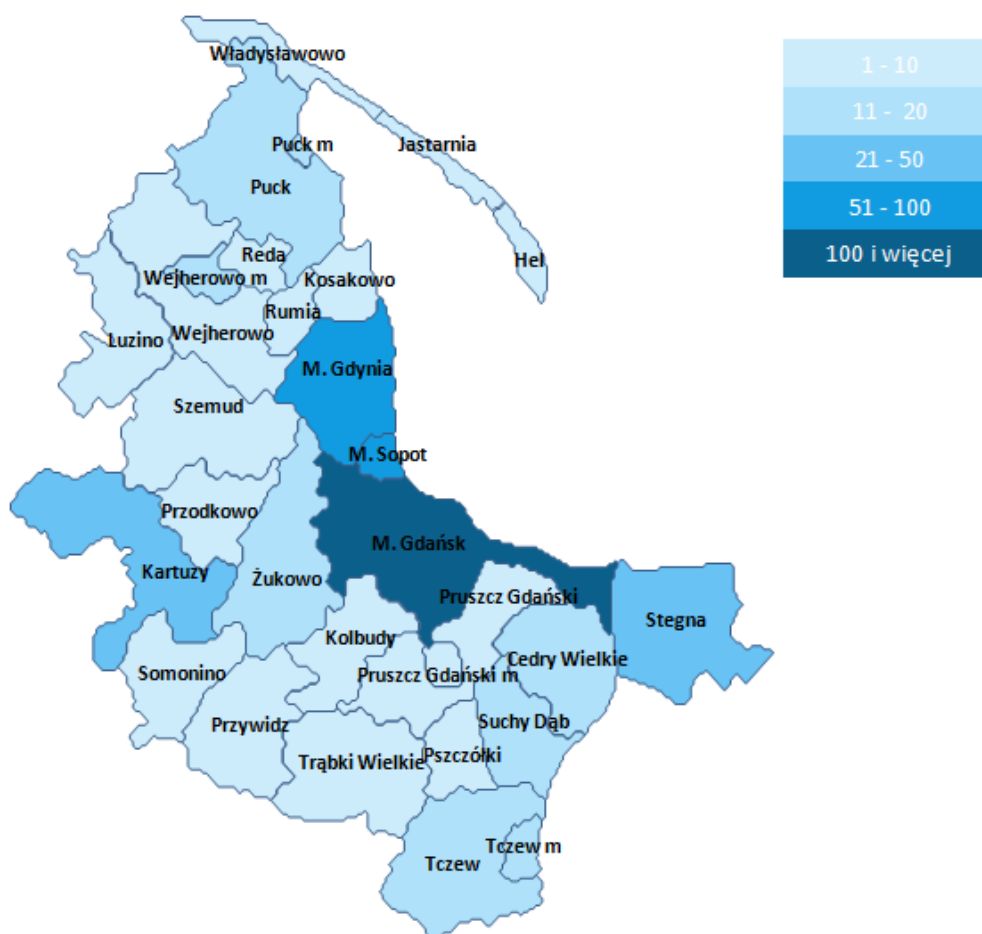
Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

Dynamicznie rozwijającą się gałęzią turystyki na terenie OM, szczególnie Gdańska, jest turystyka biznesowa (określana również jako przemysł spotkań) obejmująca organizację wydarzeń targowych, kongresów, konferencji, szkoleń, przyjazdów motywacyjnych i innych. Dzięki stale polepszającej się dostępności komunikacyjnej, rozwojowi bazy konferencyjnej i hotelowej oraz profesjonalizacji branży związanej z organizacją wydarzeń Obszar Metropolitalny (w tym głównie duże ośrodki, jak Gdańsk) jest coraz częściej wybierany przez krajowe i międzynarodowe korporacje i stowarzyszenia jako miejsce do organizacji spotkań o charakterze biznesowym. W 2012 roku w samym Gdańsku odbyło się 2 780 wydarzeń targowych, konferencji i szkoleń a liczba ta od 2009 roku (od kiedy Gdańsk Convention Bureau GOT prowadzi badania dot. lokalnego i regionalnego przemysłu spotkań) stale i znacząco rośnie.

Na terenie OM rozwija się również turystyka kulinarna, która stanowi jeden z elementów turystyki kulturowej oraz zgodnie z trendami światowymi może stanowić jeden z wiodących trendów motywujących do przyjazdu. Jak wynika z opracowania "Program rozwoju i promocji oferty produktowej Gdańska i regionu w perspektywie 2014-2020" Gdańsk, a następnie Sopot i Gdynia mają bardzo duży potencjał na tego rodzaju turystykę, zwłaszcza ze względu na związek z morzem, ciekawą historią oraz dobrą bazę kulinarną.

Na terenie Obszaru Metropolitalnego wciąż rozwijającą się formą turystyki jest turystyka kulturowa. Sprzyja temu duża liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ich zróżnicowanie. Jak widać na poniżej rycinie, najwięcej tego typu obiektów umiejscowionych jest wzdłuż linii brzegowej Zatoki Gdańskiej, ze szczególnym wyróżnieniem obszaru Trójmiasta i Żuław Wiślanych.

Rycina 47: Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie OMZG (stan na maj 2014 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rejestru zabytków nieruchomych w województwie pomorskim

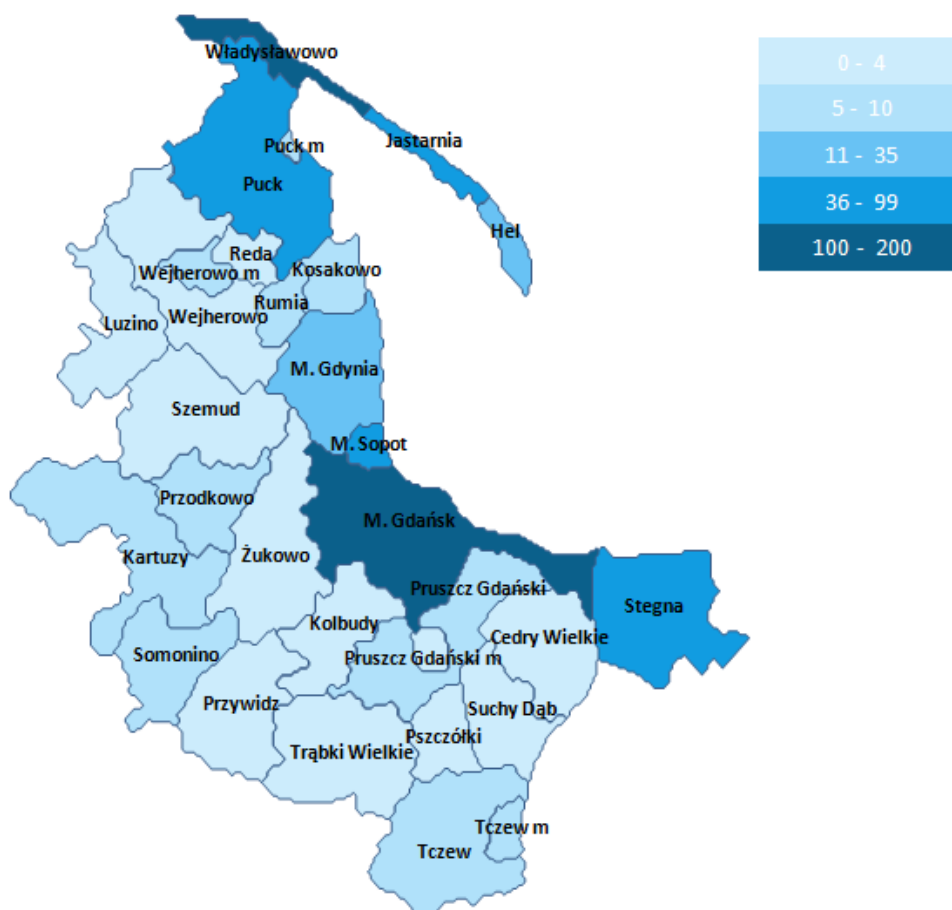
Wśród obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie OMZG przeważają kościoły oraz dwory i zespoły dworsko-pałacowe. Wszystkie obiekty cechują wysokie walory kulturowe charakterystyczne dla danego obszaru, które stanowią wizytówkę Metropolii. Można wyróżnić tutaj wiele zabytków i ich kompleksów o specyficznym klimacie, unikalnej dla tego regionu skali i jakości zabudowy. Niestety wiele obiektów regionu charakteryzuje zły stan techniczny zachowania substancji zabytkowej oraz

nieuregulowany stan własnościowy. Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków może być wskaźnikiem potencjału rozwoju turystyki zarówno kulturowej, jak i sakralnej, która jest jedną z najszybciej rozwijających się form turystyki ostatnich lat. Do najbardziej popularnych obiektów zabytkowych zaliczyć można Bazylikę Mariacką, Bramę Żuławską, Dwór Artusa, Żuraw Gdański, Kolegiatę w Kartuzach, mosty Tczewskie oraz Twierdzę Wisłoujście.

Oferta kulturalna województwa pomorskiego wyróżnia je na zarówno na krajowym, jak i zagranicznym rynku usług turystycznych. Głównym atutem jest oparcie jej o tożsamość regionalną i lokalną, czerpanie korzyści z dziedzictwa Morza Bałtyckiego, Kaszub, Żuław i innych części obszaru. Jednakże brak unikalnych produktów o skali metropolitalnej oraz brak modelu budowy sieciowych produktów turystycznych, systemu wsparcia lokalnych inicjatyw oraz wypracowanych zasad współpracy lokalnych samorządów z branżą powodują powstawanie oferty o niskiej wartości kulturowej i tym samym turystycznej.³³

O atrakcyjności turystycznej regionu decyduje również zarówno istniejąca, jak i rozwijająca się baza noclegowa.

Rycina 48: Baza noclegowa na terenie Obszaru Metropolitalnego w 2012 r. (liczba obiektów)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

³³ Por. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej Pomorska Podróż, Gdańsk 2013

wybiera Trójmiasto jako swoją bazę noclegową. Wśród najczęściej odwiedzanych miejscowości znajduje się również Władysławowo (144 212 noclegów), które jest chętnie odwiedzane ze względu na swoje położenie u nasady Mierzei Helskiej. Wśród pozostałych najczęściej odwiedzanych obszarów należy wyróżnić gminy położone wzdłuż pasa nadmorskiego, m.in. Jastarnię, Stegnę oraz Puck. Należy pamiętać, iż powyższe wnioski odnoszą się do miejsc, w których turyści korzystali z noclegów, a więc należy zakładać, że turysta, który wybrał np. Gdańsk jako swoją bazę noclegową, zwiedza również inne tereny Obszaru Metropolitalnego.

Z ogółu turystów odwiedzających Obszar Metropolitalny znaczną część stanowią turyści zagraniczni. W 2012 roku ich liczba wyniosła 324 399 osób.

Tabela 9: Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w poszczególnych gminach Obszaru Metropolitalnego w 2011, 2012 i 2013 r.

Turyści zagraniczni korzystający z noclegów			
Gmina	2011	2012	2013
M. Pruszcz Gdański	1336	2668	2452
Cedry Wielkie	0	0	0
Kolbudy	362	606	1548
Pruszcz Gdański	2896	2371	2266
Przywidz	257	291	235
Pszczółki	385	513	679
Suchy Dąb	0	0	0
Trąbki Wielkie	153	160	220
Kartuzy	388	455	427
Przodkowo	0	1	0
Somonino	61	72	61
Żukowo	1498	1600	807
Stegna	1094	1454	2003
M. Hel	224	275	349
M. Jastarnia	578	657	817
M. Puck	410	433	328
M. Władysławowo	2123	2699	1767
Kosakowo	11	37	35
Puck	420	436	597
M. Reda	1752	1369	2019
M. Rumia	3336	4123	4434
M. Wejherowo	2568	2314	2992
Luzino	0	1	13
Szemud	0	0	0
Wejherowo	1400	1497	1379
M. Tczew	804	1136	1477
Tczew	130	106	114
M. Gdańsk	160699	213115	239968
M.Gdynia	25890	28418	26317
M.Sopot	38068	53087	50253

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Najczęściej odwiedzanym przez turystów zagranicznych miastem na Obszarze Metropolitalnym był Gdańsk, który w 2012 roku odwiedziło 213 115 osób z zagranicy. Gdańsk jest więc miastem docelowym dla 66% zagranicznych turystów odwiedzających OMZG. Równocześnie ponad 36% ze

wszystkich turystów odwiedzających Gdańsk stanowią turyści zagraniczni (w roku 2011 wartość tego wskaźnika wyniosła 33% a w 2013 aż 38%). Podobnie jak w przypadku ogółu turystów najchętniej odwiedzanymi regionami są pozostałe miasta znajdujące się rejonie Zatoki Gdańskiej, m.in. Sopot (53 087 odwiedzających) i Gdynia (28 418 odwiedzających) oraz w mniejszym stopniu Puck, Rumia i Władysławowo. Warto w tym miejscu podkreślić również stale rosnącą liczbę turystów biznesowych odwiedzających OM, aby uczestniczyć w wydarzeniach targowych, kongresach, konferencjach i innych podobnych spotkaniach. W 2012 roku sam Gdańsk odwiedziło 283 516 turystów biznesowych (Sopot: 23 761, Gdynia: 54 414). Co również warto podkreślić wydatki turystów biznesowych są związane m.in. z noclegami w wysoko kategoryzowanych hotelach (głównie cztero- oraz pięciogwiazdkowych), korzystaniem z głównie tradycyjnych linii lotniczych (często w biznes klasie) i generalnie przywiązaniem do wysokiej jakości, często ekskluzywnych usług, co wiąże się z generowaniem znaczących wpływów bezpośrednich i pośrednich dla miast i regionów.

Choć w chwili obecnej teren OMZG wydawać się może atrakcyjny dla turystów zarówno z kraju, jak i zagranicy, to widoczna jest niewystarczająca ilość ofert/produktów turystycznych o ponadlokalnym i ponadregionalnym charakterze, których rozpoznawalność wykraczałaby poza teren OMZG. Niewątpliwie na taki stan rzeczy ma wpływ stosunkowo niski stopień integracji branży. W chwili obecnej można jedynie zaobserwować marginalne występowanie pakietów wspólnych usług oraz brak świadomego działania branży w tej sprawie. Rozwój sieciowych produktów o ponadlokalnym charakterze mógłby przyczynić się do wzrostu rozwoju turystyki na danym obszarze oraz mógłby wpłynąć na zwiększenie zainteresowania do odwiedzania tych terenów.

Oferta turystyczna Obszaru Metropolitalnego charakteryzuje się niską jakością usług związanych z wyższymi wymaganiami i potrzebami konsumentów, a także niewystarczającym poziomem kompetencji kadr zatrudnionych w branży turystycznej i kulturalnej. Brakuje również spójnej polityki promocyjnej ofert turystycznych i ich komercjalizacji, która bazowałaby na wiedzy wynikającej z rozwoju przemysłów kreatywnych.³⁴

Pewną przeszkodą w tworzeniu oferty turystycznej jest jej sezonowy charakter. OMZG ze względu na swoje położenie postrzegany jest przez pryzmat terenów nadmorskich, co w sposób niekorzystny wpływa na długość sezonu turystycznego na tym obszarze. W niektórych częściach OMZG możliwe jest podjęcie działań mających na celu wydłużenie sezonu turystycznego, poprzez stworzenie i promowanie nowych form turystyki. Dobrym przykładem może być tu rozwój tzw. „srebrnej gospodarki”, a więc turystyki sanatoryjnej, prozdrowotnej czy rehabilitacyjnej, która może się rozwijać w coraz większym stopniu z powodu zmiany struktury wiekowej bez względu na porę roku. Ważnym jest, aby oferta medyczna była połączona z odpowiednio przygotowanymi usługami w zakresie logistyki, gastronomii, a także atrakcji turystycznych (w zakresie turystyki zakupowej, kulinarnej, czy aktywnej). Działanie w zakresie promocji tzw. turystyki medycznej (szczególnie dedykowanej krajom skandynawskim, Wielkiej Brytanii czy Rosji) podjęła m.in. Gdańska Organizacja Turystyczna we współpracy z lokalną branżą.

W miejscowościach o nadmorskim położeniu możliwe jest budowanie nowej, całorocznej oferty turystycznej np. poprzez rozwój turystyki aktywnej i zdrowotnej. Lepsze zagospodarowanie pasa

³⁴ Por. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej Pomorska Podróż, Gdańsk 2013

nadmorskiego i powstanie na jego terenie nowej infrastruktury turystycznej może mieć wpływ na wzrost turystów w sezonie letnim, ale również przy odpowiednio dobranej infrastrukturze może mieć wpływ na wydłużenie tego sezonu o 2 – 3 miesiące.

Jednym ze sposobów na wydłużenie sezonu może być również rozwój turystyki aktywnej ukierunkowanej na sporty zimowe, co mogłoby się przyczynić do odejścia postrzegania OMZG jako terenów jedynie nadmorskich i odwiedzanych głównie w sezonie letnim. Wydaje się, że z rozbudowanej infrastruktury sportów zimowych (np. wyciągów narciarskich) korzystaliby również aktywnie mieszkańcy OMZG.

Bez wątplenia znaczący wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego na terenie OM może mieć dalszy rozwój turystyki biznesowej. Większość wydarzeń targowych, kongresów, konferencji i szkoleń odbywa się w miesiącach jesiennych (wrzesień, październik, listopad) oraz wiosennych (maj), co przekłada się na bardziej efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury hotelowej, konferencyjnej, ale też gastronomicznej i kulturalnej (szczególnie w kontekście nowych obiektów, które wkrótce zostaną otwarte) z korzyścią dla całej branży.

Kreowanie pozytywnej marki turystycznej może stać się istotnym elementem przewagi konkurencyjnej OMZG. Promocja turystyki powinna mieć istotne znaczenie dla perspektyw rozwojowych obszaru ze względu na bogate walory przyrodnicze oraz różnorodność oferty regionu. Na podstawie przeprowadzonych analiz oraz wywiadów pogłębionych można stwierdzić, iż podejmowane działania w zakresie budowania marki turystycznej regionu są niewystarczające. Co prawda w ujęciu lokalnym w pewnym sensie można mówić o rozpoznawalnej marce OMZG – traktowanej jako Trójmiasto, jednak w przypadku turystów zagranicznych nie występuje rozpoznawalności turystycznej marki regionu. Po części wynika to z faktu, iż brak jest charakterystycznych dla OMZG sieciowych produktów turystycznych. Co prawda można mówić o promocji zróżnicowanej oferty turystycznej z terenów OMZG, jednak w marginalnym stopniu występują usługi pakietowe skierowane dla bardziej wymagających turystów.

Zgodnie z opinią respondentów prowadzonych wywiadów pogłębionych istotne jest, aby nie budować jednej marki turystycznej OMZG, a spójne marki regionalne, tematyczne czy symboliczne. Współpraca partnerów OMZG w zakresie marek regionalnych powinna opierać się na racjonalnym zarządzaniu zasobami. Dobrym przykładem tego typu działań może być promowanie pasa nadmorskiego, dziedzictwa historycznego, regionów geograficznych (Kaszuby, Żuławy), czy tradycji wolnościowych (skupionych wokół idei Solidarności).

Kultura

Kultura stanowi o atrakcyjności regionu oraz jest jednym z najważniejszych elementów oferty turystycznej. Cechą wyróżniającą dziedzictwo kulturowe Obszaru Metropolitalnego jest jego różnorodność etnograficzna. Wydarzenia kulturalne odbywające się na tych terenach często mają na celu przybliżenie dziedzictwa i integrację społeczną takich części regionu jak: Kaszuby, Żuławy i Kociewie. Zaznajamianie wszystkich mieszkańców OMZG z kulturowym zróżnicowaniem występującym na terenie regionu może przyczynić się do budowania i utrwalania wspólnej tożsamości. Dodatkowo wpływa na zwiększenie konkurencyjności regionu jako miejsca do życia pracy i spędzania wolnego czasu.

POMOC TECHNICZNA

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Gdański Obszar
Metropolitalny

Polska
Unia
Mobilności
Aktywnej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

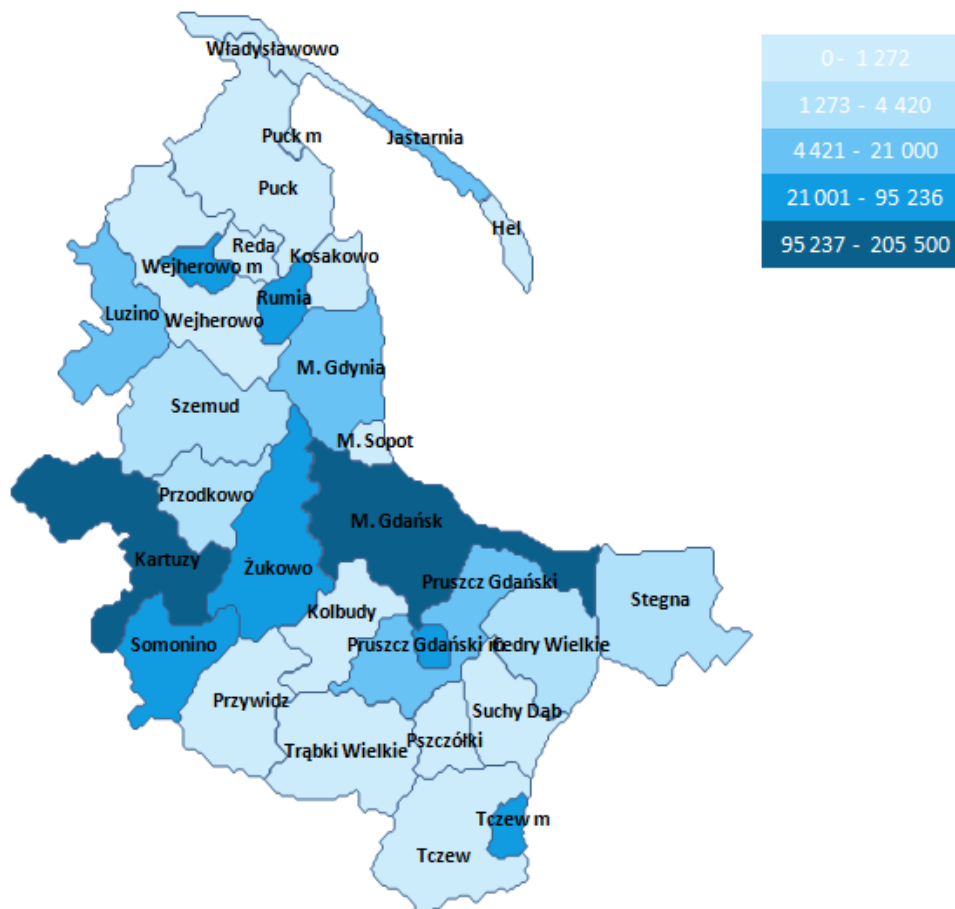
Na podstawie przeprowadzonych analiz oraz wywiadów pogłębionych można stwierdzić, iż potencjał sektora kultury i kreatywnego OMZG jest stosunkowo wysoki. O jego poziomie stanowiąc mogą cykliczne wydarzenia kulturalne organizowane w ciągu roku. Do najważniejszych wydarzeń o charakterze ponadlokalnym zaliczyć można Sopot TOPtrendy, Festiwal All About Freedom, Festiwal Polskich Filmów Fabularnych, Festiwal Szekspirowski, Open'er Festival.

Strona | 110

Głównym ośrodkiem kulturalnym w OMZG jest Trójmiasto, stanowiące siedzibę instytucji kulturalnych o charakterze regionalnym, takich jak: opera, filharmonia, kina i teatry. Na obszarze Trójmiasta skupiają się również mniejsze instytucje kulturalne, które przyczyniają się do wzbogacenia oferty kulturalnej oferowanej nie tylko mieszkańcom Obszaru Metropolitalnego, ale również turystom. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych można stwierdzić, że poziom integracji instytucji kultury na terenie OMZG jest stosunkowo niski. Ma to negatywny wpływ m.in. na możliwość wykreowania nowych, dużych wydarzeń kulturalnych i obudowania ich ciekawą ofertą turystyczną. Wspólna oferta instytucji kultury mogłaby się wiązać na początku ze stworzeniem wspólnego, skoordynowanego kalendarza imprez.

Jak wskazują respondenci dużą rolę w procesie integracji powinny odegrać władze miast i gmin, przede wszystkim w stworzeniu warunków i ram współpracy o charakterze zarówno terytorialnym, jak i międzysektorowym.

Rycina 50: Liczba uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na Obszarze Metropolitalnym w 2012 r.³⁵

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Ze względu na fakt, iż na terenie Trójmiasta skupiona jest przede wszystkim ponadlokalna działalność kulturalna OMZG, podczas analizy na całym Obszarze Metropolitalnym skupiono się również na domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach, które pozwalają ocenić zjawisko nie tylko na poziomie ponadlokalnym, ale również na poziomie gmin zlokalizowanych poza obszarem Trójmiasta. Z tego powodu przedstawiona działalność kulturalna Trójmiasta nie wyróżnia się na tle całego obszaru w takim stopniu, jaki ma miejsce w rzeczywistości.

Poza obszarem Trójmiasta wszelkie formy działań kulturalnych podejmowane są poprzez domy i ośrodki kultury, centra kultury, kluby, świetlice, biblioteki, muzea i organizacje pozarządowe. Jednym z ważniejszych elementów w popularyzowaniu kultury na terenie mniejszych miast i wsi pełnią także szkoły, które często prowadzą własne, pozalekcyjne zajęcia artystyczne. Biorąc pod uwagę edukację kulturalną młodzieży ważna jest współpraca pomiędzy ośrodkami kultury a szkołami.

Warto również dodać, że potencjał sektora kultury jest bardzo duży i stanowić może jeden z najważniejszych elementów w zakresie promocji regionu. Jednakże ze względu na niedostateczne

³⁵ dla 10 z przedstawionych na wykresie gmin brak jest danych na temat uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

rozwój infrastruktury na terenie OMZG nie jest on do końca wykorzystywany. Istniejący potencjał kulturowy wykorzystywany jest przede wszystkim w miastach, w tym aspekcie widoczne jest ogromne zróżnicowanie obszarów miejskich i wiejskich. Respondenci wywiadów pogłębionych wskazywali również na fakt, iż zauważyć można duży potencjał dziedzictwa kulturowego, widoczny m.in. także dzięki powstawaniu nowoczesnych, interaktywnych obiektów muzealnych (ECS, Muzeum Emigracji, czy też Muzeum II Wojny Światowej) oraz funkcji symbolicznych (zróżnicowana historia regionu, idee wolnościowe, postindustrialny Gdańsk i postmodernistyczna Gdynia). Dodatkowo podkreślano strategiczne znaczenie przedsięwzięć w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznej, co szczegółowo zostało opisane w kolejnych podrozdziałach niniejszego opracowania.

Dzięki powstaniu nowej infrastruktury kulturalnej oraz dzięki rozwojowi i ochronie dziedzictwa naturalnego możliwe będzie wydłużenie sezonu turystycznego na terenie OMZG. Zasadnym jest również współpraca działalności instytucji kultury w celu kreowania nowych wydarzeń kulturalnych. Pozwoli to na pełniejsze wykorzystanie potencjału kulturalnego regionu. Wszystkie powyższe działania niewątpliwie przyczynią się do budowania pozytywnego wizerunku OMZG.

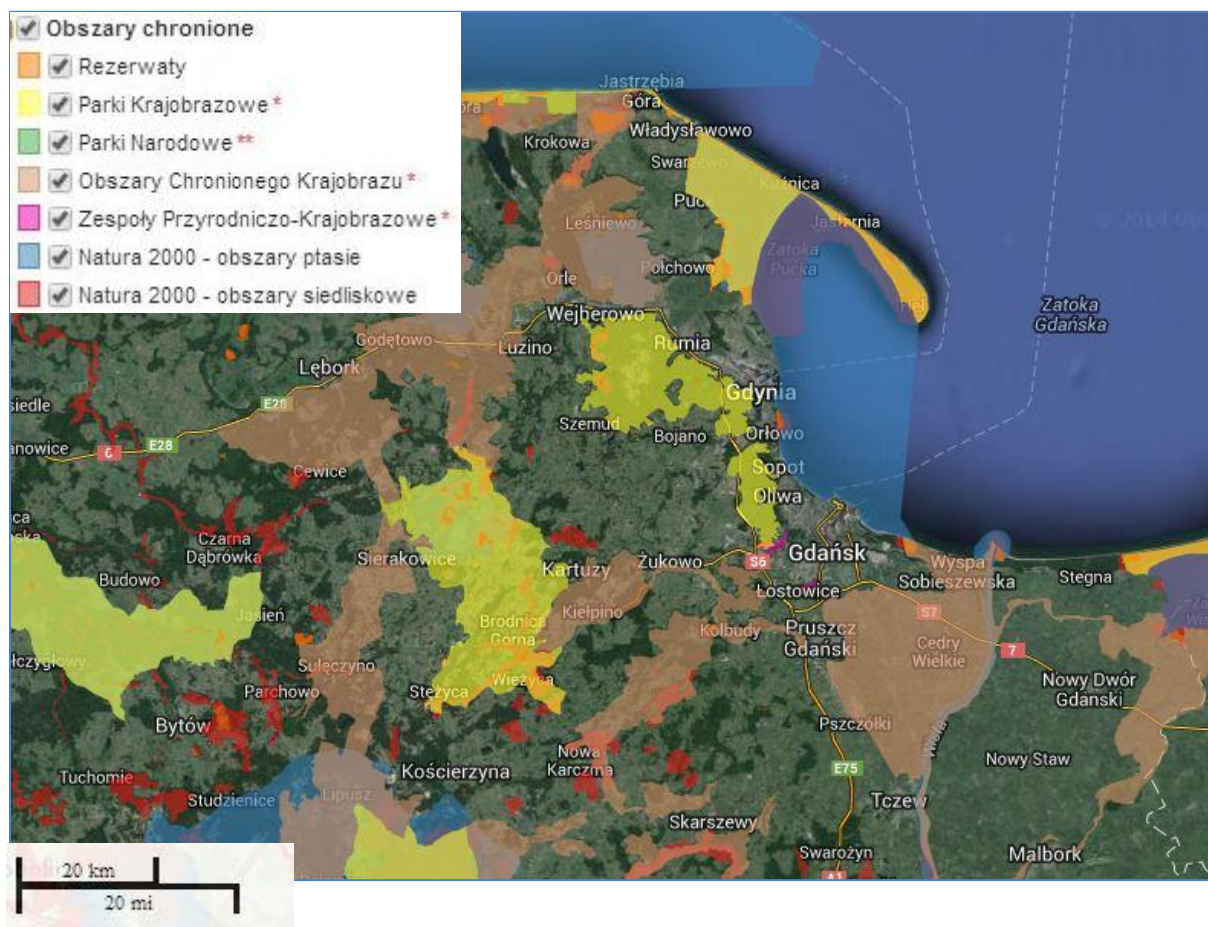
7.6. Środowisko i energetyka

7.6.1. Ochrona przyrody

Zróżnicowanie środowiska i krajobrazu Obszaru Metropolitalnego sprawia, że charakteryzuje się on ponadprzeciętnymi walorami przyrodniczymi na tle kraju. W związku z nadmorskim położeniem na terenie występują szczególnie cenne siedliska i ekosystemy związane z morzem, w tym klify oraz torfowiska. W związku z wysoką atrakcyjnością przyrodniczą obszar jest dość intensywnie wykorzystywany turystycznie, co niesie za sobą pewne niebezpieczeństwa. Uwarunkowania te w sposób bezpośredni wpływają na poprawę komfortu oraz jakość życia mieszkańców, ale jednocześnie wymagają działań mających na celu zapewnienie ochrony przed nasilającą się antropopresją i wzmożonym ruchem turystycznym.

Całkowita powierzchnia obszarów chronionych OMZG (bez obszarów NATURA 2000) wynosi ponad 116 tys. ha, co stanowi ok. 37,7% powierzchni ogółem (przy średniej województwa 32,7% oraz średniej krajowej ok. 32,4%). Rozmieszczenie poszczególnych form ochrony przyrody przedstawia poniższa rycina.

Rycina 51: Formy ochrony przyrody występujące na terenie OMZG

Źródło: www.geoserwis.gdos.gov.pl/mapy

W granicach Obszaru Metropolitalnego, poza parkiem narodowym występują wszystkie inne formy ochrony przyrody. Jedną z najwyższych form ochrony, podlegającej całościowemu bądź częściowemu wykluczeniu działalności człowieka stanowią rezerваты przyrody, które obejmują swym zasięgiem ponad 2 tys. ha. Z kolei największy odsetek powierzchni chronionych zajmują obszary chronionego krajobrazu tworząc 77 514 hektarów sieć zróżnicowanych ekosystemów o wysokich wartościach ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych³⁶. Dodatkowo w zasięgu OMZG znajdują się 3 parki krajobrazowe: Trójmiejski, Nadmorski oraz Kaszubski o łącznej powierzchni 36 250 ha. Poza tym formami ochrony przyrody licznie reprezentowanymi są obszary specjalnej ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk sieci obszarów NATURA 2000.

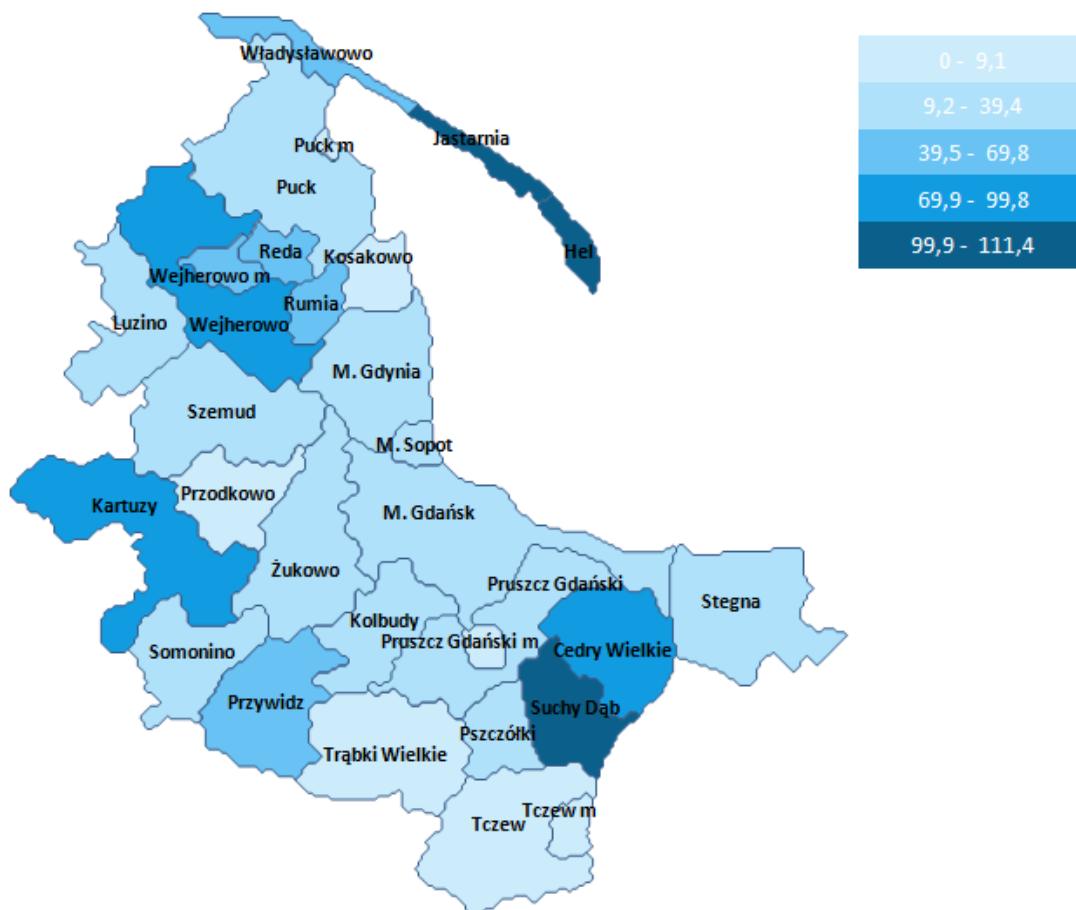
Należy wspomnieć, że dużą rolę w zachowaniu łączności przestrzennej cennych terenów pełnią lasy, które zajmują łącznie ponad 84 626 tys. ha, tj. ok. 27,5% łącznej powierzchni OMZG (przy średniej krajowej 29,2%).

Jednak, jak udało się ustalić na podstawie wywiadów oraz publikacji naukowych, nadal brakuje spójności w systemie ochrony i wiele cennych przyrodniczo obszarów jest izolowanych. Obszar

³⁶ Art.23 ust.1 ustawy o ochronie przyrody (tj. z 2009 r., Dz. U. Nr 151, poz1220 ze zm.)

Metropolitalny cechuje się silnym zróżnicowaniem wewnętrznym pod względem atrakcyjności i bioróżnorodności. Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni gmin wchodzących w skład OMZG ilustruje poniższa rycina. Do szczególnie atrakcyjnych przyrodniczo gmin należą: Jastarnia oraz Hel.

Rycina 52: Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni gmin OMZG, stan na 2012 r.³⁷

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Kolejnym zdiagnozowanym problemem jest brak wymaganych planów ochrony, co przy dużej presji inwestycyjnej oraz niewystarczająca inwentaryzacji przyrodniczej, uniemożliwia skuteczną ochronę. Z uwagi na występującą nadmierną antropopresję priorytetem dla OMZG powinno być zabezpieczenie zasobów i walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych mające na celu zachowanie różnorodności biologicznej. Działania jednostek samorządu terytorialnego w omawianym zakresie powinny dotyczyć zarówno monitoringu i ochrony gatunków, jak i siedlisk przyrodniczych. Konieczne są dalsze inwestycje zmierzające do stworzenia niezbędnej infrastruktury zabezpieczającej obszary chronione przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów. Współpraca samorządów za cel nadrzędny w dalszym rozwoju powinna przyjąć ograniczenie dalszej degradacji środowiska, poprawę spójności funkcjonowania korytarzy ekologicznych oraz zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

³⁷ Wartości ponad 100 % wynikają z faktu objęcia w statystyce terenów wód

7.6.2. Ochrona powietrza

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego następuje wskutek wprowadzenia aerozoli, pyłów lub gazów do powietrza w ilościach, które mogą oddziaływać szkodliwie na zdrowie człowieka, klimat, przyrodę żywą, wodę, glebę, albo też powodować inne szkody w środowisku. Do podstawowych substancji zanieczyszczających atmosferę zaliczyć należy: dwutlenek siarki (SO₂), dwutlenek azotu i tlenki azotu (NO₂, NO_x), tlenek i dwutlenek węgla (CO i CO₂), ozon (O₃), benzo(α)piren oraz zanieczyszczenia pyłowe. Spośród pyłów szczególnie groźne dla zdrowia są jego drobne cząstki o średnicy poniżej 10 mikronów – tzw. pył PM₁₀ oraz 2,5 mikronów – tzw. pył PM_{2,5}

Zmiana struktury oraz spadek rangi przemysłu na rzecz wzrostu znaczenia sektora usług Obszaru Metropolitalnego w latach dziewięćdziesiątych spowodowała istotne obniżenie emisji pyłu PM₁₀ ze źródeł przemysłowych. Głównymi przyczynami tego było:

- zmniejszenie produkcji uciążliwej dla środowiska,
- unowocześnianie technologii przemysłowych,
- instalacje urządzeń redukujących emisje zanieczyszczeń,
- poprawa jakości paliwa używanego w dużych elektrociepłowniach,
- zaostrzenie przepisów związanych z emisją zanieczyszczeń z dużych instalacji energetycznych i przemysłowych.

Na obszarze OMZG dużym problemem pozostaje emisja niezorganizowana, pochodząca z magazynowania materiałów sypkich oraz z prowadzonych prac związanych z obróbką powierzchniową, cięciem, spawaniem na powietrzu, poza halami i bez osłon. Inwentaryzacja tej emisji jest tym bardziej utrudniona, że często dotyczy małych firm, gdzie nie występuje obowiązek pozwoleń i zgłoszeń wynikających z przepisów prawa, ale masowo wykonujących drobne prace.

Ograniczenia tzw. emisji punktowej z przemysłu uwypukliły problem emisji z innych źródeł. Potwierdzenie znajduje teza, zgodnie z którą ponadnormatywne stężenia PM₁₀ związane są z tzw. niską emisją, pochodzącą z ogrzewania indywidualnego. Podstawowym paliwem w tym przypadku pozostaje niejednokrotnie niskiej jakości węgiel, o dużej zawartości popiołu i siarki, a jako źródło grzewcze używane są kotły o niskiej sprawności.

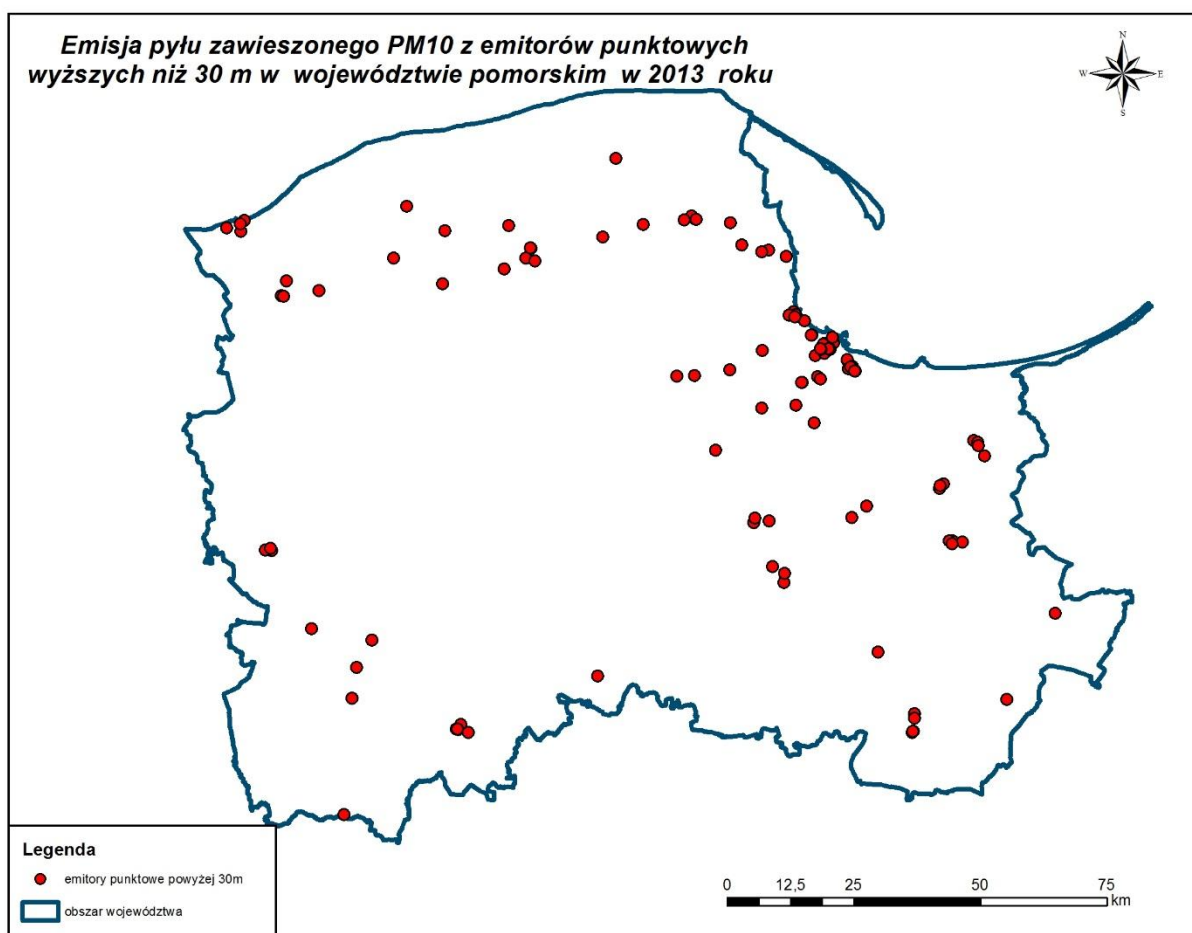
Na wysokie stężenia zanieczyszczeń ma wpływ również zróżnicowany charakter zabudowy OMZG. Tam, gdzie dominuje średnia i wyższa zabudowa o zwartym charakterze, dość często powstają wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza. Szczególnie istotnym czynnikiem rozpraszającym ów zanieczyszczenia jest wiatr, który przy tego typu zabudowie ma ograniczone możliwości przewietrzania. Spory problem stanowią również skupiska domów jednorodzinnych o gęstej zabudowie. Budynki te opalane są głównie paliwem stałym, które generuje znaczne ładunki zanieczyszczeń, a ich skupienie w jednym miejscu dodatkowo wzmacnia niekorzystny efekt zanieczyszczeń. Przykładowo w roku 2010 wysokie stężenie pyłów zawieszonych PM₁₀ pochodziło z emisji źródeł ogrzewania, spowodowane wystąpieniem kilkudniowych okresów wysokich ujemnych temperatur. Dodatkowo, słaba siła wiatrów nie sprzyjała rozpraszaniu tych zanieczyszczeń.

W przypadku dwutlenku azotu główne znaczenie ma wzrost emisji pochodzącej z zanieczyszczeń transportowych. Wzrost liczby samochodów, a co z tym się wiąże częstsze migracje ludności, zły stan nawierzchni oraz powstawanie nowych odcinków dróg wiąże się ze wzrostem emisji, w szczególności tlenków azotu, ale również z pyłem pochodzącym ze ścierania: okładzin hamulcowych, opon oraz nawierzchni jezdni. Dodatkowy problem stanowi emisja pyłu pochodzącego z zabrudzenia jezdni. Stężenia pochodzące od tego typu emisji zależą od typu nawierzchni jezdni, ilości pojazdów, ich wagi oraz opadu deszczu.

Emisja punktowa

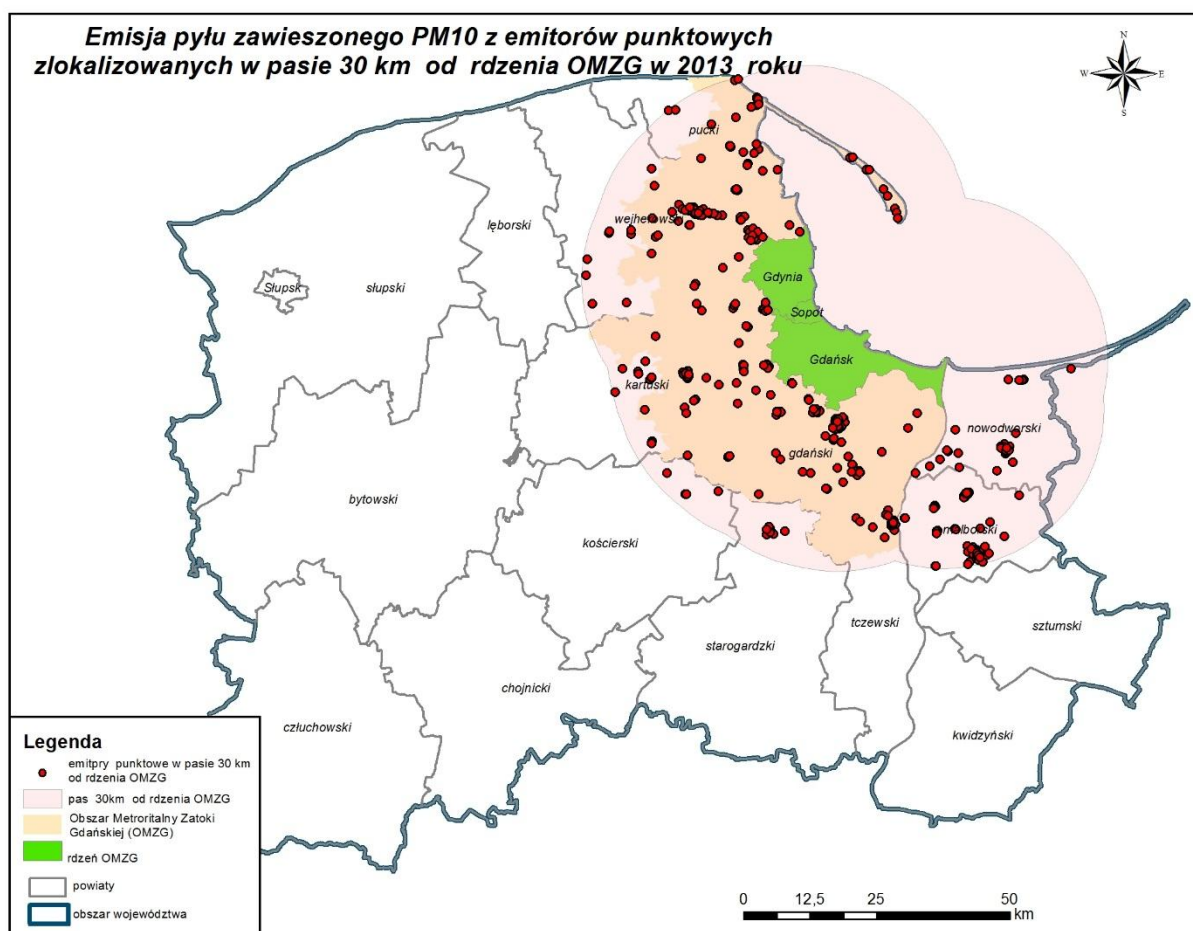
Na terenie województwa pomorskiego zinwentaryzowano 166 emitorów wyższych niż 30 m. Wyemitowany przez nie pył PM10 stanowił najmniejszy udział w emisji napływowej.

Rycina 53: Emisja pyłu zawieszonego PM10 z emitorów punktowych, wyższych niż 30m w województwie pomorskim w 2013 roku

Źródło: Dane Fundacji ARMAAG, 2013

Rycina 54: Emisja pyłu zawieszonego PM10 z emitorów punktowych zlokalizowanych w pasie 30 km od rdzenia Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej w 2013 roku

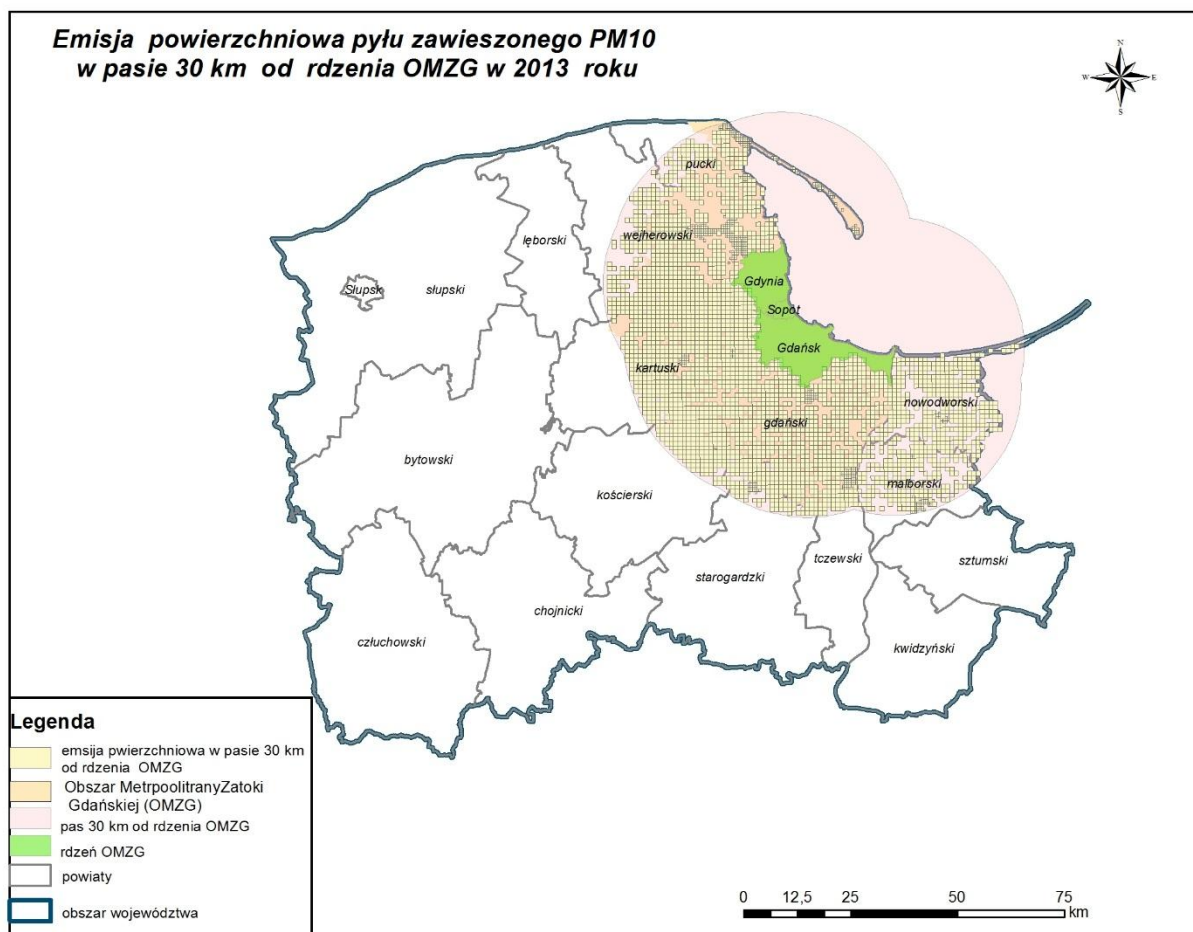

Źródło: Dane Fundacji ARMAAG, 2013

Emisja powierzchniowa

Emisja powierzchniowa poza rdzeniem OMZG została wyznaczona na podstawie liczby ludności w miejscowościach oraz informacji o sposobach ogrzewania. W pasie 30 km od rdzenia OMZG emisja zanieczyszczeń przyjmuje rozkład równomierny. Ogółem emisja powierzchniowa z pasa 30 km stanowi dominujący udział emisji napływowej PM10.

Rycina 55: Emisja pyłu zawieszonego PM10 w pasie 30 km od rdzenia OMZG w 2013 roku

Źródło: Dane Fundacji ARMAAG, 2013

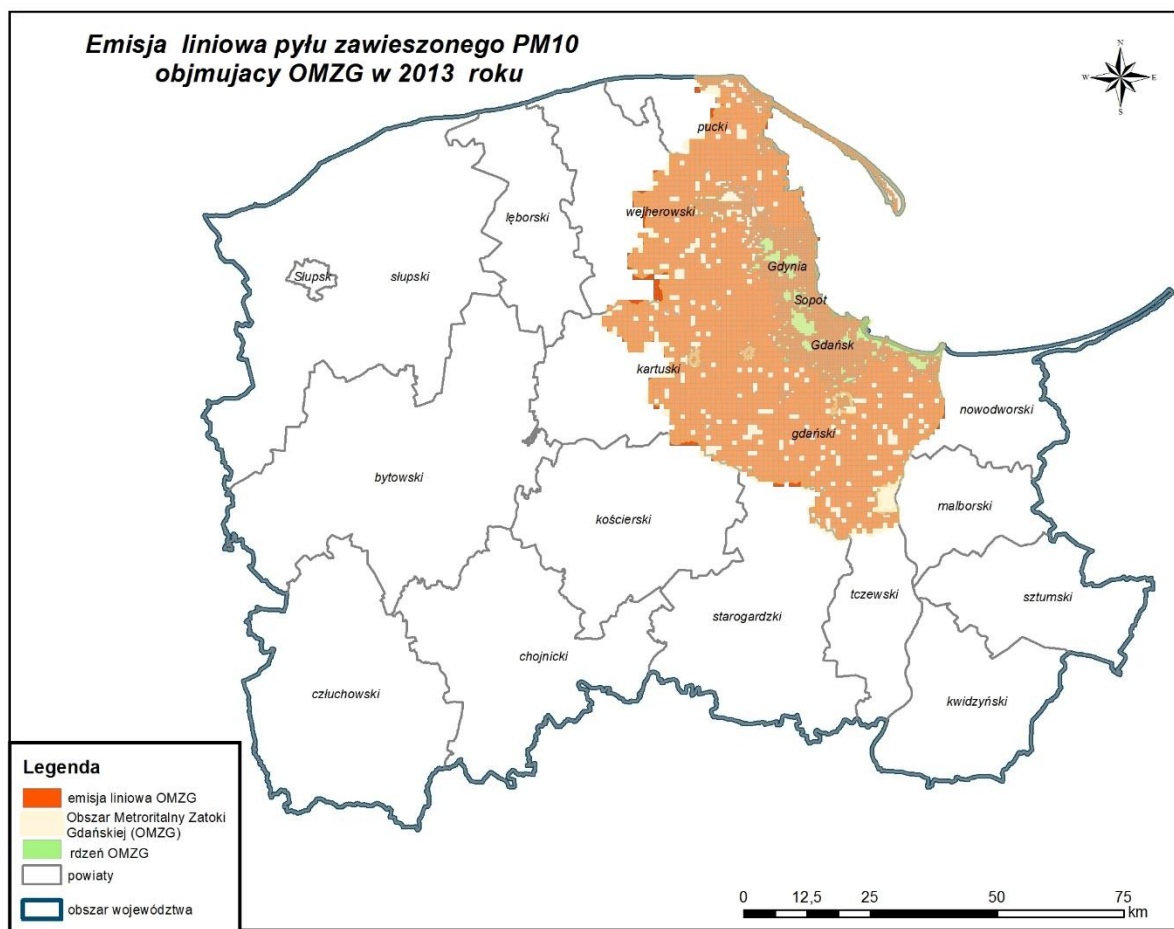
Emisja liniowa

Emisja liniowa w pasie 30 km od rdzenia OMZG została wyznaczona na podstawie dostępnych pomiarów natężenia i struktury ruchu. Na tle całego województwa pomorskiego, Obszar Metropolitalny ma przeciętną gęstość dróg, na których prowadzone były pomiary natężenia i struktury ruchu. Emisję komunikacyjną (liniową) pyłu PM10 można podzielić na:

- emisję pochodzącą ze spalania paliw (emisja z układu wydechowego),
- emisję związaną ze ścieraniem opon, okładzin hamulcowych i jezdni (emisja z tarcia),
- emisję związaną z zabrudzeniem jezdni i jej otoczenia (emisja z kurzu).

Kolejna rycina przedstawia wpływ emisji pyłu PM10 pochodzącego z niskiej emisji komunikacyjnej obejmującej swym zasięgiem Obszar Metropolitalny.

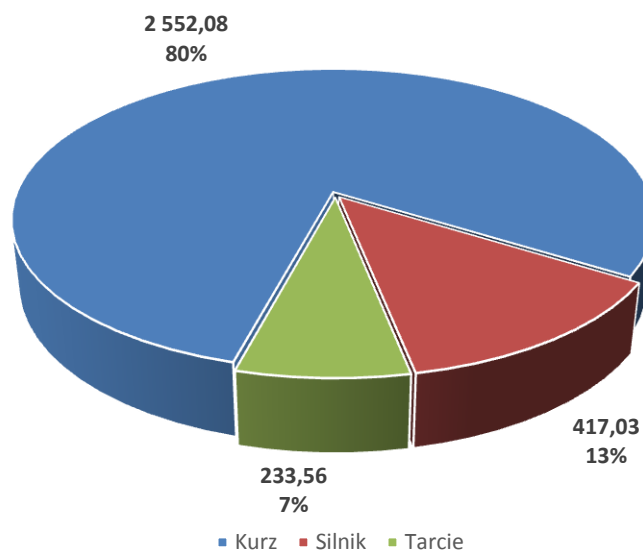
Rycina 56: Całkowita emisja pyłów zawieszonych PM10 ze źródeł liniowych obejmujących Obszar Metropolitalny Zatoki Gdańskiej w 2004 r.

Źródło: Program Ochrony Powietrza dla Aglomeracji Trójmiejskiej w Województwie Pomorskim, maj 2007

Największy udział w emisji pyłu PM10 ma emisja z kurzu. Emisje z układu wydechowego i z tarcia są znacząco mniejsze, co potwierdza następną rycina.

Rycina 57: Źródło pochodzenia oraz struktura emisji liniowej [Mg/rok] obejmująca Obszar Metropolitalny Zatoki Gdańskiej w 2013 roku

Źródło: Na podstawie danych Fundacji ARMAAG, 2013

Podsumowanie

Zmiany emisji gazów monitorowanych w powietrzu nie charakteryzują się w ostatnich latach jednolitym trendem. Ich wielkość, ze względu na pochodzenie w znacznej mierze od źródeł powierzchniowych w miastach, ma charakter zależny od temperatury i długości trwania okresu grzewczego. Problemem do rozwiązania jest stężenie pyłu PM10 oraz benzo(α)pirenu. Przy stosunkowo łatwym do osiągnięcia i widocznym ograniczeniu emisji pyłu z dużych źródeł energetycznych i technologicznych, pozostałe źródła (liniowe i powierzchniowe) powodują powstawanie przekroczeń standardów jakości powietrza. Stan ten dotyczy zwłaszcza wspomnianego benzo(α)pirenu. Poziomy kilkakrotnie przekraczają poziom dopuszczalny. Wysokie stężenia benzo(a)pirenu odnotowywane są w okresie grzewczym (latem poziomy spadają do zera). Jego głównym źródłem są paleniska domowe ogrzewane paliwami stałymi (węglem, drewnem).³⁸

Po przeglądzie i analizie danych monitoringowych ze stacji pomiarowych w strefie rdzenia Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej, w 2013 roku nie odnotowano przekroczeń wartości dopuszczalnych dla pyłu PM10. Strefa trójmiejska (rdzeń OMZG) została zaklasyfikowana jako A. Co prawda odnotowano pojedyncze przekroczenia pyłu PM10 wartości średniodobowej, jednak poniżej dopuszczalnej częstości 35 dni w roku, stąd cała strefa OMZG została zaklasyfikowana jako A.

Ponadto o ile wartości docelowe dla ozonu nie stwarzają szczególnych problemów w naszym województwie, to już dotrzymanie poziomów celu długoterminowego jest wyzwaniem mogącym przysporzyć trudności z jego dotrzymaniem w przyszłości.

³⁸ Por. <http://www.gdansk.wios.gov.pl/files/ios/oceny/op13.pdf>

7.6.3. Ochrona przeciwpowodziowa

Obszar metropolitalny, jak i całe województwo pomorskie, charakteryzuje się wysokim stopniem zagrożenia powodziowego. Szczególne zagrożenie występuje na terenie Żuław, które to może negatywnie oddziaływać na większość gmin OMZG. Obszar województwa zagrożony jest występowaniem różnych typów powodzi z kilku kierunków. Są to powodzie: sztormowe, roztopowe, opadowe, zatorowe, wewnątrz polderowe lub powodzie mieszane np. zatorowo-sztormowe.

Strona | 121

Głównie zagrożenia występują od strony morza (ze względu na nadmorskie położenie), które odnosi się do wielu obszarów, zlokalizowanych w dolnym biegu i ujściowych odcinkach rzek, uchodzących bezpośrednio do morza, Zatoki Gdańskiej oraz Zalewu Wiślanego. Natomiast od strony Wisły istotne zagrożenie stanowią powodzie opadowe, roztopowe, zatorowe oraz sztormowe. Kolejnym miejscem występowania zagrożenia są zlewnie własne wszystkich rzek i kanałów, które znajdują się na obszarach depresyjnych. Szczególnie ważny jest w tym przypadku stan wałów przeciwpowodziowych, który w skali województwa oceniany jest na mogący zagrażać bezpieczeństwu obszarów przez nie chronionych, a ok. 4% - zagrażający bezpieczeństwu.

W zakresie ochrony przeciwpowodziowej i bezpieczeństwa wodnego zdiagnozować można wiele problemów. Do głównych należy zaliczyć: niewystarczający poziom monitorowania zagrożeń powodziowych, brak odpowiedniego integrowania planów gospodarowania wodami z planowaniem przestrzennym, konieczność rozbudowy zintegrowanego systemu ratownictwa o element bezpieczeństwa wodnego, niewystarczający poziom stosowania innych niż techniczne metody ograniczania skutków powodzi oraz nieefektywny system ochrony ludności wraz z systemem powiadamiania ich o zagrożeniu powodziowym. Istotnym czynnikiem negatywnie wpływającym na bezpieczeństwo przeciwpowodziowe jest coraz poważniejszy problem zagospodarowania wód opadowych i roztopowych na terenach o wysokim stopniu zurbanizowania, a w szczególności na obszarze aglomeracji Trójmiejskiej, Redy, Rumi i Wejherowa. Z uwagi na utratę w znaczącym stopniu naturalnej retencji na wyżej wymienionych terenach zwiększone jest zagrożenie związane z powstawaniem lokalnych podtopień i powodzi opadowych³⁹.

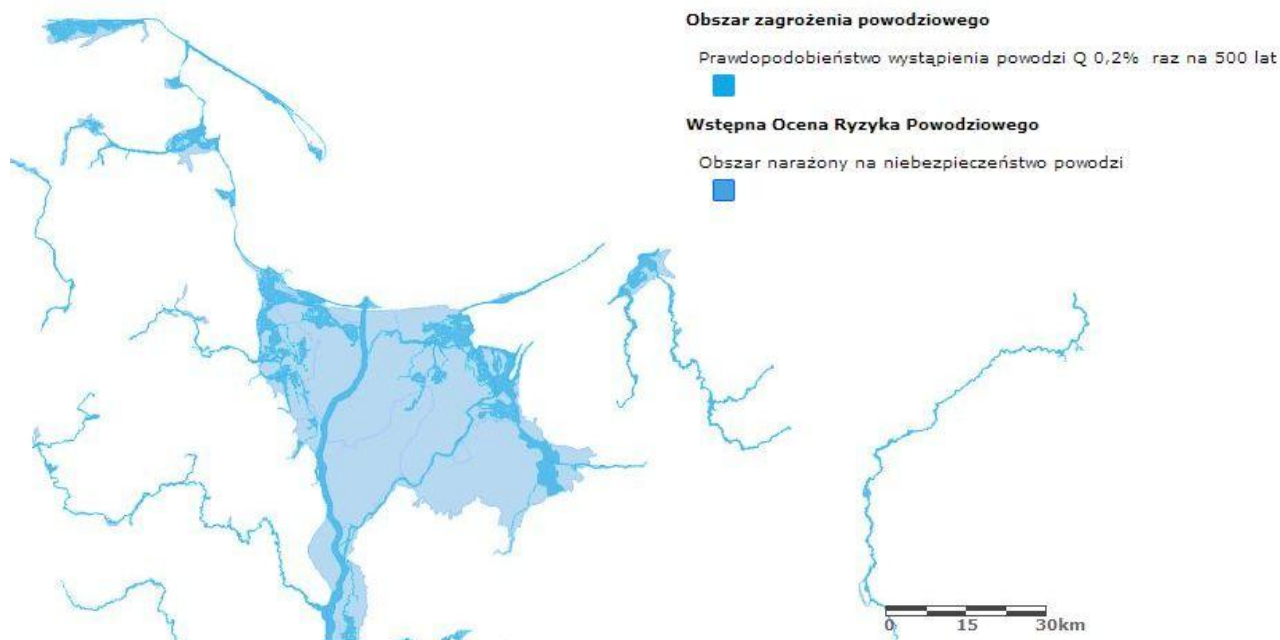
Aktualne działania na szczeblu krajowym dotyczące ochrony przeciwpowodziowej wynikają z Dyrektywy Powodziowej (Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim.). Zgodnie z powyższą Dyrektywą sukcesywnie przygotowywane są kolejne dokumenty:

- Wstępna oceny ryzyka powodziowego, 2011 rok
- Mapa zagrożenia powodziowego, 2013 rok
- Mapa ryzyka powodziowego, 2013 rok
- Plany zarządzania ryzykiem powodziowym do grudnia 2015 roku.

Delimitacja przygotowanych granic zagrożeń dla Obszaru Metropolitalnego mieści się na poniższej rycinie.

³⁹ Regionalny Program Strategiczny Województwa Pomorskiego, Energetyka i środowisko, 2013

Rycina 57: Mapa zagrożenia powodziowego wraz z mapą ryzyka powodziowego

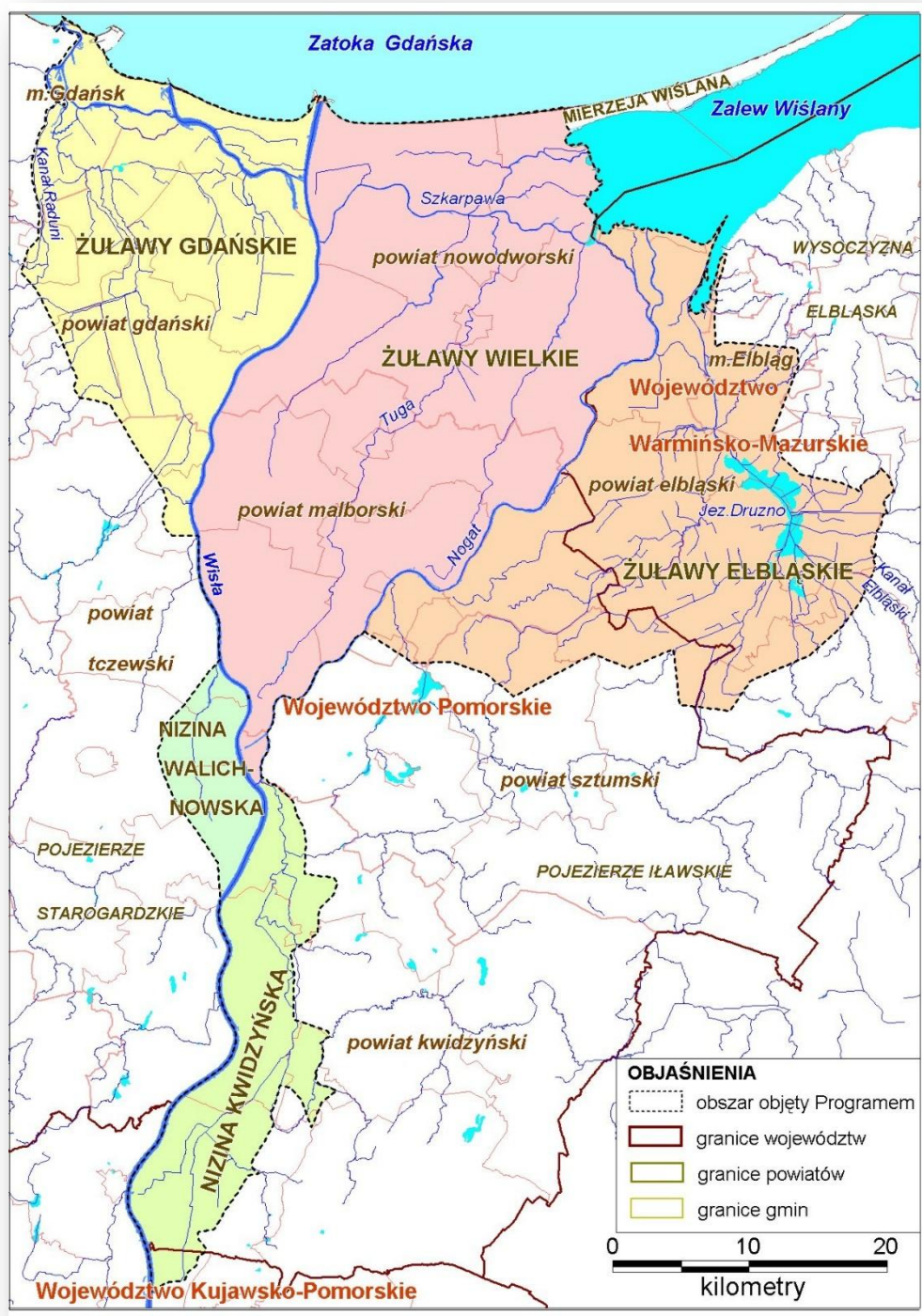

Źródło: Informatyczny System Ośłony Kraju (ISOK)

Do obszarów zdefiniowanych, jako narażone na niebezpieczeństwo, poza terenem Żuław, zalicza się nabrzeża Gdyni, Sopotu, a także gminy Puck, Władysławowo, Jastarnię i Hel.

Jednym z kluczowych działań przewidzianych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej jest kontynuacja kompleksowego programu ochrony Żuław, który został przewidziany do realizacji jako przedsięwzięcie strategiczne o nazwie „Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław do roku 2030 - etap II”. Poniższa rycina przedstawia obszar interwencji programu.

Rycina 58: Obszar objęty Programem Żuławy

Źródło: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku

W ramach programu przewiduje się m.in.: na przebudowę wałów przeciwpowodziowych, przebudowę stacji pomp, odbudowę koryt rzecznych i kanałów oraz remont urządzeń wodnych. W kolejnych latach niezbędna będzie rozbudowa monitoringu powodziowego oraz powstrzymanie naporu zabudowy, wchodzącej na obszary zagrożone powodzią.

W związku z powyższym, dla prawidłowego funkcjonowania regionu kluczowa jest ochrona przed powodzią oraz zminimalizowanie negatywnych skutków na wypadek wystąpienia powodzi lub podtopień. Skuteczność realizacji tych działań uzależniona jest od decyzji podejmowanych przede wszystkim na poziomie władz centralnych oraz współpracy z kluczowymi partnerami.

7.6.4. Gospodarka wodno-kanalizacyjna

Na przestrzeni ostatnich lat w Polsce nastąpił niewątpliwy postęp w ograniczaniu opóźnień rozwojowych w gospodarce wod-kan w zakresie dostępności, niezawodności i dbałości o środowisko. Ograniczenie ilości ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych do wód przełożyło się na odczuwalną poprawę czystości wody w rzekach i jeziorach. Zgodnie z danymi GUS systemy zbiorowego zaopatrzenia w wodę/systemy wodociągowe – w 2011 r. obsługiwały 95,4% ludności, a systemy zbiorowego odprowadzania ścieków/systemy kanalizacyjne – 63,5% ludności, w tym 86,7% ludności miast oraz 27,8% ludności wiejskiej.

W miastach rozwój systemów kanalizacyjnych nadąża za rozwojem systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę, jednakże na obszarach wiejskich obserwuje się znaczące różnice w tym zakresie. Różnice te są spowodowane znacznym rozproszeniem zabudowy wiejskiej: 15,1 mln ludności wiejskiej zamieszkuje w ponad 40 tysiącach miejscowości, co ze względów technicznych i ekonomicznych przesądza o konieczności stosowania indywidualnych rozwiązań odprowadzania i oczyszczania ścieków w stopniu zapewniającym odpowiednią ochronę środowiska⁴⁰.

W województwie pomorskim w 2012 r. odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wynosił 81,8%, przy czym dla miast wartość ta wynosiła 96,3%, natomiast na obszarach wiejskich z infrastruktury tej korzystało 54,6% mieszkańców. Ponadto w 2012 roku wymagania Traktatu Akcesyjnego wypełniło tylko 27% wyznaczonych aglomeracji ściekowych, a spełnienie w pełnym zakresie wymogów wynikających z Traktatu w wymaganym terminie nie jest możliwe.

Powszechna dostępność czystych wód podziemnych na terenie Obszaru Metropolitalnego przekłada się na dużą liczbę indywidualnych ujęć wody pitnej. Systemy wodociągowe mają tutaj zazwyczaj zasięg lokalny, a wyjątkiem są systemy większych miast i terenów, gdzie brak jest naturalnie chronionych warstw wodonośnych. Ten problem występuje głównie na terenach Półwyspu Helskiego i Żuław Wiślanych. Ze względów ochrony warstw wodonośnych ważne jest, aby w miarę możliwości ograniczać ujęcia indywidualne na rzecz grupowych, eksploatowanych przez odpowiedzialne podmioty. By móc tego dokonać, na terenie Obszaru Metropolitalnego powstało Partnerstwo Gdańskiej Aglomeracji Wodociągowej, w której skład wchodzi miasta na prawach powiatu: Gdańsk i Sopot, wszystkie gminy powiatu kartuskiego, gdańskiego, nowodworskiego, Gmina Wiejska Szemud oraz 10 jednostek wspierających.

Celem partnerstwa jest analiza stanu istniejącej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej badanego obszaru, analiza stanów zasobu wody pitnej, konieczność rozpoznania powiązań funkcjonalnych w zakresie technicznym, określenie strategicznych kierunków rozwoju infrastruktury wodno-

⁴⁰ Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej - „Gospodarka Ściekowa w Polsce latach 2010-2011”, Warszawa 2013

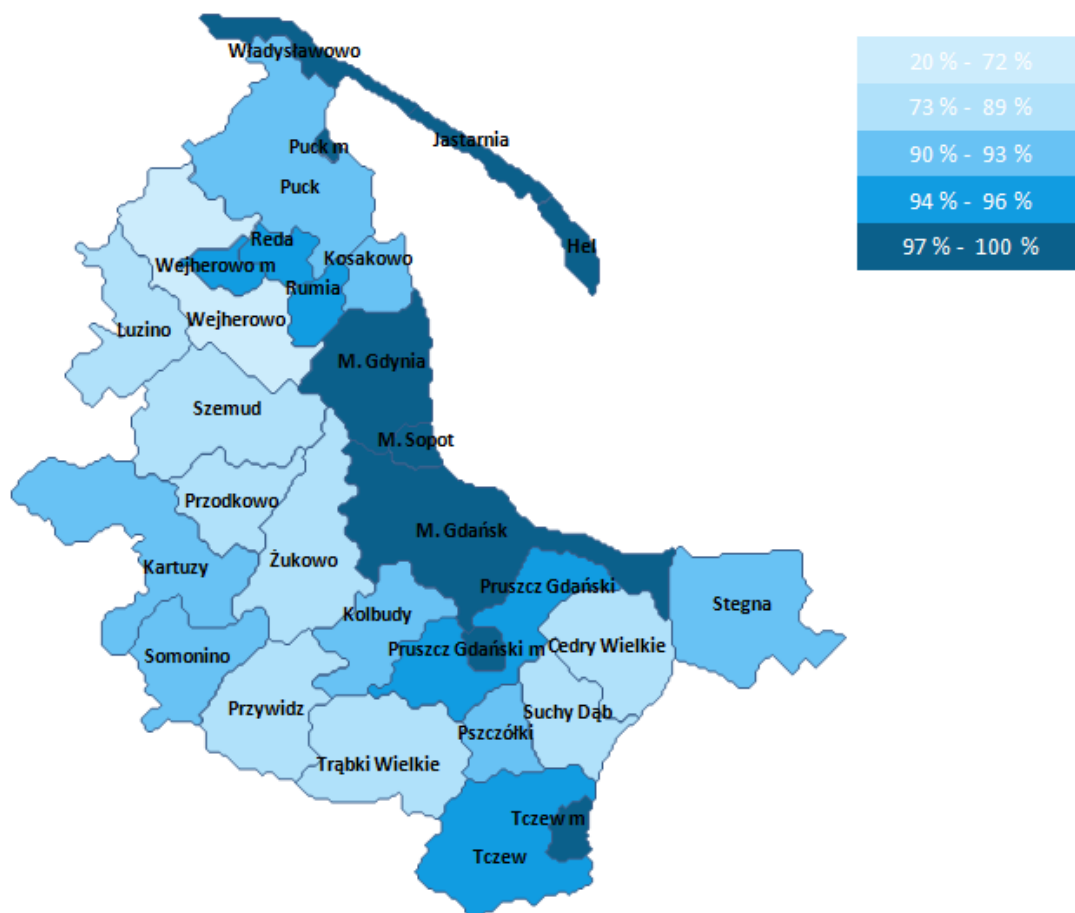
kanalizacyjnej oraz współpraca gmin i powiatów w wyżej opisanym zakresie. Odrębny system monitoringu, jakości i ilości zasobów wód podziemnych funkcjonuje na również na terenie Gdyni. W celu zabezpieczenia dostaw wody pitnej w długoletniej perspektywie konieczna jest integracja istniejących systemów oraz ich spójny rozwój na całym Obszarze Metropolitalnym.

Co do zasady jakość wody pitnej uległa poprawie, jednak występują obszary województwa pomorskiego, gdzie obserwuje się pogarszającą jej jakość. Związane jest to przede wszystkim z wyeksploatowaniem funkcjonujących urządzeń uzdatniania wody oraz brakiem lub niską efektywnością procesów jej uzdatniania. Taka sytuacja jest w wielu przypadkach powodem braku dostępu do wody o odpowiedniej jakości. Problemem są także wysokie straty wody sięgające do 30%, zwłaszcza na obszarze Żuław, co jest spowodowane złym stanem technicznym wodociągów, w tym występowaniem rur azbestowo-cementowych⁴¹.

Udział osób korzystających z instalacji wodociągowej w Polsce i województwie pomorskim w roku 2012 wyniósł odpowiednio 89% i 95%. Na Obszarze Metropolitalnym powyższy wskaźniki wyniósł 90%. Wartości najwyższe przypisane są obszarom silnie zurbanizowanym oraz tam, gdzie występuje brak naturalnie chronionych warstw wodonośnych. Najwyższy udział osób korzystających z instalacji wodociągowej na Obszarze Metropolitalnym występuje w gminie Jastarnia i wynosi 100% następane w kolejności z udziałem równym 99% są miasta Pruszcz Gdański, Sopot, Władysławowo, Tczew oraz Gdańsk. Najniższe poziomy wskaźnika odnotowano w gminie wiejskiej Wejherowo i Trąbki Wielkie - odpowiednio 72% i 80%.

⁴¹ Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej - „Gospodarka Ściekowa w Polsce latach 2010-2011”, Warszawa 2013

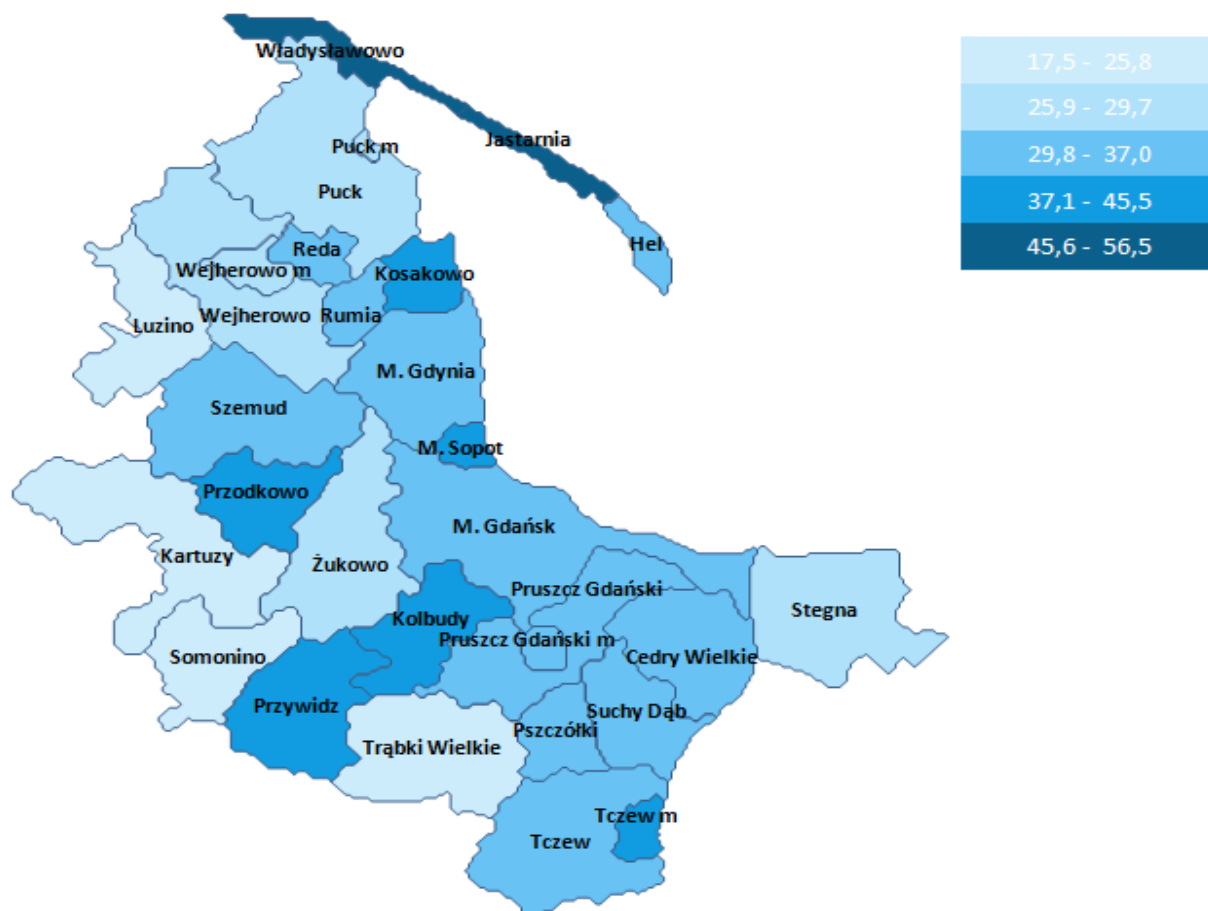
Rycina 59: Wskaźnik zwodociągowania dla gmin OMZG w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Zużycie wody na terenie Obszaru Metropolitalnego waha się od 17,5 m³ do 57 m³ na jednego mieszkańca rocznie. Największe średnie zużycie wody per capita odnotowuje się w gminach nadmorskich tj.: Jastarnia 56,5 m³, Władysławowo 54,9 m³ i Miasto Sopot 40,4 m³. Na wskaźnik w przypadku miejscowości nadmorskich bezpośredni wpływ ma istniejąca baza turystyczna, której lokatorzy w sezonie letnim mogą zawyżać wartości opisywanego wskaźnika. Najmniejsze zużycie wody per capita, występuje głównie na obszarze gmin o bardzo dużej dostępności czystych wód podziemnych: Luzino 17,5 m³, Trąbki Wielkie 23,2 m³ oraz Somonino 25,1 m³. W środku zestawienia ze zużyciem wody na mieszkańca mieszczącym się w przedziale od 30 m³ do 32 m³ są gminy Reda, Rumia, Cedry Wielkie, Pszczółki i Hel. Szczegóły dotyczące średniego zużycia wody na mieszkańca na Obszarze Metropolitalnym prezentuje kolejna rycina.

Rycina 60: Zużycie wody przez mieszkańców (per capita) w 2012 r. (m³/rok)

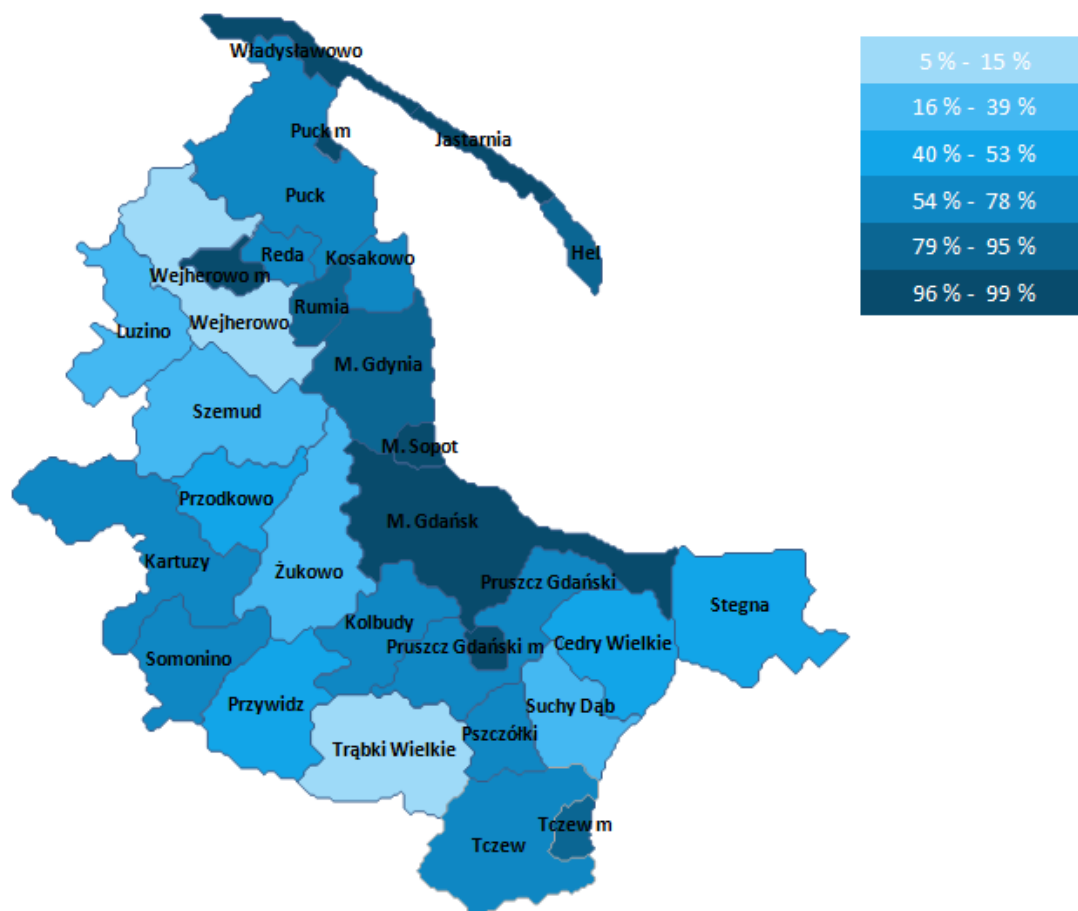
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Sieć kanalizacji sanitarnej charakteryzuje się mniejszym zasięgiem niż sieć wodociągowa. Jak wskazują dane GUS, w 2012 roku jedynie 65% mieszkańców Polski korzystało z kanalizacji, podczas gdy w województwie pomorskim wskaźnik ten kształtował się na poziomie 79%. Region charakteryzuje się dużymi dysproporcjami pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi w dostępie do systemów odbioru i oczyszczania ścieków. Na obszarach wiejskich, tam gdzie jest to uzasadnione, realizowane są również programy wyposażenia mieszkańców w przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Wskaźnik usieciowienia kanalizacji sanitarnej na Obszarze Metropolitalnym wyniósł (64%) i był niższy zarówno od wskaźnika dla całej Polski o 1 punkt procentowy, jak i dla wskaźnika województwa pomorskiego, o 15 punktów procentowych.

Jednymi z najbardziej skanalizowanych gmin były gminy nadmorskie: Sopot (99%), Jastarnia(98%), Władysławowo (97%), Puck (97%) i Gdańsk (96%), Gdynia (96%), Hel (95%) oraz miasta Pruszcz Gdański (99%), Wejherowo (96%) i Rumia (90%). Spośród 30 wyodrębnionych gmin miejskich i wiejskich Obszaru Metropolitalnego biorących udział w zestawieniu, aż 9 odnotowało wartości niższe niż 50%. Wartości najniższe wystąpiły w gminach wiejskich: Wejherowo (5%), Trąbki Wielkie (15%) i Suchy Dąb (23%).

Rycina 61: Wskaźnik skanalizowania gmin OMZG w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Kanalizacja deszczowa na terenie Obszaru Metropolitalnego ogranicza się właściwie do gęsto zabudowanych obszarów miejskich. Na pozostałych obszarach wody opadowe odprowadzane są systemem rowów odwadniających lub melioracyjnych albo są zagospodarowane na terenie wystąpienia opadu. Często występującym problemem jest brak oczyszczania ścieków deszczowych przed wprowadzeniem do odbiornika.

Intensywnie rozwijająca się zabudowa mieszkaniowa oraz okalająca nią infrastruktura techniczna znacząco ograniczają naturalną retencję zlewni czy dolin rzecznych. By móc temu zapobiec należy – przede wszystkim na nowych osiedlach – rozwijać systemy odbioru i oczyszczania wód roztopowych i opadowych.

Na terenie Obszaru Metropolitalnego istnieje szereg ponadlokalnych systemów odprowadzania ścieków, co przekłada się zazwyczaj na większe możliwości przerobowe oczyszczania ścieków oraz na ich jakość, rozumianą jako utylizacja osadów ściekowych. Głównymi wyzwaniem na lata następne może być niewystarczająca wydajność oczyszczalni na obszarach silnie zurbanizowanych oraz niewystarczające tempo rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej, a w skrajnych przypadkach – brak rozwoju sieci. Należy dążyć do zamykania niewielkich przestarzałych oczyszczalni o niskiej

skuteczności oraz do łączenia systemów w większe, zakończone nowoczesnymi oczyszczalniami o wysokiej efektywności. Formą odpowiedzi na ww. problemy może być powołanie Partnerstwa Gdańskiej Aglomeracji Wodociągowej, którego cele działalności zostały opisane wcześniej.

7.6.5. Energia elektryczna

Zużycie energii elektrycznej systematycznie wzrasta. Głównymi powodami tego zjawiska jest uprzemysłowienie, wzrastająca liczba urządzeń elektrycznych w gospodarstwach domowych. Zależność współczesnego społeczeństwa od dostaw energii elektrycznej wpływa na konieczność kształtowania nie tylko w regionie, ale w skali kraju i UE kompleksowej polityki energetycznej zapewniającej niezawodność jej dostaw.

Energia elektryczna w Polsce jest w 80% produkowana przez duże elektrownie systemowe, które zlokalizowane w południowej i centralnej części kraju. Jest to determinowane przez dwa czynniki: dostęp do paliwa (węgla) oraz odbiorców przemysłowych, zlokalizowanych również w południowej części kraju. Lokalizacja największych elektrowni zaprezentowana została poniżej.

Rycina 62: Lokalizacja największych elektrowni w Polsce

Źródło: Agencja Rynku Energii dane za 2011 r.

W Polsce działają cztery firmy energetyczne, posiadające w swoich strukturach kapitałowych zarówno wytwarzanie, jak i dystrybucję energii. Spółkami energetycznymi są: Polska Grupa

Energetyczna S.A., Tauron Polska Energia S.A., Enea S.A. oraz Energa S.A. Obszar działania powyższych spółek zaprezentuje rysunek poniżej.

Rycina 63: Obszar działania głównych spółek energetycznych

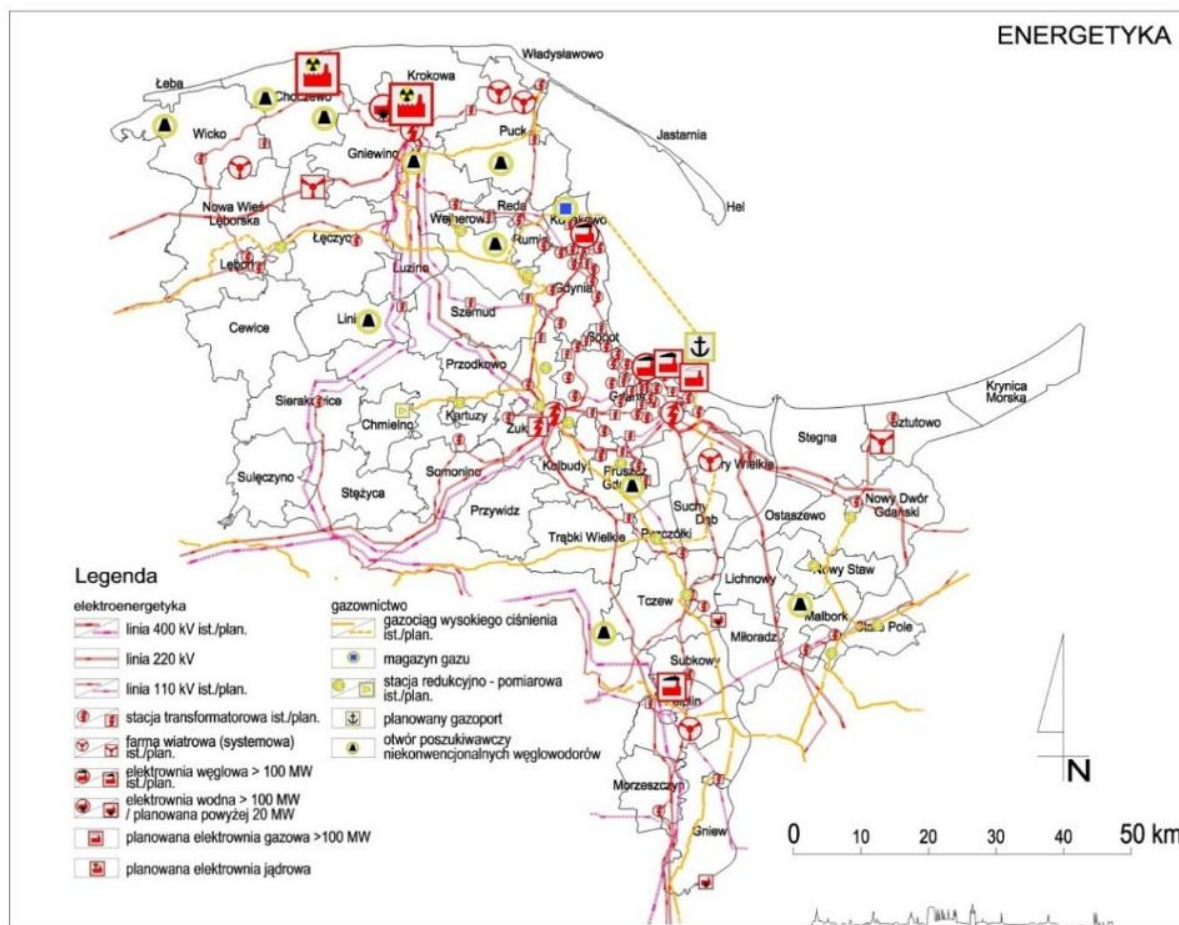

Źródło: Agencja Rynku Energii dane za 2011 r.

Na składowe systemu elektroenergetycznego w skali województwa składają się następujące elementy: system przesyłowy; lokalny system wytwórczy oraz system dystrybucyjny. Obecny system elektroenergetyczny wysokiego napięcia opisywanego obszaru funkcjonuje w oparciu o sieci 110, 220 i 400 kV. Operatorem systemu przesyłowego jest firma Polskie sieci Elektroenergetyczne- Operator S.A. Jest on zasilany ze źródeł zlokalizowanych na Pomorzu oraz poprzez Krajowy System Elektroenergetyczny, którego źródła w większości leżą na południu kraju. Przez opisywany obszar przebiegają dwie główne linie przesyłowe wysokiego napięcia: południowa – do stacji w Gdańsku oraz zachodnia – do stacji w okolicy Żarnowca.

Podstawowymi źródłami energii w regionie są duże elektrociepłownie zawodowe: elektrociepłownia w Gdańsku (231 MWe) i Gdyni (105 MWe). W okolicy Pelplina powstaje systemowa elektrownia konwencjonalna Północ o mocy 2000 MW. Dodatkowo w Żarnowcu znajduje się elektrownia szczytowo–pompowa o mocy 700 MWe. Poza wymienionymi, występuje wiele innych lokalnych źródeł pełniących rolę uzupełniającą i regulacyjną, m.in. elektrociepłownia gazowa we Władysławowie, elektrownie wodne na rzece Raduni oraz ostatnio popularne farmy wiatrowe, których budowa wynika m.in. z wymogów środowiskowych stawianych przez Unię Europejską.

Rycina 64: Elektroenergetyka oraz gazownictwo na terenie Obszaru Metropolitalnego

Źródło: Materiały udostępnione przez GOM

Podstawowym problemem systemu elektroenergetycznego Obszaru Metropolitalnego jest ujemny bilans produkcji energii elektrycznej. Deficyt mocy spowodowany różnicą między wielkością produkcji a zużyciem dochodzi do 35%. Rozwiązaniem takiego stanu rzeczy może być budowa elektrowni jądrowej na terenie województwa.

Brak systemowego źródła uzależnienia region od dostaw z zewnątrz i znacząco obniża bezpieczeństwo energetyczne. Dodatkowym problemem jest niska gęstość sieci przesyłowych i dystrybucyjnych.

W ostatnich latach znacząco rośnie moc źródeł niestabilnych tj. źródeł energii nie zapewniających przewidywalnych i stabilnych parametrów eksploatacyjnych (np. farmy wiatrowe, ogniwa fotowoltaiczne), czemu sprzyjają temu korzystne warunki naturalne regionu. Natomiast moc źródeł elektroenergetyki sektorowej - przemysłowej jest praktycznie stała. Sytuacja ta może ulec zmianie po wybudowaniu nowych, niskoemisyjnych źródeł oraz wykorzystaniu nowoczesnych technologii dla energetyki rozproszonej.

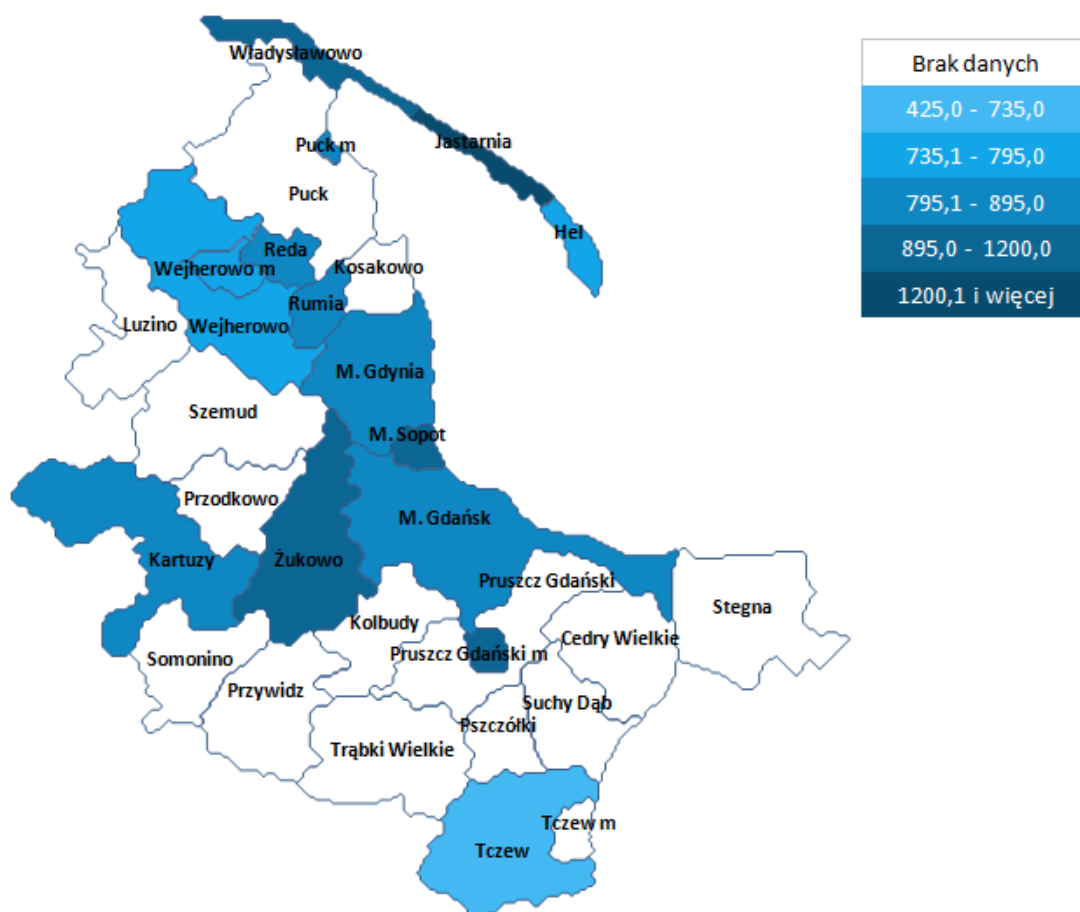
Obecnie główną barierą rozwoju energetyki odnawialnej, w szczególności realizowanej w generacji rozproszonej, w tym mikroźródła, stanowi brak pewności, co do ostatecznych rozstrzygnięć dotyczących mechanizmów jej wsparcia oraz rozbudowy i budowy sieci dystrybucyjnych i systemów sterowania. Istotnym zagadnieniem stanie się zaawansowane zarządzanie siecią przy założonym

dynamicznym rozwoju generacji rozproszonej oraz rozwój technologii informatyczno-telekomunikacyjnych na potrzeby sterowania.

Bariery związane z rozwojem OZE wynikają również z braku systemowych rozwiązań legislacyjnych dotyczących OZE i energetyki rozproszonej oraz ograniczeń środowiskowych i przestrzennych⁴².

Zużycie energii elektrycznej brutto w województwie pomorskim w roku 2011 wyniosło ok. 7700 GWh, co stanowiło ok. 5,2% łącznego zużycia energii w kraju. W przeliczeniu na mieszkańca zużycie energii wynosi ok. 3 380 kWh, co stanowi ok. 88% średniej krajowej. Zużycie energii elektrycznej w rozbiu na odbiorców w miastach i na wsi nie wykazuje większych odchyłeń do średniej krajowej. Ponad 60% powierzchni województwa zaopatrywane jest w prąd z sieci elektroenergetycznej o napięciu niższym niż 110 kV. Szczegółowe dane dotyczące jednostkowego zużycia energii na Obszarze Metropolitalnym zaprezentowano poniżej.

Rycina 65: Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca w 2012 r. (kWh)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Najwyższy wskaźnik zużycia energii elektrycznej na linii niskiego napięcia w 2012 roku na terenie Obszaru Metropolitalnego odnotowano w Miastach: Jastarnia (1 815,1 kWh), Pruszcz Gdański (1 178,4 kWh), Władysławowo (1 156,6) oraz Sopocie (1 116,3 kWh). W przypadku powyższych miast

⁴² Por. Regionalny Program Strategiczny w zakresie energetyki i środowiska Ekoefektywne Pomorze, Gdańsk 2013

tak duże zużycie związane jest z ogrzewaniem mieszkań, do których wykorzystywane są elektryczne instalacje grzewcze, bezpośrednio przekładające się na wielkość opisywanego wskaźnika. Dla części gmin Obszaru Metropolitalnego odnotowano brak danych wskaźnik zużycia energii elektrycznej w związku z powyższym w zestawieniu przyjęto wartości zerowe.

Choć stan techniczny sieci przesyłowych w województwie jest zróżnicowany, to największy problem stanowi nie stan, ale niedostateczna ilość sieci przesyłowych, co z kolei niekorzystnie wpływa na bezpieczeństwo energetyczne regionu.⁴³

7.6.6. Ciepłownictwo i gazownictwo

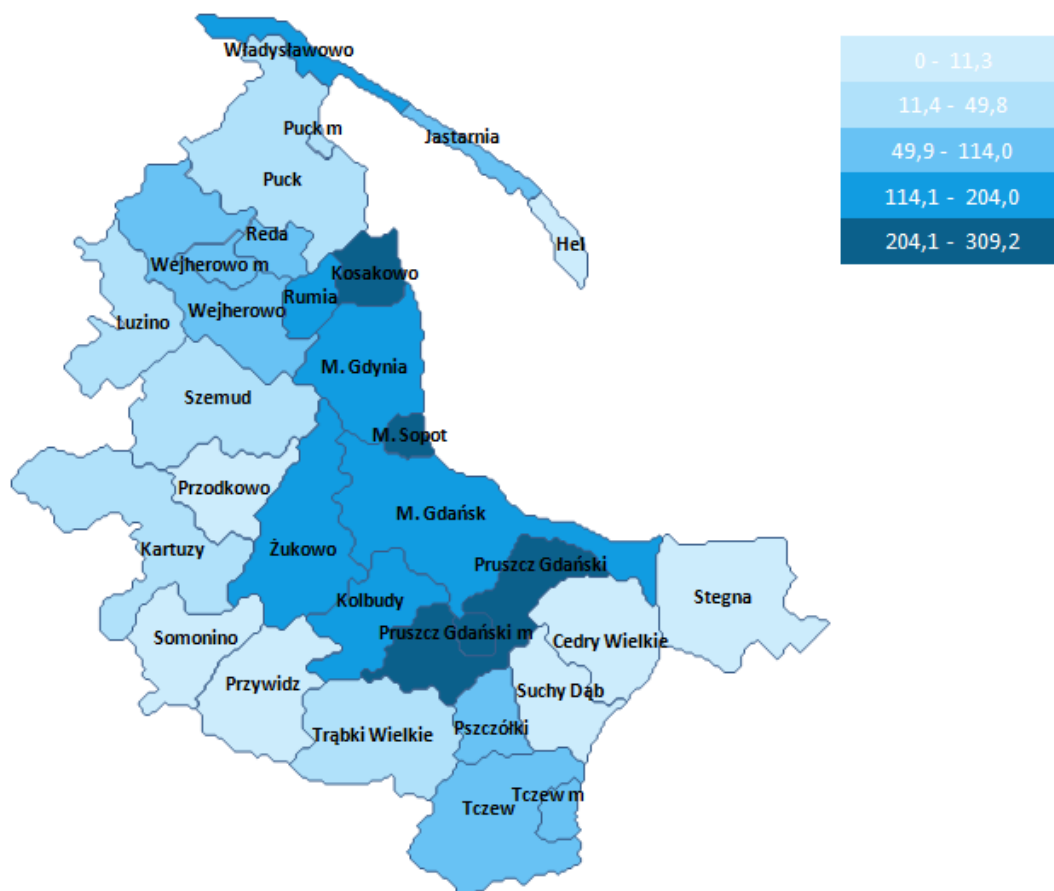
Podmiotem odpowiedzialnym za przesył gazu w kraju jest Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. W rzeczywistości część tych gazociągów jest własnością spółek gazowniczych, wchodzących w skład grupy PGNiG S.A., na terenie OMZG jest to Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Gaz ziemny wysokiego ciśnienia zasila sieci rozdzielcze poprzez 32 stacje redukcyjno-pomiarowe o zróżnicowanej przepustowości nominalnej, Z sieci gazowej w województwie pomorskim w 2007 roku korzystało 51,6% mieszkańców.⁴⁴

Spośród wszystkich gmin Obszaru Metropolitalnego, na terenie sześciu odnotowano brak udziału ludności korzystającej z gazu z sieci. Są to gminy ulokowane w większości powiatu nowodworskiego, południowo-wschodniej części powiatu kartuskiego oraz pasmo gmin wzdłuż zachodniej granicy powiatu wejherowskiego. Szczegółowe dane dotyczące zużycia gazu na sieci na jednego mieszkańca na terenie Obszaru Metropolitalnego prezentuje poniższy rysunek.

⁴³ Program rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w Województwie Pomorskim do roku 2025, Gdańsk, 2010

⁴⁴ j.w.

Rycina 66: Zużycie gazu na sieci na jednego mieszkańca w 2011 r. (m³)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Największy udział osób korzystających z gazu występuje na terenach miejskich. Największe zużycie gazu na mieszkańca z sieci odnotowano w mieście Sopot (309,2m³) oraz gminie wiejskiej i miejskiej Pruszcz Gdański (odpowiednio 243,6 i 236,1m³) oraz gminie Kosakowo (232,5m³). Najniższe zużycie odnotowano w gminie Suchy Dąb (0,8m³) oraz gminie Pucku i Trąbki Wielkie odpowiednio 11,4 i 15,6m³).

W ostatnich latach zużycie gazu ziemnego systematycznie wzrasta. Większość zasobów jest pochłaniana przez sektor komunalny i przemysłowy. Pomimo znacznego wzrostu, jedynie co drugi mieszkaniec województwa pomorskiego korzysta z gazu ziemnego z sieci. System gazowy Obszaru Metropolitalnego działa w oparciu o gaz ziemny importowany z Rosji, dostarczany za pomocą magistrali z rejonu Włocławka. Niedawno została ukończona druga nitka tej magistrali, która znacząco poprawiła warunki zaopatrywania w paliwo gazowe.

Kolejnym etapem rozwoju sieci przesyłowych będzie budowa magistrali w kierunku zachodnim w celu spięcia z systemem w północno – zachodniej części kraju. Magistrała docelowo połączy się z terminalem gazowym LNG w Świnoujściu. Dla podniesienia bezpieczeństwa energetycznego całego kraju realizowana jest budowa magazynów gazu w gminie Kosakowo oraz planuje się budowę terminala gazowego CNG o mocy 0,5-1,5 mld m³/rok do przeladunku gazu sprężonego w porcie

morskim w Gdańsku. Zespół magazynów gazu oraz infrastruktury przeładunkowej może stanowić w przyszłości bazę eksportową gazu łupkowego.

Na terenie województwa pomorskiego występuje mała ilość udokumentowanych paliw energetycznych, w tym gazowych. W chwili obecnej na Obszarze Metropolitalnym prowadzi się poszukiwania niekonwencjonalnych węglowodorów poprzez otwory poszukiwawcze oraz próbnę szczelinowania. Na razie nie są znane jeszcze wyniki tych prac. Region dysponuje również potencjałem energii cieplnej uzyskiwanej z biomasy.

Strona | 135

Kluczowym wyzwaniem zarówno w zakresie budowy kompleksowego systemu gospodarki odpadami, jak i funkcjonowania systemu energetycznego pozostaje kwestia realizacji inwestycji Zakładu Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych (ZTPOK). Zgodnie z dyrektywą 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 19 listopada 2008r. w sprawie odpadów, zwaną dyrektywą odpadową wprowadzono nową hierarchię postępowania z odpadami, w myśl tzw. zasady 3xR (Reduce, Reuse, Recycle). Konsekwencją tego i następujących po nim aktów prawa europejskiego i krajowego jest powstająca z początkiem 2016 r. konieczność poddawania termicznej obróbce tych odpadów, które nie nadają się do dalszego przetworzenia, a ich wartość energetyczna przekracza 6 MJ/kg. Potencjalnie rozważane mogą być dwie alternatywy:

1. budowa ZTPOK,
2. odstąpienie od realizacji inwestycji.

Ostateczne podjęcie decyzji planowane jest na trzeci kwartał 2015 r. Mimo, iż realizacja ZTPOK jest rozwiązaniem bezpieczniejszym z punktu widzenia ryzyk leżących po stronie JST, ostateczna decyzja uzależniona jest od pozyskania wystarczającej liczby deklaracji gmin o przystąpieniu do systemu, uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych oraz od zawarcia korzystnej umowy z partnerem prywatnym.

W przypadku decyzji o budowie ZTPOK istotna będzie kwestia odbioru ciepła. Przy założeniu, iż frakcja energetyczna, stanowiąca paliwo dla instalacji, będzie pochodziła z wszystkich 9 zakładów zagospodarowania odpadów zlokalizowanych w Województwie Pomorskim roczna jej ilość będzie wahać się między 250k Mg – 260k Mg. Mimo, iż liczba zakładów, jak i sam wolumen frakcji nie został zdeterminowany, należy założyć, iż w ekstremalnym przypadku system będzie musiał odebrać 59.03 MW energii cieplnej oraz 23.1 MW energii elektrycznej.⁴⁵ W związku z tym kluczowa pozostaje kwestia dostosowania infrastruktury przesyłu, w szczególności w zakresie energii cieplnej.

Energetykę ciepłą (ciepłownictwo) wyróżnia w sektorze energetycznym specyfika jej procesu technologicznego. Z uwagi na wymagane parametry termiczne, dostawa ciepła jest realizowana sieciami o zasięgu lokalnym, a nie ogólnokrajowym, jak to się odbywa w przypadku energii elektrycznej i gazu ziemnego. Poszczególne źródła i sieci ciepłownicze działają w obszarze jednej

⁴⁵ *Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów. Wariantowe studium lokalizacyjne i prawno-ekonomiczne*, InvestGDA, 2011 r.

miejsowości lub aglomeracji, co powoduje, że nie występuje jeden rynek ciepła w skali kraju, jak to ma miejsce w przypadku rynków energii elektrycznej i paliw gazowych⁴⁶.

W Gdańsku i Sopocie właścicielem sieci ciepłowniczej jest Gdańskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. (GPEC), a w Gdyni i Rumi Okręgowe Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. (OPEC). GPEC jest dostawcą ciepła sieciowego do około 65% mieszkań na terenie Gdańska i Sopotu, natomiast OPEC zaspokaja ok. 60% potrzeb ciepłych miast z terenu swojego działania. Obaj dostawcy zaopatrują się w ciepło u producenta, czyli EDF oddział Wybrzeże.

Strona | 136

Dużym problemem na terenie OMZG jest niska gęstość sieci ciepłowniczych, skupionych przede wszystkim na obszarach miejskich. Wpływa to niekorzystnie na możliwości konsolidacji odbiorców ciepła, przy stosunkowo dużych możliwościach odbioru ciepła z źródła systemowego.

Zapotrzebowanie na moc cieplną w latach 2010-2011 w województwie pomorskim oscylował w przedziale 7800-7850 MWt, natomiast moc cieplna zainstalowana w źródłach ciepła kształtowała się na poziomie 8800-9000 MWt. Największym zapotrzebowaniem na energię cieplną charakteryzuje się obszar Trójmiasta oraz kilku największych miast województwa. Wielkość zapotrzebowania na ciepło, uzależniony jest od wielu czynników, do których należą zagospodarowanie terenu, gęstość zabudowy, wielkość sektora usług oraz ilość przedsiębiorstw⁴⁷.

Jak wskazują zapisy w Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 gospodarstwa domowe zużywają ok. 30% energii cieplnej ogółem oraz ponad 87% ciepła dostarczanego za pośrednictwem sieci ciepłowniczych. Roczne zapotrzebowanie na ciepło na cele grzewcze, w tym ogrzewanie centralne i indywidualne budynków oraz wentylację i ciepło technologiczne, kształtuje się w granicach 76-77 tys. TJ 21,1-21,4 tys. GWh. Produkcja roczna ciepła na potrzeby grzewcze w różnych grupach źródeł ciepła wynosi w granicach ok. 84 tys. TJ 23,3 tys. GWh. Nadmierny udział indywidualnych źródeł ciepła przekłada się na niewykorzystanie potencjału lokalnych systemów ciepłowniczych. W systemach ciepłowniczych małych i średnich miast rzadko stosuje się kogenerację, a wsparcie dla konwersji węglowych źródeł ciepła na źródła wykorzystujące niskoemisyjne paliwo (gaz ziemny) lub na OZE jest niewystarczające⁴⁸.

7.6.7. Termomodernizacja

Stan techniczny budynków, a w szczególności ich energochłonność, ilustruje tzw. wskaźnik rocznego zapotrzebowania na energię zużywaną do ogrzania 1 m² powierzchni budynku. Wartości wskaźnika zapotrzebowania na ciepło w województwie znacznie przewyższają aktualnie obowiązujące wymagania w tym zakresie tj. średni roczny wskaźnik zapotrzebowania na ciepło w zabudowie mieszkaniowej oszacowano na 227 kWh/m² rok, a w zabudowie użyteczności publicznej –

⁴⁶ Ogólną charakterystykę sektora ciepłowniczego oraz zasady funkcjonowania rynku ciepła w Polsce przedstawia „Sprawozdanie z działalności Prezesa URE w 2010 r.” Biuletyn URE, Nr 2 z 2011 r. Źródła danych: URE lub GUS.

⁴⁷ Regionalny Program Strategiczny w zakresie energetyki i środowiska Ekoefektywne Pomorze, Gdańsk 2013.

⁴⁸ Tamże

239 kWh/m² rok. Wyżej wymieniony wskaźnik dla budownictwa energooszczędnego wynosi ok. 60 kWh/m² rok.

Sektor budownictwa odpowiada za 40% końcowego zużycia energii w Unii Europejskiej. Dlatego też, inwestycje nakierowane na oszczędność zużycia energii cieplnej są szczególnie atrakcyjne i opłacalne. Program termorenowacji budynków prowadzony jest w Polsce od wielu lat i ma on na celu zapewnienie technicznego i finansowego wsparcia projektów w zakresie oszczędności energii w budynkach oraz projektów dotyczących zmniejszania strat ciepła w sieciach dystrybucyjnych lub zastępowania tradycyjnych źródeł energii źródłami niekonwencjonalnymi, w tym odnawialnymi.⁴⁹

Strona | 137

Zdiagnozowanym problemem w Obszarze Metropolitalnym jest niska efektywność energetyczna w budownictwie mieszkaniowym, użyteczności publicznej i przemysłowym oraz niewystarczające stosowanie nowoczesnych, wysokosprawnych urządzeń energetycznych (systemy przesyłu i dystrybucji, kotły, agregaty kogeneracyjne, automatyka ciepłownicza). Jak wynika z przeprowadzonych analiz oraz wywiadów pogłębionych, do podstawowych bodźców w zakresie obniżenia jednostkowego zużycia energii zaliczyć można czynniki finansowe, obejmujące zarówno dofinansowanie inwestycji termomodernizacyjnych, ale również spodziewane korzyści w postaci oszczędności kosztów eksploatacyjnych.

Poprzez działania mające na celu rozwój sieci przesyłowej i rozdzielczej możemy mówić o konieczności dywersyfikacji źródeł ciepła i zwiększeniu jego dostępności w całym regionie. Dodatkowo wpływa to na bezpieczeństwo i zwiększenie efektywności dostaw energii dla odbiorców. Zwiększenie efektywności energetycznej zapewnić może z kolei poprawę wyników ekonomicznych przy jednoczesnym ograniczeniu wykorzystania zasobów oraz ograniczeniu niekorzystnego oddziaływania na środowisko.

7.7. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Można stwierdzić, że jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron OMZG oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed OMZG. Analiza SWOT składa się z czterech grup czynników, w tym:

- mocnych stron- rozumianych jako uwarunkowania wewnętrzne, które stanowią silne strony OMZG i które należy wykorzystać sprzyjając będą jego rozwojowi;
- słabych stron- uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony OMZG i które jeśli nie zostaną wyeliminowane utrudnią będą jego rozwój;
- szans - w znaczeniu uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności OMZG, ale które mogą być traktowane, jako szanse, a przy odpowiednio podjętych przez OMZG działaniach, wykorzystywane jako czynniki sprzyjające rozwojowi OMZG;

⁴⁹ <http://www.mg.gov.pl/bezpieczenstwo+gospodarcze/Energetyka/Efektywnosc+energetyczna>

- zagrożeń - czyli uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności OMZG, które jednak mogą stanowić zagrożenia dla jego rozwoju.

Analiza SWOT została oddzielnie przygotowana dla każdego obszaru odpowiadającego priorytetem wyodrębnionym w Strategii ZIT.

Gospodarka

Mocne Strony	Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> • wysoka atrakcyjność inwestycyjna OM- w tym przede wszystkim rdzenia, • wysoka dostępność uczelni wyższych, • dobrze rozwinięty sektor MSP na terenach miejskich OM, • rozwój parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów przedsiębiorczości na terenie OM, • wysoki stopień rozwoju następujących branż: przemysł portowy, logistyka, komunikacja (w tym szeroko rozumiana obsługa eksportu), przemysł stoczniowy (zdywersyfikowany poza produkcję statków), handel, turystyka, • wysoka dynamika powstawania nowych podmiotów gospodarczych, • wysoka pozycja największych przedsiębiorstw na rynku krajowym 	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom innowacyjności gospodarki, w tym słaba współpraca środowisk naukowych i biznesu, • niewykorzystany potencjał uczelni, w tym stosunkowo niski poziom jakości kształcenia i prowadzenia komercyjnych badań naukowych, • brak trwałych zachęt dla zakładania działalności gospodarczej oraz brak wiedzy przedsiębiorców w zakresie uwarunkowań administracyjno-prawnych i możliwości pozyskania dofinansowania, • brak instrumentów odpowiadających na potrzeby kapitałowe istniejących i nowych przedsiębiorstw, • niska współpraca firm w ramach klastrów, • niewystarczający poziom umiędzynarodowienia pomorskiej gospodarki, w tym inwestycji zagranicznych, • niski poziom umiędzynarodowienia pomorskich uczelni, brak oferty i systemu zachęt dla przyciągania studentów i naukowców z zagranicy • brak zintegrowanych działań wizerunkowych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • dalszy rozwój infrastruktury transportowej, zwiększającej dostępność komunikacyjną OM, • korzystne warunki dla lokowania dużych przedsięwzięć inwestycyjnych zarówno polskich, jak i zagranicznych, • sprzyjające warunki dla rozwoju aktywności w nowych obszarach gospodarczych (np. wytwarzanie i zarządzanie dostawami energii, technologie, eko-efektywne, oprogramowanie, usługi zdrowotne) • duży potencjał pomorskich instytucji sfery B+R, rozbudowane zaplecze infrastrukturalne, potencjał akademicki, • stworzenie innowacyjnej, nowoczesnej i atrakcyjnej oferty dla potrzeb lokowania biznesu na terenie OM, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak perspektywy rozwoju instrumentów wsparcia dla tworzenia oferty dobrze skomunikowanych i uzbrojonych terenów • bariery administracyjno-prawne rozwoju przedsiębiorczości oraz sfery B+R, • niewystarczający poziom współpracy między uczelniami wyższymi, biznesem i sferą B+R na terenie OM, • nadmierne sformalizowanie procedur związanych z pozyskaniem wsparcia finansowego z UE, • słaba więź inwestorów zagranicznych z regionem, • brak środków na utworzenie atrakcyjnych biznesowo obszarów, których położenie, uzbrojenie będzie interesujące dla potencjalnych inwestorów,

<ul style="list-style-type: none"> wzrost nakładów na B+R, wzmocnienie procesów urynkowania wyników prac badawczych, powstanie trwałej platformy współpracy pomiędzy środowiskami biznesu i nauki, zidentyfikowanie inteligentnych specjalizacji regionu i wdrażanie narzędzi i projektów nakierowanych na ich rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> niski stopień dofinansowania projektów innowacyjnych we wczesnych fazach ich powstawania
--	--

Aktywizacja społeczna i zawodowa

Mocne Strony	Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> wzrastająca liczba prężnie działających organizacji pozarządowych, stały napływ migracyjny ludności na tereny OM, rosnąca oferta instytucji i organizacji wspierających bezrobotnych i aktywizacji rynku pracy, zadowalający poziom zaplecza technicznego większości szkół podstawowych oraz gimnazjalnych, występowanie unikalnych przestrzeni publicznych zarówno miejskich, jak i wiejskich o wysokich wartościach kulturowych, poprawiający się poziom wyposażenia szkół z terenów OM, wzrastająca liczba miejsc edukacji przedszkolnej 	<ul style="list-style-type: none"> powiększające się rozwarstwienie w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego między „rdzeniem” a pozostałymi gminami OM, niewystarczający poziom współpracy w relacji: podmioty rynku pracy – podmioty pomocy i integracji społecznej – podmioty edukacyjne, brak efektywnego systemu doradztwa i mentoringu zawodowego silnie zróżnicowany geograficznie popyt na pracę oraz niska mobilność przestrzenna i zawodowa, brak zgodności programów kształcenia z zapotrzebowaniem gospodarki OM, trudna sytuacja na rynku pracy absolwentów uczelni wyższych, osób po 50 roku życia i osób niepełnosprawnych, niski poziom zagospodarowania przestrzeni publicznych, terenów przemysłowych, powojskowych i przydworcowych, zły stan techniczny części budynków użyteczności publicznej, spółdzielczych, komunalnych i prywatnych, brak podejścia i komercyjnego doświadczenia w działalności podmiotów ekonomii społecznej, słaba sytuacja finansowa tych podmiotów, niska świadomość i aktywność obywatelska oraz społeczna, przejawiająca się np. w niskiej frekwencji wyborczej obywateli, brak dostosowania sieci edukacyjnej do procesów urbanizacyjnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> relatywnie młoda struktura wiekowa społeczeństwa poza rdzeniem OM, rozwój systemu wsparcia w zakresie polityki prorodzinnej oraz tworzenie ośrodków wsparcia dla osób pozostających bez pracy, wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> negatywne przemiany demograficzne, wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w relacji do osób w wieku przedprodukcyjnym, co może skutkować zakłóceniem rynku pracy, postępujące rozwarstwienie społeczno-

<p>oraz poprawa jakości kształcenia zarówno poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną, jak i nauczycieli,</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój szkolnictwa zawodowego, • wzrastająca świadomość w zakresie konieczności przełamania bariery współpracy przedsiębiorca – uczeń/student, w tym uzupełnienie systemu edukacji o długofalową praktykę (warsztaty, laboratoria), • zwiększenie poziomu świadomości społecznej i szerzenie idei partycypacji mieszkańców, • integracja i współdziałanie struktur administracyjnych, gospodarczych, naukowych oraz społecznych, • wprowadzenie nowych rozwiązań instytucjonalnych oraz prawnych wspierających planowanie zintegrowanych inwestycji w zakresie rewitalizacji, • wykorzystanie terenów zdegradowanych i niezagospodarowanych na potrzeby nowych inwestycji i inicjatyw 	<p>gospodarcze w poziomie rozwoju JST OM,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nasilanie się zjawiska wykluczenia społecznego i patologii społecznej, • rosnąca liczba absolwentów studiów wyższych z wykształceniem nieodpowiadającym na potrzeby rynku pracy, • zniechęcający do podejmowania pracy i do podnoszenia kwalifikacji system zabezpieczenia społecznego, • spadek poczucia wspólnoty społecznej, w szczególności w miastach, co przekłada się na niewielkie zaangażowanie społeczeństwa w zarządzanie rozwojem miast i dzielnic, • narastające zjawisko suburbanizacji, skutkujące dalszą degradacją terenów cennych, położonych w częściach centralnych OM, • nieskuteczna polityka prorodzinna
---	--

Kultura i turystyka

Mocne Strony	Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> • dogodne położenie charakteryzujące się różnorodnością przyrodniczą i kulturową regionu, • bogata oferta instytucji kultury, • korzystna dostępność komunikacyjna, • dogodnie ukształtowanie terenu umożliwiające rozwój szlaków turystycznych i turystyki aktywnej, • dobrze rozwinięta baza noclegowa, • bardzo dobra infrastruktura konferencyjna (m.in. obecność największego na Pomorzu centrum wystawienniczo-konferencyjnego) w kontekście rozwoju turystyki biznesowej, • odpowiednia infrastruktura turystyczna z turystycznym zapleczem dla funkcji uzdrowiskowych i zdrowotnych 	<ul style="list-style-type: none"> • sezonowy charakter oferty turystycznej OM, • brak współpracy zarówno terytorialnej, jak i międzysektorowej w sferze kultury i turystyki, • stosunkowo niski poziom współpracy i promocji instytucji kultury na terenie OM, • deficyt ponadgminnych i ponadpowiatowych ofert turystycznych, • brak zintegrowanej sieci szlaków rowerowych i wodnych o randze regionalnej i międzyregionalnej, • zły stan dużej części obiektów zabytkowych, • niska rozpoznawalność marki OM wśród turystów zagranicznych, • brak wykorzystania walorów charakterystycznych dla regionu OM w kreowaniu markowych i sieciowych produktów turystycznych i kulturowych, • niewykorzystanie potencjału regionu w tworzeniu całorocznej oferty turystycznej, • niewystarczające działania w budowaniu marki turystycznej poszczególnych wydarzeń, miast, obiektów i regionu • rozproszona i niewystarczająca edukacja kulturalna

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wysoki potencjał turystyki zakupowej i kulinarnej, • duży potencjał obiektów wielofunkcyjnych w przyciąganiu prestiżowych i atrakcyjnych promocyjnie imprez, • duża rozpoznawalność niektórych wydarzeń kulturalnych regionu, • wydłużenie sezonu turystycznego, poprzez stworzenie i promowanie nowych form turystyki, w tym turystyki biznesowej, • kreowanie wizerunku OM w oparciu o lokalną tożsamość, precyzyjne opracowanie działań marketingowych w celu budowania spójnych marek regionalnych, • lepsze zagospodarowanie pasa nadmorskiego i powstanie na jego terenie nowej infrastruktury turystycznej, • dalszy rozwój turystyki zakupowej i kulinarnej, • większe wykorzystanie niezwykle bogatego potencjału kultury, • zwiększenie liczby wydarzeń, które mogą być określane jako metropolitalne (ponadregionalne) 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające dostosowanie infrastruktury turystycznej do korzystania z walorów terenów cennych przyrodniczo, • zanik tradycji i dziedzictwa kulturalnego regionu, • dalsze pogorszenie stanu zachowania wielu obiektów zabytkowych regionu, • zmniejszenie liczby uczestników imprez kulturalnych • aktywna polityka turystyczna i promocyjna innych OM w Polsce • brak strategii promocji regionu i współpracy podmiotów odpowiedzialnych za promocję na szczeblu regionalnym i na poziomie poszczególnych gmin

Transport i mobilność

Mocne Strony	Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> • duży potencjał istniejącej infrastruktury transportowej, • położenie OM na skrzyżowaniu europejskich korytarzy transportowych, • działanie na terenie OM wszystkich gałęzi transportu (lądowy, wodny i lotniczy), • zwiększenie dostępności Portu Lotniczego Gdańsk dzięki realizacji inwestycji infrastrukturalnych • atrakcyjność terenu pod względem rozwoju sektora portowego 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna liczba węzłów integracyjnych • niedostateczne skomunikowanie niektórych części OM z jego ścisłym centrum, • słabe zintegrowanie różnych rodzajów sieci transportowych, w tym szczególnie transportu zbiorowego, • brak w pełni wdrożonego wspólnego systemu planowania i zarządzania ruchem, • ograniczony dostęp do komunikacji publicznej, skutkujący obniżeniem udziału przejazdów komunikacją publiczną, • niezadowalający stan części infrastruktury drogowej, • zwiększający się wskaźnik zmotoryzowania skutkujący procesami kongestii, • ograniczony dostęp i niska jakość usług transportu kolejowego na terenie OM, • postępujący proces degradacji infrastruktury portowej, • niekorzystna struktura własnościowa operatorów i właścicieli infrastruktury kolejowej

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój transportu kolejowego (w tym PKM i SKM), • podniesienie jakości i konkurencyjności transportu zbiorowego - wzrost popularności komunikacji publicznej, • zintegrowanie systemów transportowych, rozwój biletu metropolitalnego • wzrost popularności transportu rowerowego • rozbudowa europejskiego korytarza transportowego, na osi północ – południe, prowadzącego do portów • rozwój sektora portowego 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój motoryzacji indywidualnej, • niewystarczająca skuteczność w realizowanych działaniach na rzecz popularyzacji transportu zbiorowego • niewystarczające środki finansowe na inwestycje infrastrukturalne, • brak porozumienia pomiędzy partnerami przedsięwzięć transportowych

Energetyka i Środowisko

Mocne Strony	Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> • ponadprzeciętne walory przyrodnicze na tle kraju (szczególnie cenne siedliska i ekosystemy związane z morzem), • duże zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, • korzystne warunki naturalne dla rozwoju energetyki, w tym odnawialnej, • uporządkowana gospodarka wodna i ściekowa na terenach miejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • słabo rozwinięta sieć ciepłownicza, • wyeksploatowana i niedostatecznie rozbudowana infrastruktura przesyłu oraz produkcji energii elektrycznej i gazu, • niska efektywność sieci energetycznej, niska gęstość elektrycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, • niedobór mocy wytwórczych generowanych w regionie, • brak współpracy pomiędzy dostawcami energii w zakresie realizowania wspólnych projektów, • niewystarczający monitoring zagrożeń powodziowych, nieefektywny system ochronny ludności wraz z systemem powiadamiania o zagrożeniach, • niewystarczająca inwentaryzacja przyrodnicza, brak planów ochrony przyrody, • przekroczenia standardów jakości powietrza poprzez dużą emisję nieorganizowaną, • stan wałów przeciwpowodziowych oceniany jako mogący zagrażać bezpieczeństwu obszarów chronionych, • brak zagospodarowania wód opadowych i roztopowych na terenach mocno zurbanizowanych, • nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa na terenach wiejskich
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • upowszechnienie wykorzystania alternatywnych źródeł energii, • inwestycje energetyczne realizowane w szerokim partnerstwie, w tym przy udziale 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki stopień zagrożenia powodziowego, • brak regulacji prawnych w zakresie rozwoju energetyki, w tym w szczególności w zakresie OZE,

<p>kapitału prywatnego,</p> <ul style="list-style-type: none">• integracja systemów dostaw energii,• możliwość zagospodarowania odpadów na cele energetyczne,• wykorzystanie ponadprzeciętnych walorów przyrodniczych OM jako podstawy jego rozwoju,• współpraca samorządów w zakresie ochrony przyrody,• opracowanie planów zarządzania ryzykiem powodziowym zgodnych z Dyrektywą Powodziową• priorytetowe traktowanie inwestycji energetycznych przez władze OM,• potencjał dla rozwoju infrastruktury przesyłu, magazynowania i przeładunku paliw płynnych i gazu ziemnego	<ul style="list-style-type: none">• niski poziom zabezpieczenia dostaw energii,• brak dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw energii elektrycznej i gazu ziemnego,• niewystarczająca wydajność oczyszczalni na obszarach silnie zurbanizowanych oraz niewystarczające tempo rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej,• niska świadomość społeczeństwa i przedsiębiorców w zakresie problemów ochrony środowiska
---	--

8. Zasady i tryb wyboru projektów ZIT

Procedura

Lista projektów ZIT zaprezentowana w niniejszym dokumencie jest efektem długofalowego procesu, w ramach którego należy wskazać elementy przedstawione na poniższym schemacie.

Strona | 144

Rycina 67: Kluczowe elementy procesu wyboru projektów ZIT

1. Identyfikacja projektów ZIT

- Przygotowanie wniosków inwestycyjnych przez Beneficjentów
- Koordynacja i integracja przedsięwzięć
- Aktualizacja wniosków inwestycyjnych

2. Ustalenie kryteriów wyboru

- Kryteria strategiczne
- Kryteria merytoryczne

3. Procedura wyboru projektów ZIT

- Ranking ekspercki
- Uchwała Rady ZIT
- Konsultacje z IZ WP i Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju

Źródło: Opracowanie własne

Podstawowymi danymi źródłowymi w celu wyboru projektów ZIT były wnioski inwestycyjne potencjalnych beneficjentów. Ostateczna lista przedsięwzięć, obejmująca również propozycje inwestycji komplementarnych zawierała 74 pozycje opisane na jednolitych formularzach zawierających dane niezbędne do oceny wniosków. Formularze zawierały m.in. informacje dotyczące zakresu projektu, struktury instytucjonalnej ze wskazaniem zakresu odpowiedzialności poszczególnych partnerów czy przewidywanego wpływu na dokumenty strategiczne.

Finalna lista wniosków inwestycyjnych powstała kilkietapowo. W pierwszym etapie beneficjenci dysponowali ograniczonym zasobem wytycznych, ograniczającym się głównie do zasad sformułowanych przez ówczesne Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, zawierających m.in. kryteria horyzontalne ZIT. Ostatni etap doprecyzowania formularzy przez Beneficjentów uwzględniał już odwołania do uchwalonych przez Radę ZIT kryteriów wyboru projektów. Należy podkreślić, że

w przypadku wielu przedsięwzięć widoczny był wyraźny proces ich ewaluacji, polegający na poszukiwaniu synergii, komplementarności i wielosektorowej współpracy w ramach Metropolii. Strategiczną rolę odgrywali tu koordynatorzy fiszek, którzy ułatwiali budowanie partnerskich relacji, integrację przedsięwzięć i dostosowywanie zakresów w celu wykazania ich roli w rozwoju Obszaru Metropolitalnego. Wnioskodawcy mieli również możliwość skonsultowania i weryfikacji zapisów fiszek z przedstawicielami Sekretariatu ZIT oraz ekspertami, na specjalnie zaaranżowanych spotkaniach roboczych.

Kryteria wyboru projektów realizowanych w formule ZIT

Przygotowanie szczegółowych kryteriów oceny projektów pod kątem wyboru do realizacji w formule ZIT odbyło się z dużym wykorzystaniem narzędzi partycypacji społecznej.

Podczas trzydniowych warsztatów strategicznych przedstawiciele interesariuszy (jednostki samorządowe, uczelnie, organizacje non-profit, przedsiębiorcy) oraz zaproszeni eksperci debatowali nad istotnymi aspektami projektów ZIT i sposobem ich oceny. Uczestnicy warsztatów zostali podzieleni na grupy i opracowywali podstawy do przygotowania propozycji kryteriów każdego z priorytetów, operując na podstawie przygotowanych pytań pomocniczych dla każdego z modułów i umieszczając propozycje na przygotowanym kwestionariuszu warsztatowym oraz rankingując je, przyznając pozycje od 1 (największa istotność) do 12 (najmniejsza istotność).

Poszczególne grupy przygotowały po jednym kwestionariuszu. Po pracach w ramach danego modułu następowała prezentacja wyników prac warsztatowych oraz podsumowanie warsztatów przez wybranych uczestników warsztatów z poszczególnych stolików warsztatowych.

W ramach poszczególnych pytań badawczych dokonano agregacji wyników, na podstawie poniższego algorytmu:

- przygotowanie wspólnej listy odpowiedzi uczestników,
- agregacja odpowiedzi w przypadku, gdy dotyczyły tych samych kwestii,
- zliczenie wskazania danej odpowiedzi (częstotliwość odpowiedzi),
- zliczenie punktacji dla danej odpowiedzi, przy założeniu, że ranking 1 (największa istotność) otrzymuje 12 pkt. a 12 (najmniejsza istotność) otrzymuje 1 pkt.

Na podstawie wyników warsztatów, zespół ekspertów odpowiedzialnych za przygotowanie warsztatów opracował i zaprezentował propozycję kryteriów do konsultacji w gronie uczestników

The image shows a slide from a workshop titled "Warsztaty I: Gospodarka". It contains the following text:

Moduł 1: Wzrost konkurencyjności szkolnictwa wyższego

Szanowni Państwo, celem warsztatów jest zdefiniowanie i zidentyfikowanie kryteriów oceny poszczególnych przedsięwzięć, które posłużą w dalszych procesach nad Strategią ZIT dla OMI. Prosimy o wyrażenie w poniższych krótkich propozycjach odpowiedzi na pytanie oraz uzczerpanie odpowiedzi w kolejności od 1 (najważniejszej) do 12 (najmniej ważnej).

Pyt 1. Jakie cechy powinny charakteryzować projekty wspierające proces integracji świata nauki i biznesu?

Np. projekty stanowiące odpowiedź na zapotrzebowanie gospodarki (przemysłu, usług, rynku pracy); kolidujące się komercjalizacją wiedzy; projekty charakteryzujące się dużą liczbą zaangażowanych podmiotów; tworzące trwałe ramy współpracy etc.

Below the text is a grid of 12 empty boxes for ranking answers, arranged in 4 rows and 3 columns.

At the bottom of the slide, there are logos for DSC, investGDA, POMOC TECHNICZNA, Gdański Obszar Metropolitalny, and Polska Unia Mobilności Aktywnej. The footer text reads: "© 2014 Komarncjum DS Consulting / InvestGDA™ Partner: Agencja Rozwoju Gdyni".

Związku ZIT. Duże znaczenie kryteriów w procedurze ZIT potwierdzone zostało przez ich wysoką rangę – tj. kryteria zostały uchwalone przez Radę ZIT.

Kryteria zostały podzielone na strategiczne oraz merytoryczne. Pierwsza z wymienionych grup wynika z wytycznych dla planowania przedsięwzięć w formule ZIT. Kryteria merytoryczne są natomiast efektem przeprowadzonych warsztatów i pracy ekspertów. Kryteria te przygotowane zostały osobno dla poszczególnych Osi priorytetowych RPO WP. Kryteria merytoryczne przygotowano również dla Osi priorytetowych i obszarów tematycznych, dla których nie przewidziano alokacji środków dla przedsięwzięć ZIT w aktualnym na dzień realizacji warsztatów projekcie RPO WP, które jednak zdiagnozowane zostały jako istotne z perspektywy możliwości wdrożenia przedsięwzięć o charakterze metropolitalnym.

Podsumowując, uchwalona lista kryteriów przygotowana została na podstawie:

- etapów diagnostycznych obszarów potencjalnej interwencji ZIT, w tym wypracowanych w ramach warsztatów z dnia 14 stycznia 2014 r.,
- wyników warsztatów poświęconych wypracowaniu propozycji kryteriów wyboru projektów ZIT, które odbyły się w dniach 26-28 lutego 2014 r.,
- analizy zapisów stanowiska negocjacyjnego Samorządu Województwa Pomorskiego
- uwzględnienia aktualnych zasad, kryteriów i wytycznych dotyczących ZIT,
- wytycznych zawartych w dokumencie Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce, opublikowanych przez MliR.

W kolejnej tabeli zaprezentowano listę uchwalonych przez Radę ZIT kryteriów strategicznych.

Tabela 10: Kryteria strategiczne

Lp.	Nazwa kryterium	Sposób oceny
1	Ponadlokalna ranga	Oceniana jest siła oddziaływania projektu w stosunku do podejmowanej problematyki, czyli to na ile projekt prowadzi do kompleksowego rozwiązania problemów oraz w jakiej skali oddziałuje na otoczenie społeczno-gospodarcze OMZG
2	Partnerstwo	Badana jest ilość, forma oraz zakres zaangażowania partnerów biorących udział w projekcie, w tym partnerstwo publiczno – publiczne
3	Zintegrowany charakter i komplementarność	Ocenie podlega powiązanie projektu z innymi przedsięwzięciami: planowanymi, będącymi w trakcie realizacji bądź zrealizowanymi. Poza tym badana jest zgodność projektu z priorytetami i założeniami w dokumentach strategicznych oraz z politykami/programami sektorowymi
4	Zgodność z dokumentami strategicznymi WP	Ocenie podlega zgodność projektu z oczekiwaniami SWP wynikającymi z SRWP, RPS oraz RPO WP. Istotne jest realizowanie działań wskazujących obszary tematyczne priorytetowe do finansowania oraz rezultaty kluczowe do osiągnięcia w okresie 2014-2020. Poza tym przedsięwzięcia muszą być zgodne z założeniami polityk sektorowych.
5	Zgodność z dokumentami strategicznymi WP	Oceniany jest wpływ realizacji projektu rozwój społeczno-gospodarczy, tworzenie nowych miejsc pracy, angażowanie środków prywatnych oraz wykorzystanie potencjałów rozwojowych.
6	Realizacja działań wynikających z diagnozy potrzeb OMZG	Ocenie podlega realizacja działań wynikających z analizy potrzeb OMZG oraz ingerencji na obszarach problemowych w celu zapewnienia efektu synergii. Dodatkowo punktowane będą projekty sprzyjające rozwojowi współpracy na obszarach funkcjonalnych, przede wszystkim tam, gdzie skala problemów związanych z brakiem współpracy i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa.

Źródło: Opracowanie własne

Kryteria merytoryczne zostały przygotowane dla każdej Osi priorytetowej i znajdują się w załączniku nr 1 do niniejszego dokumentu.

Ocena projektów pod kątem adekwatności do uchwalonych kryteriów

Po uchwaleniu kryteriów, nastąpiła 2-stopniowa ocena wniosków projektowych składająca się z oceny eksperckiej w formie rankingu i oceny Zarządu i Rady ZIT.

Dla każdego kryterium projekt mógł uzyskać od 0 do 15 punktów. Na łączną punktację w równym stopniu (po 50%) wpływały kryteria strategiczne i merytoryczne. Punktacja łączna wskazała na miejsce danego projektu w rankingu (rankingu łącznym i w rankingach dla danych Osi priorytetowych). Średnia ocena wszystkich złożonych projektów (fizek) wyniosła 50,54%.

Eksperski ranking fizek stanowił podstawę dla sformułowania ostatecznego stanowiska Związku ZIT w sprawie przedsięwzięć, które Obszar Metropolitalny proponuje do ujęcia w RPO WP 2014-2020 jako Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Przedsięwzięcia, dla których zapisano wsparcie w ramach RPO WP są w trybie negocjacyjnym akceptowane przez Zarząd Województwa jako przedsięwzięcia uzgodnione w ramach ZIT, zgodnie z systemem wdrożenia ZIT.

8.1. Lista strategicznych projektów wybranych do realizacji w formule ZIT

W dalszej części opracowania zaprezentowano listę strategicznych projektów wybranych w formule ZIT⁵⁰.

⁵⁰ Dane przedstawione w tabeli zgodnie z ostatnim stanowiskiem negocjacyjnym

Tabela 11: Lista strategicznych projektów ZIT wskazanych w stanowisku negocjacyjnym Obszaru Metropolitalnego uchwalonym przez Radę ZIT w dniu 16.04.2014

Lp.	Tytuł Projektu	% dofinansowania	Wartość projektu (mln zł)	Wsparcie (mln zł)	Zaangażowane podmioty	Opis Projektu
Oś 1. KOMERCJALIZACJA WIEDZY						
1	Komercjalizacja i proces inkubacji projektów badawczo-rozwojowych	80,00%	35,41	28,33	Gdański Inkubator Przedsiębiorczości STARTER – Gdańska Fundacja Przedsiębiorczości, Innobaltica, Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna, GARG, Lokalne przedsiębiorstwa	Nadrzędny cel projektu stanowi zwiększenie poziomu innowacyjności gospodarki OMZG poprzez działania na rzecz komercjalizacji wiedzy, rozwoju zaplecza badawczego-rozwojowego oraz zwiększenia wielosektorowej współpracy na rzecz poprawy skuteczności mechanizmów transferu rozwiązań innowacyjnych. Projekt przyczyni się do upowszechnienia proinnowacyjnych zachowań w szerokim gronie przedsiębiorstw, szkół wyższych i podmiotów sfery B+R. Trwałość tego rozwiązania gwarantują silni partnerzy, o odpowiednich zasobach i posiadanych kompetencjach.
Oś 2. PRZEDSIĘBIORSTWA						
2	TriPOLIS Zintegrowany program współpracy inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo-technologicznych w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta	87,68%	37,65	33,01	Pomorski Park Naukowo-Technologiczny Gdynia Gdański Park Naukowo-Technologiczny – Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna sp. z o. o. Gdański Inkubator Przedsiębiorczości STARTER – Gdańska Fundacja Przedsiębiorczości Gdyński Inkubator Przedsiębiorczości – Fundacja Gospodarcza	Celem przedsięwzięcia jest zintegrowanie i profesjonalizacja działalności inkubatorów i parków naukowo-technologicznych funkcjonujących bądź powstających w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta, w kierunku zwiększenia efektywności wsparcia przedsiębiorców i innowatorów z regionu pomorskiego.

					<p>Sieć Kaszubskiego Inkubatora Przedsiębiorczości w Bytowie, Kościerzynie, Lęborku i Kartuzach – Powiat Kartuski</p> <p>Dom Przedsiębiorcy w Tczewie - Gmina Miejska Tczew</p> <p>Urząd Miasta Wejherowo</p> <p>Urząd Miasta Malbork</p>	
Oś 5. ZATRUDNIENIE						
3	Centrum Kompetencji dla sektora Usług Wspólnych BPO/SSC	75,00%	20,0	15,0	<p>Sopocka Szkoła Wyższa w Sopocie</p> <p>Centra Usług Wspólnych, które już działają na terenie województwa pomorskiego i z którymi uczelnia ma już współpracę np. Bayer, ARLA, Metsa Group, Hempel, Sony Picture. Energa, LOTOS, Kemira, HK Finance</p>	<p>Celem przedsięwzięcia jest stworzenie unikatowej platformy edukacyjno-projektowej „LIFE LONG LEARNING” na bazie BPO Education Center wspierającej działalność przedsiębiorstw sektora BPO/ SSC. Centrum daje szansę osobom bezrobotnym na przekwalifikowanie się i pozyskanie niezbędnych kompetencji do zdobycia pracy w centrach BPO/SSC.</p>
4	Zwiększenie potencjału zdrowotnego osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących obszar Związku ZIT	71,16%	75,29	53,58	<p>gminy i powiaty wchodzące w Obszar Metropolitalny Związku ZIT (członkowie i obserwatorzy), Gdański Uniwersytet Medyczny, Uniwersyteckie Centrum Kliniczne, Pomorski Oddział NFZ w Gdańsku, Wojewódzki Ośrodek medycyny Pracy, ZUS, WUP, Pracodawcy Pomorza, Przedsiębiorcy sektora medycznego, Przedsiębiorcy sektora reklamy, PTZP, NGOs</p>	<p>Działania polegające na realizacji udowodnionych naukowo interwencji prowadzących do zmiany zachowań na prozdrowotne obejmują 3 filary:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kampanie społeczno-edukacyjne 2. profilaktyczne świadczenia zdrowotne 3. kształtowanie polityki zdrowotnej
5	Centrum Geriatrii, Programów Zintegrowanej Opieki i Telemedycyny - komponent nieinwestycyjny	75,00%	40,0	30,0	<p>Gdański Uniwersytet Medyczny</p> <p>Uniwersyteckie Centrum Kliniczne</p> <p>Wojewódzki Zespół Reumatologiczny i Miasto Sopot</p> <p>Politechnika Gdańska</p> <p>Miasto Gdańsk, Miasto Gdynia, Miasto Sopot, powiaty Metropolii</p>	<p>Powstanie referencyjnego klinicznego ośrodka geriatrycznego posiadającego bazę stacjonarną (około 20-40 łóżek) i ambulatoryjną funkcjonującego w obrębie Uniwersyteckiego Centrum Klinicznego oraz wysokospecjalistycznego ośrodka geriatrycznego o profilu rehabilitacyjno –</p>

					Organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie Pomorze-My...) Przedsiębiorstwa informatyczne i farmaceutyczne	reumatologicznym posiadającego bazę stacjonarną (40 łóżek), oddział dzienny i bazę ambulatoryjną, funkcjonującego w obrębie WZR (część finansowana z EFS)
Oś 6. INTEGRACJA						
6	Metropolitalny System Aktywizacji Społeczno - Zawodowej	92,76%	108,17	100,34	Trójmiejska Federacja Organizacji Pozarządowych Regionalne Centrum Wolontariatu, Uniwersytet Gdański Stowarzyszenie Gdański Obszar Metropolitalny, Stowarzyszenie Morena, Pracodawcy Pomorza, Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna, Fundacja RC, Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej, Stowarzyszenie Na Drodze Ekspresji, Caritas Archidiecezji Gdańskiej, Centrum Partycypacji Społeczno- Ekonomicznej, Powiatowe Urzędy Pracy, Gminne Ośrodki Kultury, Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej.	Celem innowacyjnego w skali Polski projektu jest stworzenie 36 Lokalnych Centrów usług w zakresie integracji społecznej i zawodowej – działań na rzecz rozwoju lokalnego, społeczności i gmin OMZG. LC będą mogły powstać tylko w partnerstwie JST i NGO, przy specjalistycznym wsparciu tematycznym i kierunkowym (młodzież, seniorzy i osoby niepełnosprawne). LC będą stopniowo zwiększały swoją niezależność finansową
Oś 7. ZDROWIE						
7	Centrum Geriatrii, Programów Zintegrowanej Opieki i Telemedycyny	31,31%	86,5	27,08	Gdański Uniwersytet Medyczny Uniwersyteckie Centrum Kliniczne Wojewódzki Zespół Reumatologiczny i Miasto Sopot Politechnika Gdańska Miasto Gdańsk, Miasto Gdynia, Miasto Sopot, powiaty Metropolii Organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie Pomorze-My...) Przedsiębiorstwa informatyczne i farmaceutyczne	Powstanie referencyjnego klinicznego ośrodka geriatrycznego posiadającego bazę stacjonarną (około 20-40 łóżek) i ambulatoryjną funkcjonującego w obrębie Uniwersyteckiego Centrum Klinicznego oraz wysokospecjalistycznego ośrodka geriatrycznego o profilu rehabilitacyjno – reumatologicznym posiadającego bazę stacjonarną (40 łóżek), oddział dzienny i bazę ambulatoryjną, funkcjonującego w obrębie WZR

Oś 8. KONWERSJA						
8	Rewitalizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalno - przestrzenna obszarów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją położonych na terenie OMT	75,12%	229,84	172,66	Gdański Obszar Metropolitalny Członkowie Stowarzyszenia GOM i NORDA,	<p>Przedmiotem projektów będą działania mające na celu kompleksową rewitalizację oraz podnoszenia atrakcyjności przestrzeni publicznych na terenie OMZG.</p> <p>W ramach projektów podjęte działania będą miały na celu rewitalizację i integrację, głównie społeczną, prozawodową i gospodarczą połączoną z działaniami infrastrukturalnymi niezbędnymi do przeprowadzenia procesu rehabilitacji społecznej ludności. Ponadto zaplanowane zadania będą miały również na celu poprawę atrakcyjności społecznej i osiedleńczej terenów, zgodnie z obszarem interwencji - podnoszenie atrakcyjności przestrzeni publicznych.</p>
Oś 9.MOBILNOŚĆ						
9	Wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania transportem publicznym (autobusowym i kolejowym) z uwzględnieniem miast powiatowych jako lokalnych węzłów transportu publicznego, zmierzającego do wprowadzenia wspólnego biletu	85,00%	25,0	21,25	<p>Stowarzyszenie Gdański Obszar Metropolitalny Metropolitalny Związek Komunikacyjny Zatoki Gdańskiej;</p> <p>Organizatorzy, operatorzy i przewoźnicy transportu miejskiego oraz regionalnego transportu zbiorowego, w tym: Zarząd Transportu Miejskiego w Gdańsku, Zarząd Komunikacji Miejskiej w Gdyni, MZK Wejherowo Sp. z o.o., PKP Szybka Kolej Miejska w Trójmieście Sp. z o.o., Przewozy Regionalne Sp. z o.o., operator PKM, Gdańska Organizacja Turystyczna;</p>	<p>Celem przedsięwzięcia jest wzrost jakości i konkurencyjności publicznego transportu zbiorowego poprzez wprowadzenie zintegrowanego systemu pobierania opłat w oparciu o bilet elektroniczny, jako narzędzia integracji taryfowo-biletowej na obszarze JST tworzących Związek ZIT. Inwestycja ułatwi wdrożenie wspólnego biletu obejmującego transport miejski i regionalny oraz pozwoli na elastyczne kształtowanie oferty taryfowej z uwzględnieniem preferencji osób zmotoryzowanych.</p>

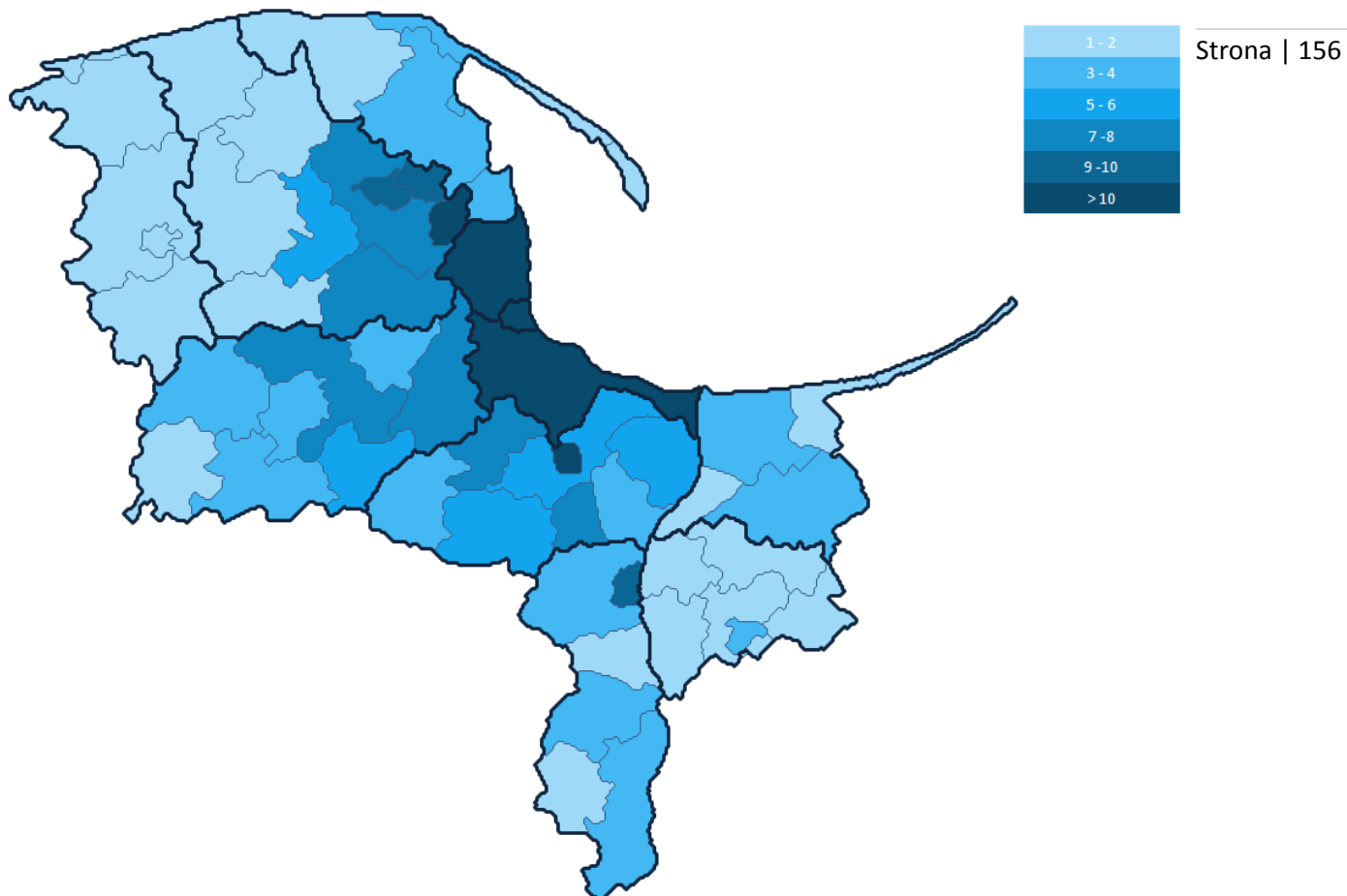
10	Realizacji węzłów integracyjnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz STeR - System Tras Rowerowych dla OMT	51,49%	477,3	245,74	<p>miasto Gdańsk; miasto Gdynia miasto Sopot; gmina Żukowo miasto/gmina Reda; miasto Pruszcz Gdański gmina Pruszcz Gdański; miasto Tczew miasto Wejherowo; gmina Sierakowice miasto Rumia; gmina Somonino gmina Stężyca; gmina Wejherowo gmina Pszczółki; gmina Kartuzy gmina Luzino;</p>	<p>Przedmiotem przedsięwzięcia będzie działanie polegające na utworzeniu spójnej sieci węzłów integrujących systemy transportowe w kluczowych dla regionu miejscach stanowiących punkty węzłowe w procesie przemieszczania się osób. Planuje się szeroko pojęte działania rewitalizacyjne w zakresie istniejącej infrastruktury, a także budowę nowej poprawiającej dostępność i jakość procesu przesiadania się pasażerów. Projekty obejmują swoją tematyką zarówno poprawę obsługi węzłów transportem indywidualnym, jak również uprzywilejowanie i dostosowanie infrastruktury dla transportu zbiorowego. Ważny element programu stanowią będą działania promujące nowe formy przemieszczania się, w tym rozbudowę infrastruktury rowerowej zapewniającą dogodny dostęp do węzłów w ramach promowania aktywnych form mobilności.</p>
					<p>Gdański Obszar Metropolitalny Gmina Cedry Wielkie; Gmina Miasta Gdańska; Gmina Miasta Gdyni; Gmina Miasta Kartuzy; Powiat Gdański; Powiat Wejherowski; Gmina Miasta Wejherowo; Gmina Wejherowo; Gmina Miasta Pruszcz Gdańskiego; Gmina Wiejska Pruszcz Gdańskiego; Powiat Nowodworski; Gmina Miasta Redy; Gmina Miasta Rumi; Gmina Pszczółki; Gmina Miasta Sopotu; Gmina Miasta Tczewa; Gmina Trąbki Wielkie; Gmina Miasta Żukowa; Gmina Szemud; Pomorska Kolej Metropolitalna Sp. z o.o;</p>	<p>Przedmiotem przedsięwzięcia będą działania polegające na budowie tras rowerowych (wydzielone drogi rowerowe, pasy rowerowe w jezdni, tworzenie bezpiecznych przestrzeni wspólnych), budowie parkingów rowerowych, tworzeniu oznakowań dla poprawy orientacji przestrzennej i innych działaniach obejmujących tworzenie udogodnień dla ruchu rowerowego i jego integracji z transportem zbiorowym w zlewniach tras rowerowych.</p>

					PKP SKM w Trójmieście Sp. z o.o.; Uczelnie wyższe z obszaru OMZG;	
Oś 10. ENERGIA						
11	Kompleksowa modernizacja i rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej oraz wybranych źródeł ciepła wspierające podniesienie bezpieczeństwa energetycznego i realizację planu gospodarki niskoemisyjnej dla OMT	40,00%	230,0	131,04	Gdańsk, Gdynia, Sopot, Rumia, Reda, Wejherowo, Kosakowo, Kolbudy	Projekt służy poprawie bezpieczeństwa zasilania odbiorców ciepła poprzez wzrost niezawodności dostaw ciepła.
12	Kompleksowa modernizacja i rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej oraz wybranych źródeł ciepła wspierająca podniesienie bezpieczeństwa energetycznego i realizację planu gospodarki niskoemisyjnej dla MOF Trójmiasta	40,00%	97,6		Nowy Dwór Gdański, Pruszcz Gdański, Rumia, Reda, Tczew	Projekt służy poprawie bezpieczeństwa zasilania odbiorców ciepła poprzez wzrost niezawodności dostaw ciepła.
13	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta	max 65,00%	341,98	100,0	Gdynia, Gdańsk, Sopot, Cedry Wielkie, Gmina Puck, Gmina Żukowo, Gmina Wejherowo, Wejherowo, Reda, Rumia, Puck, Pruszcz Gdański, Pszczółki, Kartuzy, Szemud, Luzino, Władysławowo, Luzino, Władysławowo, Sztutowo, powiat nowodworski, Stegna, Somonino, powiat kartuski, powiat tczewski, powiat gdański, Miasto Tczew, Trąbki Wielkie	Energetyczna modernizacja budynków użyteczności publicznej
14	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków	max. 40%	89,9	30,0	Gmina Miasta Gdyni, Gmina Miasta Gdańsk Gmina miejska Pruszcz Gdański	Przedmiotem przedsięwzięcia będą działania polegające na kompleksowym wykorzystaniu

	mieszkalnych komunalnych OMT				Gmina Szemud Gmina Miejska Rumia	potencjału jaki znajduje się w budynkach mieszkalnych komunalnych, które zużywają znaczne ilości energii m.in. na potrzeby oświetlenia oraz ogrzewania. Szacujemy, że w ramach projektu zostanie kompleksowo zmodernizowanych 64 budynków mieszkalnych, dzięki czemu w każdym z budynków zostanie zmniejszone zużycie energii, o co najmniej 30%.
15	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych spółdzielczych oraz wspólnot mieszkaniowych Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta	max. 40%	89,9	30,0	Gmina Miasta Gdyni Gmina Miasta Sopot, Gmina Miasta Gdańsk, Gmina Miejska Rumia, Gmina Miasta Reda, Gmina Wejherowo, Gmina Tczew, Gmina Kolbudy, Gmina Tczew, Gmina Starogard Gdański, Gmina Miasta Pruszcz Gdański	Przedmiotem przedsięwzięcia będą działania polegające na kompleksowym wykorzystaniu potencjału jaki znajduje się w budynkach mieszkalnych spółdzielczych oraz wspólnot mieszkaniowych, które zużywają znaczne ilości energii m.in. na potrzeby oświetlenia oraz ogrzewania. Szacuje się, że w ramach projektu zostanie kompleksowo zmodernizowanych 400 budynków mieszkalnych wielorodzinnych zarówno spółdzielczych jak i wspólnot mieszkaniowych, których wiek wynosi co najmniej 20 lat, dzięki czemu w każdym z budynków zostanie zmniejszone zużycie energii, o co najmniej 30%. W przypadku budynków, poddanych już modernizacji energetycznej dopuszcza się uzupełnienie działań o montaż instalacji OZE, zgodnie z wytycznymi zawartymi w audycie efektywności energetycznej.

Na poniższej rycinie przedstawiono beneficjentów objętych proponowanym wsparciem w ramach ZIT.

Rycina 68: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT (liczba projektów ZIT)

Źródło: Opracowanie własne

8.2. System wdrażania Strategii ZIT

Zgodnie z propozycją Komisji Europejskiej⁵¹ Zintegrowane Inwestycje Terytorialne są nowym instrumentem rozwoju terytorialnego, przyczyniającym się do realizacji zintegrowanej strategii rozwoju miejskiego, pod warunkiem, że wymaga to wykorzystania wsparcia z polityki spójności pochodzącego z więcej niż jednej osi priorytetowej, jednego lub więcej programów operacyjnych. Przede wszystkim służą zwiększeniu zaangażowania miast i ich obszarów funkcjonalnych w zarządzaniu środkami strukturalnymi UE.

Strona | 157

Wsparcie w ramach ZIT, zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa, powinno być skoncentrowane na poniższych kierunkach interwencji:

- rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu, łączącego miasto oraz jego obszar funkcjonalny,
- przywracanie funkcji społeczno - gospodarczych zdegradowanych obszarów,
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym,
- wspieranie efektywności energetycznej oraz promowanie strategii niskoemisyjnych,
- wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych budujących międzynarodowy charakter i ponadregionalną rangę miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz poprawa dostępu i jakości usług publicznych na całym obszarze funkcjonalnym,
- poprawa sytuacji na rynku pracy, m.in. poprzez działania na rzecz pomocy w aktywnym jej poszukiwaniu, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i dostosowaniu kompetencji do rynku pracy,
- poprawa dostępu do usług publicznych m.in. związanych z edukacją, ochroną zdrowia, pomocą społeczną,
- usługi związane z ochroną zdrowia oraz profilaktyką, a także usługi społeczne.

Powyższe kierunki nie stanowią katalogu zamkniętego. Ustalenia w zakresie doboru celów tematycznych oraz priorytetów inwestycyjnych do realizacji z wykorzystaniem instrumentu ZIT mogą obejmować szerszy katalog tematyczny.

Wśród warunków realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych wskazanych w Art. 28.1 Projektu ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020⁵², wymieniono konieczność powołania związku ZIT pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru realizacji ZIT. Dla realizacji ZIT w Obszarze Metropolitalnym dnia 14 lutego 2014 r. podpisano Porozumienie ZIT.

Związek ZIT ma za zadanie uzgadniać i rozstrzygać sprawy rozwojowe oraz administrować wspólną infrastrukturą na terenie Obszaru Metropolitalnego. Ciałem wykonawczym Związku ZIT jest Zarząd Związku ZIT. Przewodniczącym Zarządu jest Prezydent Miasta Gdańska, który zapewnia obsługę

⁵¹ Projekt pakietu legislacyjny dla funduszy WRS na lata 2014-2020 z dnia 6 października 2011 r.

⁵² Projekt z dnia 24 marca 2014 r.

administracyjną Związku poprzez stowarzyszenie Gdański Obszar Metropolitalny, pełniący funkcje Sekretariatu ZIT.

Doświadczenia funkcjonowania obszarów metropolitalnych w Polsce wskazują, iż Sekretariat Związku ZIT może mieć następujące kompetencje:

- przygotowanie propozycji programu działań dla OMZG, w oparciu o istniejące dokumenty planistyczne, który musi zawierać szczegóły zamierzeń obejmujące te obszary tematyczne i zagadnienia, które będą zawarte w ZIT,
- przedkładanie projektu programu działań dla OMZG do zatwierdzenia Zarządowi i Radzie Związku ZIT, Ministrowi Infrastruktury i Rozwoju i IZ RPO WP,
- ogłaszanie informacji o naborze fiszek oraz przyjmowaniu fiszek od potencjalnych projektodawców,
- przygotowanie propozycji kryteriów wyboru projektów osi priorytetowych realizujących ZIT oraz przekazywanie jej do zatwierdzenia przez Podkomitet Monitorujący Związku ZIT,
- propozycja oceny i wybór projektów ubiegających się o dofinansowanie,
- przekazywanie list rankingowych rekomendowanych projektów do IZ/IP RPO WP,
- przygotowanie rocznego raportu nt. wdrażania Programu działań dla OMZG, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzenia Podkomitetowi Monitorującemu ZIT.

Strona | 158

Dla właściwej oceny formalnej złożonych wniosków Związek ZIT może tworzyć grupy robocze, korzystać z opinii niezależnych ekspertów lub usług innych instytucji. Z uwagi na uwarunkowania formalno – prawne Związku ZIT w ramach RPO WP 2014-2020 przewidywana delegacja zadań powinna ograniczyć się do minimalnego zakresu zarządzania tj. wyboru przedsięwzięć/projektów do dofinansowania, monitoringu oraz sprawozdawczości ZIT.

Wybór projektów ZIT

1. Rada Związku ZIT na podstawie Uchwały przyjmuje kryteria strategiczne i merytoryczne wyboru projektów;
2. Powołani eksperci lub pracownicy Sekretariatu ZIT dokonują oceny merytorycznej wniosków/fiszek projektowych na podstawie przyjętych przez Radę Związku ZIT kryteriów oceny, uzgadniają wstępną listę projektów ZIT i komplementarnych oraz przekazują ją pod obrady Zarządu, a następnie Zarząd przekazuje projekt uchwały Radzie Związku ZIT;
3. Listy projektów przyjmowane są w formie Uchwały Rady Związku ZIT;
4. Lista wybranych przez Radę Związku ZIT projektów przekazywana jest do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w formie stanowiska negocjacyjnego, które stanowi przedmiot dalszych uzgodnień;
5. Ocena merytoryczna projektów pozostaje w kompetencji Związku ZIT. Ocena formalna i wykonalności, negocjowanie i podpisanie umowy z beneficjentem, rozliczanie projektów realizowane jest przez Instytucję Zarządzającą RPO WP;
6. IZ RPO WP 2014-2020 rozważy zapewnienie na etapie tworzenia kryteriów wyboru projektów w ścieżce konkursowej preferencji dla projektów, które będą komplementarne z projektami

z listy ZIT oraz będą realizowały wspólną strategię rozwojową lub np. lokalne plany rewitalizacji, plany gospodarki niskoemisyjnej itp.;

7. W przypadku poważnych opóźnień bądź nieprawidłowości w przygotowaniu lub wdrażaniu projektów ZIT z listy podstawowej, Zarząd w procedurze negocjacyjnej z IZ RPO WP może podjąć decyzję o przesunięciu środków przewidzianych na ich realizację ZIT na projekty z listy rezerwowej, a także o wdrożeniu fakultatywnej procedury konkursowej, jeśli projekty z listy rezerwowej, w opinii IZ nie pozwolą na osiągnięcie uzgodnionych w *Strategii ZIT* dla danego Priorytetu/Działania RPO WP 2014-2020 wskaźników produktu i rezultatu.

Monitorowanie i sprawozdawczość ZIT

1. IZ RPO WP ma obowiązek zapewnić, iż system monitorowania programu będzie obejmował identyfikację projektów realizowanych w ramach ZIT, w tym identyfikację ich produktów i rezultatów,
2. Sekretariat ZIT powinien być odpowiedzialny za:
 - przygotowanie kwartalnego raportu dotyczącego stanu przygotowania projektów z listy ZIT do realizacji,
 - przygotowanie rocznego sprawozdania na temat wdrażania Strategii ZIT.

Szczegółowe rozwiązania w zakresie monitoringu i sprawozdawczości ZIT zostaną opracowane w miarę postępu prac nad wdrażaniem Strategii.

Należy również rozważyć delegowanie zadań Instytucji Zarządzającej RPO WP na poziom Związku ZIT, w odniesieniu do tych osi priorytetowych i działań, które zakładają realizację dużej liczby małych projektów/zadań, w tym w ramach wiązek projektów. Uzależnione jest to od uwarunkowań formalnych związanych z formą organizacyjno-prawną Związku ZIT. W zależności od stopnia delegacji zadań na poziom ZIT konieczne będzie spełnienie przez Związek ZIT konkretnych warunków związanych z systemem realizacji polityki spójności, w tym przy większym zakresie delegacji – przejściem procesu akredytacji, audytu zgodności i następujących potem kontroli systemowych.

Warto również rozważyć powołanie Podkomitetu Monitorującego ZIT. Podkomitet Monitorujący ZIT mógłby funkcjonować w ramach Komitetu Monitorującego RPO WP. Przewodniczący Zarządu Związku ZIT może kierować Podkomitetem Monitorującym ZIT lub delegować zadania na inne podmioty lub osoby. Podkomitet Monitorujący ZIT zbierałby się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał, a w jego skład mogliby wchodzić:

- przedstawiciele IZ/IP RPO,
- przedstawiciele właściwych miejscowo lokalnych samorządów terytorialnych,
- przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych.

Podkomitet określałby swój regulamin wewnętrzny i zatwierdzałby go w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą RPO WP. Do zadań Podkomitetu Monitorującego ZIT może należeć między innymi:

- monitorowanie wdrażania Strategii ZIT,

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Gdański Obszar
Metropolitalny

Polska
Unia
Mobilności
Aktywnej

- ocena i akceptacja rocznego raportu nt. wdrażania Strategii ZIT, a następnie przekazywanie tego dokumentu do IZ/IP RPO WP i MIR,
- wnioskowanie o przygotowanie aktualizacji Strategii ZIT.

Szczegółowy skład i tryb pracy oraz zasady działania Komitetu zostaną określone przez Związek ZIT.

Strona | 160

Koszty operacyjne funkcjonowania ZIT mogą być współfinansowane ze środków krajowego Programu Operacyjnego Pomocy Technicznej (POPT). Zadaniem POPT może być wsparcie realizacji ZIT poprzez finansowanie działań instytucji odpowiedzialnych za ich wdrażanie. Będą one traktowane, jak inne instytucje w systemie realizacji instrumentów strukturalnych np. instytucje wdrażające. Oznacza to, że z pomocy technicznej finansowany będzie podobny katalog kosztów, adekwatny do zakresu powierzonych zadań (np. koszty pracownicze, koszty audytu (jeśli wystąpią), koszty oceny projektów, koszty ekspertów, koszty informacji i promocji, itp.). Koszty operacyjne funkcjonowania ZIT, mogą być również pokryte z pomocy technicznej RPO WP na lata 2014-2020, w przypadku rozważenia szerszej delegacji zadań, niż tylko zakres minimalny.

Strategia ZIT będzie dokumentem okresowo aktualizowanym w szczególności w zakresie listy przedsięwzięć. W każdej Osi priorytetowej co najmniej 1 raz na rok w całym okresie programowania 2014 – 2020 ogłaszany będzie nabór projektów umożliwiający aktualizację istniejących fiszek projektowych lub dołączenie nowych fiszek projektowych w ramach danej osi.

9. Rodzaje i charakterystyka instrumentów finansowych

9.1. Źródła finansowania realizacji Strategii ZIT

Zapewnienie odpowiednich źródeł finansowania jest kluczowym elementem sukcesu każdej strategii. W niniejszym rozdziale omawiane są różne instrumenty finansowe potencjalnie dostępne dla wnioskodawców składających swoje projekty w ramach Strategii ZIT, przy czym nie wskazuje się przypisania projektów do poszczególnych źródeł. Decyzje w tym zakresie należą do wnioskodawców. Podstawowe znaczenie dla realizacji projektów ZIT będą miały środki zapewnione w ramach RPO WP. Istotnym źródłem finansowania przedsięwzięć są także środki UE w ramach innych programów operacyjnych realizowanych na poziomie krajowym oraz inne niekomercyjne źródła finansowania. Zgodnie z aktualną treścią dokumentu „Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - umowa partnerstwa” wskazuje się dwa krajowe programy: POIiŚ oraz POPW. Ze względu na trwające uzgodnienia i doprecyzowanie dokumentów związanych z udostępnieniem beneficjentom środków unijnych w nowej perspektywie, w dalszej części dokumentu przedstawiono szereg źródeł finansowania, które stanowią możliwe obszary synergii z instrumentami wsparcia przedsięwzięć ZIT.

Realizacja ZIT w Polsce odbywa się przede wszystkim na terenie miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarami w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Strategia ZIT dla obszarów funkcjonalnych finansowana jest z RPO (przez EFRR i EFS). Projekty wynikające ze Strategii ZIT, o komplementarnym charakterze do wspieranych przez RPO w formule ZIT, będą miały możliwość ubiegania się o wsparcie z krajowych programów, w tym, jak wspomniano, zwłaszcza z POIiŚ 2014-2020. Na realizację ZIT na tych obszarach przeznaczono część z rezerwy programowej w wysokości 4,5% funduszy strukturalnych (ustanowiona na etapie przygotowania Założeń Umowy Partnerstwa). Wskazano również na znaczenie źródeł komercyjnych, które mogą stanowić ważny element w strukturze finansowej projektów.

9.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego (RPO WP)

ZIT będzie szczególną formą koordynacji wsparcia w ramach RPO WP. Rezultatem zastosowania tych mechanizmów będzie wynegocjowanie i uzgodnienie pomiędzy IZ RPO WP a Związkiem ZIT wielotematycznych pakietów przedsięwzięć (w przypadku ZIT ujętych w Strategii ZIT, a w przypadku ZPT – wynikających z analizy barier i potencjałów rozwojowych danego MOF). Uzyskają one skoordynowany dostęp do różnych OP RPO WP oraz instrumentów wsparcia pozostających w dyspozycji IZ RPO WP.

Środki przewidziane w RPO WP 2014-2020 będą podstawowym źródłem finansowania projektów w ramach ZIT. Zgodnie z wersją Projektu RPO z dnia 27.03.2014 obowiązującą na dzień przygotowania niniejszego dokumentu alokacja środków na poszczególne osie priorytetowe ZIT przedstawia się następująco jak w tabeli.

Tabela 12: Alokacja przewidziana na ZIT w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Pomorskiego

Oś priorytetowa	Fundusz	Alokacja ZIT (EUR)
Komercjalizacja wiedzy	EFRR	25 794 120
Przedsiębiorstwa	EFRR	7 859 146
Edukacja	EFS	0
Kształcenie zawodowe	EFRR	0
Zatrudnienie	EFS	16 328 488
Integracja	EFS	23 890 152
Zdrowie	EFRR	6 448 530
Konwersja	EFRR	41 109 379
Mobilność	EFRR	40 303 312
Energia	EFRR	73 513 243
Środowisko	EFRR	0
Pomoc techniczna	EFS	0
Ogółem	EFRR+EFS	235 246 370

Źródło: Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020, wersja z dnia 27/03/2014, str. 117

Poniżej szczegółowo zaprezentowano pełną listę Osi Priorytetowych i Priorytetów Inwestycyjnych proponowanych do objęcia interwencją ZIT, w następującym przyporządkowaniu:

1. Oś Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których w projekcie RPO WP przewidziano zastosowanie instrumentu terytorialnego ZIT,
2. Oś Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których w projekcie RPO WP nie przewidziano zastosowania instrumentu terytorialnego ZIT.

1. Oś Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których przewidziano zastosowanie instrumentu terytorialnego ZIT:

Zakres tematyczny ZIT, zgodnie ze stanowiskiem negocjacyjnym Rady ZIT, w odniesieniu do wydzielonej na ten instrument alokacji, obejmuje:

- OP 2 Przedsiębiorstwa, PI 3.4 *Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług;*
- OP 5 Zatrudnienie, PI 8.5 *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników;*
- OP 5 Zatrudnienie, PI 8.10 *Aktywne i zdrowe starzenie się;*
- OP 6 Integracja, PI 9.4 *Aktywna integracja, w szczególności w celu wspierania zatrudnialności;*
- OP 6 Integracja PI 9.8, *Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych;*

- OP 7 Zdrowie PI 9.1 *Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych;*
- OP 8 Konwersja PI 9.2, *Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich;*
- OP 9 Mobilność PI 4.5 *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych, mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu;*
- OP 10 Energia, PI 4.3 *Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym;*
- OP 10 Energia, PI 4.5 *Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych, mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.*

2. Osie Priorytetowe RPO WP wraz z Priorytetami Inwestycyjnymi (PI), dla których nie przewidziano zastosowania instrumentu terytorialnego ZIT:

OP 1, Komercjalizacja wiedzy PI 1.2 *Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.*

Przedsięwzięcia ujęte w załączniku do Strategii ZIT, które decyzją Zarząd ZIT nie znalazły się w grupie projektów ZIT, będą mogły starać się o wsparcie w ramach RPO WP w innych dopuszczalnych trybach. Łączna alokacja przewidziana na realizację projektów w ramach RPO WP przewiduje wkład środków funduszy europejskich we wszystkich osiach priorytetowych na poziomie 1 863 mln EUR, z czego EFRR to 1 343,4 mln EUR natomiast EFS 519,6 mln EUR. Oznacza to, że na inwestycje realizowane w formule ZIT przewidziano 12,6% środków RPO WP.

9.3. Kontrakt Terytorialny dla Województwa Pomorskiego (RPO WP)

Zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego na lata 2010-2020 (KSRR), Kontrakt Terytorialny jest najważniejszym narzędziem koordynacyjnym w systemie jej realizacji, pozwalającym uzgodnić najistotniejsze działania prorozwojowe.⁵³

Strona | 164

Kontrakt Terytorialny, choć funkcjonował w przeszłości jako nieformalny model uzgodnień na linii samorządy województw – Rząd RP, został ostatecznie usankcjonowany zmianą do ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju dopiero w kwietniu 2014 r.

Kontrakt terytorialny dla WP stanowi zestawienie zobowiązań Rządu oraz SWP do realizacji określonych projektów na terenie województwa pomorskiego i finansowania z różnych źródeł powiązanych ze sobą przedsięwzięć priorytetowych, które odpowiadają celom określonym w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2020 oraz w SRWP. Podstawą definiowanych przedsięwzięć do mandatu negocjacyjnego SWP są szczegółowe zapisy RPS, jak również uzgodnienia z partnerami w regionie, wynikające z ZPT oraz z zastosowania mechanizmu ZIT. Zidentyfikowane przedsięwzięcia pogrupowano wg następujących obszarów tematycznych:

- transport,
- środowisko i energetyka,
- badania i rozwój oraz konkurencyjność szkolnictwa wyższego,
- ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego,
- aktywizacja społeczna, zawodowa i obywatelska oraz przedsięwzięcia związane z realizacją Umowy Partnerstwa.

Przedsięwzięcia ZIT, stanowią szczególną formę koordynacji wsparcia w ramach RPO WP oraz pomiędzy RPO WP a innymi instrumentami finansowymi. Przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT, których realizację przewiduje się w programach niebędących w bezpośredniej dyspozycji ZWP, w tym w szczególności w krajowych programach operacyjnych finansowanych ze środków UE lub innych krajowych instrumentów finansowych, mogą zostać włączone do stanowiska negocjacyjnego SWP do kontraktu terytorialnego i/lub wspierane przez samorząd województwa w procedurach aplikacyjnych w ramach programów krajowych.

Biorąc pod uwagę fakt, że kontrakt terytorialny w proponowanym obecnie kształcie nie był dotychczas stosowany, trudno przewidzieć jak będzie przebiegać jego wdrożenie. Dodatkowym problemem po stronie struktur zarządzających ZIT może być fakt, iż nie przewiduje się, by one były jednym z sygnatariuszy kontraktu, co ogranicza ich wpływ na jego ostateczny kształt. Biorąc pod uwagę to zagrożenie ciężar bieżącej koordynacji wdrażania ZIT zostanie przeniesiony na Komitet Monitorujący programów regionalnych. Na dzień przygotowania niniejszego dokumentu trwają aktywne negocjacje dotyczące kształtu kontraktu terytorialnego dla WP.

⁵³ Kontrakt Terytorialny dla Województwa Pomorskiego, Zarząd Województwa Pomorskiego, wersja z dnia 8 kwietnia 2014 roku

9.4. Krajowe Programy Operacyjne

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) to największy program operacyjny w nowej perspektywie finansowej. Celem głównym Programu jest wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Tak zdefiniowany cel został oparty na równowadze oraz wzajemnym uzupełnianiu się działań w trzech podstawowych obszarach:

- czystej i efektywnej energii,
- adaptacji do zmian klimatu oraz efektywnego korzystania z zasobów,
- konkurencyjności.

Głównymi beneficjentami nowego programu będą podmioty publiczne, w tym jednostki samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorcy, w szczególności duże firmy. Budżet Programu to 27 513,9 mln euro z Funduszy Europejskich.

Priorytety POIiŚ 2014-2020 to:

- zmniejszenie emisyjności gospodarki - poprawa efektywności energetycznej i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach, sektorze publicznym i mieszkaniowym, promowanie strategii niskoemisyjnych, rozwój i wdrażanie inteligentnych systemów dystrybucji,
- ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu - rozwój infrastruktury środowiskowej, ochrona i zahamowanie spadku różnorodności biologicznej, poprawa jakości środowiska miejskiego, dostosowanie do zmian klimatu,
- rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej - rozwój drogowej i kolejowej infrastruktury w sieci TEN-T, połączeń kolejowych poza tą siecią oraz w aglomeracjach, niskoemisyjny transport miejski, transport morski i śródlądowy, poprawa bezpieczeństwa w ruchu lotniczym, inteligentne systemy transportowe,
- zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej - rozwój drogowej infrastruktury TEN-T, poprawa dostępności miast i przepustowości infrastruktury drogowej,
- poprawa bezpieczeństwa energetycznego - rozwój inteligentnych systemów dystrybucji, magazynowania i przesyłu gazu ziemnego i energii elektrycznej, budowa i rozbudowa magazynów gazu ziemnego, rozbudowa terminala LNG,
- ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego - inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych,
- wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia - wsparcie infrastruktury szpitali ponadregionalnych i współpracujących z nimi jednostek diagnostycznych w zakresie chorób „aktywności zawodowej” i opieki nad matką i dzieckiem, wsparcie infrastruktury systemu państwowego ratownictwa medycznego.

W ramach tak sformułowanych priorytetów inwestycyjnych wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia wyłaniane w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Podstawowym trybem wyboru będzie tryb konkursowy, natomiast tryb pozakonkursowy stosowany będzie wyłącznie

w uzasadnionych przypadkach, o czym w dalszej części niniejszego punktu. Wybór projektów do dofinansowania zostanie dokonany na podstawie oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

POIiŚ przewiduje zastosowanie tzw. zintegrowanego podejścia terytorialnego, dla którego największe znaczenie będą miały działania zapisane w Strategii ZIT. Jak już wspomniano wcześniej, głównym narzędziem finansowania przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii ZIT jest RPO. Dodatkowo jednak, projekty ujęte w Strategii, o charakterze komplementarnym do tych wspieranych przez RPO w formule ZIT, będą mogły uzyskać wsparcie z programów krajowych, np. POIiŚ w ramach właściwych osi priorytetowych. W taki sposób POIiŚ będzie wносить wkład w realizację podejścia zintegrowanego, pomimo, że w ramach samego programu nie przewiduje się realizacji projektów w formule ZIT. Wsparcie w ramach ZIT obejmuje następujące działania:

- modernizacja energetyczna budynków z wymianą wyposażenia na energooszczędne (PI 4.3),
- realizacja sieci ciepłowniczych i chłodniczych (PI 4.5),
- zrównoważona mobilność miejska/transport (PI 4.5),
- wsparcie kolei aglomeracyjnej (PI 7.4).

Może zdarzyć się tak, że przedsięwzięcia realizowane w ramach POIiŚ będą stanowiły podstawową inwestycję, wokół której realizowane będą mniejsze (komplementarne) inwestycje finansowane z RPO w formule ZIT (np. transport miejski). Projekty komplementarne, które znalazły się w pozytywnie zaopiniowanej (przez Instytucję Zarządzającą POIiŚ) Strategii ZIT, będą wyżej oceniane w procesie ich wyboru do realizacji poprzez:

- zastosowanie priorytetowego traktowania projektów o charakterze komplementarnym zamieszczonych w Strategii ZIT,
- wprowadzenie preferencji dla projektów o charakterze komplementarnym zamieszczonych w Strategii ZIT w kryteriach oceny projektów dla wybranych działań POIiŚ.

Tabela 13: Podział alokacji POIiŚ pomiędzy osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne (w mln EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wkład unijny	Indykatorywny podział wkładu krajowego			Finansowanie ogółem
					Ogółem	Krajowe środki publiczne	Krajowe środki prywatne	
I.	FS	Nie dotyczy	4	1 528,4	269,7	27,0	242,7	1 798,1
II.	FS	Nie dotyczy	5	700,0	123,5	80,3	43,2	823,5
			6	3 108,2	548,5	356,5	192,0	3 656,7
III.	FS	Nie dotyczy	4	2 009,2	354,6	354,5	0	2 363,8
			7	14 832,1	2 617,4	2 458,0	159,5	17 449,5
IV.	EFRR	Słabiej rozwinięte	7	2 925,0	516,2	516,2	0	3 441,2
		Lepiej rozwinięte		75,4	18,9	18,9	0	94,3

V.	EFRR	Lepiej rozwinięte	7	971,8	171,5	0	171,5	1 143,3
		Słabiej rozwinięte		28,2	7,0	0	7,0	35,2
VI.	EFRR	Słabiej rozwinięte	6	437,3	77,2	68,7	8,5	514,5
		Lepiej rozwinięte		60,0	15,0	15,0	0	75,0
VII.	EFRR	Słabiej rozwinięte	9	428,3	75,6	73,6	2,0	503,9
		Lepiej rozwinięte		80,0	20,0	19,7	0,3	100,0
VIII.	FS	Nie dotyczy	Nie dotyczy	330,0	58,2	58,2	0	388,2
RAZEM				25 513,9	4 873,3	4 046,6	826,7	32 387,2

Źródło: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, wersja z dnia 08/01/2014

Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój (dalej POIR) 2014-2020, jest krajowym programem operacyjnym finansowanym ze środków EFRR. Obszarem realizacji programu jest obszar całej Polski, tj. 15 regionów zaliczonych do słabiej rozwiniętych oraz Mazowsze - jako region o specjalnym statusie wynikającym z rozporządzenia ramowego, jako były region słabo rozwinięty. Zgodnie z Umową Partnerstwa, alokacja środków EFRR na POIR wynosi 8 614,1 mln EUR. Minimalne zaangażowanie środków krajowych wynosi w momencie programowania 1 573,5 mln EUR. Maksymalny poziom dofinansowania dla każdej osi priorytetowej wynosi 85% dla regionów słabiej rozwiniętych i 80% dla Mazowsza. Celem głównym POIR jest wspieranie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki, wyrażające się głównie zwiększeniem nakładów na badania i rozwój, w szczególności poprzez:

- wsparcie przedsiębiorstw w obszarach innowacyjności i działalności badawczo-rozwojowej,
- podniesienie jakości i interdyscyplinarności badań naukowych i prac rozwojowych,
- zwiększenie stopnia komercjalizacji oraz umiędzynarodowienia badań naukowych i prac rozwojowych.

Cel główny będzie realizowany przez komplementarne cele szczegółowe POIR, określone na poziomie osi priorytetowych, którymi są:

- wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa oraz konsorcja naukowo-przemysłowe,
- wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach,
- wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw,
- zwiększenie potencjału naukowo-badawczego,
- pomoc techniczna.

Cele POIR podzielone zostały na:

- 2 cele tematyczne – realizowane przez poszczególne osie priorytetowe,
- 7 celów szczegółowych – realizowanych przez określone priorytety inwestycyjne.

Podział środków między poszczególne cele tematyczne będzie wynikał w szczególności z:

- kierunków działań w obszarze objętym wsparciem w programie wyznaczonych w krajowych oraz unijnych dokumentów strategicznych,
- zidentyfikowanych wyzwań, potrzeb oraz potencjałów rozwojowych,
- zakresu i komplementarności wsparcia badań naukowych oraz innowacyjności z pozostałymi krajowymi i regionalnymi programami operacyjnymi,
- specyfiki projektów uwzględniającej ich koszt oraz zakres realizacji,
- minimalnych poziomów koncentracji wsparcia (tzw. *ring fencing*) z polityki spójności wyznaczonych przez Komisję Europejską, co wpływa na rozkład środków finansowych pomiędzy poszczególne cele tematyczne oraz pośrednio – programy operacyjne.

Zgodnie z powyższym POIR ma na celu wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. W ramach programu przewiduje się bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu oraz jednostek naukowych świadczących przedsiębiorstwom usługi o wysokiej jakości, jak również wsparcie systemowe, które ma pozwolić na zapewnienie rozwoju środowiska instytucjonalnego innowacyjnych przedsiębiorstw. Dofinansowanie kierowane będzie zwłaszcza na wsparcie całego procesu powstawania innowacji od fazy inkubacji pomysłu, poprzez działalność B+R, prototypowanie aż po wdrażanie wyników badań. Szczególny nacisk położony zostanie na współpracę w ramach konsorcjów naukowych oraz jednostek naukowych i przedsiębiorstw. Istotne znaczenie będzie miało wspieranie obszarów określonych jako inteligentne specjalizacje (krajowe i regionalne).

Tabela 14: Podział alokacji POIR pomiędzy osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne (w mln EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Oś 1	EFRR	Regiony słabiej rozwinięte	1	3 139,5	554,0	3 693,5
		Regiony lepiej rozwinięte	1	310,5	77,6	388,1
Oś 2	EFRR	Regiony słabiej rozwinięte	1	1 797,0	317,1	2 114,1
		Regiony lepiej rozwinięte	1	178,2	44,6	222,8
		Regiony słabiej rozwinięte	3	423,0	74,6	497,6
		Regiony lepiej rozwinięte	3	25,0	6,3	31,3
Oś 3	EFRR	Regiony słabiej rozwinięte	1	627,2	110,7	737,9
		Regiony lepiej rozwinięte	1	61,8	15,4	77,2
		Regiony słabiej rozwinięte	3	364,7	64,4	429,1

		Regiony lepiej rozwinięte	3	17,2	4,3	21,5
Oś 4	EFRR	Regiony słabiej rozwinięte	1	1 262,6	222,8	1 485,4
		Regiony lepiej rozwinięte	1	110,4	27,6	138,0
Oś 5	EFRR	Regiony słabiej rozwinięte	Nie dotyczy	275,0	48,5	323,5
		Regiony lepiej rozwinięte	Nie dotyczy	22,0	5,5	27,5
RAZEM				8 614,1	1 573,4	10 187,5

Źródło: Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój na lata 2014-2020, wersja ze stycznia 2014

Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER) powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia. Będzie też wspierał innowacje społeczne i współpracę ponadnarodową w wymienionych obszarach oraz wdrażanie w Polsce inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych.

POWER jest finansowany ze środków EFS oraz w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych (*Youth Employment Initiative – YEI*). Obszarem realizacji programu jest obszar całej Polski, tj. 15 regionów zaliczonych do kategorii słabiej rozwiniętych oraz Mazowsze jako region lepiej rozwinięty o specjalnym statusie wynikającym z rozporządzenia ramowego jako były region słabo rozwinięty. Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków EFS na Program wynosi 4 166,8 mln EUR oraz 252,4 mln EUR w ramach specjalnej linii budżetowej Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych. Minimalne zaangażowanie środków krajowych – szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia 1303/2013 zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% i dla Mazowsza na poziomie 80% - wynosi w momencie programowania 690,0 mln EUR.

W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.

POWER wyróżnia następujące osie priorytetowe:

- osoby młode na rynku pracy - działania realizowane w ramach tej osi będą miały na celu wsparcie bezpośrednie dla młodych osób bez pracy, by to przyczyniało się do ich aktywizacji zawodowej, jak również poprawy sytuacji na rynku pracy,
- efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki, edukacji – w ramach osi drugiej przewiduje się działania dotyczące reform systemów i struktur w wybranych obszarach polityk publicznych, bezpośrednio związane z promowaniem trwałego zatrudnienia wysokiej jakości i mobilności pracowników, promowaniem włączenia społecznego, inwestowaniem w edukację zawodową, wzmacnianiem zdolności instytucjonalnych,

- szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju – celem niniejszej osi jest poprawa jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równoważnym,
- innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa- w ramach ostatniej osi zakłada się realizację przedsięwzięć zapewniających zwiększenie wykorzystania innowacji społecznych na rzecz poprawy skuteczności polityk publicznych.

Jedną z głównych zasad programowania na lata 2014-2020 jest wymiar terytorialny, który sprzyja zwiększeniu efektywności wykorzystania środków funduszy strukturalnych (w tym EFS). Większość działań będzie miało charakter horyzontalny, a więc skutki wsparcia POWER będą odczuwalne dla całego kraju, a nie dla poszczególnych terytoriów. Jedynymi wyjątkami, w przypadku których można zastosować podejście terytorialne jest:

- Obszar szkolnictwa wyższego (Oś III),
- Wsparcie osób w wieku 15-24 (Oś I),
- Działania o charakterze innowacyjnym (Oś IV).

POWER jest ukierunkowany na rozwiązywanie problemów społecznych, również na terenach wiejskich. Założeniem interwencji EFS jest kierowanie interwencji bezpośrednio do osób, których one dotyczą, a realizowane działania mogą oddziaływać bezpośrednio na:

- Obszary wiejskie, zwłaszcza w zakresie wsparcia w ramach szkolnictwa wyższego osób pochodzących z terenów wiejskich oraz wsparcia osób młodych z terenów wiejskich na rynku pracy. Działania podejmowane w programie będą również wpływały na osoby zamieszkujące obszary wiejskie w zakresie m.in. poprawy jakości pracy szkół, instytucji rynku pracy, podmiotów działających na rzecz redukcji ubóstwa i wyłączenia społecznego. Na te działania przeznaczonych może być ok. 500 mln EUR w formie instrumentów, działań, preferencji kryteriach z zachowaniem zgodności z regulacjami EFS.
- Obszary metropolitalne, jako główne ośrodki szkolnictwa wyższego będą wspierane również w pośredni sposób w ramach interwencji POWER.
- Kluczowe wyzwania dla Polski Wschodniej, wynikające ze Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. POWER obejmować będzie swoim zasięgiem grupy docelowe z terenów Polski Wschodniej.

Tabela 15: Podział alokacji POWER pomiędzy osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne (w mln EUR)

Oś	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Oś 1	EFS	Regiony słabiej rozwinięte	8	841,0	148,0	989,0
		Mazowsze		132,3	33,0	165,3
	YEI	Nie dotyczy		504,9	45,0	549,9
Oś 2	EFS	Regiony	8	103,7	18,0	121,7

		słabiej rozwinięte				
		Mazowsze		16,3	4,0	20,3
		Regiony słabiej rozwinięte	9	203,3	36,0	239,3
		Mazowsze		32,0	8,0	40,0
		Regiony słabiej rozwinięte	10	391,6	69,0	460,6
		Mazowsze		61,6	15,0	76,6
		Regiony słabiej rozwinięte	11	163,3	29,0	192,3
		Mazowsze		25,7	6,0	31,7
Oś 3	EFS	Regiony słabiej rozwinięte	10	983,7	174,0	1 157,7
		Mazowsze		154,7	39,0	193,7
Oś 4	EFS	Regiony słabiej rozwinięte	8 9 10	579,4	30,0	609,4
		Mazowsze	11	91,1	10,0	101,1
Oś 5	EFS	Regiony słabiej rozwinięte	Pomoc techniczna POWER	116,4	21,0	137,4
		Mazowsze		18,3	5,0	23,3
RAZEM				4 419,3	690,0	5 109,3

Źródło: Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój na lata 2014-2020, wersja z dnia 08/01/2014

Program Operacyjny Polska Cyfrowa (POPC) jest nowym programem, który pojawił się dopiero w perspektywie finansowej 2014-2020. Głównymi beneficjentami programu będą jednostki administracji rządowej oraz jednostki im podległe, jednostki naukowe, państwowe organizacje kultury, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa. Budżet POPC wynosi 2 255,6 mln euro. Cele nowego programu zostały zdefiniowane jako:

- zwiększenie powszechnego dostępu do szerokopasmowego szybkiego Internetu,
- zwalczanie wykluczenia cyfrowego,
- wzrost jakości i dostępności e-usług publicznych,
- usprawnienie funkcjonowania cyfrowej administracji publicznej,
- poprawa dostępności informacji i zasobów publicznych,
- stymulowanie rozwoju gospodarki elektronicznej.

Program będzie realizowany w ramach trzech priorytetów:

- Powszechny dostęp do szybkiego Internetu – w ramach tej osi na wsparcie mogą liczyć działania, które dotyczyć będą wspierania projektów infrastrukturalnych.
- E-administracja i otwarty rząd – planuje się by w ramach osi drugiej powstawało coraz więcej e-usług wysokiej jakości.
- Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa – działania realizowane w ramach trzeciej osi mają zachęcać do korzystania z internetu te osoby, które jeszcze z niego nie korzystają oraz wspierać podnoszenie kompetencji tych, którzy mają umiejętności cyfrowe na różnym poziomie.

Strona | 172

POPC jest programem operacyjnym finansowanym ze środków EFRR. Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków EFRR na POPC wynosi 2 255,6 mln euro. Minimalne zaangażowanie środków krajowych w regionach słabiej rozwiniętych zakłada się na poziomie 85%, a dla Mazowsza 80%. Realizacja POPC zakłada zaangażowanie środków krajowych publicznych i prywatnych.

Tabela 16: Podział alokacji POPC pomiędzy osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne (w mln EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wkład UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Oś Priorytetowa 1	EFRR	Regiony słabiej rozwinięte	2	952,2	168,0	1 120,2
		Regiony lepiej Rozwinięte	2	68,1	17,0	85,1
Oś Priorytetowa 2	EFRR	Regiony słabiej Rozwinięte	2	960,3	169,5	1 129,8
		Regiony lepiej Rozwinięte	2	72,3	18,1	90,4
Oś Priorytetowa 3	EFRR	Regiony słabiej Rozwinięte	2	125,5	22,1	147,6
		Regiony lepiej Rozwinięte	2	9,5	2,4	11,9
Oś Priorytetowa 4	EFRR	Regiony słabiej Rozwinięte	2	63,0	11,1	74,1
		Regiony lepiej Rozwinięte	2	4,7	1,2	5,9
SUMA	EFRR	Regiony słabiej Rozwinięte	2	2101,0	370,7	2471,7
SUMA		Regiony lepiej rozwinięte	2	154,6	38,7	193,3
ŁĄCZNIE	EFRR		Cel tematyczny 2	2255,6	409,4	2665,0

Źródło: Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020, wersja z dnia 08/01/2014

9.5. Możliwe obszary synergii przedsięwzięć ZIT z innymi instrumentami finansowymi

Preferencyjne formy finansowania zwrotnego w perspektywie 2007-2013 stanowiły istotne źródło pozyskania kapitału na potrzeby przedsięwzięć inwestycyjnych. W nowym okresie programowania zakłada się szersze zastosowanie instrumentów zwrotnych. Jeden z przykładów takiej formy finansowania w perspektywie 2007-2013 stanowiła **Inicjatywa JESSICA**, która swoim wsparciem z założenia obejmowała Projekty łączące element komercyjny (zapewniający rentowność projektu) oraz element społeczny (wpływający korzystnie na jakość życia mieszkańców). Inicjatywa JESSICA wdrażana była w Polsce w pięciu województwach, w tym w województwie pomorskim.

Projekty realizowane ze środków inicjatywy koncentrowały się przede wszystkim na obszarach takich jak: rewitalizacja obszarów miejskich, wsparcie instytucji otoczenia biznesu, wspieranie potencjału gospodarczego wzmacniającego konkurencyjność miast. Zakres działań możliwych do sfinansowania w ramach inicjatywy obejmował budowę, rozbudowę, przebudowę, modernizację i remont infrastruktury i obiektów mających znaczenie dla społeczeństwa, ale i generujących dochód dla inwestora.

Zgodnie z założeniami projektu pakietu legislacyjnego nowej perspektywy finansowej na przyszły okres programowania UE (lata 2014-2020) znaczenie instrumentów zwrotnych w inżynierii finansowej dotyczącej inwestycji zostanie znacznie rozszerzone. Środki z funduszu Jessica mogą współfinansować projekty ZIT, jak i projekty komplementarne.

Inną formą finansowania jest inicjatywa **JEREMIE** powołana w 2007 r. przez Komisję Europejską i Europejski Bank Inwestycyjny. JEREMIE to mechanizm, którego działanie odchodzi od tradycyjnego dotacyjnego wsparcia na rzecz mechanizmu odnawialnego.

Inicjatywa ma na celu przede wszystkim pomóc w kreowaniu aktywności gospodarczej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, również tych znajdujących się w początkowej fazie działalności (start-upy). Produkty te pojawiają się tam, gdzie dotychczasowe instytucje finansowe nie są w stanie finansować rozwoju przedsiębiorców z sektora MŚP lub wymagają od nich spełnienia dodatkowych, często zaporowych warunków.

Wśród korzyści, jakie przynosi JEREMIE, należy wymienić przede wszystkim lepsze wykorzystanie funduszy UE oraz wzrost aktywności i wzmocnienie bazy kapitałowej funduszy pożyczkowych i poręczeniowych. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, że właśnie poprzez inicjatywę JEREMIE banki komercyjne oraz spółdzielcze wchodzi w Polsce stopniowo na rynek instrumentów inżynierii finansowej wspieranych środkami publicznymi. W związku z powyższym zauważa się duże możliwości wykorzystania tego instrumentu w przypadku realizacji inwestycji w obszarze Osi 1 – Komercjalizacja wiedzy.

Jednym z możliwych preferencyjnych źródeł pozyskania kapitału na inwestycje w zakresie szeroko rozumianej ochrony środowiska na szczeblu krajowym jest **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)** oraz regionalnym **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW)**. Strategia NFOŚiGW na najbliższe lata jako priorytet stawia

finansowanie przedsięwzięć stanowiących innowacyjne rozwiązania w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Kluczowy cel Strategii NFOŚiGW realizowany będzie w ramach czterech priorytetów środowiskowych:

- 1) Priorytet 1: ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
- 2) Priorytet 2: racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
- 3) Priorytet 3: ochrona atmosfery,
- 4) Priorytet 4: ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

Poszczególne priorytety będą obejmowały wsparciem w szczególności przedsięwzięcia z zakresu gospodarki niskoemisyjnej m.in.:

- rozwój niskoemisyjnych źródeł energii,
- poprawę efektywności energetycznej,
- poprawę efektywności gospodarowania surowcami i materiałami,
- rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych,
- zapobieganie powstawaniu oraz poprawę efektywności gospodarowania odpadami,
- promocję nowych wzorców konsumpcji,
- zapobieganie zmianom klimatu.

O środki w formie zwrotnej lub bezzwrotnej ubiegać się mogą: JST i ich związki, przedsiębiorcy, wspólnoty mieszkaniowe i osoby fizyczne, a także inni beneficjenci wskazani w ramach poszczególnych programów.

Instrumenty finansowe oferowane przez NFOŚiGW i WFOŚiGW mogą współfinansować projekty ZIT, jak i projekty komplementarne.

Przy omawianiu programów komplementarnych, należy wspomnieć o programach takich jak **URBACT**, który promuje zintegrowany rozwój obszarów miejskich poprzez wymianę doświadczeń i transfer dobrych praktyk pomiędzy miastami europejskimi. Odgrywa on kluczową rolę w realizacji celów wynikających ze Strategii Europa 2020 oraz wspiera tworzenie i funkcjonowanie nowych europejskich inicjatyw oraz instrumentów terytorialnych, np. Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, czy przede wszystkim Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Nadrzędnym celem URBACT jest zapewnienie spójności oraz lepszej efektywności działań i szerszego podejścia do kwestii rozwoju terytorialnego w miastach całej Europy.

Głównym celem URBACT III w kontekście ZIT, w perspektywie 2014 – 2020 będzie:

- zwiększenie skali działań miast wdrażających ZIT w ramach art. 7 EFRR oraz rozpowszechnianie ich doświadczeń, zwłaszcza wśród partnerów zainteresowanych stworzeniem ZIT,
- prowadzenie wymiany działań pomiędzy władzami miejskimi wdrażającymi ZIT w celu zwiększenia ich potencjału, wymiany doświadczeń oraz przyspieszenia przenoszenia i wdrażania dobrych praktyk.

POMOC TECHNICZNA

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Gdański Obszar
Metropolitalny

Polska
Unia
Mobilności
Aktywnej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Od 2014 roku miasta i ich obszary funkcjonalne mogą dodatkowo korzystać ze specjalnie dla nich przygotowanych instrumentów, takich jak **Sieć Rozwoju Obszarów Miejskich** czy też **Innowacyjne Działania na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Miejskiego**. Są to narzędzia przygotowywane i zarządzane bezpośrednio przez Komisję Europejską

Strona | 175

Horyzont 2020 jest największym w historii unijnym programem ramowym na rzecz badań naukowych i innowacji. Jego łączny, siedmioletni budżet wynosi blisko 80 mld euro.

Możliwości, jakie oferuje wyżej wymieniony program dają szansę na pozyskanie dodatkowych środków na realizację celów określonych w Osi 1 – Komerccjalizacja wiedzy, w tym: rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych i rozwoju nowych technologii, wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw oraz dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka. Proponowana jest realizacja działań z wykorzystaniem opisanego programu tak, aby zapewnić zewnętrzną komplementarność do przedsięwzięć ZIT.

Kolejnym programem ramowym UE stanowiącym doraźny instrument finansowy jest **COSME** tzn. Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw. Do szczegółowych celów programu należy: poprawa dostępu MŚP do finansowania w formie instrumentów kapitałowych i dłużnych, poprawa dostępu do rynków oraz krzewienie przedsiębiorczości i kultury przedsiębiorczości. W odniesieniu do priorytetów i celów Strategii ZIT, COSME jest spójny z zadaniami z zakresu OP 1 i OP 2 (Komerccjalizacja wiedzy oraz Przedsiębiorstwa). Program w znacznym stopniu umożliwia wsparcie konkurencyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP oraz ułatwia dostęp MŚP do finansowania w formie kapitału lub pożyczek oraz do rynków zagranicznych.

Możliwym obszarem synergii w kontekście realizacji celów Strategii ZIT są także programy realizowane przez **Narodowe Centrum Badań i Rozwoju** i **Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości**. Głównie nakierowane są one na wsparcie badań naukowych i rozwój nowych technologii, a także na wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw oraz współpracę MŚP z sektorem nauki. W latach 2014-2020 NCBiR, PARP oraz Narodowe Centrum Nauki będą realizować programy uwzględniające ww. cele, ukierunkowane na wsparcie podmiotów rozwijających wysokie technologie.

Z kolei w odniesieniu do OP 5 – Zatrudnienie pewną komplementarność działań będzie można znaleźć w programie **Erasmus+**, który oferuje wsparcie finansowe dla instytucji i organizacji działających w obszarze edukacji i szkoleń, młodzieży oraz sportu w Europie. Odpowiadając na wyzwania nakreślone przez dokumenty strategiczne europejskiej polityki (przede wszystkim strategię Europa 2020), program ma się przyczynić do rozwijania umiejętności jego uczestników oraz zwiększania ich szans na zatrudnienie, a także modernizacji systemów edukacji, szkoleń i wspierania młodzieży.

Nieco inny charakter interwencji z zakresu OP 5 – Zatrudnienie ma **Europejski Fundusz Dostosowań do Globalizacji** (EFG). EFG jest interwencyjnym instrumentem finansowym Unii Europejskiej, ustanowionym w 2006 r. w celu udzielania wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami, wynikającymi ze spowodowanych globalizacją poważnych zmian strukturalnych w kierunkach światowego handlu lub w wyniku kryzysów finansowych i gospodarczych.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Gdański Obszar
Metropolitalny

Polska
Unia
Mobilności
Aktywnej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

W kontekście przedsięwzięć na rzecz integracji należy wspomnieć o **Programie UE na rzecz przemian i innowacji społecznych**, który dotyczy wsparcia przedsiębiorczości społecznej. Program ten zajmuje się obszarem promowania zatrudnienia, w trzech osiach: Progres, Eures oraz Instrument mikrofinansowania.

Uzupełnienie do działań w ramach EFS stanowi **Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym**, których w ramach swojego budżetu działa na rzecz integracji oraz aktywizacji osób najbardziej potrzebujących (np. bezdomnych, skrajnie ubogich). Zadaniem Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym jest udzielenie korzystającym z jego pomocy wsparcia na pierwszych etapach procesu, który ma ich wydobyć z ubóstwa i umożliwić im integrację ze społeczeństwem.

Strona | 176

LIFE+ to jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej koncentrujący się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska. W ramach programu oferowane jest wielowymiarowe wsparcie, które również dotyczy OP 9 – Mobilność (zrównoważony rozwój transportu miejskiego) i OP 10 – Energia (gospodarka niskoemisyjna i energooszczędna, zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii). Ważną cechą Instrumentu LIFE+ jest promowanie nowatorskich rozwiązań w dziedzinie ochrony środowiska. W tym zakresie program ma za zadanie przeniesienie na grunt praktyczny prośrodowiskowych rozwiązań wypracowanych przez naukowców.

Program promujący wzrost zatrudnienia i konkurencyjności pod nazwą **"Łącząc Europę" Connecting Europe Facility (CEF)** realizuje swój cel poprzez inwestycje ukierunkowane na rozwój infrastruktury. CEF ma wspierać rozwój wydajnych, trwałych i skutecznie ze sobą połączonych sieci trans-europejskich w dziedzinie transportu, energii i usług cyfrowych. W ramach funduszy programu możliwe jest realizowanie wielu inwestycji transportowych, komplementarnych do tych planowanych w ramach ZIT. W szczególności powinny one dotyczyć uzupełnienia połączeń drugo- i trzeciorzędnych z siecią TEN-T.

Na poziomie krajowym występuje także **Narodowy program przebudowy dróg lokalnych**, który finansuje budowę, przebudowę i remonty dróg lokalnych (powiatowych i gminnych). Program jest formą pomocy samorządom w rozwiązywaniu problemów z infrastrukturą drogową. W ramach tego instrumentu samorządy otrzymują pomoc od rządu w wysokości 50% kosztów związanych z przebudową, budową oraz remontem dróg.

Szczególnie duże wsparcie w zakresie Energetyki możliwe jest do uzyskania w ramach **Norweskiego Mechanizmu Finansowego EOG**. Finansowanie mogą otrzymać inwestycje w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii oraz te zmierzające do poprawy jakości powietrza. Poza tym w roku 2014 trwa nabór wniosków do Programów: Fundusz dla organizacji pozarządowych, Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu czy Innowacje w zakresie zielonych technologii.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów BGK jest kolejnym instrumentem służącym poprawie efektywności energetycznej. Oferowana w ramach Funduszu premia termomodernizacyjna stanowi pomoc przyznawaną inwestorom, przeznaczoną na spłatę części kredytu zaciągniętego na przedsięwzięcie termomodernizacyjne. Warunkiem skorzystania z dofinansowania jest zaciągnięcie kredytu w banku komercyjnym na pokrycie kosztów realizacji inwestycji.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Gdański Obszar
Metropolitalny

Polska
Unia
Mobilności
Aktywnej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Wyżej wymienione instrumenty finansowe mogą zostać uzupełnione w ramach struktur finansowania poszczególnych przedsięwzięć ZIT innymi – komercyjnymi źródłami finansowania (kredyty, pożyczki, obligacje), zwłaszcza w ramach zapewnienia wkładu własnego beneficjentów.

Rozważając kwestie finansowania inwestycji warto wspomnieć o możliwościach, jakie daje **partnerstwo publiczno-prywatne**. Obszar Metropolitalny ma w tym względzie pierwsze doświadczenia⁵⁴ i niewątpliwie duży potencjał. Skomplikowany charakter formy PPP sprawił jednak, że w okresie od stycznia 2009 r., czyli od obowiązywania nowej ustawy o PPP, do końca września 2013 r. liczba wszystkich ogłoszonych w Polsce postępowań planowanych do realizacji z partnerami prywatnymi wyniosła 277. Na mocy zamieszczonych postępowań zawarto łącznie w całym kraju jedynie 58 umów.⁵⁵ Należy się jednak spodziewać, że w nowej perspektywie finansowej projektów tego typu będzie znacznie więcej.

Odmianą projektów PPP są także przedsięwzięcia hybrydowe tj. łączące formułę PPP ze wsparciem UE. W poprzedniej perspektywie finansowej takich projektów było w całym kraju 19, w tym 16 miało podpisane umowy o dofinansowanie, a 9 także umowy z partnerami prywatnymi.⁵⁶

⁵⁴ Projekty realizowane przez Miasto Sopot, w tym projekt hybrydowy „Rewitalizacja dworca PKP oraz terenów przydworcowych w Sopocie” oraz projekt „Rozbudowa Szpitala Św. Wincentego a’Paulo Sp. z o.o. w Gdyni (...)” dla toczy się postępowanie na wybór partnera prywatnego.

⁵⁵ RAPORT RYNKU PPP. Ocena obecnego stanu i perspektyw finansowego zaangażowania sektora prywatnego i publicznego w rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego w Polsce, raport przygotowany na zlecenie Ministerstwa Gospodarki, Warszawa, 2013

⁵⁶ Partnerstwo publiczno-prywatne w ramach funduszy europejskich 2007-2013, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, listopad 2013

10. Plan Finansowy Programu

10.1. Ramy finansowe realizacji inwestycji ZIT

Do podstawowych danych i założeń przy przygotowaniu planu finansowego dla Strategii ZIT należą: planowana alokacja na ZIT w ramach RPO WP, udostępniająca środki z funduszy EFRR i EFS⁵⁷, wstępne założenia dotyczące wartości projektów wskazanych w niniejszej Strategii do realizacji w formule ZIT oraz indywidualne dla danych projektów założenia odnośnie stopnia dofinansowania środkami dotacyjnymi. Na podstawie tych danych, w tabeli poniżej zaprezentowano zagregowany plan finansowy dla Strategii ZIT. W ramach ZIT planuje się zrealizować inwestycje w łącznej kwocie **1 984,54 mln zł**, z czego **1 018,03 mln zł** zaplanowano jako dofinansowanie w ramach RPO WP. Brakującą kwotę **966,51 mln zł** beneficjenci muszą wypracować w ramach swoich własnych budżetów lub z zastosowaniem innych instrumentów finansowych, omówionych w Rozdziale 9 Strategii.

Strona | 178

Tabela 17: Plan finansowy Strategii ZIT

Oś Priorytetowa RPO	Wartość Projektów (mln zł)	Środki ZIT - RPO WP (mln zł)	Wkład własny (mln zł)	Poziom dofinansowania (mln zł)
Komercjalizacja wiedzy	35,41	28,33	7,08	80,0%
Przedsiębiorstwa	37,65	33,01	4,64	87,7%
Zatrudnienie	135,29	98,58	36,71	72,9%
Integracja	108,17	100,34	7,83	92,8%
Zdrowie	86,50	27,08	59,42	31,3%
Konwersja	229,84	172,66	57,18	75,1%
Mobilność	502,30	266,99	235,31	53,2%
Energia	849,38	291,04	558,34	34,3%
Razem	1 984,54	1 018,03	966,51	51,3%

Źródło: Opracowanie własne

Przytoczone wartości dotyczą tylko projektów ZIT (bez projektów komplementarnych). Przymiarowanie kwot wynikających z planu finansowego na poszczególne lata będzie zależać zarówno od doprecyzowania harmonogramów realizacyjnych poszczególnych inwestycji, jak również od harmonogramu wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.

⁵⁷ Na podstawie projektu RPO WP z dnia 27.03.2014

10.2. Ocena zdolności samorządów do współfinansowania inwestycji zintegrowanych

Możliwość zapewniania wkładu własnego dla projektów realizowanych w ramach Strategii ZIT stanowi niezbędny element analizy ich wykonalności.

Strona | 179

Z tego względu dokonano uproszczonej oceny kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego na terenie OMZG, które to jednostki stanowią główną grupę wnioskodawców zarówno pod względem ilości przedłożonych projektów, jak i ich wartości. Oparto się przy tym na oficjalnych dokumentach uchwalanych przez rady gmin i powiatów – Wieloletnich Prognozach Finansowych (WPF)⁵⁸.

Horyzont tych prognoz jest różny, stąd nie jest możliwa kompleksowa ocena finansów samorządów w całym okresie, na który przygotowana jest Strategia ZIT. Każda jednak z prognoz obejmuje rok bieżący (2014) i kilka lub kilkanaście kolejnych lat. Z uwagi na zbliżony format i zakres prezentowanych danych w WPF-ach możliwe było systemowe ujęcie zagadnienia oceny kondycji finansowej JST.

W celu jej zbadania posłużono się dwoma syntetycznymi wskaźnikami, których konstrukcję i wartość informacyjną wyjaśniono poniżej.

- Pierwszym z nich jest **relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów ogółem**. Miara ta mówi w przybliżeniu, jaką część swoich dochodów JST może przeznaczyć na realizację projektów rozwojowych bądź to bezpośrednio poprzez wydatki majątkowe bądź w formie obsługi zaciągniętego długu, który finansował inwestycje w przeszłości. Im wyższa wartość wskaźnika tym większa część dochodów JST może być przeznaczona na działalność rozwojową, w tym na interesujący z punktu widzenia opracowania wkład własny do projektów ZIT i projektów komplementarnych. Przyjęto ten wskaźnik jako główną miarę wewnętrznego potencjału finansowego JST.

Badany wskaźnik można wyliczyć w każdym analizowanym roku. Należy zakładać, że czym dłuższa perspektywa czasowa tym wiarygodność prognoz jest mniejsza. Z drugiej strony wartości dla jednego tylko roku mogą być obciążone przez incydentalne zdarzenia. Dlatego należy przyjąć, że wskaźnik powinien być oceniony w horyzoncie wieloletnim i dla potrzeb niniejszej oceny przyjęto średnią tego wskaźnika w latach 2014-2016.

Krytyczne spojrzenie na zaproponowany wskaźnik każe uwzględnić w liczniku również część dochodów majątkowych (sprzedaż mienia), które to wpływy mogą również posłużyć do finansowania nowych projektów. Jednak doświadczenie wskazuje, że plany w tym zakresie ujęte w WPF-ach są często przeszacowane, stąd ostrożne podejście nakazuje pominąć ten element dochodów budżetowych lub ograniczyć jego znaczenie w ocenie zdolności inwestycyjnej.

⁵⁸ Nie weryfikowano wiarygodności przedstawionych w WPF-ach prognoz

- Druga z zaproponowanych miar to relacja stanu **nadwyżki operacyjnej do stanu zadłużenia**. Wskaźnik pozwala ocenić obciążenie, jakim jest dług pozostający do spłaty dla każdej z JST. Wskaźnik mówi, jaką część z istniejącego zadłużenia dany samorząd może spłacić ze swojej jednorocznej nadwyżki operacyjnej⁵⁹. Im wartość wskaźnika wyższa tym zdolność finansowa JST w mniejszym stopniu jest obciążona przez istniejące zadłużenie. W tym wypadku posłużono się danymi na 2014 rok.
- Do powyższych dwóch wskaźników dodano informację o rocznej nadwyżce operacyjnej powiększonej o wpływy ze sprzedaży mienia w roku 2014 jako puli środków własnych⁶⁰, które mogą być przeznaczone na sfinansowanie inwestycji (po wcześniejszej obsłudze długu). Jest to jedyna miara bezwzględna spośród zaprezentowanych w zestawieniu. W tym wypadku zdecydowano się ująć dane jedynie z 2014 (na podstawie planów) jako najbardziej wiarygodne (pokrywające się z uchwalonymi budżetami).

Sytuacja finansowa samorządów określona w ten sposób została zaprezentowana w tabeli poniżej oraz na wykresie. Dla porównania obok samorządów gmin i powiatów z terenu OMZG zaprezentowano dane dla województwa pomorskiego.

⁵⁹ Odwrotność tego wskaźnika można interpretować jako liczbę lat, które są niezbędne by przy obecnym poziomie nadwyżki operacyjnej dana jednostka spłaciła całe swoje zadłużenie, przy założeniu, że całość nadwyżki jest na ten cel przeznaczana.

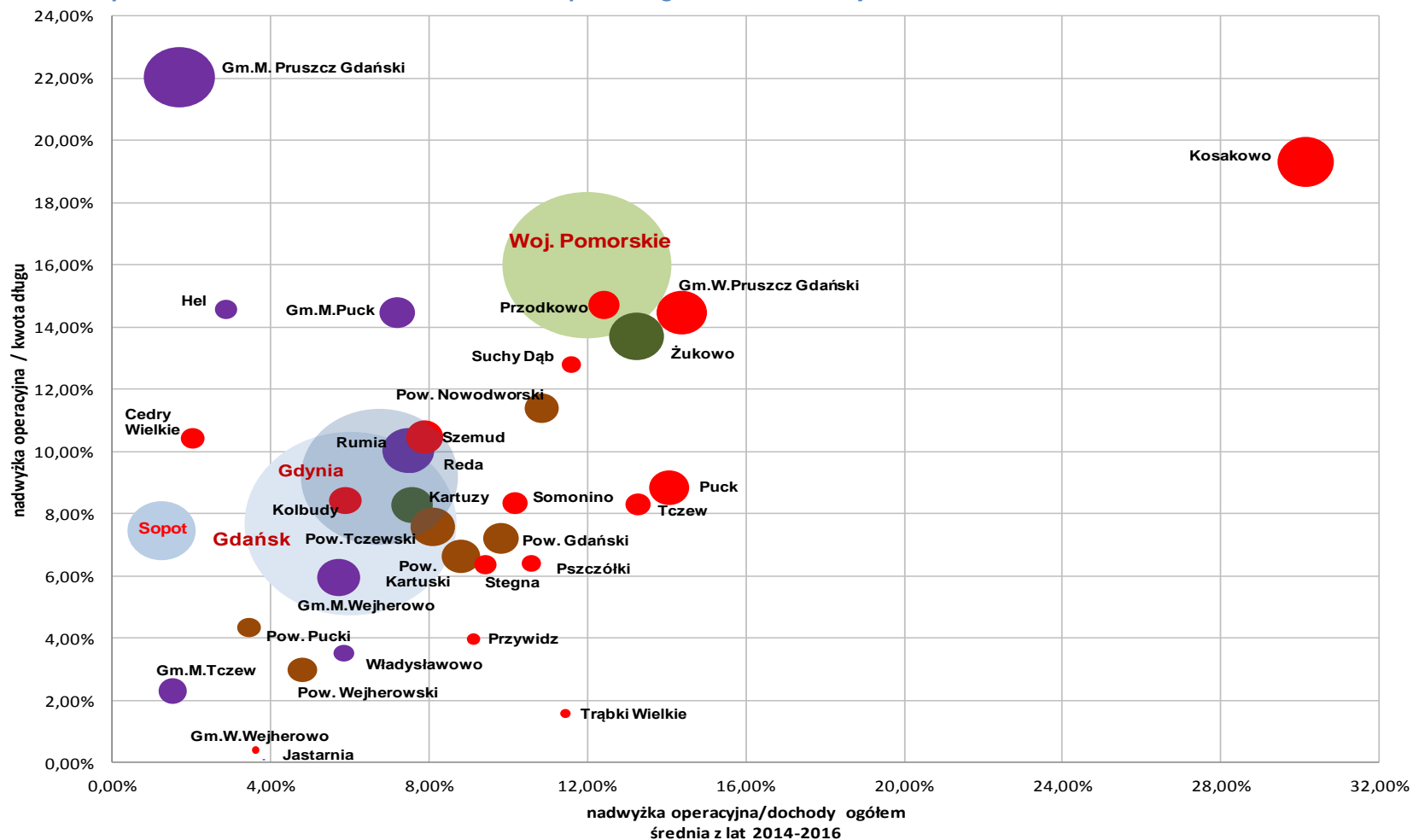
⁶⁰ tj. bez dotacji na inwestycje

Tabela 18: Wybrane dane finansowe JST z Obszaru Metropolitalnego

Lp.	Nazwa JST	status jednostki	nadwyżka operacyjna/dochody ogółem (średnia z lat 2014-2016)	nadwyżka operacyjna / kwota długu (2014)	nadwyżka operacyjna + sprzedaż mienia w mln PLN (2014)
1	Cedry Wielkie	gmina wiejska	2,03%	10,41%	2,74
2	Gdańsk	powiat grodzki	6,02%	7,68%	210,37
3	Gdynia	powiat grodzki	6,75%	9,20%	116,76
4	Gm. Miejska Pruszcz Gdański	gmina miejska	1,69%	22,02%	23,75
5	Gm. Miejska Puck	gmina miejska	7,20%	14,46%	5,71
6	Gm. Miejska Tczew	gmina miejska	1,51%	2,30%	3,87
7	Gm. Miejska Wejherowo	gmina miejska	5,71%	5,94%	8,53
8	Gm. Wiejska Pruszcz Gdański	gmina wiejska	14,38%	14,47%	12,19
9	Gmina Wiejska Wejherowo	gmina wiejska	3,62%	0,41%	0,30
10	Hel	gmina miejska	2,88%	14,56%	2,32
11	Jastarnia	gmina miejska	3,83%	0,09%	0,02
12	Kartuzy	gmina miejsko-wiejska	7,57%	8,28%	8,52
13	Kolbudy	gmina wiejska	5,88%	8,43%	4,85
14	Kosakowo	gmina wiejska	30,14%	19,31%	15,56
15	Powiat Gdański	powiat ziemski	9,81%	7,20%	6,02
16	Powiat Kartuski	powiat ziemski	8,81%	6,63%	6,74
17	Powiat Nowodworski	powiat ziemski	10,85%	11,38%	5,75
18	Powiat Pucki	powiat ziemski	3,46%	4,35%	2,54
19	Powiat Tczewski	powiat ziemski	8,10%	7,56%	9,28
20	Powiat Wejherowski	powiat ziemski	4,81%	2,98%	4,00
21	Przodkowo	gmina wiejska	12,43%	14,71%	4,63
22	Przywidz	gmina wiejska	9,12%	3,99%	0,81
23	Pszczółki	gmina wiejska	10,57%	6,40%	1,71
24	Puck	gmina wiejska	14,08%	8,83%	7,45
25	Reda	gmina miejska	7,54%	9,81%	6,12
26	Rumia	gmina miejska	7,48%	10,04%	12,59
27	Somonino	gmina wiejska	10,18%	8,36%	2,93
28	Sopot	powiat grodzki	1,23%	7,47%	21,82
29	Stegna	gmina wiejska	9,41%	6,37%	2,30
30	Suchy Dąb	gmina wiejska	11,59%	12,80%	1,88
31	Szemud	gmina wiejska	7,89%	10,47%	6,81
32	Tczew	gmina wiejska	13,27%	8,30%	3,00
33	Trąbki Wielkie	gmina wiejska	11,45%	1,58%	0,52
34	Władysławowo	gmina miejska	5,86%	3,52%	1,96
35	Woj. Pomorskie	woj. samorządowe	11,99%	15,98%	135,98
36	Żukowo	gmina miejsko-wiejska	13,25%	13,71%	14,27
37	ŚREDNIA		8,40%	8,89%	18,74
38	SUMA				674,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie WPF z poszczególnych JST

Rycina 69: Wybrane dane finansowe JST z Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej*

Legenda

- województwo
- powiat grodzki
- gm. Miejska
- gm. Wiejska
- gm. Miejsko-wiejska
- powiat ziemski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z WPF gmin, powiatów i województwa

*Wielkość koła wskazuje na poziom nadwyżki operacyjnej

łącznie wszystkie samorządy planują w 2014 roku wygenerować w swoich budżetach środki dostępne na inwestycje (i spłatę zadłużenia) na poziomie 674,61 mln zł (bez uwzględnienia budżetu województwa – 538,64 mln zł). Biorąc pod uwagę, że wartość ta dotyczy jednego roku można stwierdzić, że potencjał ten wydaje się wystarczający w kontekście zapewnienia wkładu własnego na poziomie niespełna 1 mld zł w całym okresie 2014-2020, wymaganym do sfinansowania przedsięwzięć ZIT.

Należy jednak podkreślić, że nie wszystkie przedsięwzięcia będą finansowane jedynie z budżetów samorządowych, czego przykładem są inwestycje w obszarze energetyki. Równocześnie należy pamiętać, że przedsięwzięcia ZIT nie są jedynymi planowanymi inwestycjami samorządów. Uszczegółowienie zakresów projektów i doprecyzowanie roli (w tym wymaganego udziału finansowego) będzie dla niektórych beneficjentów stanowiło podstawę do priorytetyzacji zamierzeń inwestycyjnych i ostatecznych decyzji i działań (związanych z zaangażowaniem się w strategiczne dla obszaru metropolitalnego inwestycje).

Sytuacja finansowa w poszczególnych samorządach jest znacząco zróżnicowana. Największym potencjałem finansowym na terenie Obszaru Metropolitalnego dysponują Miasta: Gdańsk i Gdynia. Powiększona o wpływy ze sprzedaży majątku nadwyżka operacyjna zaplanowana w budżecie Gdańska na 2014 stanowi 31,2% sumy tej wielkości dla wszystkich zaprezentowanych JST. W przypadku Gdyni jest to udział na poziomie 17,3%. Dwa największe miasta OMZG mają przy tym zbliżony udział nadwyżki w dochodach ogółem i jej relację do poziomu długu publicznego. Nieco bardziej korzystnymi wartościami omawianych wskaźników charakteryzuje się Gdynia. Ostatni z samorządów rdzenia metropolitalnego czyli Sopot, charakteryzuje się relatywnie niewielkim udziałem nadwyżki w dochodach ogółem, a jego potencjał inwestycyjny w zakresie wkładu własnego opiera się w dużej mierze na planowanej sprzedaży majątku.

Wyjątkowo korzystnie w zestawieniu prezentuje się gmina Kosakowo, której udział nadwyżki w dochodach jest znacząco wyższy niż w innych JST na obszarze metropolitalnym (ponad 30%). Kosakowo jest też stosunkowo nisko zadłużone w relacji do nadwyżki operacyjnej, która w kwocie długu planowanego na 2014 stanowi blisko 20%. Dobrą sytuacją charakteryzuje się również szereg innych JST, np.: Żukowo, Pruszcz Gdański, Puck oraz gminy wiejskie Pruszcz Gdańsk, Puck i Przodkowo.

11. Cel i priorytety rozwojowe interwencji w obszarze ZIT

11.1. Cel główny

Na podstawie przeprowadzonych analiz, warsztatów oraz wywiadów pogłębionych jako cel główny Strategii ZIT przyjęto: Strona | 184

Dynamizacja i zwiększenie spójności rozwoju społeczno-gospodarczego oraz podniesienie wieloaspektowej konkurencyjności Obszaru Metropolitalnego dzięki partnerskiej współpracy, integracji i synergii.

Cel ten został uszczegółowiony w 3 priorytetach rozwojowych, które należy traktować jako cele strategiczne.

- Rozwój konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki,
- Budowa otwartego i aktywnego społeczeństwa,
- Kreowanie zintegrowanej przestrzeni.

11.2. Priorytet I: Rozwój konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki

Rozwój konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki jest podstawą szeroko rozumianej konkurencyjności Obszaru Metropolitalnego i wysokiej jakości życia jego mieszkańców. Priorytet ten ma charakter horyzontalny, uwzględniający zarówno specyfikę Obszaru, jak również odpowiadający na różnorodne potrzeby rozwojowe. Kluczowy element stanowi wzrost potencjału współpracy rozwojowej, w szczególności w trójkącie: przemysł, uczelnie wyższe, samorząd terytorialny, i implementacji jej wyników oraz aktywny marketing i promocja gospodarcza. Szczególną wagę przywiązuje się do wzrostu potencjału w zakresie szeroko rozumianego przemysłu ze szczególnym uwzględnieniem najważniejszych dla Obszaru Metropolitalnego sektorów m.in. logistyki i transportu, przemysłu morskiego, energetyki oraz nowoczesnych usług i turystyki. Istotnym efektem wdrażania działań w ramach tego priorytetu jest oczekiwane **generowanie nowych, trwałych miejsc pracy oraz budowa silnych powiązań pomiędzy światem nauki a biznesem.**

Innowacyjność gospodarki musi się opierać na współpracy w ramach koncepcji *triple helix*⁶¹, z uwzględnieniem również roli szkół średnich. Zacieśnienie współpracy w tym trójkącie, a w szczególności zbudowanie trwałych form kooperacji i transferu wiedzy przyczyni się do przełamania dotychczasowych trendów w zakresie niskiej innowacyjności gospodarki. Współpraca sektora biznesu ze środowiskiem akademickim powinna iść się w obu kierunkach tj. poprzez udział

⁶¹ Koncepcja Triple Helix mówi o roli relacji Uniwersytetów – Przemysłu – Sektora publicznego w społeczeństwie opartym na wiedzy.

praktyków życia gospodarczego w procesie dydaktycznym oraz staże dla kadry naukowej w przedsiębiorstwach i większe skierowanie badań naukowych ku rozwiązaniom komercyjnym.

Wzmacnianiu roli gospodarki w Obszarze Metropolitalnym towarzyszyć powinna efektywna promocja atutów zarówno w Polsce, jak i zagranicą. Kreowanie marki Obszaru Metropolitalnego jako miejsca sprzyjającego prowadzeniu i rozwojowi działalności gospodarczej musi być połączone z profesjonalną obsługą inwestorów i odpowiednio przygotowanym zapleczem do lokowania biznesu w Metropolii.

11.3. Priorytet II: Budowa otwartego i aktywnego społeczeństwa

Jednym z kluczowych obszarów potencjału rozwoju Metropolii – obok silnej gospodarki – jest otwarte i aktywne społeczeństwo. Otwartość i aktywność społeczna – w tym aktywność zawodowa – buduje kapitał społeczny i w znacznym stopniu przyczynia się do rozwoju i podnoszenia jakości życia mieszkańców Obszaru Metropolitalnego. Aktywna i przedsiębiorcza społeczność to także coraz wyższa konkurencyjność regionu jako obszaru dynamicznych zmian i kreowania innowacji. Z kolei społeczeństwo otwarte ceni prawa jednostki i wolność stowarzyszeń, kreatywność i własną inicjatywę gospodarczą oraz mobilność, co będzie sprzyjać rozwojowi gospodarczemu w oparciu o partnerską współpracę w Obszarze Metropolitalnym.

Najważniejszym i podstawowym warunkiem wzrostu kapitału społecznego jest edukacja. Od najmłodszych lat musi ona promować samodzielność, twórczość, wspólną aktywność i zaangażowanie obywatelskie. W procesie edukacji powinno się kłaść szczególny nacisk na pełne poznanie przez ucznia własnego potencjału, rozwój umiejętności kluczowych i budowanie otwartej gotowości do poznawania nowych trendów rozwojowych, podejmowania wyzwań, przyjmowania ofert zmieniającego się rynku pracy, uczenie się przez całe życie. Ważnym **warunkiem spójnego rozwoju jest troska o pełną integrację społeczną**. Należy o nią zabiegać we wszystkich obszarach: nauki, pracy, odpoczynku, zdrowia, kultury, sportu i turystyki.

Aby to wszystko było możliwe nie można zapominać o **promocji zdrowego stylu życia oraz kompleksowej profilaktyce w ramach zagrożeń zdrowia, jakie niosą zmiany cywilizacyjne i demograficzne**.

11.4. Priorytet III: Kreowanie zintegrowanej przestrzeni

Integracja funkcjonalno-przestrzenna Obszaru Metropolitalnego stanowi warunek konieczny dla pełnego wykorzystania potencjałów tkwiących w jego gospodarce i kapitale społecznym. Wzmocnienie istniejących oraz rozwój nowych powiązań funkcjonalno-przestrzennych obejmuje działania w zakresie rozwoju systemu transportowego, włączaniu do sfery dynamicznego rozwoju obszarów do tej pory zaniedbanych i zdegradowanych, przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska.

Zrównoważony rozwój systemu transportowego powinien być ukierunkowany na podniesienie spójności terytorialnej oraz poprawę dostępności i efektywności funkcjonowania. Również

w dokumentach ministerialnych⁶² podkreśla się, iż jednym z istotnych kierunków interwencji w ramach ZIT powinien być rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu łączącego „miasto i jego obszar funkcjonalny”.

Integracja obszarów zdegradowanych i włączenie ich w procesy rozwojowe stanowi nadal duże wyzwanie dla Obszaru Metropolitalnego. Sukces takich działań może zostać zapewniony tylko przez połączenie wysiłku wielu partnerów oraz zaangażowanie społeczności lokalnej w planowane zmiany. Działania rewitalizacyjne, jeśli będą wynikać z dogłębnej diagnozy i będą miały kompleksowy charakter (łączenie elementów społecznych, gospodarczych i przestrzennych), przyczynią się do przełamania dotychczasowych barier rozwojowych w obszarach, których dotyczy interwencja.

Pogodzenie wzrostu gospodarczego z dbałością o rozwój zrównoważony wymaga ponadto kompleksowego podejścia do zagadnień energetyki i środowiska. Wzrost powiązań sieciowych osiągnięty zostanie także w sektorze energetycznym, poprzez inicjatywy oddziałujące na zwiększenie wydajności i bezpieczeństwa energetycznego oraz skutkujące redukcją emisji. Działania związane z ochroną środowiska powinny obejmować wprowadzanie kompleksowych rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami oraz gospodarki wodociągowo-kanalizacyjnej i wód deszczowych. Wspólne zarządzanie w obszarze środowiska wykorzystane zostanie ponadto dla zapobiegania i ograniczenia zagrożeń naturalnych oraz ochrony różnorodności biologicznej.

11.5. Powiązanie celów i priorytetów Strategii ZIT z Osiami Priorytetowymi RPO WP 2014-2020

Wskazane wcześniej 3 priorytety rozwojowe Strategii ZIT dla OMZG definiują obszar jego szczególnego zainteresowania, co będzie odzwierciedlone realizacją wspólnych interwencji o charakterze ponadlokalnym, metropolitalnym. Oznacza to, że celem proponowanych do realizacji w ramach formuły ZIT przedsięwzięć musi być nastawienie na silną, kierunkową interwencję w co najmniej jednym z priorytetów.

Równocześnie, przedsięwzięcia ZIT będą realizowane w ścisłym związku i w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Dodatkowo, przedsięwzięcia komplementarne ZIT będą mogły być realizowane z wykorzystaniem środków innych niż przewidziane w RPO WP, w tym głównie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

System wdrażania Strategii ZIT musi uwzględniać więc zasady i strukturę RPO WP, co powoduje konieczność przyporządkowania priorytetów Strategii ZIT osiom priorytetowym RPO WP.

Niniejszy rozdział został opracowany na podstawie Stanowiska Negocyjacyjnego Związku ZIT z dnia 16 kwietnia 2014 r. Ostateczny zakres poszczególnych przedsięwzięć ustalony zostanie w wyniku negocjacji prowadzonych między Związkiem ZIT a Urzędem Marszałkowskim WP oraz po zakończeniu negocjacji zapisów poszczególnych programów operacyjnych przez rząd RP i Komisję Europejską.

⁶² Zasady Realizacji ZIT w Polsce, MRR, lipiec 2013

Poniższy wykres wskazuje na zależności pomiędzy celami i priorytetami Strategii ZIT OMZG i osiami priorytetowymi RPO WP 2014-2020. Należy jednak zwrócić uwagę, że niektóre z Osi Priorytetowych RPO WP mogą znajdować się w sferze oddziaływania kilku priorytetów Strategii ZIT (np. kluczowa dla realizacji celów gospodarczych wydaje się być Oś – 9 Mobilność, a budowa aktywnego i otwartego społeczeństwa w znacznej mierze uzależniona jest od działań w zakresie Osi – 3 Edukacja).

Strona | 187

Rycina 70: Związek Celu głównego, priorytetów Strategii ZIT z osiami priorytetowymi RPO

Źródło: Opracowanie własne

W dalszej części opracowania zaprezentowano informacje, w jakim zakresie Zintegrowane Inwestycje Terytorialne wpisują się w założenia i zakresy tematyczne poszczególnych Osi Priorytetowych RPO WP na lata 2014-2020.

11.5.1. Oś priorytetowa 1. Komerccjalizacja wiedzy

Wspieranie projektów w ramach tej Osi związane jest z niewystarczającym poziomem innowacyjności gospodarki na terenie OMZG. Deficyt ten jest konsekwencją niedostatecznej aktywności gospodarki OMZG, wyrażającej się niedostatecznym rozwojem własnego zaplecza badawczego oraz niskim poziomem inwestycji związanych z wdrażaniem innowacji oraz słabymi powiązaniem między sektorem przedsiębiorstw a sferą B+R i niską skutecznością mechanizmów transferu rozwiązań innowacyjnych.

Strona | 188

Wśród uczelni OMZG oraz innych jednostek naukowych znajdują się takie, które nie dysponują odpowiedniej klasy infrastrukturą B+R, co prowadzi do ograniczania ich możliwości w zakresie prowadzenia prac badawczych na poziomie odpowiadającym zapotrzebowaniu gospodarki.

Można również zauważyć brak skutecznych mechanizmów motywujących zarówno naukowców do podejmowania prac mających w perspektywie szansę komercjalizacji, jak i firmy do nawiązywania współpracy z podmiotami B+R oraz realizacji wspólnych przedsięwzięć badawczo-wdrożeniowych.

W ramach Osi wspierane będą projekty niwelujące widoczny niedobór działań wielosektorowych, a więc łączące wiedzę i doświadczenie sektora biznesu i nauki oraz dążące do wzmocnienia powiązań kooperacyjnych pomiędzy tymi przedsiębiorstwami.

Preferowane będą również projekty promujące zgłoszenia patentowe i prototypy. Interwencja będzie odpowiadała na problem niedostatecznej zdolności podmiotów z sektora B+R do komercjalizacji wyników badań, co wyraża się niedoborem innowacyjnych produktów, usług i procesów.

Podjęta w tym zakresie interwencja będzie ukierunkowana na wsparcie przedsięwzięć z zakresu Badań i Rozwoju, w szczególności w początkowej fazie działalności przedsiębiorstw. Ma to na celu zwiększenie poziomu innowacyjności gospodarki Obszaru Metropolitalnego, a co za tym idzie poprawę jej konkurencyjności. Interwencja przede wszystkim powinna mieć charakter kapitałowy.

Jak już wspomniano wcześniej jednym z najważniejszych wyzwań, przed jakimi stoi OMZG jest niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw i instytucji naukowych, słaba komercjalizacja badań oraz współpraca pomiędzy firmami i sferą badawczo-rozwojową. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest brak silnych instytucji nakierowanych na komercjalizację wiedzy oraz przejrzystych i jasnych procedur ułatwiających współpracę świata gospodarki i świata nauki. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest realizacja projektów w oderwaniu od realiów rynkowych, brak walidacji i weryfikacji rynkowej produktów i usług. Procesy te mają charakter sprzężenia zwrotnego wyrażającego się niskim poziomem transferu wiedzy i praktycznych umiejętności w ramach systemu edukacji.

Ponadto istotnym problemem do rozwiązania jest brak zaspokojenia potrzeb kapitałowych, w szczególności w początkowych fazach projektu.

PI 1.1. Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągania doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy

Na tym etapie prac w ramach priorytetu nie przewiduje się wsparcia przedsięwzięć ze środków ZIT. W ramach ewentualnej aktualizacji strategii należy ponownie rozważyć możliwość wsparcia rozwoju infrastruktury jednostek B+R służącej rozwijaniu ich współpracy z przedsiębiorstwami.

Preferowane powinny być projekty:

- 1) partnerskie, w tym wzmacniające współpracę sieciową i realizowane w ramach współpracy klastrowej,
- 2) wpisujące się w realizację Porozumień na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu, o których mowa w RPS w zakresie rozwoju gospodarczego lub wynikające z ZPT

Na obecnym etapie kluczowymi instrumentami z punktu widzenia OMZG wpisującymi się w założenia priorytetu są przedsięwzięcia strategiczne: Pomorski Trójkąt Wiedzy, Bałtycki Węzeł Wiedzy i Przedsiębiorczości oraz działalność spółka InnoBaltica.

Wskazane przedsięwzięcie	Nie wskazano
---------------------------------	--------------

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Nakłady na B+R w relacji do PKB	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi	szt.

PI 1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu

Interwencja dotycząca zakresu ww. priorytetu inwestycyjnego powinna być nakierowana na współfinansowanie projektów badawczo-rozwojowych we wczesnych fazach rozwoju (proof-of-principle i/lub proof-of-concept). Jej celem powinno być zwiększenie potencjału projektów B+R poprzez ich przygotowanie dla inwestycji typu venture capital i/lub private equity. Wsparcie powinno

być skierowane głównie do przedsiębiorstw rozpoczynających swoją działalność lub planujących założenie działalności. Obok instrumentów finansowych, przewiduje się wsparcie mentorskie oraz inne działania dedykowane, zmierzające do urynkowania wyników badań.

Premiowane będą projekty tworzące zintegrowany instrument interwencji przewidujące selekcję i rekrutację przedsięwzięć, wsparcie finansowe, wsparcie merytoryczne, pakiet usług inkubacyjnych.

Wskazane przedsięwzięcie	<i>Komercjalizacja i proces inkubacji projektów badawczo-rozwojowych</i>
---------------------------------	--

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Udział przedsiębiorstw 1) przemysłowych oraz 2) z sektora usług, które wprowadziły innowacje	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.

Rycina 71: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Komercjalizacja i proces inkubacji projektów badawczo-rozwojowych”

Źródło: Opracowanie własne

Projekty komplementarne w ramach POIR i POWER

- Utworzenie Centrum Zmian Klimatu Mare Balticum - Bałtyckiego Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej (POIR);
- Centrum Badawcze Nowych Technologii dla Profilaktyki i Leczenia Chorób Cywilizacyjnych i Okresu Starzenia (POIR);
- Centrum Zastosowań Innowacyjnych Technologii w Inteligentnych Aglomeracjach Miejskich wraz z budową Centrum Eko - innowacji PG (POIR);
- Narodowe Centrum Badań Bałtyckich – NCBB (POIR).

11.5.2. Oś priorytetowa 2. Przedsiębiorstwa

Przewidziany wybór interwencji w ramach priorytetu wynika z potrzeby wsparcia wybranych aspektów, procesów modernizacji przedsiębiorstw na terenie OMZG. Wsparcie to powinno służyć przedsiębiorstwom w przełamywaniu barier rozwojowych oraz w ich rezultacie powinno dążyć do przesuwania się łańcucha wartości dodanej.

Potencjał przedsiębiorstw OMZG nie jest w pełni wykorzystywany ze względu na szereg występujących barier rozwojowych tj. niski poziom innowacyjności i konkurencyjności firm, potrzeby modernizacyjne i szkoleniowe, niewystarczająca kooperacja oraz ograniczenia w dostępie do kapitału. Barierą jest również niewykorzystana w pełni możliwość technologii cyfrowych, a to z kolei wpływa na skromną ofertę w zakresie usług cyfrowych.

Oferta IOB na rzecz wspierania rozwoju firm jest nieadekwatna do potrzeb przedsiębiorstw zwłaszcza w zakresie usług proinnowacyjnych i wysokospecjalizowanych. Istotny jest również brak współpracy oraz komplementarnego wykorzystania infrastruktury wsparcia przedsiębiorczości (parki naukowo-technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, centra transferu technologii itp.)

W ramach tej Osi wspierane będą projekty rozwiązujące problem związany z niewystarczającą efektywnością przyciągania dużych inwestycji gospodarczych do regionu. Powoduje to nie w pełni wykorzystanie potencjału zróżnicowanej struktury gospodarki, która stwarza możliwość lokowania szerokiego wachlarza inwestycji.

Wśród występujących problemów należy również podkreślić występujące bariery administracyjne oraz bariery wiedzy, które utrudniają założenie własnej działalności gospodarczej, a przedsiębiorcom funkcjonującym na rynku OMZG utrudniają prowadzenie oraz zarządzanie własnym przedsiębiorstwem. Wspierane będą również działania oferujące dostęp dla przedsiębiorców do nowoczesnego zaplecza administracyjno – biurowego, laboratoryjnego, produkcyjnego, magazynowego oraz dostęp do usług doradczych i szkoleniowych.

Działania w ramach interwencji ZIT będą ukierunkowane na wzmocnienie i zintegrowanie działających na terenie OMZG instytucji otoczenia biznesu (IOB) oraz na zapewnienie komplementarności świadczonych przez nie usług.

Powstałe w ostatnich latach, również w ramach perspektywy finansowej 2007-2013, IOB charakteryzują się wysokim potencjałem merytorycznym i infrastrukturalnym. Wachlarz świadczonych przez nie usług dla przedsiębiorców jest stosunkowo szeroki. Problemem jest jednak poziom dopasowania usług do potrzeb gospodarki, w szczególności w zakresie realizacji projektów o charakterze innowacyjnym. Wyzwaniem pozostaje zmapowanie rozproszonych na terenie obszaru potencjałów i kompetencji, a w konsekwencji wykorzystanie efektu synergii. Jego zapewnienie jest warunkiem stworzenia instrumentów wsparcia adekwatnych do zmieniających się warunków otoczenie przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki branż kreatywnych i wysokotechnologicznych, które charakteryzują się permanentną zmianą.

PI 3.4 Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Interwencja nakierowana będzie na zapewnienie specjalistycznych usług, na które zapotrzebowanie zgłaszane jest przez przedsiębiorców za pośrednictwem IOB. Celem działań w ramach ZIT będzie integracja narzędzi wsparcia dedykowanych przedsiębiorstwom, w tym we wczesnej fazie inkubacji. Wsparte będą działania nakierowane na realizację zintegrowanych, wysokospecjalistycznych usług wzmacniających potencjały w zakresie przedsięwzięć o charakterze proinnowacyjnym. Interwencja

będzie miała na celu proces unifikacji oferty IOB, które zamierzają podejmować działania mające na celu stworzenie warunków dla powstawania nowych inwestycji oraz przedsięwzięć komercjalizujących wiedzę. Efektem będzie kompleksowa i dostosowana do potrzeb oferta wsparcia przedsiębiorstw.

W szczególności wspierane będą działania w zakresie usług doradztwa, w tym odnośnie do uwarunkowań prawnych, standaryzacji i finansowania rozwoju działalności. Ponadto istotnym celem interwencji będzie podnoszenie kompetencji kadry oraz wspólna promocja IOB.

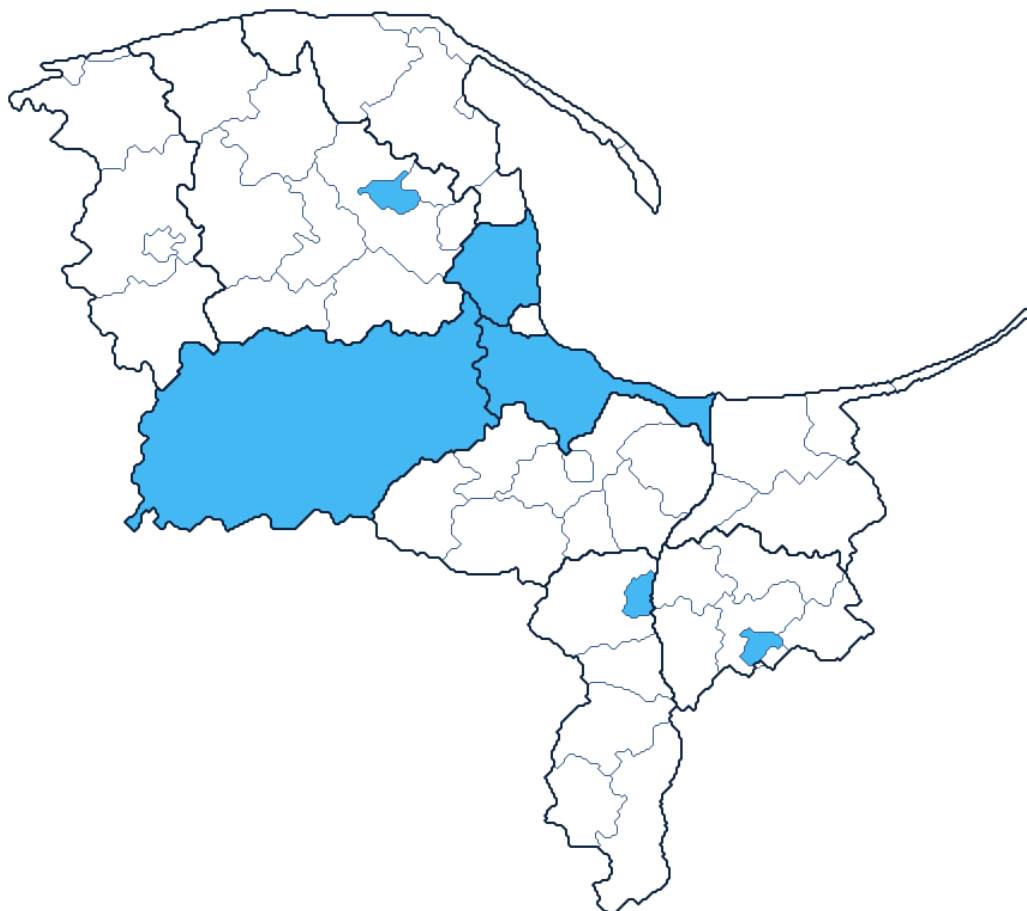
Wskazane przedsięwzięcie	<i>TriPOLIS - Zintegrowany program współpracy inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo-technologicznych w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta</i>
---------------------------------	--

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Wartość dodana brutto na pracującego Polska=100	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie doradztwa specjalistycznego	szt.

Rycina 72: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „TriPOLIS - Zintegrowany program współpracy inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo-technologicznych w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta”

Źródło: Opracowanie własne

11.5.3. Oś priorytetowa 3. Edukacja

Jednym z głównych problemów OMZG jest niezadowalająca jakość kształcenia na wszystkich etapach edukacji, czego dowodem są wyniki egzaminów zewnętrznych uczniów pomorskich szkół, które od kilku lat utrzymują się poniżej średniej krajowej. Widoczne są braki w ofercie edukacyjnej nastawionej na pobudzanie zainteresowań i kompetencji uczniów. Sytuacja jest najgorsza w szkołach z obszarów wiejskich oraz małych miast, gdzie wyniki uzyskiwane na egzaminach są znacznie niższe, niż w miastach większych OMZG.

Istotnym problemem OMZG jest niedopasowana na poziomie ponadgimnazjalnym oferta kształcenia zawodowego do zmieniającej się gospodarki oraz zmieniających się potrzeb rynku pracy. Zjawiskiem niepokojącym w tym obszarze jest niska jakość kształcenia zawodowego, która znacznie odbiega od średniej, przejawem czego jest niski procent absolwentów szkół zawodowych, którzy otrzymują dyplom na potwierdzenie swoich kwalifikacji zawodowych. W ofercie edukacyjnej widoczne są braki

w zakresie wzmocnienia kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy (umiejętność pracy w zespole, logicznego wnioskowania, umiejętności komunikacyjnych).

Oferta uczelni wyższych jest coraz bardziej atrakcyjna, jednak brak jest efektywnych działań z zakresu monitorowania potrzeb rynku pracy, co mogłoby wpłynąć na wzrost zatrudnienia absolwentów.

Istotnym problemem uczelni wyższych na terenie OMZG jest niedostateczny poziom współpracy, otwartości i elastyczności z innymi ośrodkami kształcenia zarówno w kraju, jak i zagranicą oraz z niedostatecznymi powiązaniem gospodarczymi z przedsiębiorstwami z OMZG.

Nie przewidziano interwencji ZIT w ramach tej Osi

Projekty komplementarne w ramach POWER

- Poprawa jakości i rozpoznawalności pomorskiej oferty naukowo - dydaktycznej w wymiarze międzynarodowym: Study in Pomorskie.eu;
- Rozbudowa i wyposażenie Akwarium Gdyńskiego w Gdyni.

11.5.4. Oś priorytetowa 4. Kształcenie zawodowe

Jednym z problemów widocznych na obszarze OMZG jest niedopasowanie oferty organizacji i szkół kształcenia zawodowego do zmieniającej się gospodarki. Proponowana w tym zakresie oferta nie nadążają za zmieniającymi się potrzebami rynku pracy.

Niewielki jest odsetek absolwentów studiów kształcenia zawodowego, czego przyczyną jest niedopasowanie profilu kształcenia do potrzeb gospodarki i rynku pracy oraz niedobór specjalistycznego wyposażenia dydaktycznego, nie tylko w szkołach zawodowych wyższych, ale także w szkołach zawodowych ponadgimnazjalnych. W tym zakresie należy promować projekty, które będą wpływać na współpracę z przedsiębiorcami i instytucjami otoczenia biznesu oraz wspierać będą programy praktyk.

Nie przewidziano interwencji ZIT w ramach tej Osi

11.5.5. Oś priorytetowa 5. Zatrudnienie

Interwencja w tej Osi dotyczyć będzie działań nastawionych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych, dopiero wchodzących lub powracających na rynek pracy, godzenie życia zawodowego i prywatnego, programy zdrowotne związane z profilaktyką chorób cywilizacyjnych i zawodowych oraz z adaptacją pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce.

Jedną z barier rozwojowych regionu jest stosunkowo wysoki stopień bezrobocia. Trudności z zatrudnieniem mają osoby młode, które dopiero wchodzi na rynek pracy, osoby powracające na ten rynek, niepełnosprawni, jak również osoby powyżej 50 roku życia, kobiety oraz opiekujący się

osobami zależnymi. Jak wynika z przeprowadzonych analiz przyczynami tego zjawiska jest m.in. niska mobilność zawodowa i przestrzenna mieszkańców, zwłaszcza tych zamieszkujących obszary wiejskie i mniejsze miasta.

Istotnym elementem, który może przyczynić się do wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców jest profilaktyka chorób cywilizacyjnych i zawodowych, która obecnie jest realizowana w niewystarczającym stopniu. Odpowiednia profilaktyka nakierowana na grupy podwyższonego ryzyka związana z chorobami cywilizacyjnymi i zawodowymi może przyczynić się do pozytywnego wpływu na wydłużenie aktywności zawodowej mieszkańców.

Niska mobilność zawodowa dotyczy nie tylko osób bezrobotnych, ale również osób pracujących. Objawia się to m.in. w niewielkim udziale pracowników w różnego rodzaju inicjatywach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych realizowanych poza miejscem zamieszkania. Stan ten pogłębia brak zainteresowania ze strony przedsiębiorstw do podnoszenia kwalifikacji swoich pracowników, co ma wpływ na ich malejącą pozycję konkurencyjną na rynku pracy. Powyższe działanie jest komplementarne z Osią 6 – Integracja i Osią 8 – Konwersja, które zostały szczegółowo opisane w dalszej części opracowania.

Priorytet inwestycyjny 8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się

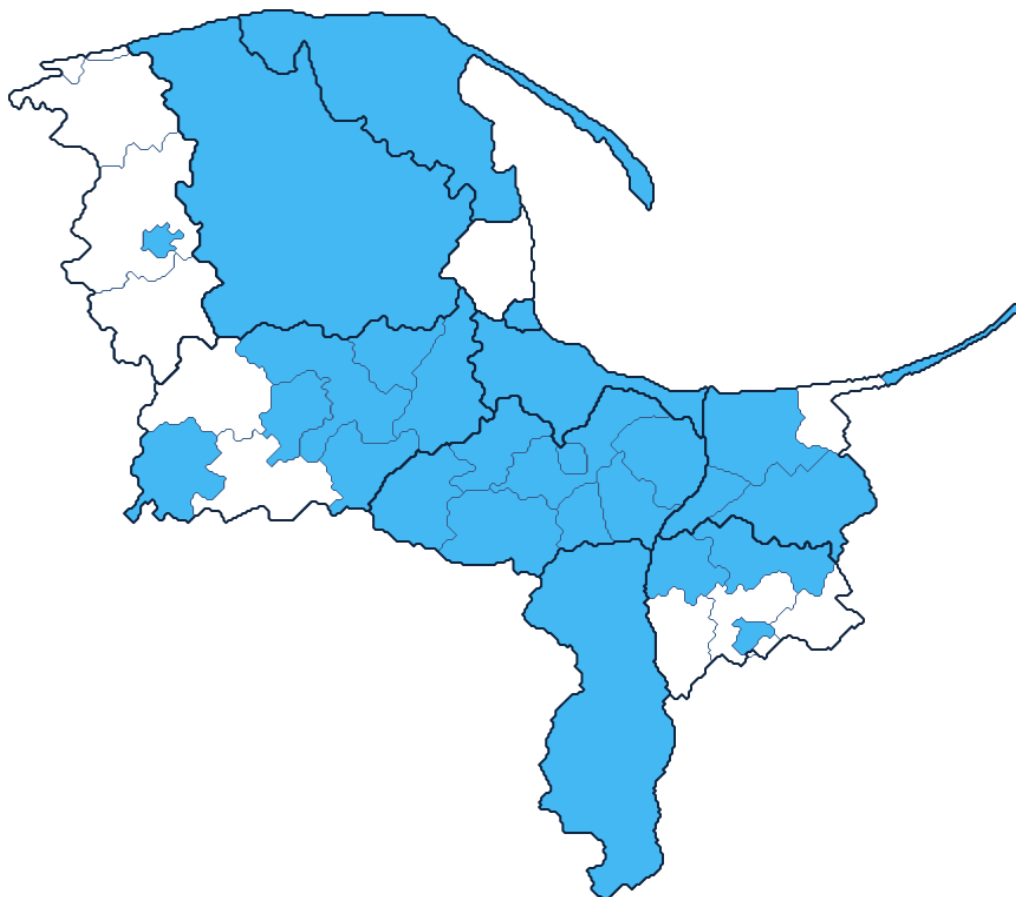
W ramach powyższego priorytetu realizowane będą działania w obszarze edukacji zdrowotnej, promocji i profilaktyki w odniesieniu do osób w wieku produkcyjnym. Jest to niesłychanie ważne w kontekście zmian demograficznych i wydłużania się wieku aktywności zawodowej. Należy dołożyć wszelkich starań, aby uruchomić system profilaktyki zdrowotnej chroniących przed zagrożeniami, jak np. choroby krążenia czy nowotwory, które prowadzić mogą do ograniczenia lub utraty zdolności do pełnej aktywności na rynku pracy. Celem działań w ramach ww. priorytetu jest przeciwdziałanie wysokiej zachorowalności i umieralności na terenie Obszaru Metropolitalnego na choroby cywilizacyjne. Podstawą będzie ich wczesne wykrycie oraz działania o charakterze profilaktycznym. Szczególną uwagę zwracać się będzie na promocję zdrowego stylu życia, obejmującą przede wszystkim aktywność ruchową, prawidłowe odżywianie. Działanie te będą adresowane do różnych grup zawodowych.

Wskazane przedsięwzięcie	<i>Zwiększenie potencjału zdrowotnego osób w wieku produkcyjnym OMT</i>
---------------------------------	---

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Odsetek ludności województwa objętej programami zdrowotnymi w ramach Programu	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	%

Rycina 73: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Zwiększenie potencjału zdrowotnego osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących Obszar Metropolitalny Trójmiasta i przyległych gmin poprzez poprawę zachowań zdrowotnych”

Źródło: Opracowanie własne

Priorytet inwestycyjny 8.5 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Powyższy priorytet inwestycyjny ma na celu zwiększenie szans na zatrudnienie osób bezrobotnych. W ramach tego priorytetu promowane będą działania mające na celu wdrażanie rozwiązań w zakresie aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy. Podejmowane w tym celu działania wspierane będą poprzez wykorzystanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz wsparcie usług na rynku pracy. Osoby pozostające bez pracy będą mogły skorzystać m.in. ze stażów, praktyk zawodowych, czy też wsparcia psychologiczno-doradczego.

Wśród zadań realizowanych w ramach tego priorytetu inwestycyjnego nie powinno zabraknąć przedsięwzięć mających na celu zarówno zdobywanie nowych kwalifikacji i umiejętności, ale również działania mające na celu podnoszenie i zmianę kwalifikacji zawodowych dostosowanych do trendów panujących na rynku pracy. Równie ważne są działania związane z podnoszeniem mobilności przestrzennej, również poprzez promowanie podejmowanie zatrudnienia przez osoby pozostające bez pracy poza aktualnym miejscem zamieszkania.

Do podejmowanych działań należą również przedsięwzięcia mające na celu skuteczne i efektywne poradnictwo zawodowe.

Preferowane są projekty realizowane w porozumieniu z pracodawcami, partnerskie, integrujące aktywność wielu podmiotów w ujęciu wielosektorowym w oparciu o wspólną strategię działania.

Wskazane przedsięwzięcie	<i>Centrum Kompetencji dla sektora Usług Wspólnych BPO/SSC</i>
---------------------------------	--

Strona | 198

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu Programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w Programie	os.

Rycina 74: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Centrum Kompetencji dla sektora Usług Wspólnych BPO/SSC”

Źródło: Opracowanie własne

Projekty komplementarne w ramach RPO

- Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.

11.5.6. Oś Priorytetowa 6. Integracja

Obszar MZG charakteryzuje się występowaniem pewnych obszarów, gdzie udział dochodów z pomocy społecznej w budżecie gospodarstw domowych jest wysoki. Nie dotyczy to jedynie obszarów wiejskich, ale również obszarów miejskich zdegradowanych przestrzennie i społecznie. W celu przeciwdziałania temu problemowi niezbędne jest wspieranie projektów, które zaoferują trwałe instrumenty z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej. Wpierane projekty powinny przede wszystkim rozwijać umiejętności i kompetencje społeczne, zawodowe.

Ze względu na następstwa procesów demograficznych, społecznych, kulturowych i migracyjnych powinno się zwrócić szczególną uwagę na działania na rzecz rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, których odsetek w regionie jest relatywnie wysoki. Wsparcie w tym aspekcie powinno dotyczyć projektów skierowanych do osób wykluczonych. Preferowana interwencja powinna poprawić sytuację wykluczonych na rynku pracy, ale również przynosić korzyści płynące dla pracodawców wynikające z zatrudnienia przez nich takich osób.

Projekty w ramach tej Osi powinny również wpływać na budowanie kapitału społecznego. Działania takie mogą być wspierane poprzez promowanie postaw obywatelskich, promowanie aktywności na rzecz społeczności lokalnej oraz zwiększanie poziomu zaufania społecznego w ramach wspólnoty lokalnej, a także poprzez wzmacnianie więzi społecznych i sąsiedzkich.

Priorytet Inwestycyjny 9.4 Aktywna integracja, w szczególności w celu wspierania zatrudnialności.

Zwiększenie szans na zatrudnienie osób biernych zawodowo, wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym to jeden z priorytetów, wysoce istotnych dla wszystkich jednostek wchodzących w skład OMZG. Skala problemów związanych z brakiem współpracy wielosektorowej i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest w tym przypadku bardzo zauważalna. Należy dodać, że jedynie model partnerski, angażujący różne podmioty, w tym NGO, władze samorządowe, przedsiębiorców (zarówno drobnych, jak i dużych), uczelnie wyższe, stanowi o sukcesie działań zmierzających do zwiększenia zatrudnialności oraz pozwoli zapewnić efekt synergii. W przypadku opisywanego priorytetu inwestycyjnego konieczne jest bezpośrednie powiązanie z interwencją w ramach OP 8, na obszarach objętych rewitalizacją. Działania prowadzone w PI 9.4 mają charakter wiodący w stosunku do działań infrastrukturalnych realizowanych w OP 8., ponad to powinny być realizowane w projekty zintegrowane, które będą stanowiły kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane problemy. Jedynie powyższe rozwiązanie zapewni spójne i skuteczne podejście do problemu.

Potrzeba aktywnej integracji w zakresie aktywizacji zawodowej wynika bezpośrednio ze stwierdzonych w części diagnostycznej kluczowych obszarów problemowych. Negatywne trendy w analizie struktury zatrudnienia dotyczą: osób bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej, osób

niepełnosprawnych, osób zależnych, osób młodych, wykształconych pozostających bez pracy oraz osób długotrwale bezrobotnych.

Niewątpliwie pierwszym krokiem powinno być przeprowadzenie szczegółowej diagnozy, popartej jednolitymi wskaźnikami dla każdej z gmin OMZG. Wówczas możliwe będzie dopasowanie programów aktywizacyjnych do szczególnych potrzeb JST. Należy zwrócić uwagę na niwelowanie problemów i różnic, nie tylko na poziomie gmin, a przede wszystkim na poziomie poszczególnych dzielnic, uwzględniając specyfikę problemów lokalnych.

Strona | 200

W przypadku projektów komplementarnych z PI 9.2, konieczne jest przeprowadzenie delimitacji obszarów w oparciu o określone wskaźniki, które wskażą tereny charakteryzujące się ponadprzeciętnym poziomem degradacji (np. występowaniem niekorzystnymi zjawisk w zakresie odsetka bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym czy odsetka gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną).

Preferowane projekty powinny przewyższać takie bariery jak: brak informacji i promocji o możliwościach wsparcia, brak umiejętności społecznych bezrobotnych, bariery psychologiczne osób poszukujących pracy czy trudności na rynku pracy z powodu samotnego rodzicielstwa bądź opieki nad osobami zależnymi. Dodatkowo wskazane jest, aby planowane przedsięwzięcie cechowało się trwałością.

Ważnym aspektem jest również podejmowanie działań oddolnych, sprzyjających integracji społecznej, które przyczyniałyby się do budowania poczucia lokalnej wspólnoty. Wzmacnianie więzi społecznych oraz sąsiedzkich powinny mieć miejsce w przypadku obszarów dotkniętych degradacją społeczną, gdzie poza wysokimi wskaźnikami bezrobocia występują patologie społeczne czy duża przestępczość. W tym przypadku preferuje się wykorzystanie animacji środowiskowej oraz wolontariatu.

Uzupełniająco do powyższych działań, wskazuje się na konieczność zapewnienia wsparcia towarzyszącego, którym objęte zostaną rodziny ww. osób przy wykorzystaniu środowiskowych form aktywizacji społecznej. Ten rodzaj interwencji powinien dotyczyć przede wszystkim dzieci i młodzieży (tzw. profilaktyka wykluczenia społecznego).

W celu zapewnienia sukcesu opisywanych działań konieczne jest wdrażanie kompleksowych programów aktywizacji społeczno-zawodowej, które będą charakteryzowały się zindywidualizowanym podejściem do każdej z grup, do której skierowane będzie wsparcie. Do predysponowanych narzędzi zaliczyć należy w szczególności: poradnictwo psychologiczne i psychospołeczne, kursy/szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy oraz staże, subsydiowanie zatrudnienia i zajęcia reintegracji zawodowej u pracodawców. Projekty z zakresu wskazanej osi powinny być realizowane w szerokim partnerstwie NGO/PES, biznesu, jednostek JST. Konieczne są działania na rzecz ekonomizacja usług z zakresu rynku pracy, aktywności społecznej, usług socjalnych i zdrowotnych oraz zastosowanie innowacyjnych technologii informacyjnych. Przedsięwzięcia te nie powinny przybierać formy pojedynczych, jednorodnych koncepcji, niezbędne jest podejście systemowe.

Planowane zwiększenie jakości świadczonych usług w zakresie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego pozytywnie wpłynie na płynność i efektywność lokalnego rynku pracy. Należy również zrewidować poglądy na politykę społeczną i ukierunkować ją na efekty. Oczekiwanym rezultatem działań z tego obszaru interwencji będzie wzrost zatrudnienia wśród osób biernych zawodowo, wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy podkreślić, że zdefiniowane potencjalne przedsięwzięcie w sposób bezpośredni wpłynie na wskaźniki produktu i rezultatu określone w RPO WP.

Wskazane przedsięwzięcie	<i>Metropolitalny System Aktywizacji Społeczno – Zawodowej</i>
---------------------------------	--

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu Programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w Programie	os.
2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w Programie	os.

Rycina 75: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Metropolitalny System Aktywizacji Społeczno – Zawodowej”

Źródło: Opracowanie własne

Decyzja o realizacji, zakresie i wartości projektu zostanie podjęta po przedstawieniu zasad i kryteriów projektu „Rewitalizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalno - przestrzenna obszarów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją położonych na terenie OMT”.

Priorytet Inwestycyjny 9.8 Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Ekonomia społeczna pozwala wykorzystywać zasoby ludzkie w sposób komplementarny do sektora prywatnego i publicznego, zapobiega wykluczeniu społecznemu oraz wspomaga proces budowania społeczeństwa obywatelskiego. W związku z powyższym stanowi odpowiedź na zdiagnozowane w tej sferze problemy OMZG. Skoordynowanie i podniesienie jakości działań systemu wsparcia społecznego w efekcie pozwoli na budowę systemowych rozwiązań usamodzielniających osoby będące w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej i odejście od działań realizowanych ad hoc w trybie interwencyjnym. Działania rozwijające i wzmacniające ekonomię społeczną są narzędziem integracji społecznej, ale ich skuteczność w znacznym stopniu zależy od tego czy prowadzą do zwiększenia zatrudnienia i spójności społecznej. Ważnym wyzwaniem będzie również profesjonalizacja działań podmiotów ekonomii społecznej.

Interwencja w ramach wskazanego priorytetu inwestycyjnego koncentrować się będzie na realizacji inicjatyw w zakresie rozwoju sektora ekonomii społecznej, głównie przy wykorzystaniu potencjału ośrodków wspierających ekonomię społeczną. Działalność ww. ośrodków obejmie przede wszystkim kompleksowe wsparcie istniejących podmiotów ekonomii społecznej służące ich profesjonalizacji, a także stymulowanie powstawania nowych podmiotów, m.in. poprzez wspieranie tworzenia/utrzymania miejsc pracy, zapewnienie dostępu do usług prawnych, księgowych, marketingowych, doradztwo, w tym doradztwo biznesowe, szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej, wsparcie inwestycyjne, a także usługi wspierające rozwój partnerstwa lokalnego na rzecz ekonomii społecznej oraz promocję ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej. Proponuje się realizację w szczególności projektów skutkujących wzrostem zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej. Projekt powinien być docelowo skierowany do: Podmiotów ekonomii społecznej/przedsiębiorstw społecznych, osób fizycznych (w szczególności osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym) oraz podmiotów, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt. 2 i 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych. Cele główne priorytetu polegające na wzmocnieniu istniejących podmiotów ekonomii społecznej (PES) oraz pobudzenie powstawania nowych PES powinny zostać osiągnięte poprzez kompleksowe wspieranie powstawania nowych i funkcjonujących PES oraz poszerzenie funkcjonalności obecnego OWES. Suma działań komponentu powinna dążyć do usamodzielniania się PES i LC w tym w szczególności dywersyfikacji źródeł przychodu.

Przewidziane w ramach tego priorytetu wsparcie, które poprzez rozwój przedsiębiorczości społecznej oraz partycypację społeczną i rozwój inicjatyw oddolnych wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców Obszaru Metropolitalnego. Warto podkreślić również niezbędny udział JST jako ważnego partnera oraz innych jednostek odpowiedzialnych w tym zakresie (Mopsy, MOPR-y, itp.). Jedynie partnerskie podejście opisywanych podmiotów, których działania będą się wzajemnie uzupełniać stworzy skuteczne narzędzie aktywizacji osób potrzebujących wsparcia. W konsekwencji realizacji wymienionych działań, Obszar MZG będzie charakteryzował się silnymi i skutecznymi organizacjami pozarządowymi, prężnie rozwijającym się wolontariatem oraz aktywnymi mieszkańcami.

Wskazane przedsięwzięcie	<i>Metropolitalny System Aktywizacji Społeczno – Zawodowej</i>
---------------------------------	--

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.

Rycina 76: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Metropolitalny System Aktywizacji Społeczno – Zawodowej”

Źródło: Opracowanie własne

Decyzja o realizacji, zakresie i wartości projektu zostanie podjęta po przedstawieniu zasad i kryteriów projektu „Rewitalizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalno - przestrzenna obszarów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją położonych na terenie OMT”.

Projekty komplementarne w ramach POWER, PO FIO, FP, PFRON

- Program Aktywizacji społecznej i zawodowej młodzieży na Pomorzu w latach 2014 - 2020
Czas na młodzież.

11.5.7. Oś Priorytetowa 7. Zdrowie

W ramach tej Osi przewiduje się koncentrację działań nastawionych na poprawę jakości i dostępności do świadczeń zdrowotnych w zakresie diagnostyki i leczenia chorób cywilizacyjnych. Koniecznym jest

w tym zakresie skupienie się na rozbudowie odpowiedniej infrastruktury, na poszerzeniu funkcji badawczo-rozwojowych, a także na rozwoju praktycznych umiejętności kadry naukowej i studentów.

Na terenie OMZG zauważyć można szereg zagrożeń, które są skutkiem starzenia się społeczeństwa oraz coraz wyższej zachorowalności i umieralności, będącymi konsekwencjami chorób cywilizacyjnych. Z roku na rok widoczny jest wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne, przede wszystkim cukrzycę, choroby naczyń mózgu czy też niedokrwienną chorobę serca. Z tego powodu projekty w ramach tej Osi powinny umożliwiać podnoszenie jakości świadczonych usług oraz w szerokim zakresie zwiększać dostępność do świadczeń deficytowych, co może się przełożyć na ograniczanie wzrostu zachorowalności z powodu tego typu chorób.

Strona | 205

W ramach tej Osi konieczne jest również uwzględnianie komponentów badawczo-rozwojowych oraz dydaktyczno-szkoleniowych, które wpłynęłyby pozytywnie na rozwój praktycznych umiejętności kadry naukowej i studentów oraz poszerzenie funkcji badawczo-rozwojowych.

Na terenie OMZG istotnym problemem jest brak zintegrowania opieki zdrowotnej z opieką społeczną. W ramach takich projektów możliwe jest zaangażowanie środowisk NGO, co uzasadnione jest z punktu widzenia zakładanych efektów projektu. Promowane będą projekty, które nie ograniczają się jedynie do pomocy finansowej, ale również do włączenia w procesy kompleksowej opieki nad pacjentami, gdzie świadczenia zdrowotne w dużej mierze powiązane są ze świadczeniami opiekuńczymi.

Priorytet inwestycyjny 9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.

W ramach tego priorytetu realizowane będą działania pozwalające poprawić dostępność do oddziałów z deficytami łóżek, w tym przede wszystkim oddziałów opieki geriatrycznej. Starzejące się społeczeństwo w przyszłych latach będzie jednym z głównym problemów Obszaru Metropolitalnego. Zatem poprawa dostępności i jakości opieki zdrowotnej dla osób starszych powinna stać się jednym z priorytetów w ramach ochrony zdrowia. Z uwagi na znikomą liczbę łóżek na oddziałach geriatrycznych na terenie OMZG ważnym celem stanie się budowa nowych oddziałów tego typu. Działania powinny być nakierowane na stworzenie regionalnego ośrodka koordynującego opracowanie, wdrażanie i realizację ponadlokalnych programów zdrowotnych w zakresie zintegrowanej opieki, a także przygotowanie personelu posiadającego kompetencje do realizacji tych celów.

Wskazane przedsięwzięcie	<i>Centrum Geriatrii, Programów Zintegrowanej Opieki i Telemedycyny</i>
---------------------------------	---

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Sprzęt medyczny na 1 mln mieszkańców	szt./mln mieszkańców

Strona | 206

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.
2.	Liczba nowo zakupionego wysokospecjalistycznego sprzętu medycznego	szt.

Rycina 77: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Centrum Geriatrii, Programów Zintegrowanej Opieki i Telemedycyny”

Źródło: Opracowanie własne

Projekty komplementarne w ramach RPO i POWER

- Nadmorskie Centrum Zdrowia, Rekreacji i Wypoczynku (RPO);
- Pomorski Ośrodek Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży (POWER).

11.5.8. Oś priorytetowa 8. Konwersja

Interwencja w ramach tej Osi uwzględnia specyfikę przestrzenną najistotniejszych obszarów problemowych występujących w OMZG – w szczególności zdegradowanych obszarów o nie w pełni uruchomionych potencjałach endogenicznych. Dotyczy to zarówno terenów miast, jak i gmin wiejskich wchodzących w skład OMZG.

Jak wynika z Ekspertyzy przygotowanej przez Instytut Miast Polskich⁶³, programowanie rewitalizacji, która obejmuje tylko wybrane, szczególnie zdegradowane fragmenty miasta i gmin – bez szczegółowej analizy zróżnicowania wewnątrz obszaru – jest bardzo trudne, szczególnie w bardziej skomplikowanych systemach miejskich liczących ponad 20 tys. mieszkańców. Powodem tego jest brak statystyki publicznej oraz poważne trudności techniczne w pozyskiwaniu tego typu informacji. W powyższym, należy przyjąć, że na terenie wszystkich miast i gmin są obszary, które mogą podlegać ingerencji w ramach rewitalizacji. Podstawowym kryterium wskazania obszaru, jako „kryzysowego” i wskazania go do rewitalizacji powinien być fakt, że sytuacja jest tam trudniejsza niż średnia dla danego terenu, co powinno wynikać z diagnozy sporządzonej na podstawie kilku obiektywnych, liczbowych wskaźników opisującej sytuację w trzech podstawowych sferach życia w mieście: sferę ekonomiczno – gospodarczą, społeczną oraz stan środowiska zbudowanego. Do podstawowych kryteriów delimitacji obszarów interwencji należą:

- a. wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia,
- b. wysoka stopa długotrwałego bezrobocia,
- c. wysoki poziom przestępczości i wykroczeń,
- d. niski wskaźnik aktywności gospodarczej mieszkańców,
- e. porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego⁶⁴.

Ponad to zrealizowanie działań w zakresie rewitalizacji na terenie OMZG wymaga przeprowadzenia szczegółowych analiz diagnostycznych oraz zbadania spójności planowanych działań z aktualnie obowiązującymi programami rewitalizacyjnymi.

Wyzwania i bariery rozwojowe ww. typów obszarów, wymagają różnej specyfiki interwencji, w zależności od zdiagnozowanych problemów, dlatego dla skuteczności podejmowanych działań, zasadne jest powiązanie ich ze sobą. Takie rozwiązanie dla Osi, polegające na połączeniu różnych kierunków działań (przewyciężenie problemów społecznych, niedoborów infrastrukturalnych oraz stanu kryzysowego zasobów stwarzających potencjał dla rozwoju) wpłynie na ograniczenie poziomu

⁶³ Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w miastach – propozycje zmian prawnych Część I, Kraków, 2013 r.

⁶⁴ Stanowisko negocjacyjne Samorządu Województwa Pomorskiego z dnia 15.05. 2014 r.

wykluczenia oraz na podniesienie potencjału gospodarczego obszarów problemowych, a przez to stworzenie warunków dla wsparcia zatrudnienia.

Rekomendowanym rozwiązaniem dla przedsięwzięć o tak interdyscyplinarnym charakterze jest zastosowanie projektów zintegrowanych, które przyczynią się do zapewnienia większej synergii interwencji i komplementarności działań finansowanych ze środków EFS i EFRR. W szczególności wskazuje się na konieczność łączenia działań z Osią 6 – Integracja (Priorytet Inwestycyjny 9.4 Aktywna integracja), w celu wspierania zatrudnialności. Dodatkowo w ramach działań rewitalizacyjnych przewiduje się możliwość realizacji komplementarnych projektów z pozostałych OP.

Priorytet Inwestycyjny 9.2, Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.

Interwencja w zakresie kompleksowej rewitalizacji dotyczyć będzie przywracania, podtrzymywania dotychczasowych funkcji oraz ewentualnie wprowadzania nowych (o charakterze uzupełniającym, wspierającym, w celu poprawienia sytuacji społeczno – ekonomicznej) zdegradowanym obszarom. Ten długofalowy proces obejmuje prowadzenie wszelkich kompleksowych i jednoczesnych działań naprawczych o charakterze przestrzennym, społecznym i gospodarczym, a zarazem odpowiednich do występującego na danym obszarze typu degradacji.

W zależności od charakteru obszaru i zdefiniowanego problemu konieczne jest inicjowanie zindywidualizowanych działań, mających na celu ich trwałą likwidację, podtrzymanie istniejących funkcji lub wprowadzenie nowych. Interwencje w poszczególnych obszarach powinny być podejmowane przez prowadzenie odpowiedniej polityki JST, odpowiedniej dla działań dotyczących procesu humanizacji, rehabilitacyjnych czy rewaloryzacyjnych.

Zgodnie z zapisami projektu dokumentu Krajowej Polityki Miejskiej⁶⁵, działania rewitalizacyjne powinny być prowadzone w gminach, które niezależnie od wielkości, funkcji i położenia, borykają się z wewnętrznymi problemami, przy czym nadanie nowych funkcji, odnowa lub modernizacja techniczna obszarów i fragmentów przestrzeni publicznych jest środkiem, a nie celem rewitalizacji. Celami rewitalizacji są odnowa społeczna, gospodarcza, przestrzenno-środowiskowa. Istotne jest, aby realizowane działania nie były jednostkowymi i nieskoordynowanymi przedsięwzięciami, ale aby stanowiły elementy szerszej wizji zmiany gminy i były jak najbardziej ze sobą powiązane terytorialnie i tematycznie.

W ramach tego priorytetu szczególny nacisk położony jest na wspieranie integracji społeczno-zawodowej mieszkańców zdegradowanych obszarów, rewaloryzację, modernizację i adaptację istniejącej zabudowy, zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w pewnych sytuacjach również z działania związane z ochroną zabytków, w tym prace konserwatorskie i restauratorskie oraz dostosowanie budynków do funkcji społecznych, gospodarczych, rekreacyjnych, kulturalnych i edukacyjnych. Dodatkowo wskazuje się na konieczność realizowania, w ramach finansowania krzyżowego, działań społecznych, przewidzianych do realizacji w ramach Osi 6 – Integracja.

Należy podkreślić, że wszystkie projekty w tym zakresie powinny charakteryzować się wielosektorowym, wielowymiarowym partnerstwem, w tym dużym zaangażowaniem społeczności

⁶⁵ Projekt Krajowej Polityki Miejskiej, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, marzec 2014 r.

lokalnych w proces planowania, opiniowania oraz realizacji przewidzianych zamierzeń. Jako partnerów jednostek samorządu terytorialnego powinno się wymienić przede wszystkim: organizacje pozarządowe, instytucje kultury i edukacyjne, szkoły wyższe, kościoły i związki wyznaniowe, wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe oraz inne podmioty, których udział jest istotny dla realizacji projektu. Kwestia włączenia w proces innych zainteresowanych podmiotów jest o tyle istotna, że może przełożyć się na zainicjowanie kolejnych działań, gwarantując uzyskanie efektu dźwigni.

Ponadto w przypadku doraźnych przekształceń infrastrukturalnych za właściwe uznają się realizowanie inwestycji w postaci różnego rodzaju partnerstw, współpracy wielosektorowej, w tym partnerstwa publiczno-prywatnego. Zaangażowanie kapitału pochodzącego z różnych źródeł (wspólnoty mieszkaniowe, przedsiębiorcy) pozwalają uzyskać zdecydowanie lepsze efekty niż przy realizacji projektu jedynie ze środków publicznych.

Proponuje się zastosowanie konkretnych narzędzi, a w szczególności działań prawnych i organizacyjnych ujętych w Lokalnych Programach Rewitalizacji oraz programów pomocowych skierowanych do właścicieli nieruchomości, organizacji pozarządowych i najemców mieszkań. Dodatkowo wskazano jest, aby jednostki samorządowe przychyliły się do stosowania zachęt inwestycyjnych czy zwolnień podatkowych w celu pobudzenia przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego, dotkniętych tym problemem obszarów.

Następną kwestią konieczną do rozważenia w procesie rewitalizacji jest polityka mieszkaniowa. W tym aspekcie należy w taki sposób dokonywać przekształceń, aby uniknąć negatywnych efektów przedsięwzięcia w postaci zjawiska gentryfikacji⁶⁶. Między innymi z tych powodów, partycypacja dotychczasowych mieszkańców w całym procesie rewitalizacji przybiera na znaczeniu. Mianowicie elementy podejścia oddolnego pozwolą na takie zagospodarowanie terenów, które w pełni będzie odpowiadało potrzebom występujących grup użytkowników oraz wpłynie na zwiększenie poczucia tożsamości i odpowiedzialności za otaczającą przestrzeń.

Głównym inicjatorem działań powinny być władze danych jednostek samorządowych. Tym niemniej istotna jest inicjatywa oddolna (społeczna) lub inicjatywa partnerów gospodarczych, która musi zostać optymalnie wykorzystana dla zapoczątkowania lub rozwijania działań przyczyniających się do dalszych przekształceń. Wskazane jest szerokie konsultowanie działań na zasadzie horyzontalnej współpracy jednostek wydziałów odpowiedzialnych za rozdysponowanie środków przewidzianych na działania rewitalizacyjne. Dodatkowo za uzasadniony uznaje się udział pracowników ośrodków społecznych czy organizacji pozarządowych w celu wykorzystania ich wiedzy i doświadczenia w działaniach aktywizacyjnych ludności zagrożonych wykluczeniem.

Planowane w ramach wskazanego priorytetu działania powinny przyczynić się do ograniczenia lub nawet likwidacji niekorzystnych zjawisk degradacji poprzez zmniejszenie lub likwidację różnego rodzaju wykluczeń społecznych (zawodowych, ekonomicznych, ruchowych, edukacyjnych, bezpieczeństwa, informacyjnych, edukacyjnych, zdrowotnych, itp.). Poprawią również sytuację zawodową mieszkańców, zwiększając ich umiejętności i kompetencje, podwyższając stopień

⁶⁶ gwałtowna zmiana charakteru danej części miasta; najczęściej dotyczy przepływu ludności z dzielnic mieszkalnej, zamieszkałej przez szerokie spektrum lokatorów, do strefy zdominowanej przez osoby o stosunkowo wysokim statusie materialnym

przedsiębiorczości a przy okazji poprawią ofertę usługową oraz jakość zdegradowanej infrastruktury, technicznej i społecznej oraz wybranych przestrzeni publicznych i budynków.

Podsumowując warto podkreślić, że wskazuje się na konieczność dostosowania potencjalnych przedsięwzięć do wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, które według zobowiązań rządowych powinny pojawić się w czerwcu 2014.

Wskazane przedsięwzięcie	<i>Rewitalizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalno - przestrzenna obszarów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją położonych na terenie OMT</i>
---------------------------------	---

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha

Rycina 78: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Rewitalizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalno - przestrzenna obszarów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją położonych na terenie OMT”

Źródło: Opracowanie własne

Projekty komplementarne w ramach POiŚ

- 21xTAK. Program popularyzacji materialnego i niematerialnego dziedzictwa Solidarności.

11.5.9. Oś priorytetowa 9. Mobilność

Integracja w ramach tej Osi odnosi się m.in. do transportu zbiorowego, kolejowego, a także sieci drogowej, dzięki czemu zapewniony zostanie efekt synergii projektów transportowych, a tym samym przyczyni się do lepszego osiągnięcia założonych celów.

W ostatnich latach na terenie OMZG można było zaobserwować spadek wielkości przewozów pasażerów, powodem tego w głównym stopniu jest stan części infrastruktury kolejowej, słabej integracji podsystemów transportu miejskiego i indywidualnego. W ramach tej Osi premiowane będą

projekty, które zapewnią będą poprawę dostępności komunikacyjnej węzłów oraz przewidują budowę, przebudowę, infrastruktury drogowej.

Obecny zły stan sieci i jej infrastruktury towarzyszącej, jak również niski stopień automatyzacji urządzeń sterowania ruchem kolejowym oraz znaczna liczba niestrzeżonych przejazdów kolejowych, stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu i przez to konkurencyjność kolei w stosunku do transportu indywidualnego jest znacznie ograniczona. Dlatego też premiowane w tym zakresie będą projekty integrujące szynowy i drogowy transport publiczny z indywidualnym, ograniczający ruch indywidualny na drogach dojazdowych do rdzenia OMZG. Promowane będą również w tym aspekcie projekty uwzględniające wspólną politykę informacyjną i promocyjną wewnątrz OMZG oraz wspólną politykę taryfową.

Istotnym aspektem interwencji powinien być również pozytywny wpływ proponowanych rozwiązań transportowych na ekologię, w tym na gospodarkę niskoemisyjną.

Rozwój systemu drogowego jest od lat opóźniony, pomimo realizowanych w ciągu ostatnich lat inwestycji, spójność transportowa regionu nie poprawiła się sposób wystarczający, ważne w tym aspekcie jest ograniczania ruchu na sieci drogowej i zmniejszania liczby pojazdów i ruchu indywidualnego na drogach.

Priorytet Inwestycyjny 4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

W ramach tak zdefiniowanego PI wsparcie ukierunkowane zostanie na poprawę integracji transportu indywidualnego i publicznego. Istotne będzie podniesienie konkurencyjności usług transportu publicznego, w tym tworzenie warunków dla zwiększenia liczby przejazdów komunikacją zbiorową. Dla zrealizowania priorytetu kluczowe będzie wprowadzenie zintegrowanego systemu pobierania opłat, a także tworzenie spójnego systemu zarządzania przestrzenią parkingową oraz integracja różnych środków transportu podmiejskiego i miejskiego, poprzez tworzenie zintegrowanego systemu węzłów przesiadkowych. Dodatkowo propagowanie mobilności aktywnej wśród mieszkańców prowadzone będzie poprzez poprawę warunków ruchu pieszego i rowerowego. Ścisłej integracji komunikacji rowerowej z komunikacją publiczną ma posłużyć budowa zintegrowanej sieci tras rowerowych uzupełnionej miejscami parkingowymi dla rowerów.

Przykłady Projektów

Wskazane przedsięwzięcia	<i>Węzły integracyjne OMT wraz z trasami dojazdowymi</i>
	<i>Wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania transportem publicznym (autobusowym i kolejowym) z uwzględnieniem miast powiatowych jako lokalnych węzłów transportu publicznego, zmierzającego do wprowadzenia wspólnego biletu</i>

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	liczba pasażerów obsłużonych przez komunikację miejską w ciągu roku (w mln os.); udział rowerów w podróżach miejskich do miejsc pracy i edukacji	%

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	liczba wybudowanych/zmodernizowanych węzłów integracyjnych transportu pasażerskiego (szt.); długość wybudowanych/przebudowanych tras rowerowych	km

Projekt „Węzły integracyjne OMT wraz z trasami dojazdowymi” uwzględni elementy zakresu analizowanego na wcześniejszych etapach przygotowania Strategii przedsięwzięcia „STeR - System Tras Rowerowych dla OMT”.

Rycina 79: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Węzły integracyjne OMT wraz z trasami dojazdowymi” – lokalizacja węzłów z infrastrukturą rowerową

(PI 4.5) ZRÓWNOWAŻONA MOBILNOŚĆ MIEJSKA/EKOLOGICZNY TRANSPORT MIEJSKI

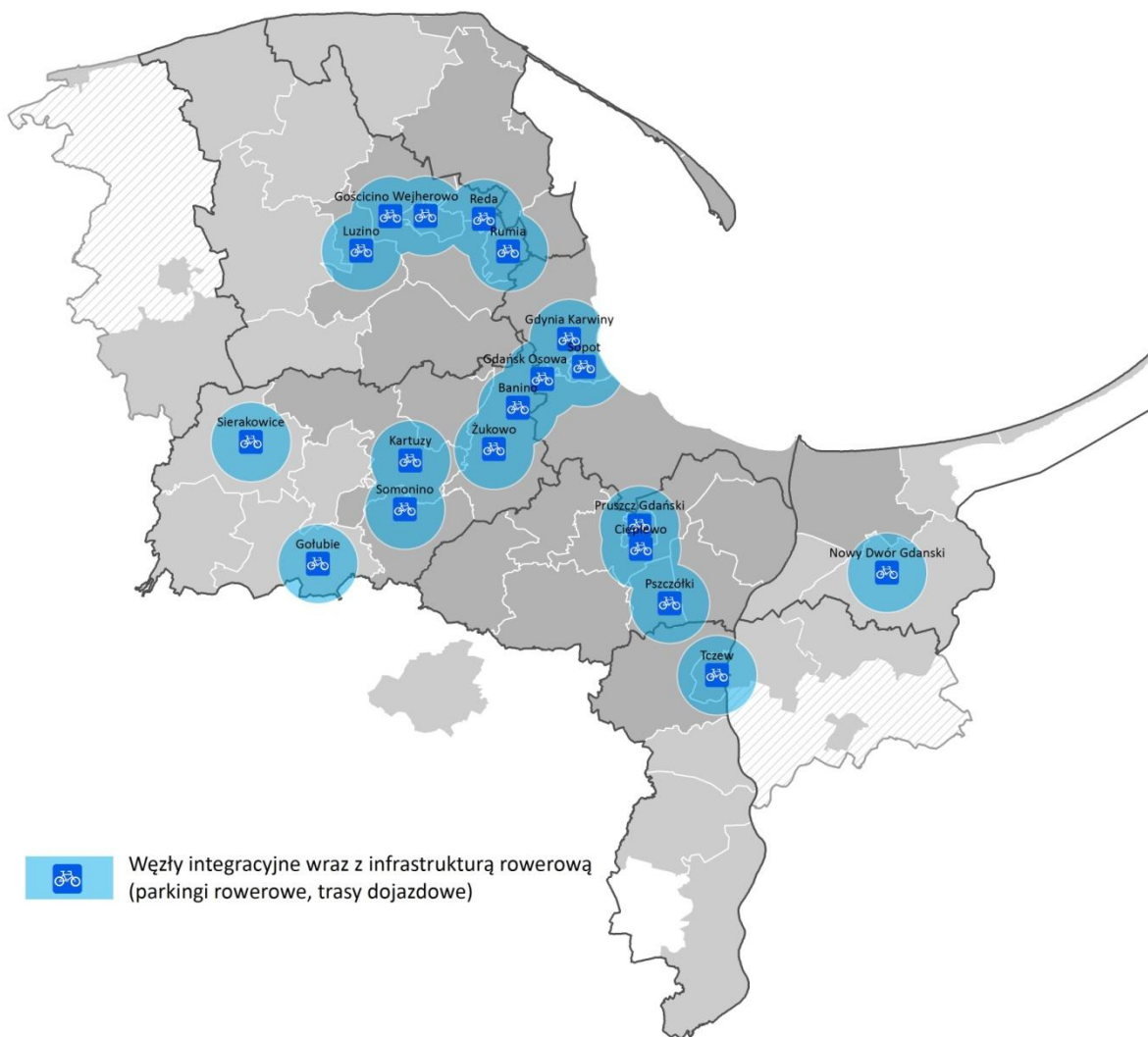
Strona | 214

WĘZŁY INTEGRACYJNE Z PROJEKTÓW:

1) A. Projekt rozwoju komunikacji miejskiej OMT

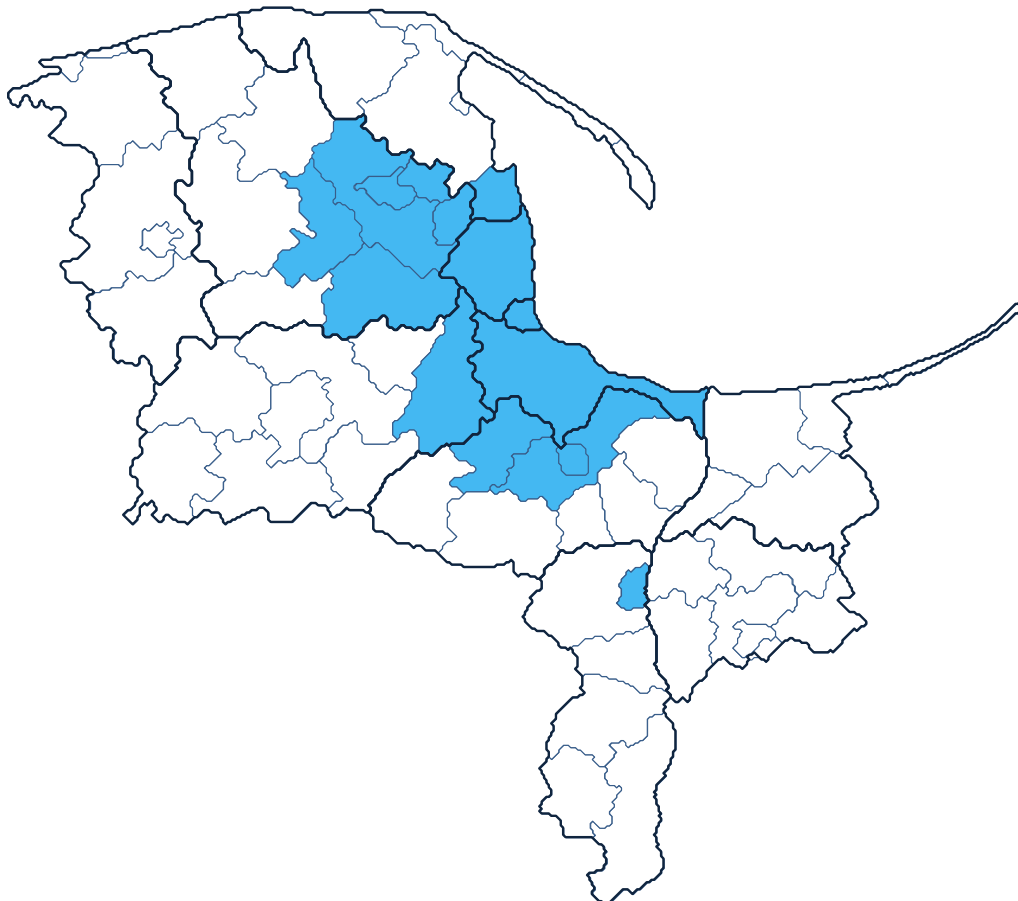
(Pakiet 3)

1.a) Węzły integracyjne OMT wraz z trasami dojazdowymi

Źródło: Opracowanie własne

Rycina 80: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania transportem publicznym (autobusowym i kolejowym) z uwzględnieniem miast powiatowych jako lokalnych węzłów transportu publicznego, zmierzającego do wprowadzenia wspólnego biletu”

Źródło: Opracowanie własne

Projekty komplementarne w ramach POIiŚ

- Projekt rozwoju komunikacji miejskiej Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta
- Rozwój kolei aglomeracyjnej w OM - "Pakiet Projektów Kolejowych ZIT" składający się z dwóch komponentów:

Komponent Taborowy:

1. Zakup 10 nowych elektrycznych zespołów trakcyjnych do obsługi przewozów aglomeracyjnych oraz przebudowa Stacji Gdynia Cisowa Postojowa - Projekt Główny w kierunku modernizacji i rozbudowy układu torowego, sieci trakcyjnej, zasilania i sterowania ruchem kolejowym oraz unowocześnienia zaplecza utrzymania taboru i budowy wyjazdu w kierunku północnym (Rumi),
2. Zakup 34 nowych elektrycznych zespołów trakcyjnych do obsługi połączeń regionalnych i aglomeracyjnych.

Komponent Infrastrukturalny:

3. Rozwój systemu szybkiej kolei miejskiej (poprawa przepustowości odcinka Rumia – Wejherowo),
Rozbudowa systemu kolei aglomeracyjnej Trójmiejskiego Obszaru Metropolitalnego w kierunku Wejherowa,
 4. Budowa zintegrowanego systemu monitorowania bezpieczeństwa oraz zarządzania informacją na linii kolejowej nr 250 w Trójmieście wraz z modernizacją Budynku Dworca Podmiejskiego w Gdyni Głównej oraz peronów na linii kolejowej nr 250,
 5. Rozbudowa systemu kolei aglomeracyjnej, linii kolejowej nr 250 w kierunku Tczewa.
 6. Rozbudowa Pomorskiej Kolei Metropolitalnej w celu obsługi północnych dzielnic Gdyni
 7. Budowa kolejowej obwodnicy towarowej Pruszcz Gdański - Glinicz dla OMT
- Budowa Obwodnicy Północnej Aglomeracji Trójmiejskiej (OPAT).

11.5.10. Oś priorytetowa 10. Energia

Obszar Metropolitalny cechuje się niską efektywnością energetyczną, która odbiega znacząco od średniej w krajach UE-15, a potencjał dla jej poprawy jest wciąż niewykorzystany.

Energochłonność budynków znacznie przewyższa aktualnie obowiązujące wymagania. Średni roczny wskaźnik zapotrzebowania na ciepło w zabudowie mieszkaniowej oszacowano na 227 kWh/m² rok, a w zabudowie użyteczności publicznej – 239 kWh/m² rok (ww. wskaźnik dla budownictwa energooszczędnego wynosi ok. 60 kWh/m² rok).

Podjęta w zakresie energetyki interwencja ukierunkowana będzie w szczególności na działania stymulujące oszczędności w sektorze ciepłowniczym i działania związane z budową i rozbudowa sieci dystrybucyjnych i systemów ciepłowniczych. Działania w zakresie interwencji mają wpłynąć bezpośrednio na poprawę wyników ekonomicznych przy jednoczesnym ograniczeniu wykorzystania zasobów oraz ograniczeniu niekorzystnego oddziaływania na środowisko.

Planowane działania prowadzą do poprawy bilansu energetycznego regionu oraz zmniejszenia jego energochłonności, a także aktywizacji gospodarczej regionu, szczególnie obszarów wiejskich. Ponadto wpisują się one w realizację pakietu klimatyczno-energetycznego UE.

Jedną z barier, z którymi boryka się OMZG jest nadmierny udział indywidualnych źródeł ciepła przekładający się na niewykorzystanie potencjału lokalnych systemów ciepłowniczych oraz znacznie niższą sprawność przesyłania ciepła w Pomorskiem na tle kraju. Niewystarczające jest również wsparcie dla konwersji węglowych źródeł ciepła na źródła wykorzystujące niskoemisyjne paliwo (gaz ziemny) lub na OZE oraz zastosowania kogeneracji w systemach ciepłowniczych.

Jednym z najważniejszych wyzwań, przed jakim stoi OMZG jest niewątpliwie modernizacja istniejących niskosprawnych źródeł ciepła, a także modernizacja i zwiększanie zasięgu scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło.

Sektor ciepłowniczy posiada jeden z największych potencjałów oszczędności energii.

W ramach Osi Priorytetowej 10. Energia wyróżniamy dwa priorytety inwestycyjne będące przedmiotem interwencji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych tj.:

- Priorytet Inwestycyjny 4.3.
- Priorytet Inwestycyjny 4.5.

PI 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.

Strona | 217

Celem szczegółowym priorytetu jest zmniejszenie zużycia energii w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych. W ramach priorytetu wspierane będą inwestycje podnoszące efektywność energetyczną budynków, w tym przedsięwzięcia dot. termomodernizacji budynków wraz z wykorzystaniem instalacji OZE i wymianą źródeł ciepła. Zakres prac musi wynikać z przeprowadzonej uprzednio analizy możliwych rozwiązań w ramach sporządzanego audytu energetycznego, a wybrany wariant realizacyjny musi uwzględniać kryterium kosztowe odnoszące się do efektu ekologicznego (np. redukcji emisji gazów cieplarnianych) w stosunku do nakładów finansowych.

Wsparcie dla działań realizowanych w zabudowie mieszkaniowej przewiduje się wyłącznie w formie ukierunkowanych terytorialnie pakietów przedsięwzięć. Planowane inwestycje powinny być komplementarne do realizowanych lub przygotowywanych projektów związanych z modernizacją i/lub rozbudową sieci ciepłowniczych. Potencjalne przedsięwzięcia w omawianym zakresie powinny polegać na zapewnieniu kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta. Wśród proponowanych działań poprawiających efektywność energetyczną można wymienić:

- wykonanie robót dociepleniowych ścian, stropodachów,
- wymianę stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej,
- modernizację lub wymianę instalacji ogrzewania obiektu oraz instalacji ciepłej wody użytkowej,
- modernizację lub wymianę istniejącego źródła ciepła,
- modernizację węzła cieplnego,
- wprowadzenie systemu zarządzania energią z monitoringiem i automatycznym sterowaniem,
- modernizację systemu wentylacji,
- modernizację wewnętrznej instalacji elektrycznej,
- wymianę urządzeń podstawowych zasilanych energią elektryczną na nowe, energooszczędne – z automatyką dostosowującą zużycie energii i wydajność przy mniejszym zapotrzebowaniu na energię,
- montaż instalacji produkującej energię z odnawialnych źródeł,
- wymianę i modernizację instalacji oświetlenia wewnętrznego z zastosowaniem układów automatycznego sterowania zużyciem energii oraz niskoenergetycznych źródeł światła.

Proponowane działania przyczynią się do osiągnięcia znacznych oszczędności energii w skali metropolitalnej, a także do zwiększenia efektywności wykorzystania istniejących sieci przesyłowych oraz pozwolą w skuteczniejszy sposób zagospodarować ich efekt modernizacyjny. Dzięki oszczędności energii oraz montażowi instalacji odnawialnych źródeł nastąpi wzrost wykorzystania energii produkowanej na terenie województwa oraz ograniczenie importu energii z innych części kraju, przez

co wzmocni bezpieczeństwo energetyczne województwa. Poprawie ulegnie także stan powietrza Obszaru Metropolitalnego.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3. przewiduje się udzielenie wsparcia ze środków ZIT następującym przedsięwzięciom.

Wskazane przedsięwzięcia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta 2. Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych komunalnych, spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta
---------------------------------	--

Lp.	Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru
1.	Zużycie energii cieplnej w budynkach mieszkalnych ogrzewanych centralnie	MJ/m ³

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.

Rycina 81: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta”

Źródło: Opracowanie własne

Projekty komplementarne w ramach POIiŚ i POIR

- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych komunalnych, spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta (możliwy m.in. POIiŚ);
- Kompleksowa modernizacja i rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej oraz wybranych źródeł ciepła wspierające podniesienie bezpieczeństwa energetycznego i realizację planu gospodarki niskoemisyjnej dla Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta (POIiŚ);
- Platforma aktywizacyjna wizualizacji zużycia mediów w budynkach użyteczności publicznej; (POIR).

11.5.11. Oś priorytetowa 11. Środowisko

Prognozowane zagrożenia środowiskowe wymuszają konieczność przeprowadzenia odpowiednich działań adaptacyjnych i prewencyjnych. Rozumie się przez to m.in. zapobieganie nagłym zdarzeniom, takim jak powódzie czy też lokalne podtopienia. Istotne jest utrzymanie właściwych stosunków wodnych przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi i przyrodniczymi. Sposób realizacji przedsięwzięć powinien mieć charakter synergiczny i trwale rozwiązywać zdiagnozowane problemy.

Ważnym wyzwaniem na terenie OMZG jest edukacja i działania promocyjne związane z podniesieniem świadomości ekologicznej, co przyczyni się do zmiany postaw i zachowań.

Skuteczność realizacji powyższych działań uzależniona jest od decyzji podejmowanych przede wszystkim na poziomie władz centralnych.

Oś nie jest objęta wsparciem ZIT

Projekty komplementarne w ramach POIR, POIiŚ

- Budowa i modernizacja systemu odprowadzania wód opadowych w ramach kontynuacji programu Ochrony wód Zatoki Gdańskiej (POIiŚ);
- Przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach powyżej 10 tys. RLM (POIiŚ);
- Zintegrowany system monitorowania środowiska (Strategia rozwoju infrastruktury przeciwpowodziowej i melioracyjnej + system zarządzania kłuskami żywiłowymi, monitoring wód podziemnych) (POIR).

12. Raport z konsultacji Strategii ZIT

12.1. Wprowadzenie

12.2. Interesariusze Projektu

12.3. Narzędzia do przeprowadzenia konsultacji społecznych

12.4. Przygotowanie i realizacja konsultacji społecznych

12.5. Konsultacje społeczne Projektu Strategii ZIT

12.6. Działania przewidziane do realizacji po zakończeniu konsultacji społecznych:

Ten element Strategii Zostanie uzupełniony po kolejnym etapie prac nad dokumentem tj. po przeprowadzeniu konsultacji społecznych.

13. Problematyka Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko

Na podstawie przepisów Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska i o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity ustawy - Obw. Marszałka Sejmu RP z dnia 26 sierpnia 2013 r. Dz. U. 2013 poz. 1235) zgodnie z art. 46. przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty:

1. koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego,
2. polityk, **strategii**, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
3. polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt. 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony

oraz zgodnie z art. 50 wspomnianej ustawy:

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest też wymagane w przypadku wprowadzania zmian do już przyjętego dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47.

Podstawowym celem prognozy oddziaływania na środowisko w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOS) jest określenie i ocena skutków dla środowiska przyrodniczego, które mogą wyniknąć z ustaleń projektowanego dokumentu oraz przedstawienie rozwiązań eliminujących lub ograniczających negatywne wpływy na środowisko.

Zgodnie z art. 51 ust. 2 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. (tekst jednolity ustawy - Dz. U. 2013 poz. 1235) prognoza oddziaływania na środowisko zawiera:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Prognoza oddziaływania na środowisko określa, analizuje i ocenia:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
 - różnorodność biologiczną,
 - ludzi,
 - zwierzęta,
 - rośliny,
 - wodę,
 - powietrze,
 - powierzchnię ziemi,
 - krajobraz,
 - klimat,
 - zasoby naturalne,
 - zabytki,
 - dobra materialne
 - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Strona | 223

Prognoza oddziaływania na środowisko przedstawia:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zgodnie z art. 54 ust. 2 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku (...) organ opracowujący projekt dokumentu poddanego ocenie zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Konieczność przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na środowisko

Stosownie do brzmienia „Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce” projekt Strategii ZIT jest dokumentem, dla którego należy rozstrzygnąć czy powinna zostać przeprowadzona dla niego strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Jeżeli Regionalna Dyrekcja ds. Ochrony Środowiska orzeknie, że tak, wtedy każdy projekt Strategii ZIT złożony do instytucji zarządzającej danym RPO oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego powinien być poprzedzony taką oceną.

Opinia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w dniu 13 sierpnia 2013 r. pismem nr DOOŚsoos.070.291.2013.JP w odpowiedzi na pismo Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (pismo z dnia 30 lipca 2013 r. znak: DKS-II-075.10-PS-13) wydał opinię „czy Strategie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) będą wymagać przed przyjęciem przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko”:

... stwierdzam, że nie jest możliwe wydanie jednej opinii przesądzającej o konieczności poddaniu Strategii ZIT przed przyjęciem strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, bądź o braku takiej konieczności. Każdy przypadek powinien zostać rozpatrzony indywidualnie przez właściwy organ środowiskowy, po przedstawieniu projektu (bądź złożeniu do projektu, wystarczająco szczegółowych do oceny jego docelowej zawartości). Badając przesłanki warunkujące konieczność przeprowadzenia oceny strategicznej organ powinien zwrócić szczególną uwagę na powiązania projektowanej Strategii z innymi dokumentami strategicznymi (w tym programami operacyjnymi), celem rzetelnego stwierdzenia, czy wprowadza ona rozwiązania nowe, bądź bardziej szczegółowe, a także mogące rodzić skutki o charakterze kumulacji, nieprzewidziane w innych dokumentach poddanych przed przyjęciem strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Należy przy tym zaznaczyć, że argument powielania oceny strategicznej może być rozpatrywany wyłącznie w kontekście powiązanych z projektem Strategii dokumentów, dla których taka ocena została przeprowadzona, nie zaś jest rozpoczęta bądź projektowana.

Ponadto, w związku z potencjalną możliwością objęcia różnymi Strategiami ZIT obszarów powiązanych funkcjonalnie w sposób mogący mieć znaczenie dla oddziaływań na środowisko (np. dla skumulowanych skutków środowiskowych realizacji postanowień tych dokumentów) zwracam uwagę na konieczność koordynacji działań w zakresie opracowywania poszczególnych Strategii i uwzględnienia możliwych interakcji między nimi przy ocenie ewentualnych oddziaływań.

Pismem z dnia 25 marca 2014 r. Zarząd Związku ZIT zwrócił się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z wnioskiem o stwierdzenie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej na lata 2014 - 2020”.

Tożsame pismo zostało skierowane do Pomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku. Aktualnie trwa procedura dotycząca kwalifikacji Strategii ZIT do przeprowadzenia SOOS lub rezygnacji z tej procedury.

Argumentami przemawiającym za brakiem konieczności przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko są:

- Strategia ZIT w sposób oczywisty wpisuje się w ramy Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020, a realizacja przewidzianych przedsięwzięć ZIT przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Ponadto jednym z najistotniejszych kryteriów wyboru zadań inwestycyjnych w ramach ZIT będzie ich zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa,
- sporządzono „Prognozę oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020”, która podlega uzgodnieniu, konsultacjom i opiniowaniu zgodnie z przepisami szczegółowymi,
- trwają konsultacje społeczne w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla RPO WP.

Ze względu na powyższe okoliczności należy stwierdzić, iż działania inwestycyjne, które będą realizowane w oparciu o Strategię ZIT, de facto, poddawane są procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Uwzględniając aktualny stan faktyczny, koniecznym jest podkreślenie, iż przeprowadzanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, tylko i wyłącznie dla Strategii ZIT, stanowiłoby ponowne procedowanie w kwestiach, bądź aktualnie podlegających rozpoznaniu, lub też już rozstrzygniętych.

Na potrzeby Strategii ZIT sporządzono Prognozę oddziaływania na środowisko, która może być wykorzystana w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Poniżej zamieszczono streszczenie w języku niespecjalistycznym wykonanej prognozy oddziaływania na środowisko, w zakresie najistotniejszych ocen i analiz oraz wyników z tego uwarunkowań:

1. Wskazane cele strategiczne (priorytety rozwojowe) oraz cel główny Strategii ZIT definiują obszar szczególnego zainteresowania dla Obszaru Metropolitalnego i będą realizowane w ścisłym związku i w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.
2. Dokument Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej na lata 2014-2020 jest zgodny z najważniejszymi dokumentami strategicznymi zarówno unijnymi, krajowymi, jak i regionalnymi:
 - Strategię Europa 2020,
 - Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
 - Koncepcją Przestrzenną Zagospodarowania Kraju 2030,
 - Strategię Rozwoju Kraju,
 - Strategię Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020,

- Planem zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Pomorskiego (2014-2020),
- Regionalnym Programem Strategicznym,
- Program ochrony środowiska dla województwa pomorskiego do roku 2016 z perspektywą do roku 2020.

3. Zapisy Strategii ZIT uwzględniają ustalenia dokumentów dotyczących polityki regionalnej i krajowej. W związku z tym nie proponuje się rozwiązań alternatywnych w stosunku do tych zaproponowanych w dokumencie „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej na lata 2014 i 2020”.
4. Niniejsza ocena oddziaływania na środowisko została sporządzona na podstawie analizy ustaleń Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terenowych oraz planowanych przedsięwzięć w ramach celów strategicznych Strategii (priorytetów rozwojowych).
5. Szczegółowa analiza i ocena wpływu na środowisko oraz warunki równoważenia rozwoju zostały zawarte załączniku do Prognozy oddziaływania na środowisko projektu „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej na lata 2014 i 2020” w postaci wielkoformatowej i wielowymiarowej Tabeli I, stanowiącej matrycę oceny wpływu proponowanych priorytetów rozwojowych (w tym planowanych przedsięwzięć) na poszczególne komponenty i elementy środowiska oraz cechy ekorozwoju.
6. Na podstawie ww. materiałów zdefiniowano 14 kierunków działań (planowanych przedsięwzięć). Po stronie cech podlegających wpływom zidentyfikowano łącznie 36 cechy, w tym 23 komponentów i elementów środowiska oraz 13 warunków równoważenia rozwoju.
7. W matrycy oddziaływań uwzględniono dwa podstawowe kierunki oddziaływań na środowisko: korzystne (pozytywne) i niekorzystne (negatywne). W obrębie każdego z nich dodatkowo zidentyfikowano oddziaływania o znaczącej lub nieznaczącej skali.
8. Przeprowadzona analiza i ocena oddziaływań na środowisko wskazuje, że w generalnej ocenie realizacja głównego celu oraz priorytetów rozwojowych wyznaczonych w Strategii ZIT będzie oddziaływała pośrednio i bezpośrednio korzystnie na środowisko Obszaru Metropolitalnego. Na etapie wykonawczym, zwłaszcza w stosunku do przedsięwzięć związanych z realizacją nowych obiektów kubaturowych i liniowych prognozuje się, że mogą wystąpić oddziaływania na środowisko, w szczególności na powierzchnię terenu. Działania te zostaną zminimalizowane zgodnie z ustaleniami projektów wykonawczych.

14. Raport z przygotowania Strategii ZIT

W trakcie prac nad Strategią ZIT zastosowano działania, których celem było zapewnienie odpowiedniego udziału rozmaitych interesariuszy, precyzji w formułowaniu diagnozy i ostatecznie wysokiej jakości dokumentu Strategii. Jednym z elementów przygotowania Strategii ZIT były konsultacje społeczne, a ich podstawą zrealizowane spotkania warsztatowe, zebrania Zarządu i Rady ZIT. Zorganizowanie konsultacji społecznych pozwala na uzyskanie możliwie najszerszego spektrum opinii i propozycji środowisk regionalnych na temat faktycznych potrzeb rozwojowych Obszaru Metropolitalnego.

W dniu 4 lutego 2014 roku podpisano umowę pomiędzy Gdańskim Obszarem Metropolitalnym (GOM) a doradcą (konsorcjum firm DS CONSULTING i Gdańska Agencja Rozwoju Gospodarczego) umowę, na podstawie której eksperci świadczyli usługi doradcze samorządom Metropolii przy opracowaniu Strategii ZIT. Na podstawie Porozumienia w sprawie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych podpisanego 14 lutego 2014 roku przez przedstawicieli 36 samorządów wchodzących w skład Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta, określonego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, GOM przyjął na siebie funkcję Sekretariatu ZIT, odpowiedzialnego m.in. za koordynację niektórych działań związanych z powstawaniem Strategii. Należy podkreślić, że obserwatorami Porozumienia są również samorzady spoza terytorium OMZG: członkowie stowarzyszenia Gdański Obszar Metropolitalny, członkowie Metropolitalnego Forum Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów i Starostów NORDA oraz samo stowarzyszenie GOM.

Podczas przygotowania Strategii ZIT odbyły się dwie edycje warsztatów. Warsztaty I zostały przeprowadzone 14 stycznia 2014 roku w Pomorskim Parku Naukowo-Technologicznym. Celem tego spotkania była diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej OMZG oraz stworzenie ram strategicznych dla realizacji ZPT/ZIT w OMZG w horyzoncie roku 2020 oraz uruchomienie procesu identyfikacji i hierarchizacji kompleksowych przedsięwzięć rozwojowych. W I edycji warsztatów uczestniczyli przedstawiciele Wspólnej Reprezentacji OMZG dla ZPT/ZIT, osoby wskazane i zaproszone przez Instytucję Zarządzającą RPO WP 2014-2020 oraz moderatorzy i sekretarze wskazani przez IZ RPO WZ 2014-2020.

Dyskusja skupiła się wokół dwóch podstawowych zagadnień. Do kluczowych wątków poruszonych na spotkaniu należały:

- identyfikacja głównych potencjałów i barier rozwojowych OMZG;
- identyfikacja kierunków rozwoju oraz obszarów współpracy w OMZG.

Można stwierdzić, że w wielu fragmentach dyskusji ujawniały się słabości (bariery, zagrożenia) OMZG, które można porównać do ekonomicznej kategorii kosztów utraconych korzyści wynikających m.in. z niskiej skłonności do współpracy. W związku z powyższym pojawił się postulat jakościowej zmiany polegającej na przejściu od zarządzania konfliktami do zarządzania współpracą. Współpraca w OMZG

powinna stać się działaniem stanowiącym podstawę wszystkich długofalowych przedsięwzięć ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów i sprostanie pojawiającym się wyzwaniom.

Podczas warsztatów zidentyfikowano również następujące kierunki rozwoju współpracy dla OMZG:

- wzrost konkurencyjności szkolnictwa wyższego;
- wzrost jakości i efektywności edukacji;
- wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o endogenne zasoby;
- poprawa spójności systemu transportowego;
- poprawa warunków życia i atrakcyjności osiedleńczej.

Strona | 228

Każdy z powyższych kierunków rozwoju został uzupełniony o wskazanie obszarów współpracy OMZG.

W toku dalszych prac analitycznych zaproponowane kierunki wraz z zidentyfikowanymi obszarami współpracy zostały pogrupowane w trzy priorytety:

- gospodarka;
- aktywizacja społeczna;
- powiązania przestrzenne.

Prace diagnostyczne stanowiące kanwę I edycji Warsztatów były podstawą dla przeprowadzenia II edycji Warsztatów, poświęconych głównie wypracowaniu kryteriów oceny przedsięwzięć proponowanych do realizacji w formule ZIT. Diagnoza w ramach Strategii ZIT uwzględniała również przeprowadzenie indywidualnych wywiadów pogłębionych z 15-toma ekspertami i przedstawicielami samorządów i instytucji wchodzących w skład Porozumienia ZIT.

II edycja warsztatów odbyła się w dniach 26-28 lutego 2014 roku. Organizatorami spotkania było konsorcjum firm DS CONSULTING i Gdańska Agencja Rozwoju Gospodarczego. W spotkaniu uczestniczyło łącznie 170 osób.

Warsztaty I: Gospodarka

Data: 26 lutego 2014 r.

Miejsce: AmberEXPO, Gdańsk, ul. Żaglowa 11, sala 1A

Godziny: 9.00 – 13.30

Moduł 1: Wzrost konkurencyjności szkolnictwa wyższego

Moduł 2: Wsparcie rozwoju gospodarczego w oparciu o zasoby wewnętrzne, własne (endogenne)

Moduł 3: Rozwój gospodarki turystycznej

Warsztaty II: Aktywizacja społeczna

Data: 27 lutego 2014 r.

Miejsce: AmberEXPO, Gdańsk, ul. Żaglowa 11, sala 1A

Godziny: 9.00 – 13.30

Moduł 1: Jakość i efektywność edukacji

Moduł 2: Poprawa stanu zdrowia

Moduł 3: Wzrost aktywności zawodowej i społecznej

Warsztaty III: Powiązania przestrzenne

Data: 28 lutego 2014 r.

Miejsce: Pomorski Park Naukowo-Technologiczny, Gdynia, Aleja Zwycięstwa 96/98, sala Zielona

Godziny: 9.00 – 13.30

Moduł 1: Poprawa spójności systemu transportowego

Moduł 2: Poprawa warunków życia i atrakcyjności osiedleńczej poprzez zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i ekologicznego

Moduł 3: Poprawa warunków życia i atrakcyjności osiedleńczej poprzez działania rewitalizacyjne

Grupa uczestników składała się z przedstawicieli różnych środowisk, należeli do niej: przedstawiciele Wspólnej Reprezentacji OMZG dla ZIT, przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Pomorskiego, eksperci OMZG, eksperci Wykonawcy Strategii ZIT, przedstawiciele Partnera Warsztatów. Do osiągniętych celów II Warsztatów należy zaliczyć:

- opracowanie propozycji kryteriów oceny przedsięwzięć przewidywanych do realizacji w formule ZIT, które stanowiły podstawę do dalszych prac nad Strategią ZIT;
- wykorzystanie elementów partycypacji społecznej w tworzeniu Strategii ZIT.

W każdym dniu warsztatów uczestnicy prowadzili rozważania nad innym priorytetem. Poszczególne priorytety zostały uszczegółowione poprzez określenie modułów, do których należały:

- wzrost konkurencyjności szkolnictwa wyższego,
- wsparcie rozwoju gospodarczego w oparciu o zasoby wewnętrzne,
- rozwój gospodarki turystycznej,
- jakość i efektywność edukacji,
- poprawa stanu zdrowia,
- wzrost aktywności społecznej i zdrowotnej,
- poprawa spójności systemu transportowego,
- poprawa warunków życia i atrakcyjności osiedleńczej poprzez zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i ekologicznego,
- poprawa warunków życia i atrakcyjności osiedleńczej poprzez działania rewitalizacyjne.

Na podstawie przeprowadzonych warsztatów powstał dokument zawierający listę proponowanych kryteriów oceny przedsięwzięć przewidywanych do realizacji w formule ZIT dla OMZG, stanowiący również przedmiot konsultacji społecznych Strategii ZIT. Kryteria zostały podzielone na horyzontalne oraz merytoryczne. Pierwsza kategoria wynikała z wytycznych dla planowania przedsięwzięć w formule ZIT. Natomiast kryteria merytoryczne są bezpośrednim efektem przeprowadzonych warsztatów i pracy ekspertów. W dokumencie zawarto także listę, która zawiera orientacyjne przyporządkowanie zgłoszonych projektów ZIT do poszczególnych osi priorytetowych. Tak przygotowany dokument został przesłany do konsultacji interesariuszom, których uwagi wpłynęły na ostateczne zapisy.

Realizowane warsztaty były podstawą opisanej w Rozdziale 8.1 Strategii procedury wyboru projektów do Strategii ZIT, uwzględniającej m.in.:

- przyjęcie przez Radę ZIT obszarów tematycznych współpracy w ramach OMZG,
- przyjęcie przez Radę ZIT kryteriów oceny projektów,
- przyjęcie przez Radę ZIT projektów realizowanych w formule ZIT, proponowanych do uwzględnienia w Strategii ZIT.

Podczas realizacji Strategii ZIT przeprowadzono szereg spotkań i konsultacji, których celem było m.in. wzmacnianie współpracy pomiędzy potencjalnymi beneficjentami przedsięwzięć ZIT i wypracowanie uzgodnień w ramach tworzenia Strategii.

Plan działań nad Strategią uwzględnia również przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu Strategii ZIT w taki sposób, aby uzyskać jak najszerszą informację zwrotną. Zaplanowane działania uwzględniają osiągnięcie następujących celów:

- poinformowanie jak największej grupy zainteresowanych osób o przygotowaniu Strategii ZIT,
- zaproszenie do udziału w procesie konsultowania jej poszczególnych zapisów,
- uzyskanie jak największej ilości opinii, uwag i propozycji, które po przeanalizowaniu ich zasadności zostaną uwzględnione / nie zostaną uwzględnione w finalnej wersji Strategii ZIT,
- osiągnięcie w jak najszerszym zakresie konsensusu interesariuszy Projektu co do celów zawartych w Strategii ZIT.

Należy podkreślić, że zgodnie z wytycznymi Strategia ZIT stanowi również przedmiot uzgodnień pomiędzy Związkiem ZIT a IZ RPO WP oraz Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju.

Rozdział zostanie zaktualizowany po zakończeniu wszystkich działań przewidzianych w ramach konsultacji społecznych Strategii ZIT.

Spis tabel i wykresów

Spis tabel

Tabela 1: Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w Regionie Pomorskim w 2011 r.....	48	Strona 231
Tabela 2: Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej za rok 2013.....	51	
Tabela 3: Przedsiębiorstwa z Pomorza z Listy 500 największych firm wg magazynu „Polityka” w 2013 r.	53	
Tabela 4: Wartości Lokalnego Wskaźnika Rozwoju Społecznego oraz wskaźników pomocniczych dla powiatów i miast na prawach powiatu Obszaru Metropolitalnego – w 2012 r.....	61	
Tabela 5: Udział pracujących zatrudnionych w poszczególnych sektorach gospodarki na terenie Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej w 2012 r.....	72	
Tabela 6: Procentowy odsetek zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia w 2012 roku w podziale na powiaty.....	81	
Tabela 7: Procentowy odsetek zgonów spowodowanych chorobami nowotworowymi w 2012 roku w podziale na powiaty	82	
Tabela 8: Średnie dobowe natężenie ruchu na najważniejszych odcinkach dróg na terenie OMZG....	92	
Tabela 9: Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w poszczególnych gminach Obszaru Metropolitalnego w 2011, 2012 i 2013 r.	107	
Tabela 10: Kryteria strategiczne	147	
Tabela 11: Lista strategicznych projektów ZIT wskazanych w stanowisku negocjacyjnym Obszaru Metropolitalnego uchwalonym przez Radę ZIT w dniu 16.04.2014.....	149	
Tabela 12: Alokacja przewidziana na ZIT w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Pomorskiego.....	162	
Tabela 13: Podział alokacji POLIŚ pomiędzy osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne (w mln EUR)	166	
Tabela 14: Podział alokacji POIR pomiędzy osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne (w mln EUR)	168	
Tabela 15: Podział alokacji POWER pomiędzy osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne (w mln EUR).....	170	
Tabela 16: Podział alokacji POPC pomiędzy osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne (w mln EUR)	172	
Tabela 17: Plan finansowy Strategii ZIT.....	178	
Tabela 18: Wybrane dane finansowe JST z Obszaru Metropolitalnego	181	

Spis rycin

Rycina 1: Granice Obszaru Metropolitalnego wraz z terenami gmin i powiatów obserwatorów	8
Rycina 2: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT	17
Rycina 3: Sekwencja działań zmierzających do wyboru przedsięwzięć proponowanych do realizacji w formule ZIT	33
Rycina 4: Propozycja delimitacji miejskiego obszaru funkcjonalnego dla miasta wojewódzkiego Gdańska przygotowana przez MRR.....	37

Rycina 5: Propozycja delimitacji OMT przygotowana przez UMWP	38
Rycina 6: Propozycja delimitacji OMZG przygotowana przez stowarzyszenie GOM	39
Rycina 7: Granice Obszaru Metropolitalnego wraz z terenami gmin i powiatów obserwatorów	40
Rycina 8: Liczba ludności OMZG w 2012 roku	41
Rycina 9: Obciążenie demograficzne na terenie OMZG w 2012 roku (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym)	43
Rycina 10: Przyrost naturalny na terenie OMZG w 2012 roku	44
Rycina 11: Saldo migracji wg gmin w OMZG w 2012 roku (liczba osób)	45
Rycina 12: Gęstość zaludnienia OMZG wg gmin w 2012 roku (os./km ²)	46
Rycina 13: Porównanie PKB na mieszkańca w latach 2007 – 2011 (zł)	49
Rycina 14: Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2012 roku	50
Rycina 15: Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2013 r.	52
Rycina 16: Liczba nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w 2012 r.	53
Rycina 17: Nakłady na B+R w Województwie Pomorskim w latach 2006-2012 (w mln zł)	55
Rycina 18: Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości na terenie OMZG	56
Rycina 19: Nakłady na działalność innowacyjną w Województwie Pomorskim w latach 2010-2012... ..	57
Rycina 20: Dostępność terenów inwestycyjnych na terenie Obszaru Metropolitalnego w 2013 r. (ha)	58
Rycina 21: Powiaty Obszaru Metropolitalnego uszeregowane według wartości Lokalnego Wskaźnika Rozwoju Społecznego (LHDI) – w 2012 r.	60
Rycina 22: Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w porównaniu do ludności ogółem w 2012 r. (%)	62
Rycina 23: Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym ogółem na Obszarze Metropolitalnym w 2012 roku (%)	63
Rycina 24: Średnie wyniki sprawdzianu przeprowadzanego w klasach szóstych szkół podstawowych na Obszarze Metropolitalnym w 2013 r. (pkt.)	64
Rycina 25: Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym na terenie OMZG w 2013 r. (%)	65
Rycina 26: Uczniowie szkół podstawowych oraz gimnazjów przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów na Obszarze Metropolitalnym w 2012 r.	66
Rycina 27: Powiaty Obszaru MZG uszeregowane według zdawalność egzaminu maturalnego w 2013 r. (%)	67
Rycina 28: Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na Obszarze Metropolitalnym w 2012 r. (szt.)	69
Rycina 29: Frekwencja w wyborach samorządowych w gminach OM w 2010 r. (%)	70
Rycina 30: Struktura pracujących według sekcji PKD w powiatach Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej w 2012 r.	72
Rycina 31: Zmiana liczby osób bezrobotnych na terenie OMZG w latach 2009-2013	74
Rycina 32: Udział liczby zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2012 r. (%)	75
Rycina 33: Wskaźnik atrakcyjności miejsca pracy na terenie OMZG	76

Rycina 34: Struktura wykształcenia bezrobotnych w powiatach OMZG, województwie pomorskim oraz kraju w 2012 r. (%).....	77
Rycina 35: Liczba osób bezrobotnych w wieku 18-24 pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy w latach 2008-2013	78
Rycina 36: Liczba osób bezrobotnych w wieku 55 i więcej pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w latach 2008-2013	79
Rycina 37: Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w województwach w 2012 r. (%)	79
Rycina 38: Udział zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia w 2012 r.....	81
Rycina 39: Udział zgonów spowodowany chorobami nowotworowymi w 2012 r.	82
Rycina 40: Liczba przychodni zdrowotnych w 2012 r.....	83
Rycina 41: Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców w 2012 roku	84
Rycina 42: Nakłady finansowe na rewitalizację przy wsparciu środków UE – stan na 28 lutego 2013 r. (mln zł).....	87
Rycina 43: Układ transportowy Obszaru Metropolitalnego	90
Rycina 44: Mapa przebiegu Pomorskiej Kolei Metropolitalnej wraz z trzema dodatkowymi przystankami, budowanymi na linii 201 Gdynia - Kościerzyna (kwiecień 2014 r.).....	91
Rycina 45: Liczba samochodów osobowych na 1000 mieszkańców w poszczególnych powiatach OMZG w 2012 r.	100
Rycina 46: Inwestycje w ramach Pętli Żuławskiej - Etap I	103
Rycina 47: Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie OMZG (stan na maj 2014 r.)	104
Rycina 48: Baza noclegowa na terenie Obszaru Metropolitalnego w 2012 r. (liczba obiektów).....	105
Rycina 49: Liczba turystów korzystających z noclegów w poszczególnych gminach Obszaru Metropolitalnego w 2012 r.	106
Rycina 50: Liczba uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na Obszarze Metropolitalnym w 2012 r.....	111
Rycina 51: Formy ochrony przyrody występujące na terenie OMZG.....	113
Rycina 52: Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni gmin OMZG, stan na 2012 r.	114
Rycina 53: Emisja pyłu zawieszonego PM10 z emitorów punktowych, wyższych niż 30m w województwie pomorskim w 2013 roku	116
Rycina 54: Emisja pyłu zawieszonego PM10 z emitorów punktowych zlokalizowanych w pasie 30 km od rdzenia Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej w 2013 roku.....	117
Rycina 55: Emisja pyłu zawieszonego PM10 w pasie 30 km od rdzenia OMZG w 2013 roku	118
Rycina 56: Całkowita emisja pyłów zawieszonych PM10 ze źródeł liniowych obejmujących Obszar Metropolitalny Zatoki Gdańskiej w 2004 r.	119
Rycina 57: Mapa zagrożenia powodziowego wraz z mapą ryzyka powodziowego	122
Rycina 58: Obszar objęty Programem Żuławy.....	123
Rycina 59: Wskaźnik zwodociągowania dla gmin OMZG w 2012 r.	126
Rycina 60: Zużycie wody przez mieszkańców (per capita) w 2012 r. (m ³ /rok)	127
Rycina 61: Wskaźnik skanalizowania gmin OMZG w 2012 r.	128
Rycina 62: Lokalizacja największych elektrowni w Polsce.....	129
Rycina 63: Obszar działania głównych spółek energetycznych	130
Rycina 64: Elektroenergetyka oraz gazownictwo na terenie Obszaru Metropolitalnego.....	131

Rycina 65: Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca w 2012 r. (kWh).....	132
Rycina 66: Zużycie gazu na sieci na jednego mieszkańca w 2011 r. (m ³).....	134
Rycina 67: Kluczowe elementy procesu wyboru projektów ZIT.....	144
Rycina 68: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT (liczba projektów ZIT)	156
Rycina 69: Wybrane dane finansowe JST z Obszaru Metropolitalnego Zatoki Gdańskiej*	182
Rycina 70: Związek Celu głównego, priorytetów Strategii ZIT z osiami priorytetowymi RPO.....	187
Rycina 71: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Komerccjalizacja i proces inkubacji projektów badawczo-rozwojowych”	191
Rycina 72: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „TriPOLIS - Zintegrowany program współpracy inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo-technologicznych w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta”	194
Rycina 73: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Zwiększenie potencjału zdrowotnego osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących Obszar Metropolitalny Trójmiasta i przyległych gmin poprzez poprawę zachowań zdrowotnych”	197
Rycina 74: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Centrum Kompetencji dla sektora Usług Wspólnych BPO/SSC”	198
Rycina 75: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Metropolitalny System Aktywizacji Społeczno – Zawodowej”	202
Rycina 76: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Metropolitalny System Aktywizacji Społeczno – Zawodowej”	204
Rycina 77: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Centrum Geriatrii, Programów Zintegrowanej Opieki i Telemedycyny”	206
Rycina 78: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Rewitalizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalno - przestrzenna obszarów zdegradowanych lub zagrożonych degradacją położonych na terenie OMT”	211
Rycina 80: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Węzły integracyjne OMT wraz z trasami dojazdowymi” – lokalizacja węzłów z infrastrukturą rowerową	214
Rycina 81: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania transportem publicznym (autobusowym i kolejowym) z uwzględnieniem miast powiatowych jako lokalnych węzłów transportu publicznego, zmierzającego do wprowadzenia wspólnego biletu”	215
Rycina 82: Beneficjenci objęci wsparciem ZIT w ramach przedsięwzięcia „Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta”	219